

HET GEPREDIKTE WOORD

27 PREKEN OVER JEREMIA 14, - 18

DOOR

JOHANNES CALVIJN

Vertaald uit oud-Frans door Ds. W. A. de Groot

Serie: Stemmen uit Geneve
Bundel 44 enz.

De Gereformeerde Bibliotheek te Goudriaan (Z.-H.)
1978

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2018**

PREDIKATIËN VAN JOHANNES CALVIJN OP HET BOEK JEREMIA

EERSTE PREDIKATIE

JEREMIA 14 : 19, 20b, 21a

Uitgesproken op vrijdag 14 juni 1549.

***Hebt Gij Juda geheel verworpen? Of heeft Uw Geest een walging aan Sion?
Waarom hebt Gij ons dan zo getroffen, dat er geen genezing is?....
Werpt hen achter Mijn aangezicht weg en laat ze naar buiten gaan!***
(Vertaling van Calvijn)

Nadat de profeet het oordeel Gods verkondigd heeft, keert hij zich nu tot Hem in het gebed om te zien of er nog een middel is om Hem tot genade te bewegen. En hij bidt hier voor zichzelf tot Hem, maar hij wekt ook de gelovigen op hetzelfde te doen. Omdat het volk God beledigd heeft kan Hij het terecht onderdrukken. Voortdurend vraagt de profeet de gelovigen dit te doen en wekt hij er hen toe op. Ziet daar de som. Maar intussen toont hij dat God hem geopenbaard heeft, dat dit gebed, wat de algemene gesteldheid betreft, niet verhoord zal worden. Niet alsof God het gebed van de Zijnen niet aanneemt, waar Hij dat toch altijd doet, maar in de meeste gevallen verhoort Hij het niet op de wijze die zij vragen. Wel ontvangen zij de stof van hun gebed, maar niet de vorm, zoals ter plaatse zal verklaard worden. Om er dus ons profijt mee te doen, zullen wij letten op hetgeen de profeet zegt.

Heere, hebt Gij Juda verworpen, of heeft Uw Geest een walging aan Sion?

Het is waar, dat Gij ons kunt verwerpen om onze verkeerdheden, maar beschouw evenwel wat Jeruzalem is. Het is de plaats waar Uw tempel is gegrond en waar Gij gewild hebt dat Uw Naam zou aangeroepen worden, en dat men van verre zou komen om U daar aan te roepen. En Gij hebt gezegd dat Gij hen verhoren zult, die U aan deze plaats aanroepen. Wat zal er nu van worden? Men zal zeggen, dat Gij Uw belofte teniet gedaan hebt. Hierin voert de profeet niet enige zaak aan die het volk betreft, maar ziet wat hij aanvoert: werpt de troon Uwer heerlijkheid niet neder, als wilde hij zeggen: wanneer Jeruzalem verwoest zal zijn, dan zal het toch schijnen, dat Gij geen heerschappij meer hebt, en Uw Naam zal dan niet meer aangeroepen worden. Want waar zal Uw troon zijn? Zal hij dan niet meer onder de heidenen zijn; want hij moet toch geheiligd zijn?

Want Gij hebt hem hier toch geheiligd! Wat zal het dan zijn als hij omgekeerd is? Nu ziet men dat dit gebed niet gegrond is op de verdiensten der mensen, maar daarop dat God Zijn stoel in Jeruzalem heeft gegrond. Wanneer Hij ons dan enige genade heeft bewezen, kunnen wij dan voor Hem aanvoeren, waarom? Want het is Zijn ambt om in het goede, dat Hij ons gegeven heeft, door te gaan, als wilde hij zeggen: *zoudt Gij Uw gunst dan teniet laten gaan?*

En verder gaat het niet alleen om Zijn genade, maar ook om Zijn majesteit Hij heeft gezegd, dat Hij juist aan deze plaats geëerd wil zijn, en wanneer zij daar teniet gedaan zal zijn, waar zal God dan regeren? Dat zou niet alleen een afbreuk zijn van Zijn genade, maar ook van Hemzelf. Het is waar, dat God niet nodig heeft dat iemand Hem een vermaning toedient. Welk een wijsheid hebben wij om Hem raad te geven? En zouden wij verder denken, dat Hij iets bij vergissing doet? Ganselijk niet! Daarom

behoeven wij geen plannen op te vatten om Hem raad te geven, waar ook maar in. Immers, zulke gebeden worden uit zulk een bedoeling niet gedaan. Wij moeten ook niet zo verwaand zijn om Hem wijzer te willen maken door hetgeen wij hebben aan te voeren, maar God geeft ons de macht om Hem de genade te durven aanvoeren, die Hij ons schenkt om ons te troosten, in de hoop dat wij nog andere van Hem zullen ontvangen. God heeft ons beloofd om Zijn residentie te maken ter plaatse waar wij in Zijn Naam vergaderd zijn, hoewel wij zien dat Zijn arme kerk van zoveel troebelen omgeven is, dat ze schijnt ten onder te moeten gaan. Wat moet men nu doen?

Wij moeten naar de belofte terugkeren, en als wij daarnaar terug gekeerd zijn, dan moeten we de ogen open doen en zien dat Hij Zijn beloften niet zal teniet maken, maar dat Hij ze tot het einde toe zal vervullen. Wij zien dus dat wij al de vertogen, die wij voor God kunnen doen, tot onze dienst zijn en tot de Zijne. Zij moeten ons dienen, anders zou het lijken dat wij beroofd waren van de aandacht die wij voor Hem gehad hebben.

Laten wij dan wel toezien, dat als zulke dromerijen in ons hoofd opkomen, wij ze dan van ons werpen, en dat wij zulk een wantrouwen en verdrukkingen, die ons kwellen, werpen in Zijn schoot, opdat Hij ons geneze, zoals wij zullen zien.

Wanneer wij op enigerlei wijze verdrukt worden, zullen wij dan zeggen: *Ach Heere, wij hebben zoveel te verduren!* En als wij dat zeggen, spreken wij dan niet tot God alsof Hij er onwetend van was? Nee, dat is Hij niet. Maar dat dient omdat God wil dat wij meer kracht in het gebed zouden aanwenden en dat wij Hem onze dringende nood zouden verklaren. Maar dit dient toch niet omdat wij ons van Hem zouden afkeren, wijl het ons tot nut is.

Zo voeren we voor Hem de verkeerdheden aan, die erin de kerk zijn en zeggen wij: *"O Heere, als Gij de vijanden zou toelaten om hun wraak uit te voeren, dan is toch alles verstoord; ons is toch nergens meer aan gelegen dan aan Uw heerlijkheid; maar helaas, nu zal ze ten onder gaan."*

Of als gij een bijzondere liefde de Uwen toedraagt, moet gij ze dan ook niet genezen? Wanneer wij dat voor God hebben aangevoerd, dan kunnen we toch wel getroost zijn, en kan ons hart opgelucht zijn, als wij onze last van ons af geworpen hebben in Zijn schoot.

Daarbij, zal God toelaten, dat Zijn Naam vernietigd wordt? Geenszins. En laten wij vertrouwen, dat Hij die ons troost, daarvoor ook het middel zal vinden. Ziet dan waarom en met welke bedoeling de profeet aldus spreekt: *Ach Heere, hebt Gij dan een walging aan Uw Sion? Sion is de berg waar Gij Uw tempel gegrond hebt.*

Nadat de profeet van Jeruzalem gesproken heeft, klimt hij een stap hoger op en zegt: Sion. Hier zien wij nu hoe de profeet zich altijd weer terug werpt op de beloften Gods, waar wij er goed op moeten letten, dat wij ons niet zoeken af te keren van de beloften Gods. Laten wij ook niet bidden alsof ze vergeefs gedaan zijn, waar het in het geloof gedaan moet worden. Mogen wij aan God een regel stellen, die ons goed schijnt?

Nee, nee! Maar wij moeten altijd Zijn Woord volgen, waarbij er op gelet moet worden, zoals ik gezegd heb, dat de profeet zich altijd schikt naar de beloften Gods. En neemt hij er niet een gedeelte in het bijzonder daaruit, zo werpt hij zich altijd op de beloften Gods. Ziet dus hoe wij er zeker van kunnen zijn dat wij, als wij de toevlucht nemen tot de beloften Gods, dan niet beschaamd zullen raken.

Want al zouden alle mensen zich in woede verheffen tegen de kerk, zo moeten ze zich toch allen onderwerpen en zal God er Zijn hand naar uitstrekken. En dat om reden Hij beloofd heeft Zijn kerk te bewaren, en dat doet Hij niet daartoe door mensen bewogen, maar door Zijn goedheid alleen.

Zijn wil is immers onveranderlijk, en daarom moet er altijd een kerk zijn. Maar dat wil niet zeggen, dat ze nooit eens aangevallen wordt. Maar dus is het geheel Zijn ambt om haar te bewaren, waarvoor Hij ook wonderbaarlijke middelen heeft. Wat dus de bewaring van Zijn kerk betreft, behoeven wij ons geen middelen te fantaseren, maar gebruikt Hij bepaald de Zijne.

En dan zegt de profeet: ach Heere, heeft Uw Geest nu een walging aan Uw Sion? dan wil hij zeggen: Het is onmogelijk, niet omdat deze stad waardiger is dan een andere, maar omdat Gij haar verkoren hebt om er Uw tempel te stichten; Gij hebt gezegd, dat Gij er Uw rust zult vinden. Dat kan toch niet tevergeefs zijn en Gij moet er toch eeuwig blijven. Zoals bepaald is, zo is ook geschied. Maar het was nadat de vijanden hun plunderingen hebben uitgevoerd, nadat er een grote verwoesting heeft plaats gehad en het bloed gestroomd heeft en de offers hebben opgehouden en dat er een wegvoering naar Babel heeft plaats gehad. Maar sindsdien heeft God getoond, dat Hij Sion gans niet heeft gehaat, omdat de tempel er gegrond was en Zijn Naam aangeroepen werd en de offers in hun plaats gebleven zijn. Ziet hoe nodig de mensen gereinigd moesten worden. Want zo was Hij vol barmhartigheid en getrouwheid. Want dit vonnis moest uitgesproken worden, omdat al wat Zijn mond uitgesproken heeft, eeuwig moet zijn en elke verhindering daartoe weggenomen moet worden. Ziet hoe wij dit woord moeten toepassen, dat wij namelijk zullen weten, dat de kerk er zeker van kan zijn, dat God haar nooit zal verwerpen. En waarom? Omdat het niet onze zaak is, maar die van Zijn belofte, eer en heerlijkheid. Nu voegt Hij er aanstonds het woord bij, dat wij hebben aangehaald, te weten: de troon van de heerlijkheid Gods. Nu moet men er ook opletten 'hoe de profeet heeft willen verklaren welke de hoedanigheid en de conditie van de kerk is. Zij wordt dus genoemd de troon Gods.

Waarom? Omdat God niet gekend wordt in de wereld dan daar waar Hij aangeroepen wordt. Ziet dus waarom God de kerk het Koninkrijk der hemelen noemt. Niet alleen opdat wij erfgenamen van het eeuwige leven zouden zijn, maar ook opdat God over ons regere en wij Hem kennen als onze soevereine Koning.

Waar dus het Woord weggenomen wordt, daar wordt het Koninkrijk Gods ten gronde gericht. En daaruit zien wij welk een zegen wij hebben in het Woord Gods. Want is het niet een grote eer dat God over ons wil regeren? Want wij moeten toch altijd een meester hebben, en als God ons niet regeert, dan zal ongetwijfeld de duivel er bezit van nemen en ons regeren. Zo is het dan een extreem groot kwaad als wij het Woord niet hebben, dan moet de satan regeren.

Laten wij dan het goed van hoge waarde schatten dat God ons in Zijn Woord gegeven heeft, waarin Hij verklaart dat wij de Zijnen zijn.

Want Hij kan onze Koning niet zijn zonder dat wij ook koningen zijn, want Hij regeert niet naar de wijze van aardse koningen, maar Hij wil Zijn koningschap tot ons voordeel richten. Zo moeten wij dus het goede erkennen, dat Hij ons schenkt om in onze plaats te regeren. En dat is het wat wij wilden aanmerken in dit gedeelte, wanneer Sion de troon van God genoemd wordt.

Rest ons nog te vermanen dat wij, als God ons Zijn Koninkrijk bekend maakt, er dan aan gehoorzamen, zoals ook Paulus zegt. En dat er van deze gehoorzaamheid zoveel goeds komt, het is opdat wij de eer van God zullen dienen. Dat moet er ons toe aanzetten, want is er wel een begeerlijker zaak dan dat God door ons groot gemaakt wordt? Want wie zijn wij? Kan de heerlijkheid Gods vermeerderd worden door de engelen zelf? Nee! Want hoe nuttiger wij zijn, hoe meer wij in de dienst staan van de heerlijkheid Gods. Wanneer wij ons dus richten naar Zijn wil, dan regeert Hij in ons.

Daartoe moeten wij ons in heel ons leven uitstrekken. Als God daarentegen door onze gebreken onteerd wordt en wij te boos zijn om Zijn heerlijkheid te dienen, hoe kunnen wij dan christenen genoemd worden? Hoe kunnen sommigen dan nog, ook al zijn ze gedoopt, zeggen, dat zij christenen zijn! En laten wij hier evenwel zorgvuldig op dit teken letten, omdat wij daardoor gemerkt zijn en anders kunnen wij er ons niet op beroemen dat wij de Zijnen zijn, want anders zou men ons voor alle mensen verwijten dat wij Hem gans niet toebehoren.

Wij zijn nu gekomen tot hetgeen ik heb aangeroerd, dat de profeet deze rede in Zijn Naam gedaan heeft en de gelovigen opgewekt heeft om daarnaar te doen. Wanneer hij zegt: wij kennen onze zonden, dan zegt hij dat niet in het algemeen, evenmin in de naam van allen, want als ze allen boetvaardig geweest waren, dan zou God medelijden met hen hebben gehad en hen barmhartigheid getoond hebben.

Hoe zouden wij dan denken dat de profeet Jeremia uit geveinsdheid heeft willen bidden? Nee, dat heeft hij niet gedaan. Maar hij bidt hier in naam van de kerk, die een klein getal uitmaakt.

En ziet hoe God de Zijnen, die door Hem geregeerd worden nooit verlaat, ondanks hun ongehoorzaamheid.

Let er ook op hoe God door de profeet zegt: Hoewel dit volk zo boos is om Mijn Woord te verwerpen, nochtans zal er een klein getal zijn, dat bedenkt dat Gij de uitverkorenen die verzegeld zijn, zult dragen, wanneer er niet een is die hen opneemt en moeite doet om hen te dragen.

Dus wekt de profeet hen die aan God gehoorzaam zijn, op om te bidden, als wilde hij zeggen: Maar Heere, wij zijn Uwe; hoewel dit volk U verlaten heeft en er maar een klein gedeelte is dat U gehoorzaam is. Zeker, het aantal is wel niet zo groot maar Gij hebt ons allen toch gezegend. Er zijn er velen onder die Uw Woord verworpen hebben. Maar wij, hoewel klein in getale, wij kennen onze zonden. Hebt medelijden met ons, dat wij meer eerbied voor U hebben dan voor onszelf, want wij kunnen niets anders dan Uw toorn al meer en meer opwekken, maar wij richten ons tot U om Uwe barmhartigheid.

In de eerste plaats moeten wij er op wijzen, dat hoewel in alles de verdorvenheid nog zo regeert, zij die de Heere vrezen de moed niet behoeven te verliezen, maar die mogen opvatten om tot God te bidden. En de een moet de ander opwekken, zoals wij zien dat de profeet ons daarin ten voorbeeld is.

En als de zaken telkens in de war zijn, dan moeten wij toch de moed niet verliezen. Want het kan lijken dat alles tegen God samenspant. Wij hebben vervolgens ook geen reden om iets van Hem te eisen. Maar het is waar wat Hij zegt: waar twee of drie in Mijn Naam vergaderd zijn, aldaar zal Ik in het midden van hen zijn.

Maar hoe zal men zich tot Hem vergaderen? Als ik naar buiten ga, dan zie ik niets dan lasteringen onder de mensen, welke toegang kunnen wij dan hebben tot de hemel?

De een gaat zich in deze verkeerdheid te buiten, de andere in gene en met ziet niemand met een zuiver geweten; maar dit mag ons niet ontmoedigen, zoals ik gezegd heb. En nu toont de profeet ons dat wij als een klein aantal zijn overgebleven, die zich moeten verzamelen tot een eenheid. Zien wij welk een klein aantal wij zijn, dan moeten we elkaar opwekken tot het gebed, en dat doende zullen wij gevoelen, dat God ons zal verhoren, wanneer wij denken, dat Hij ons geheel vergeten heeft. Tot zover dit punt.

Ten slotte, wanneer God ons verdrukt dan moeten wij ons op zulk een wijze

vernederen, dat wij erkennen dat Hij rechtvaardig is als Hij ons komt te straffen, en dan zullen wij onze verkeerdheid niet op anderen werpen, maar dan zullen wij erkennen dat wij allen schuldig zijn en zien dat niemand onschuldig is. Want in welke Naam is het dat de profeet bidt? Het is in de Naam van die de allerheiligsten zijn en als onder de engelen verkeren, zoals Daniël en zijn vrienden.

Spreekt de profeet en spreken al de anderen die met hem bidden hier in een verbeelding? Nemen zij de schijn aan van nederigheid, terwijl zij intussen denken dat zij de barmhartigheid waard zijn?

O nee! Wij zien dat elke verdrukking die hen overkomt om de boosheid is, die er in de wereld heerst, zodat zij hun verkeerdheid, als zijnde rechtvaardiger, niet op anderen kunnen werpen. Maar als ze allen aan elkaar gelijk geweest zouden zijn, dan zou dit kwaad er niet gekomen zijn. Maar laten wij zien hoe wij onder elkaar wonen, en dat wij één lichaam zijn. Als zich dus het grootste gedeelte aan de verkeerdheid heeft overgegeven, zo zijn wij evenwel leden van het lichaam, en moeten wij erkennen dat wij allen schuldig zijn. Het is waar dat niet allen gelijk zijn. Hij die zich geheel aan het kwade heeft overgegeven, staat niet op één lijn met hem die rechtvaardig tracht te leven; maar hij is toch een lid van het lichaam, zodat het niet kan missen of hij is schuldig. Want in de eerste plaats bieden wij er weerstand aan zoals wij moeten?

Nee! Als wij zien dat de mensen rebellen zijn, trachten wij hen dan terug te brengen, zoals het behoort? Wordt er veel toe vereist, zo brengen wij er nog geen tiende deel van tot stand. Zo is het dan niet op zijn plaats om te verdoemen. En vervolgens, wanneer haar gebreken zo heel groot zijn, dan zijn ze toch als de pest. En laten sommigen er aan ontkomen, dat zij de pest niet hebben, zo hebben ze toch wel een of andere ziekte. Ziet dus hoe de lucht vervuild is. En hoe er een besmetting is die zich overal verspreidt. En laat het ons niet verwonderen, dat de profeet orde op zaken stelt en de heiligen aanspoort om evenzo te gevoelen. En laten wij oppassen dat wij de handen niet wassen en ons verontschuldigen om te denken dat wij alleen maar goede werken hebben gedaan om het verkeerde op anderen te werpen.

Laten wij toezien dat wij dan niet gestraft worden evenals met zulke bozen in dit geval gebeurd is, onderwijl we geen kennis nemen van de wortel van het kwaad. Helaas, wij zijn allen schuldig, maar de eerste werpt de schuld op de tweede, en de tweede op de derde en de derde op de vierde, en tenzij zij zich als zondaars kenden zo zou God niet weten waarom Hij ze als zondaars moest straffen.

Dus, wanneer God ons verdrukt laten wij dan gewillig het vonnis ondergaan en Hem vragen dat Hij medelijden met ons heeft uit oorzaak van Zijn Naam.

Nu willen wij niet zeggen dat er niet een groot onderscheid is tussen de bozen en ons: men mag de genade van God niet verloochenen. Wanneer Hij ons regeert door Zijn Heilige Geest, kunnen wij dan niet zeggen, dat er geen haar van ons hoofd zal afvallen? Zeker!

Maar wij mogen ons in het geheel niet rechtvaardigen, maar wij moeten belijden dat wij schuldig zijn. En hebben wij dat nu gedaan, dan kunnen wij tot God terug keren om vergeving te ontvangen. Want hier zien wij hoe de mensen God niet kunnen verheerlijken als zij zich niet schuldig geweten hebben zoals Paulus in Rom. 3 leert, dat wij schuldig moeten worden voor God, ja God die zo hoog verheven is. Maar als wij met onze onschuld voor de dag willen komen, dan beroven we Hem van hetgeen Hem toebehoort.

Wij geven echter de raad om aan God Zijn heerlijkheid te geven en met de mond te belijden, dat wij verdiend hebben om gestraft te worden, en om dan verder te zeggen:

Trekt terwille van Uw Naam Uw hand terug, opdat wij van het kwaad bevrijd mogen worden. En doe Gij het terwille van Uw Naam, omdat wij het alles onwaardig zijn.

Ziet, dat is de troost voor arme zondaars: want als zij zien hoe verward zij in zichzelf zijn, wat blijft er dan nog in Hem over?

Ziet, hoe God ons tot Zich trekt en zegt: gewis, Ik heb rede om barmhartig te zijn jegens u, wanneer u zegt, dat Ik het doe om Mijns Naams wil; Ik zal Mijn gunsten over u uitspreiden, maar u moet gans niet denken, dat Ik u iets schuldig ben, maar u moet u alleen maar naar Mij richten.

Zo moet dan ieder deze troost overdenken, waar de mond deze niet kan verklaren, vooral wanneer het op de praktijk aankomt. Als wij dus onze zonden voor ogen hebben en daardoor verontrust zijn, laten wij dan op God zien die zegt: *hoewel er in u niets is dan zonde, zo zal Ik Mij toch door Mijne goedheid laten opwekken om die aan u te bewijzen, hoewel Ik beledigd ben, en Ik zal niet aflaten om u barmhartigheid te bewijzen, wanneer gij Mij door Mijn Naam zult zoeken.*

Wanneer God ons nu Zijn goedheid verklaart, zo hebben wij stof om tot Hem te komen, hoewel onze zonden ons zo verschrikken, dat wij niet weten hoe wij komen zullen.

Laten wij volgens deze heilige leer ons voor het aangezicht van onze goede God ternederwerpen, Hem biddend dat Hij niet toelaat dat wij zo verblind worden dat wij onze zonden niet kennen en met geveinsdheid bedekt worden, om te denken dat Hij verplicht is om ons te vergeven. En dat Hij niet alleen aan ons deze genade bewijst, maar aan allen, als wij zien hoe de gehele christenheid zich in zulk een treurige staat bevindt. Dat wij dan zo tot het gebed bewogen worden, dat Zijn Koninkrijk in onze plaats gevestigd wordt.

Daartoe wekke Hij ons, Zijn ware dienstknechten, op, opdat Zijn kudde bewaard mag blijven. Dat Hij ook aan de vorsten en magistraten zulk een ijver moge geven, dat zij Zijn eer zoeken, omdat Hij hen genade geve om voor Zijn roem te leven, verbeterende alle ongerechtigheid, opdat allen tezamen Hem de eer mogen geven, die Hem toebehoort.

GEBED

Almachtige God, hoewel wij met U verzoend zijn, waarvan wij ook verzekerd zijn door het getuigenis van Uw Evangelie, zo houden wij sedert dien toch niet op om U dagelijks te vertoornen, waarvoor Gij ons Uw genade moge bewijzen, opdat wij er ten minste onder zuchtén en kermen, en wij onze gebreken zonder enige veinzing veroordelen en dat wij er bedroefd over zijn. En dat wij door dit middel ons keren tot Uw barmhartigheid, en dat maar niet één keer, maar heel ons leven, ja iedere minuut van de tijd, totdat Gij ons eindelijk doet verstaan, dat Gij ons genegen zijt en dat Gij ons niet wilt doen naar wij verdiend hebben. Maar dat het U behaagd heeft om ons Uw vaderlijke liefde in de gunst van Uw enige Zoon te betonen, dat Gij zulk een goedheid en genade jegens ons wilt vervolgen, totdat wij ten slotte gereinigd zijn van onze verkeerdheden en vuiligheden en wij Uw hemelse heerlijkheid deelachtig zijn, door Jezus Christus Zelf, onze Heere. Amen.

TWEEDE PREDIKATIE
JEREMIA 14 : 20a, 21b, 22; 15 : 1

Uitgesproken op zaterdag 15 juni 1549.

Hebt Gij Juda geheel verworpen? Of heeft Uw Geest een walging aan Sion? Waarom hebt Gij ons zo getroffen, dat er geen genezing is?...

En de Heere zei tot mij: Al zouden Mozes en Samuël zich voor Mijn aangezicht ophouden, zo zou Mijn toegenegenheid tot dit volk niet zijn. Werpt het achter Mijn aangezicht weg en laat ze naar buiten gaan!

(Vertaling van Calvijn)

Ten vervolge van hetgeen wij gisteren behandeld hebben, dat de profeet zijn toevlucht neemt tot de beloften Gods, wanneer hij wil verkrijgen hetgeen hij vraagt, zullen wij nu zien wat hij hier zegt. Want hij spreekt van het Verbond, dat God met het volk der Joden gemaakt heeft. Heere, zegt hij, waarom wreekt Gij U op het verbond, dat Gij met dit volk gemaakt hebt? Maar hij belijdt evenwel zijn zonden en die van het volk, ja, ook van de allerheiligsten, om aan te tonen, dat men er niet aan moet denken om zich te rechtvaardigen, maar dat ieder zal weten dat God onder allen genoeg zal vinden om hen te veroordelen, ja zelfs de aller-rechtvaardigsten.

Verstaan wij hier nu dat het Verbond Gods nooit door de menigte onzer zonden verbroken zal worden, maar dat het altijd zal blijven. En dat we ons naar God moeten keren als wij ze gevoelen. Want, zoals wij reeds aangeroord hebben, wij kunnen geen deel hebben aan de beloften Gods, als wij Hem niet aankleven. Want het Verbond Gods moge zich uitstrekken tot heel de linie van Abraham, zo is het grootste deel toch verworpen geweest door Hem en strekte de beloften hen tot geen nut. Waarom? Omdat zij er zich van hebben afgewend. Zo is het dan nodig dat wij, als we door middel en kracht van dit Verbond door God in genade willen aangenomen worden, Hem aankleven. En dit wordt nu verklaard door hetgeen de profeet zegt: *Heere, wij kennen onze ongerechtigheid en boosheid van onze overtredingen, want wij hebben tegen U gezondigd. En wij hebben Uw misnoegdheid opgewekt, maar desniettemin staande hebt Gij Uw Verbond niet verlaten.*

Wij zien dat Hij hier twee zaken samenvoegt, te weten

- de beloften
- het gebed dat hij doet om de barmhartigheid.

Hierin zien wij dat Hij onze God wil blijven en Zijn Verbond houden, zo dikwijls wij er Hem om vragen. En dit is een leer, waarop wij goed moeten letten. Want wie is er die, als hij bidt, niet enige wroeging heeft over zijn overblijvende zonden, die hem beletten om tot God te komen, in zulk een vertrouwen als wel behoort? Het is zeker, dat, als wij op God willen hopen, ons onophoudelijk weer dingen overkomen die er ons in hinderen. Ziet dus, als wij bij onszelf blijven, dat wij dan geen middel bij onszelf voor God zullen vinden. We moeten dus volgens deze leer komen, en weten, dat onze zonde Zijn eeuwig Verbond niet in de weg staan. Het is waar dat het van onze kant verbroken hebben, maar desniettemin wil Hij ons toch in genade aannemen en houden Zijn beloften altijd stand.

Ziet dus hoe nodig het is om erop te wijzen, dat wij altijd de vrijmoedigheid opvatten

om het van Hem te vragen. Ziet waarom wij deze passage hebben willen aangeven, dat de kennis van onze zonden ons niet zo moet verbazen, dat wij niet altijd weer op de beloften zullen hopen. Ziet hier de som waarmede wij gisteren begonnen zijn dit te behandelen.

Wanneer gesproken wordt van de troon der heerlijkheid Gods, die in Zijn Kerk is, en wanneer ook gesproken wordt van Sion, dan wordt er gezegd, dat de profeet zich niet grondt op de verdiensten van mensen, maar alleen op de belofte Gods.

En verder, uit hetgeen verklaard is, te weten, dat de allerheiligsten hun zonden voor God belijden, zien wij dat zij ook de zonden van hun vaders belijden, niet om de verkeerdheid op hen te werpen, maar veel meer om hun verkeerdheid zo duidelijk mogelijk te belijden' Zeker, wij voeren telkens de verkeerdheden van ons naaste aan maar dan is het om op hen de schuld te werpen, waarom het in dit gedeelte alzo niet gaat.

Maar wanneer de profeet gezegd heeft: *Wij kennen onze ongerechtigheden*, dan voegt hij eraan toe: wij zijn er niet alleen mee begonnen, maar wij volharden steeds meer in de zonde. Onze vaders zijn begonnen om kwaad te doen, maar wij zijn er nog verder in gegaan dan zij. Zie daar de bedoeling van de profeet.

Laten wij dan leren dat wij voor onze bekering ons voor onze zonden niet verontschuldigen. Want het is een omstandigheid die de straf verergert, wanneer wij ons verontschuldigen en de verkeerdheden van anderen aanvoeren, als wilden wij zeggen dat deze straf komt om hun zonden. Wij moeten beslist niet denken dat de zonden van anderen ons verontschuldigen. Daarin zien wij de dwaasheid van hen, die de zonden van hun vaders tot een schild willen opheffen om God te weerstaan. En het schijnt dat ze daarom de vaders navolgden, omdat God de zonden die zij deden, hen vergaf. Daarom is het verkeerd om te zeggen, dat zij niet begonnen zijn met zondigen, maar dat zij hun vaders nagevolgd zijn, die ze hen geleerd hebben en dat God hen daarom moet verontschuldigen. Maar dit is een dwaas voorwendsel. Laten we dan leren om ons voor God te veroordelen en weten dat Hij alleen rechtvaardig is. Dus wanneer er sprake is van een regel om naar te leven, dan moeten wij ons aan de ordinantie Gods leren onderwerpen en weten dat Hij alleen wijs is en dat niets anders bij ons gezag moet hebben dan alleen het Woord Gods.

Laten wij nu komen tot wat hij eraan toevoegt: *zijn er onder de ijdelheden der heidenen die doen regenen? Zijt Gij het niet alleen Heere, onze God?* Wij hebben er niet op gelet, want alle macht is toch bij U? Verwerp ons daarom niet. Jeremia leert de gelovigen God aan te roepen, maar dat zij als ze Hem eens verlaten hebben, noch in de hemel, noch op de aarde enige macht zullen vinden die hen kan troosten. Als wilde hij zeggen: blijft er wel iets anders over dan dat wij onze God zoeken? Want welke macht hebben wij van onszelf? Want niemand kan ons helpen dan Gij, wij moeten dan ook tot Hem bidden. Wanneer hij God Zijn macht voorhoudt, is het alsof hij wilde zeggen: wie is er die ons zal helpen dan Gij?

Nu voert hij de regen aan om God macht toe te kennen, maar daardoor bedoelt hij alle macht. Hij bedoelt te zeggen dat van God alles uitgaat wat wij zien, dat Hij het is die macht heeft op de aarde om voort te brengen hetgeen wij ervan hebben. Hij is het die de warmte en de zon geeft om de aarde week te maken, dat er het zaad in gelegd kan worden.

Ziedaar de bedoeling van de profeet. Vervolgens als Hij alles in Zijn hand heeft, waar zullen wij dan het medicijn vinden voor ons kwaad, wanneer wij ons van Hem

afgekeerd hebben?

Ziet dan zijn wij van alle goed uitgesloten. Waar wij nu zo ongelukkig zijn om steeds alle macht, die God heeft, aan schepselen toe te schrijven, zo moeten wij met te meer vlijt op deze leer acht geven. Wat is de oorzaak dat elk zich zijn beschermheer aan zijn zijde wil hebben en dat hij tot de heiligen keert?

De reden is dat wij ons inbeelden dat Gods macht beknot en in stukken gedeeld is, evenals of God gezegd heeft: Mijn macht is van wie men ze maar krijgen kan. De ene heilige geneest de koorts, de andere de verkoudheid, de andere de opzwellings, de andere geneest het graveel, de andere geneest de tandpijn, de andere geneest de ziekten, waardoor wij zien hoe zij de macht met God willen delen en hoe zij Zijn macht onder elkaar verdeeld hebben.

Zo heeft men ze elk een deel van God ter beschikking gelaten, en zeggen zij dat hun deze macht van Hem gegeven is. Maar hoe het ook zij, zo ziet men hier hoe ze van God een afgod gemaakt hebben. En men laat het voorkomen alsof Hij Zijn ambt aan anderen overgelaten had en er geen gebruik van kan maken. Ziet waarom wij naar de heiligen en de bijgelovigen gaan. Het is omdat Gods macht geheel niet gekend wordt, als Hem toebehorende, zoals de profeet verklaart. En ziet waarom wij op deze leer moeten letten. Nu is het niet alleen door de bijgelovigheid, maar ook door de trots, waardoor wij zo verkeerd handelen. Want waar wij God ten achter stellen, daar denken wij nog enig middel bij de hand te hebben om het kwade tegemoet te treden dat ons drukt.

Waar wij vervolgens zo geneigd tot een duivelse hoogmoed, dat wij ons aanmatigen hetgeen aan God toebehoort, daar raden wij aan te letten op hetgeen de profeet zegt, te weten: zijn er onder de ijdelheden der heidenen die doen regenen? Want hij spreekt niet alleen van de afgoden, maar hij spreekt van de hemel, waarmede hij wil betekenen dat wij ons tot hen niet moeten richten om hen de heerlijkheid toe te kennen, die God toebehoort, omdat Hij het alleen is die over alles regeert. Zo moeten wij weten, dat als wij onderdrukt worden, Hij het alleen is die ons kan helpen en dat Hij een toevlucht is en dat wij nergens anders een toevlucht hebben. Want als wij geen regen hebben, zullen wij dan veel hoger gaan dan de wolken? Als wij warmte nodig hebben, zullen wij die dan verder gaan zoeken dan de zon?

Toch wel! Waar onze geest zo brutaal is om bij de schepselen te blijven staan en wij niet naar God gaan, opdat Hij er ons uittrekt door Zijn kracht, zo moeten wij de les ter harte nemen, welke de profeet ons wil leren, te weten, dat er geen schepsel is, hetzij een hemels hetzij een aards schepsel, dat ons kan helpen en dat wij veel hoger moeten stijgen. En wanneer Hij de regen noemt, dan wil Hij zeggen: wanneer wij denken over de aardse goederen, dan moeten wij niet denken dat ze voortkomen uit de kracht der aarde, dan moeten onze ogen daar in het geheel niet op gericht zijn, maar dan moeten wij bedenken dat God de aarde gebiedt om haar vruchten voort te brengen, dat Hij het is die de regen op de aarde zendt, om het zaad te doen ontkiemen dat daarin is, dat Hij het is die warmte geeft om de aarde te verwarmen, opdat zij haar vrucht zou geven en alle schepselen naar Zijn bevel er gebruik van zouden maken.

Vervolgens is ons nodig om alle zinnen op God gericht te houden en niet op wat van beneden is, want omdat de mensen ze niet goed gebruiken zo blijven ze er bij staan en daardoor worden ze belet om die zaken te bezitten, die God ons belooft. Daarom laat de profeet hier volgen: *want wij hebben op U niet gezien dat Gij al deze dingen doet.*

Met deze woorden beduidt hij dat wij onze toevlucht niet tot God kunnen nemen, als wij niet weten dat door Zijn voorzienigheid alle dingen in stand gehouden worden. Indien wij dat niet vast houden, dan kunnen wij nooit op God hopen. Wij hebben er

zeker wel een schijn van, maar het is niets dan geveinsdheid. Want wie zal van hem willen denken dat hij op God hoopt? Ziet, men zou veel meer respect hebben voor een der allerongelovigsten dan voor iemand met een kwaad geloof, wanneer er sprake zou zijn van het hopen op God. Gewis zal God Zijn werken niet laten varen tegenover ons ongelooft; wij kunnen God niet van de macht beroven die Hij uitoefent, naar Hij besloten heeft. Maar de profeet wil ons in de wetenschap inleiden, dat Hij het is wie alles onderworpen is. Alleen als wij deze kennis hebben, dan kunnen wij hopen op Hem. Dan behoeven wij Hem niet meer te weten, want de duivelen weten ook dat God almachtig is, maar desniettemin hopen zij niet op Hem. Waarom? Omdat Zijn goedheid hen niet eigen is. En wij kunnen geen zekere hoop op God hebben als wij niet door en door verstaan dat Hij alles machtig is, en dat wij Hem nodig hebben en dat Hij ons Zijn goedheid mededeelt. Daarom moeten wij Zijn macht ook met Zijn goedheid en beloften verenigen.

Wanneer wij deze zaken nu met elkaar verenigd hebben, dan volgt daarop de hoop. Zo weten wij nu wat het geloof van de papisten is, die volgens hun onvaste mening niet weten, dat men het Woord van God moet ontvangen, maar die denken dat het niet nodig is om de wil Gods te weten volgens de heilige Schrift. Zo zien wij dat zij het geloof in het geheel niet hebben, dat men hebben moet, want dit geloof veronderstelt niet anders dan dat wij luisteren naar de wil Gods, teneinde wij er ons naar richten. Ziet, hoe nodig het is voor ons te weten of wij het geloof hebben dan wel een verbeelding.

En als wij in het geloof willen vorderen, wat blijft er ons dan meer over dan dat wij alle dagen de macht van God ons te binnen brengen, die Hij over al de dingen, die wij zien, bekleedt.

Wanneer wij onze ogen ten hemel heffen of wij slaan ze neer op de aarde, hetzij wij naar boven zien of naar beneden, dan bemerken wij dat alles wat wij zien, uitgaat van de macht Gods en door Zijn voorzienigheid bestuurd wordt. Ziet wat wij ermee hebben te doen opdat ons geloof niet een geloof zij dat hangt in de lucht, maar een geloof dat een hoop in ons ontsteekt; opdat wij, als wij door het kwade gedrukt worden, onophoudelijk tot God lopen, zonder terzijde te gaan of onze hulp ergens anders te zoeken.

Laten we nu verder gaan met het begin van het vijftiende hoofdstuk.

Wanneer de profeet zijn gebed heeft gedaan, dan voegt hij er het antwoord dat God hem gegeven heeft aan toe: bid niet meer voor dit volk, want zouden Mozes en Samuël zich voor Mij stellen, zo zou Mijn genegenheid tot dit volk hier niet meer zijn. Het moet in ballingschap blijven zoals Ik te voren reeds bepaald heb. Hierdoor kan het schijnen, dat God het verzoek van de profeet in het geheel niet gehoord heeft, en Zich in tegenspraak stelt met de Schrift als Hij zegt, dat Hij de beden der rechtvaardigen niet hoort. Ja, dit zou heel het geloof kunnen omkeren, omdat dit het voornaamste stuk is dat wij hebben, dat al wat wij in het geloof vragen, wij van Hem verkrijgen.

Maar als dan gezegd wordt dat de gelovigen gebeden hebben en God hen geweigerd heeft, wat dan? Wij kunnen echter opmerken dat God altijd de gebeden van de Zijnen hoort, maar niet op de wijze zoals zij wensen, zoals wij er voor onszelf een voorbeeld uit kunnen nemen.

Wij vragen iets aan God en dan schijnt Hij ons te moeten geven overeenkomstig onze wensen en dat doet Hij niet, maar Hij doet wat beter is. Ik ben bijvoorbeeld ziek, en ik vraag aan God dat Hij medelijden met mij heeft, en aldus doende ben ik verzekerd dat Hij mij verhoort.

Nu komt mij het middel voor en lijkt het mij dat de genezing het geschiktste middel is.

Maar nu komt het niet, maar God houdt mij nog in deze ziekte, maar om mij daarna een algehele genezing te geven. Ziet hoe ik beroofd ben van het middel waardoor ik verlost

kon worden en zo lange tijd ziek ben; maar er wordt niet gezegd dat Hij ons geeft hetgeen wij gevraagd hebben, maar er is nog een ander middel. Welnu, omdat wij in het geheel het middel niet kennen, waardoor God besloten heeft ons te helpen, moeten wij dit aan Zijn wil ter hand stellen, zoals wij uitspreken in het gebed dat Hij ons geleerd heeft: Uw wil geschiede. Zo kunnen wij dan in het kort opmerken dat God altijd het gebed van Zijn gelovigen verhoort, maar dat zij het dikwijls niet verkrijgen door het middel, dat zij begeren. Wanneer wij zien dat de kerk Gods door sommige tirannen verdrukt wordt, dan willen wij dat God al Zijn vijanden achter elkaar teniet maakt. Dat doet Hij niet, maar evenwel heeft Hij een middel in Zijn hand, waarvan wij geen vermoeden gehad hebben.

Dat ligt echter in dit gedeelte opgesloten. Want wanneer de gelovigen zeggen: *Heere, hebt Gij Jeruzalem verlaten*, dan trekken zij, aldus sprekende, zich van de beloften af die Hij gedaan heeft. Zo schijnt het, nu het volk der Joden in ballingschap is geleid dat alles verloren is en dat het niet meer nodig is te letten op de beloften Gods, die er gedaan zijn. Wanneer God ze dus van het middel uitgesloten heeft, zo laat Hij toch niet na de aanroeping van Zijn Naam in stand te houden en laat Hij niet na een zaad van Zijn kerk te bewaren, hoewel ze allen in gevangenschap zijn.

En zegt Hij evenwel: *Mijn hart is niet meer tot dit volk*, zo laat Hij toch niet na Zijn gelovigen in stand te houden en verwerpt Hij hun gebeden niet. Want die rusten op de beloften Gods en kunnen door Hem niet verworpen worden en altijd kunnen ze Hem de beloften voorhouden, die Hij aan hun vaders gedaan heeft.

God laat hen niet varen, maar trekt hen Zelf uit het graf. Want Babylon is als een graf en het volk Israëls is daarin gestort, en God trekt er hen steeds weer uit door een middel waar men niet op heeft kunnen hopen. Moesten dan zo de gebeden die zij deden afgeslagen worden, zo zijn ze toch door Hem verhoord, opdat de grootheid van Zijn macht zou blijken, dat Hij gedaan heeft waarom zij vroegen.

Zo zien wij dat God verklaard heeft dat dit vonnis moest uitgevoerd worden. Maar zien wij ook waarom Hij Mozes en Samuel aanvoert? Waren zij niet de grootste ijveraars voor het heil des volks? Wij zien dat Mozes wel wenste uit het levensboek uitgedelgd te worden. Niet dat hij er uitgewist kon worden, maar hij vergeet zichzelf als hij de bedreiging Gods ziet om heel het volk te willen uitroeien. En dat ziende, zegt Mozes: *Heere, ik word liever verdoemd dan dat dit zou komen*. Hij let heel niet op zijn persoon, maar hij vraagt alleen maar dat het volk in stand mag blijven.

Wanneer Mozes dan zulk een ijver toont om de slagen, waardoor God het volk wilde straffen, dan voert God hem niet zonder reden naar voren. En om dezelfde reden voert Hij ook Samuel naar voren. want hoewel hij zo veel tegenstand gehad heeft en zoveel moest verduren, bleef hij desniettemin volharden in zijn ambt. Kortom deze twee, Mozes en Samuel, worden door God aangevoerd om te zeggen: Alle mensen bij elkaar hebben niets kunnen vorderen om tot Mij voor dit volk te bidden, want Mijn vonnis moet zonder enige tegenstand uitgevoerd worden. *Ik moet Mij wreken*.

Nu grijpen de papisten deze gelegenheid aan, om naar aanleiding van dit gedeelte te zeggen, dat de gestorven heiligen voor ons bidden. Maar ziet de grond, waarop zij hier redeneren: Omdat God gezegd heeft: al zouden Mozes en Samuel voor Mij staan en bidden, zo zou Ik om hen nog niets geven. Zijn Mozes en Samuel dood, zo volgt dat de overledenen voor ons bidden.

Nu zijn zij zulke beesten, ik zeg niet de allerzotste, maar de meest geraffineerde, dat zij niet zien dat dit gedeelte direct tegen hen gericht is. Als de overledenen gelegenheid hadden om voor ons te bidden, dan zouden zeker Mozes en Samuel de eerste geweest zijn. Dit betreffend de reden die God voor hen aanvoert. Laten wij nu de woorden van de profeet nemen en daar goed naar luisteren. Hij zegt niet: Ik wil u in het geheel niet horen, maar Hij zegt: al zouden zij voor Mij staan en tussenbeide treden, zo zou Ik naar hen niet horen.

Als ik van enig mens, die daar voor mij stond, zei: als deze er was, zou dat dan niet een dwaasheid zijn. Wanneer God zegt: *indien zij daar voor stonden, bewijst Hij dan niet dat zij daar niet staan?*

Als mijn vriend mij ergens om vroeg en ik hem zei: al zou mijn vader ervan spreken, zo zou ik het niet kunnen doen, dan wil dat niet zeggen dat mijn vader daarom vraagt. Zo maken wij dan het besluit dat er geen tussentreden is van de overledenen. Daarin zien wij nu de beestachtigheid van de papisten, die nog erger zijn dan de beesten, als we zo de Schrift beroofden en de bedoeling van de profeet niet in ogenschouw namen. Want als zij de boeken goed gelezen hadden, dan hadden ze daarin een overeenstemming kunnen vinden met het veertiende hoofdstuk van de profeet Ezechiël, waar hij zegt: al zouden Daniël en anderen voor Mij staan om te bidden, zo zou Ik hun vrouwen en kinderen nog niet redden. Wanneer de profeet hier van deze spreekt, merkt hij ze dan aan als reeds gestorven? Nee, maar hij ziet ze nog als levenden aan.

Hierdoor wil hij aanduiden dat het volk voor zijn genezing niet aan een tussentreding moet denken, zoals wij zien hoe het pausdom die misbruikt en hoe een ieder zijn beschermheer wil hebben.

Ieder wil de maagd Maria hebben: o, laat zij mijn advocaat zijn, laat zij voor mij bidden, en zo schijnen de heiligen zich tegenover God te moeten stellen om Zijn wil te verhinderen. Zo vergaat het dat zij hen de allergrootste vrijheid geven om God ter wille van hun patronaten te beledigen. En zo staan ze daarin met de heidenen op één lijn. Zij verlaten zich op alle kwaad en zeggen uit liefde voor de heidenen die onder hen zijn, dat God hen zal vergeven en dat zij ten tijde der vervolging onder hun vleugelen bedekt zullen zijn. Zie daar de dwaze houding van het volk van Israël.

De profeet zegt daarentegen: *Nee, nee, gij zult daarop niet vertrouwen want hun gezelschap zal u in geen opzicht van dienst zijn.* En God zal hen weten te onderscheiden, want de rechtvaardigen zullen gered worden, maar de leugenaars zullen vergaan. Dat zegt Ezechiël. Zo zien wij dus de ongerechtigheid der papisten. Maar waarom?

Wij behoeven er ons in het geheel niet over te verbazen, dat zij de bemiddeling der heiligen op zulke tekenen gronden, want die niets heeft, die moet het wel roven en nemen vanwaar hij het hebben wil. Zo zeggen de papisten dan dat wij beschermheren nodig hebben. Maar van dat alles vinden wij niets in de Schrift. Uit dat oogpunt moeten zij de Schrift beroven en er een wassen neus van maken, zoals men zegt.

Daarom moet het niet verbazen dat zij zulk een gedeelte aangrijpen. Waarom? Omdat zij in heel de Schrift geen gedeelte weten te vinden, dat hun patronaat kan dienen. Zo zien wij nu dat de papisten op dit gedeelte, waarin gezegd wordt: indien Mozes en Samuël zouden bidden, zo zouden zij niet verhoord worden, hun patronaat willen gronden, maar dat hen daarin niet van dienst kan zijn. Want ziet, wat hun ware bedoeling is, namelijk dat aangetoond zal worden, dat wij onze toevlucht tot de heiligen moeten nemen en tot hen moeten bidden.

Maar uit wat ze aanvoeren kan daartoe gans niet besloten worden, want al zou men

met hen overeenstemmen dat zij bemiddelaars zijn voor God, dan zou daar nog niet uit volgen dat men tot hem mag bidden, want een mens zou hier op honderd plaatsen kunnen zijn en voor mij doen wat hij kon, maar indien ik elke morgen dat ik opsta mij hem aanbeveel om op mijn behoeften te letten dat die vervuld worden, dan staat het nog te bezien of zijn oren lang genoeg zullen zijn om mij te horen.

De papisten weten hiervoor niets anders aan te voeren dan dat de heiligen altijd op God zien, maar het is een springen van de hak op de tak, zoals men zegt, want men wil de ene conclusie uit de andere trekken. Want zoals ik gezegd heb, wij vinden geen enkele bladzijde in de Schrift, waar ons gezegd wordt dat de heiligen voor ons bidden.

Leren wij dan, als wij medelijden met elkaar hebben, voor elkaar te bidden en dat wij ons ook moeten vernederen, als wij willen dat God ons de zonden vergeeft. En ziet, hoe God Zijn hand terug zal trekken. Maar blijven wij in onze afkerigheid verhard, dan zal er geen engel of heilige zijn die ons kan verontschuldigen. Ziet hetgeen wij hebben te onthouden van hetgeen de profeet zegt. Ziet hoe verhard het volk is, waarom de profeet zegt: wanneer wij gebeden hebben dan zal God ons zeker genade bewijzen, maar het volk moet evenwel ten onder gaan. Vervolgens, wat de kinderen Israëls gezegd is geldt ook voor ons. Zo staat dan vast dat als wij God beledigd hebben en wij komen om ons te vernederen en vergiffenis te vragen, het ons in het geheel niet zou helpen al zouden alle schepselen voor ons bidden. Ieder moet dus berouw tonen voor zichzelf, en dan moeten we er niet aan twifelen of de engelen zullen zich daarin verheugen, zoals het hun ambt is om ons heil te dienen. En dan mogen wij er geenszins aan twifelen of God zal ons aannemen, waarbij we wel te bedenken hebben dat al het overige ons in geen enkel opzicht zal dienen. Laten wij ons volgens deze heilige leer voor het aangezicht van onze goede God ternederwerpen, in de kennis van onze zonden, Hem biddend, dat Hij niet toelaat, dat wij verhard worden, zoals het Joodse volk dat geworden is, welks verdoemenis wij gezien hebben, maar dat onze harten vertederd worden en dat het God behage om de oorzaak van onze zonden teniet te doen. En dat wij, kennende onze zonden, tot Hem leren gaan in de Naam van Jezus Christus, door Wie en in Wiens Naam wij vergeving van onze zonden zullen ontvangen; en dat Hij niet zal nalaten zachtmoedig en weldadig jegens ons te zijn, ook al hebben wij Hem steeds beledigd en dat Hij niet zal nalaten om Zijn goedheid jegens ons te verklaren, hoewel wij haar niet waardig zijn.

GEBED

Almachtige God, daar Gij U verwaardigt om ons zo zacht en liefelijk tot bekering aan te sporen en Gij Uw roede inhoudt en ons gelegenheid geeft om ons te bekeren en tot U terug te gaan, bewijs ons genade, dat wij Uw gestrengte wraak niet uitdagen door onze afkerigheid, maar dat wij ons door U laten regeren, dat niet alleen zij die voor ons bidden verhoord worden door U, maar dat wij ook zelf vergeving kunnen krijgen als wij er U om vragen, en dat wij vooral zien dat wij de Heere Jezus Christus hebben als onze Middelaar en Advocaat, door Wie wij eenmaal met U verzoend zijn; en dat Gij deze tussentreding altijd van kracht doet zijn, opdat Uw toorn jegens ons gestild worde, totdat wij eindelijk voor Uw aangezicht gereinigd en van alle vlekken en smetten gezuiverd zijn en wij volmaakt de heerlijkheid zullen deelachtig zijn, dewelke onze Heere Christus door Zichzelf voor ons verkregen heeft. Amen.

DERDE PREDIKATIE JEREMIA 15 : 1 - 6

Uitgesproken op maandag 24 juni 1549.

Al zouden Mozes en Samuël zich voor Mijn aangezicht presenteren, zo zou Mijn genegenheid tot dit volk niet zijn. Werpt het achter Mijn aangezicht weg, dat zij naar buiten gaan.

En als zij tot u zeggen: Waarheen zullen wij gaan, dan zult gij tot hen zeggen: Aldus heeft de Heere gesproken: zij, die voor de dood bestemd zijn, zullen de dood voor zich zien, en die voor het zwaard het zwaard, en die voor de honger de honger, en die voor de gevangenschap de gevangenschap. (Vertaling van Calvijn)

Nadat onze Heere verklaard heeft, dat Hij geen middel had tegen de gevangenschap der Joden en het vonnis dat Hij uitgesproken heeft, moest uitgevoerd worden, te weten dat dit volk in ballingschap moest gaan, voegt Hij er aan toe dat de profeet tot hen gezonden is, om namelijk het vonnis uit te spreken. Wij zien dus dat God de kracht van Zijn woorden heeft willen verklaren als Hij zegt: wanneer gij het woord gesproken zult hebben en zij nemen het niet van u aan, zo zullen zij toch weten dat deze zaak vervuld zal worden, zoals gij het voorgesteld hebt. En zo worden wij vermaand om, wanneer God spreekt of waar Zijn profeten in Zijn Naam spreken, hetzij bet bedreigingen zijn, hetzij kastijdingen die wij moeten ondergaan, deze niet voor een fabel te houden, maar om die te geloven alsof wij die voor ogen hadden. Want God spreekt niet tevergeefs. Ziet dus hoe wij bewogen moeten worden onder de leer, die men ons in de Naam God predikt; maar dat wij niet traag worden om onze plicht te doen; en dat wij, als Hij tot ons bedreigingen uitspreekt, niet wanhopen; dat wij ook Zijn geduld niet misbruiken en dat wij, als Hij doet alsof Hij ons straffen wil, gans niet denken, dat Hij Zijn woord vergeten heeft. En als wij dat in ons geheugen hebben ingeprent, dan zullen wij zeker veel meer vorderingen in de leer maken. Maar wanneer men ons van de daden Gods spreekt, dan gaan wij daaraan voorbij als een fabel.

Laten wij dan leren, wanneer er zulk een dwaasheid in ons is, en Hij dreigt te straffen, dat wij die slagen op ons hoofd konden verwachten. Dit wat betreft het woord dat God door de profeet gezegd heeft, dat Hij Zijn volk kastijdt, want Hij heeft geen leger gehad om dit te doen, maar alleen het woord van de profeet. En God heeft de Babyloniërs gebracht om het uit te voeren.

Nu voegt Hij er aan toe, dat Hij om hen te straffen een verschrikkelijke gestrengheid zou gebruiken en dat Hij Zijn drukkende hand op hen zou laten vallen. Want telkens als God op zulk een wijze straft, houdt Hij Zijn hand als in de lucht en wij gevoelen de slagen als het ware niet en als Hij gekastijd heeft, dan geeft Hij enige verzachting, te weten iets waar wij genoeg in hebben, zodat Hij ons het geleden kwaad doet vergeten.

Maar hier zegt Hij, om aan te tonen hoe wij op de terechtwijzingen moeten letten: Gaat gij heen; die naar de dood moeten gaan, die laten die daarheen gaan; die naar het zwaard moeten gaan, laten die naar het zwaard gaan; die naar de honger moeten gaan, laten die naar de honger gaan; en die naar de gevangenis moeten gaan, laten die naar de gevangenis gaan; want Ik verklaar dat Ik uw Beschermmer niet meer ben, zoals Ik

geweest ben.

Wij zien dus welke de betekenis is van deze terechtwijzing, namelijk een gestrengheid waarvan Hij gewoon is Zich te bedienen. Hierdoor worden wij vermaand, dat, wanneer God ons straft, Hij ons desnietteenstaande op zulk een wijze kastijdt als wij kunnen dragen. Wij moeten door de hand Gods verbeterd worden, want als wij niet leren dan zijn wij al te traag. Een leerling van goede wil heeft behoefte aangespoord te worden om te leren, maar die traag is heeft de roede nodig voor het onderwijs. Zo is het ook met ons. Zijn wij ezels dan moet God altijd de roede opgeheven houden om ons aan te zetten. Als wij nu zien dat wij gekastijd moeten worden, dan moeten wij bidden dat Hij er mee aan de gang blijft, want het is een al te verschrikkelijke zaak om te zien dat Hij Zich ternederzet om ons te verdoemen. Ziet hoe de profeet hier duidelijk maakt met welk een uiterste gestrengheid God de Joden moet verbeteren. En dat moet ons verschrikken, want wij zijn het even waard als zij en ons leven is zo slecht en boos, dat men er een afgrond van ongerechtigheid in vindt. Als wij dus zien dat wij hen in ongerechtigheid gelijk zijn, maar ook zien dat God hen een even gelijke genade geschonken heeft als ons, dan moeten we wel beschouwen, dat Hij gelegenheid heeft om ons met dezelfde straf te straffen. Wat zal het zijn, als wij aan die arme losbandige heidenen gelijk zullen zijn en God ons niet meer aanschouwt, en ons als vreemdelingen veracht? Zou dat niet een vreselijke straf zijn?

Desniettemin moeten wij het toch wel verwachten, als wij maar doorgaan met Hem te beledigen, zoals wij gedaan hebben. Zijn woorden moeten aangehoord worden als een donder, opdat wij ons leren vernederen en Hij Zijn sterke hand niet uitstrekt om die tegen ons in zulk een uiterste gestrengheid te gebruiken. Hij voegt eraan toe, dat Hij Zijn zwaard zal opheffen om te doden en de honden om te slepen, en de vogelen des hemels en de beesten der aarde om te verslinden en te verderven en dat Hij hen zal overgeven tot een beroering aan alle koninkrijken der aarde, vanwege Manasse, zoon van Hiskia, koning van Juda, om hetgeen hij Jeruzalem gedaan heeft, als wilde Hij zeggen: het zal als een toeval voorkomen, als gij gegeten zult worden van de vogelen des hemels, en de beesten en de honden; gij zult dat aan een toeval toeschrijven, maar gij zult weten dat het Mijne hand is. In één woord, de profeet heeft willen verklaren, hetgeen ons zo vaak in de Schrift getoond is, te weten, dat alle schepselen het instrument Gods zijn om ons te schaden. En dan is het een feit, dat God het menselijk geslacht geschapen heeft om onder elkaar één te zijn, zoals duidelijk te zien is.

En wanneer de schepselen zich tegen ons verheffen, dan moeten wij weten, dat God hun teugel loslaat en de beesten hun gehoorzaamheid en de onderwerping aan ons ontnemt, want zolang de orde der natuur nog niet gebroken is, gehoorzamen zij aan de mensen. Laten wij deze leer onthouden, temeer omdat wij er in de Schrift zo vaak aan herinnerd worden. Want God heeft, (merken wij dat in de eerste plaats op), dit niet in onze herinnering willen indrukken, alsof wij ons aan de wisselvalligheid van het kwaad zouden moeten overgeven en er niet op zouden letten, dat het Zijn hand is.

Laten wij wel zien, dat de vogels en de andere dieren zich alleen maar tegen ons verheffen voor zover God er hen toe opwekt. Evenzo is het met het zwaard. De hand des mensen kan zich met het zwaard niet naar ons uitstrekken als God het eerst niet gescherpt heeft. Ziet dus hoe alles uitgaat van de toorn Gods. Zo moeten wij telkens als ons dit overkomt tot deze overweging terug keren en ons niet tegen de mensen verheffen en moeten wij erkennen, dat God dit heeft gedaan en niet zonder reden, maar omdat wij Hem beledigd hebben. Tot zover dit gedeelte.

Rest ons nog op te merken dat God verschillende middelen heeft om ons te straffen en

dat het er niet geheel aan gelegen is om aan het zwaard te ontkomen. Want als Hij gezegd heeft dat Zijn koffers vol zijn van wraak, dan moeten wij in andere ongemakken vallen. Ziet waarom de mensen de vrijheid nemen om zich te buiten te gaan en het nog erger maken wanneer een straf voorbij is. Waarom? Het kwaad zal zo spoedig niet meer terug komen. Maar zij zien niet dat als God honderd middelen gebruikt heeft, Hij er dan nog vele honderden meer heeft.

En nu zegt de profeet dat God niet alleen het zwaard zal zenden, maar ook de vogelen en de dieren des velds en de wilde beesten om ons te verslinden, als wilde Hij zeggen: wanneer gij in uw huis op uw gemak zult zijn, zal Ik u een slang zenden, die u bijt en als gij op het veld zijt, zullen u de beesten verslinden.

Zo willen wij daar dan mee zeggen, dat God evenzogoed alle middelen heeft om ons van de tegenspoed te verlossen, als om ons te straffen in Zijn toorn, ja dat Hij verschillende onbekende middelen heeft. En moge het ons vreemd en hard toeschijnen, zo zegt de profeet dat God dit recht- waardig doet. Als God niet zou verklaren wat die roeden zijn, te weten hoe Hij spreekt tot de honden, de vogels en de beesten om ons te verslinden, dan zouden deze dingen een schrik in ons kunnen werpen.

Maar waarom? Wij zouden dus kunnen vragen hoe God ons kan straffen die toch Zijn schepselen zijn?

De profeet voegt eraan toe, dat Hij het niet zonder oorzaak zal doen, als hij zegt: o, Jeruzalem, wie zal er medelijden met u hebben? Of wie zal over u rouw bedrijven? Of wie zal voor uw vrede bidden? Want gij hebt Mij verlaten en gij hebt volhard in uw opstand tegen Mij, zodat ik moe ben om u te sparen. Eerst wil Hij er hen aan herinneren waarom hen dit overkomen is en zegt Hij: het is om Manasse, de zoon van Jehiskia, koning van Juda. In één woord, wij zien hier, dat de profeet, na de bestraffingen verklaard te hebben, die God over de Joden gebracht heeft, eraan toevoegt, dat zij zulk een kastijding waard geweest zijn, want wat zou het zijn, als God ons door Zijn toorn verschrikt, en wij zouden dan nog denken dat wij onschuldig zijn? Wat zou het lijden dan nog voor zin hebben en het knarsen van onze tanden? Dus moeten de bedreigingen Gods voor twee dingen dienen. In de eerste plaats om ons te verschrikken en vervolgens om te denken aan onze zonden, teneinde wij onszelf zouden mishagen, en wij door berouw Hem zouden begeren aan te roepen. Ziet dus waartoe de bedreigingen Gods voor ons dienen.

In de eerste plaats moeten wij beschouwen waarom Hij gesproken heeft van Manasse. In de heilige historie, in het vierde deel van de Koningen en Kronieken wordt gezegd, dat Manasse in zijn tijd de altaren heeft opgericht die omver gehaald waren; dat hij ook de Tempel Gods verontreinigd heeft waar Hij wilde dat Zijn Naam aangeroepen werd, en vervolgens dat hij de sterren des hemels aanbeden heeft.

En verder nog dat hij tovenaars bij zich gehad heeft. Hij was dus overgegeven aan al deze bijgelovigheden en dan nog heeft hij de beeldendienst uitgeoefend.

Verder heeft hij zoveel profeten gedood dat Jeruzalem van bloed omgeven was.

Vervolgens dat hij zwelgde in wijn, zoals Jeruzalem het bloed der martelaren zwolg. Maar ziet, hij heeft zijn zonden leren kennen, wat een wonderlijke betoning was van de goedheid Gods. Ziet welk een slecht mens, die zoveel kwaad heeft gedaan, en zoveel onschuldig bloed overall vergoten heeft en de oorzaak van zulk een verwoesting onder het volk geweest is, maar die desniettemin barmhartigheid ontvangen heeft, nadat hij zijn zonde beleden heeft. Zo heeft hij dan nog vergeving ontvangen van Zijn koninklijke troon en de vruchten ontvangen van het berouw, zover dat in hem

was. Maar het volk blijft echter verhard, en de afgoderijen die hij teniet gemaakt heeft, blijven, hoewel hij bevel had gegeven om die neer te werpen.

Nu zegt de profeet, dat het om de zonde van Manasse geweest is. Als men zou vragen of het wel billijk is om een volk te straffen om de zonde van één mens, dan moet daarbij opgemerkt worden, dat het niet de bijzondere zonde was van één mens, maar dat het volk met zijn vorst aan het kwade overgegeven was. Zeker, Manasse heeft alles bedorven, maar het volk heeft er echter in toegestemd en is door de afgodendienst bezoedeld geweest. Want indien het volk er zich tegen verzet had, zo zou deze boze man geheel alleen gestraft geweest zijn.

Ziet dus dat het niet gaat om de zonde van slechts één man, maar van heel het volk. En dan is het ook niet zonder de voorzienigheid Gods, dat Manasse gedurende zo lange tijd geregeerd heeft. Want wanneer God een boze laat regeren, dan is dat een teken dat wij waard zijn om als de heidenen geregeerd te worden. Precies als wanneer God goede magistraten geeft, dan is dat een teken, dat Hij ons Zijn barmhartigheid wil tonen. Maar als God ons daarentegen overlaat aan de satan, dan toont Hij ons daardoor Zijn gestrengheid. Evenzo is gebeurd ten tijde van Hiskia. Want hij heeft zich beijverd om aan God getrouw te zijn, hij verrichtte het ambt van een goed vorst, maar keerde het volk evenwel terug? Nee, zij hebben de afgoden in het geheim vereerd. Als God dat ziet, dan moet Hij een boze koning verwekken. Wanneer het-volk zich bekeert en het belijdt de genade Gods weer opnieuw, dan is het zeker dat het een goede koning gegeven wordt. Maar als het zich te buiten gaat, dan krijgen ze noodzakelijk een slechte.

Tenslotte, wanneer de profeet melding gemaakt heeft van Manasse, dan worden wij daardoor vermaand, dat als er goddeloze vorsten of magistraten zijn, het hele land als door een pest aangestoken wordt. En dat zien wij bij ervaring. Want een koning heeft niettegenstaande zijn soevereine macht, nog zoveel te doen om het volk te leiden. Waarom? Niet anders dan omdat hij ons met kracht tot het goede moet trekken. Maar als er sprake is van het kwade, als er een boze vorst is, zo heeft hij maar een teken met zijn vingers te geven of hij wordt steeds gevolgd, want aan het kwade zijn wij overgegeven.

Zo is het ook met de magistraten. Want als zij afgodsbeelden maken, laat het zijn in het verborgen, zo zeggen zij tot de bozen: Komt, komt, laten wij u bijstaan; ziet, zo komen ze voortdurend in overtreding. Zo heeft hij dan niet zonder reden gesproken van de werken van Manasse. Want waar heel het land overspoeld was van de afgoderij, daar kwam het zaad van deze booswicht. Zo moeten wij dan God bidden dat Hij niet toelaat dat wij geregeerd worden als de heidenen, die zo boos zijn, dat zij naar de ondergang van het volk streven. Als wij dan zien hoe de magistraten zich onophoudelijk aan allerlei uitpattingen overgeven, dan moeten wij daaruit leren, dat als wij dat ook doen, de toorn Gods over ons, om onze zonden, geopenbaard zal worden. En wij mogen ons niet verontschuldigen, maar we moeten belijden dat wij schuldig zijn.

Tenslotte, dat zij, die de rechtspraak uitoefenen, wel opletten, want als zij, hoewel het kwade niet steunend, het desniettegenstaande niet straffen, dan geven zij vrijheid om het kwade te doen, zoals de heidenen het ook heel goed voor zich weten. Zo moeten dan zij die het bolwerk van de justitie in handen hebben, God rekenschap geven van al de zonden, die er door hun nalatigheid gekomen zijn, want God snatert niet als Hij spreekt. Wat zegt Hij nu in dit gedeelte? Dat het om Manasse is. Maar wij hebben

hiervoor gezien, dat de kleine kinderen hout verzamelden en de moeders koeken kneedden en die maakten voor de afgoden, zoals er geen voorbeeld van geweest is. Waarom wordt nu al die zonde op de koning geworpen? Niet omdat hij dit kwade geleerd heeft, maar omdat hij er zijn hulp voor verleend heeft, waardoor de dienst van God werd nagelaten. Maar hij moest er echter rekenschap van geven, ja zelfs nadat hij tot berouw is gekomen, zoals wij beneden gezegd hebben. En het berouw, dat hij bedreven heeft, toont ons dat hij nog maar weinig aan de afschaffing van de afgoderij heeft kunnen doen, want welk een grote macht hij ook gehad heeft, zo hield het volk de toch niet op om zich aan de afgoderij over te geven.

Zien wij dus dat de koning, wanneer hij zich aan het kwade overgeeft, heel het volk gemakkelijk aftrekt. Maar als hij het wil doen terug keren, dan kan hij het niet. Daardoor worden wij vermaand om geen ergernis te verwekken, waar wij er later, zoals het voorbeeld aantoon, geen drie van de honderd, die wij ten verderve hebben geleid, kunnen terug brengen. Laten wij dan als God ons nog genade schenkt om berouw te hebben en ons weer in genade aan wil nemen, het berouw verstaan, dat wij hadden, dat wij hen niet konden terug brengen, die door onze losbandigheid zijn verleid. Moeten wij daarover niet een verschrikkelijke wroeging hebben?

Ziet dus waar de profeet ons wil heen leiden. Koning Manasse heeft getracht heel het volk weer tot de orde terug te brengen, maar desniettegenstaande is het hem niet gelukt en wordt er melding van gemaakt en zo vaak als God spreekt van de losbandigheid des volks, wordt hij als de eerste genoemd. Zo merken wij dan op dat het ons verweten zal worden, wanneer God ons de middelen geeft om tot, berouw te komen, en wij daar evenwel niet op letten. Want God zegt, dat het Hem berouwen zal om ons te sparen, ja, dat Hij al berouw gehad heeft. Om daarmee aan te tonen dat God al zo lang het volk gewaarschuwd heeft en nooit nagelaten heeft om de ene profeet na de andere te zenden, zoals in het achttiende hoofdstuk van Deuteronomium geschreven staat: Ik zal u een profeet verwekken, daarmee betekend dat het volk nooit zonder profeten gelaten zal worden. Want de Joden zouden kunnen antwoorden, dat de heidenen goden hadden om tot hen te spreken en dat hun God hen toch niet onwetend zou kunnen laten van Zijn wil.

Zeker, zegt Hij, gij zult profeten hebben en voegt er dan nog aan toe: Ik ben 's morgens vroeg opgestaan en heb Mij laat ter ruste gelegd om u op te wekken, maar steeds hebt gij u verhard. Merken wij op, dat deze bedreiging maar niet voor een bepaalde tijd gedaan is, maar dat Hij hen al zo lange tijd gewaarschuwd heeft. Moet het niet komen tot een afrekening?

Wacht u dan toch wel. Maar zij hebben met dat alles gespot.

En toen de profeten hen met grote strengheid vermaanden, hebben ze hen veracht. En vervolgens hebben de profeten hen met hun wapenen gedreigd en gezegd: wat zijn uw redeneringen? Zijn ze niet verdorven? Waar is de gerechtigheid? Waar is de rechtschapenheid, die eronder u zijn moet? Zijt gij niet vol van alle kwaad? Maar ze knersten op hun tanden en gaven spijtig ten antwoord: Ha, maar wij zijn toch Gods volk?

Het scheen wel alsof ze honden waren met zo te spreken. Wij dulden niet zo vermaand te worden. Nooit, nooit! Als de profeten vervolgens komen met de last des Heeren en zeggen: *Bekent dat het God is, met Wie gij te maken hebt.* Een last des Heeren, waarom, waarom? — Hebben wij die nodig?

Ziet hoe men nu heeft gehandeld, ik zeg niet in het pausdom, maar in Genève. Hoe slecht de predicaties ontvangen zijn, die er gedaan werden. Gewis, als God hen niet verdrukte, dan zouden ze spotters zijn. En wanneer men hen tot rekenschap wilde

roepen, dan zouden ze spotten en met de tanden grijzen: Hoe zo? Zal men niet ophouden ons na te schreeuwen? En weten wij niet goed wat wij doen moeten? Ja, dat is geduldig zijn zoveel als kan. Mag men zo schreeuwen onder de schaduw van het Evangelie?

Welaan, wilt gij het Evangelie niet meer? Nu dan gaat gij maar een ander zoeken. Zien wij hoe ze losgeslagen zijn, zo zullen ze nog op ons zien, want God zegt: Ik ben bereid om te vergeven. Kunnen wij zeggen dat God ons overhaast aangenomen heeft? Heeft Hij het afgelopen jaar niet evenzo goed gedreigd als nu? Wij kunnen gewis wel op enige verontschuldiging aanspraak maken, waar het kleinste kind over zou kunnen oordelen. Men zal het wel zien en als men het gezien zal hebben zal men denken, dat God hen de ogen verblind heeft en er geen druppel van gezien wordt. O, hoe erg!

Na over de daden van Manasse gesproken te hebben, voegt Hij er evenwel aan toe: *Jeruzalem, wie zal medelijden met u hebben?*

Duidelijk richt hij zich hier tot de heilige stad. Ongetwijfeld is het hele Joodse land aan God gewijd, maar vooral is Jeruzalem daaraan gewijd, omdat Zijn Naam daar aangeroepen wordt. Zij zeggen: wij zijn het volk Gods, Hij zal ons in stand houden. Zeker, zij hebben hun voordeel gehad van de genade Gods. Maar wij moeten erkennen, dat wij schuldiger staan tegenover God, wanneer wij het goede in het kwade veranderd en hetgeen tot ons leven en onze zaligheid gegeven is tot onze verdoemenis hebben omgekeerd. Wanneer Hij zegt: wie zou medelijden met u hebben, dan toont Hij dat men verontschuldigingen voorgewend heeft. Maar wetend dat wij het hoofd moeten buigen en dat Hij ons niet zal straffen als wij het niet verdiend hebben, zo voegt Hij eraan toe: gij hebt Mij verlaten. Zijn wij inderdaad aan alle kwaad overgegeven, zo is echter de wortel dat wij God verlaten hebben.

Want wanneer wij met God verenigd zijn en wij hebben tot op heden goed geleefd, zo zullen wij er morgen in verder gaan. Maar als wij daarentegen God verlaten, dan moeten wij geheel in verwarring raken. En hoewel de profeet dit duidelijk aantoonst, zo tracht de mens zich echter altijd terechtvaardigen. Zo is het dan nodig dat men hem zijn ongerechtigheid gestadig voor ogen houdt. In plaats dat men beeft om zijn zonden, neemt men gelegenheid om zich tegen God te verheffen. Want er is niet alleen sprake van een voorbijgaand gemurmureer, maar van mensen die er dronken van zijn. Indien men hen zegt: men heeft dit van de kansel gezegd, dan beginnen zij zich te buiten te gaan. Zo moet God dan Zijn majesteit tegenover hen tonen om hen te ontstellen. Rest ons nog dat wij zullen weten dat wij geen ander middel hebben om de genade weer terug te krijgen dan de weg der vernedering en het vragen aan Hem om de Naam van Jezus Christus. En wij zullen het nergens anders moeten zoeken, maar alleen onze toevlucht tot Hem moeten helaas moet Ik Mij op Mijn vijanden wreken, waar Hij tot de Joden spreekt. Wanneer Hij zegt: Ik moet Mij op hen wreken, dan betekent dat, dat Hij ons nooit anders dan daartoe gedwongen, verdrukt.

Dat is het argument dat de profeet hier behandelt. Want God voert aan op hoeveel wijzen Hij de Joden heeft willen verdrukken en dat zij zich steeds niet hebben verbeterd. Hij zegt dat de straffen zeven keer vermenigvuldigd zijn, en dat zij steeds niet verbeterd zijn. De weduwen zijn vermenigvuldigd geworden en zij die zeven kinderen heeft voortgebracht is verlaten. Daarna is heel hun land een woestijn geworden, als wilde Hij zeggen: Ik heb als het ware heel de wereld willen omkeren om hen tot berouw te trekken. En als Ik dat alles nu gedaan heb, is er dan bij hen enige gehoorzaamheid geweest? Nee, want zij zijn niet van hun weg afgekeerd. Zij zijn namelijk van kwaad tot erger vervallen. Wat blijft er dan nog over? Zij moeten over

de vier hoeken der aarde verspreid worden. Want God heeft het volk in het heilige land verzameld, opdat het niet met het ongelovige volk vermengd zou worden. Desniettemin zijn zij verspreid over al de vier hoeken der aarde. Zo zien wij dan waarop de profeet doelt. Laten wij nu verder zien wat wij hier aantreffen. Want welke zijn de plagen en de slagen waarover het volk hier klaagt? Zou men in enige hoek kunnen gaan, waarin het volk zich niet beklaagt? Sommigen klagen over de wreedheid die zij hebben moeten ondergaan, anderen klagen over de verdrukkingen. Als de pest over is, dan moeten zij honger lijden. Daarna hebben wij zoveel lasten dat wij ervan opgegeten worden.

In het kort, er is geen hoek in heel het land of men ziet er de roede Gods. En als men het dan alles beziet, waar is dan de bekering? Wij zien dat het maar niet voor een tijd is, dat God Zijn volk verdrukt, maar dat Zijn roeden niet ophouden. En steeds nemen de boosheid en hardnekkigheid toe. Het is dus maar niet voor een tijd, dat God gesproken heeft, dat Hij niets gewonnen heeft, zoals wij uit de woorden van de profeet gezien hebben.

Dat wil zeggen, dat de zon is ondergegaan terwijl het nog dag was, zodat er ons de natuurlijke helderheid van ontnomen is en wij er niets meer van geproefd hebben. Wij laten de tegenspoeden gaan, die ons overkwamen, maar zonder dat wij er ons profijt uit hebben leren trekken.

En als God er mee doorgaat, dan fronzen wij ons voorhoofd, maar wij zien nooit op de hand des Heeren die ons treft. En zoals Hij door een andere profeet gesproken heeft: wij gedragen ons als razenden en rebellen, maar wij zien in het geheel niet, dat God ons ziet. God zal echter niet dulden dat Zijn roeden verloren raken. Ik zal weten Uw zonden u voor ogen stellen, en wanneer Ik u met de honger bezocht zal hebben, dan zal Ik u met de oorlog bezoeken, wanneer Ik u door de oorlog zal opgeschrikt hebben, dan zal Ik de pest tot u zenden en u elk in het bijzonder verdrukken, nadat Ik u in het algemeen verdrukt heb, zo dat Ik een ieder heb doen ontwaken.

Wat zullen wij hierop kunnen zeggen? Ziet hier een leer die wij allen van de morgen tot de avond moeten overdenken. God beklaagt Zich over de tijden van Jeremia, dat Hij met dit volk niet tot Zijn doel heeft kunnen komen en dat Hij het tot op heden enkel goed heeft willen doen. En hoewel er, zoals ik gezegd heb, geen hoekje is geweest, waar de roeden van God niet waren geweest, zo is het tevergeefs geweest, en schijnt het alsof er een duivels complot van de mensen met de duivel geweest is om Hem steeds meer te ergeren.

Rest ons nog te letten op hetgeen werd aangeroerd; te weten dat God Zijn liefde daarin verklaart, dat Hij klaagt dat Zijn roede niets heeft uitgewerkt. Hij toont dus hoe kostbaar ons heil Hem is, als Hij er Zich over beklaagt, dat zij ons niet vermochten terug te brengen. Als wij nu zulk een liefde opmerken, moeten wij dan niet getroffen zijn dat er zulk een hardheid in ons is? En dan moeten wij nog een andere overweging hebben. Te weten dat wij zien, dat het zulk een grote schande is voor ons, dat Gods bedoeling door onze boosheid verijdeld is geworden. Waarom komt God meer naar voren? Het is om tot berouw gebracht te worden. En wat verijdeld is door onze boosheid, is dat dan niet een monsterachtig ding? Wie zijn wij? Armen naar de wereld, maar niettemin zien wij onze behoeften niet. Moeten wij ons dan niet meer zien te richten op Hem? Dus moet een ieder wel toezien dat wanneer hij in het algemeen of in het bijzonder verdrukt wordt, dat hij dan God vraagt of Hij hem bekeren wil.

Laten wij dus zorgen dat wij geen gelegenheid hebben om onszelf het verwijt te maken, dat Zijn vermaningen niet tot nut geweest zijn.

Want indien een zieke een medicijn van node heeft en hij het medicijn niet wil aanvatten, dat hem voorgeschreven is, is er dan geen gerede aanleiding dat hij omkomt? En zou hij de medicijnmeester enig verwijt kunnen maken? Nee! Zo hebben de gelovigen hier dan een grote vertroosting als zij zien, dat God, wanneer Hij hen verdrukt, hen Zijn liefde wil doen smaken. Wat zal men dan zeggen, als Hij ons zo zacht behandelt om ons zoveel goed te doen?

Toont Hij ons dan geen onschatbare liefde of geven de verdrukkingen die Hij ons toezendt, ons geen getuigenis van Zijn goedheid en Vaderlijke liefde? En als wij nog vreemdelingen zijn en God ons altijd weer zoveel genade bewezen heeft, wat zal dan de eeuwige zaligheid zijn, die ons geopenbaard zal worden? Wanneer wij daarentegen enige verdrukking gevoelen, dan is het dat wij de wereld niet zouden misbruiken. Hij kent onze broosheid maar evenwel wekt Hij ons op om onszelf niet zo diep neer te drukken.

Ziet hoe wij altijd stof hebben om op God te hopen, hetzij Hij ons goed doet of verdrukt.

Merken wij dus op dat Hij hen een verwijt doet, als Hij zegt, dat Hij alles gedaan heeft wat Hem mogelijk is geweest, en dat het volk steeds van Zijn wegen afgekeerd is.

Want God weet alle blijken van Zijn genade uit te rekenen, die aan onze aandacht voorbij gaan en waarmede wij geen voordeel gedaan hebben. Want, zegt Hij, wanneer Ik gezien heb, dat Ik met de eerste slag geen voordeel bereikt heb, dan zal Ik meerdere keren terug komen. Want wanneer een vader zijn kind veel te hard geslagen heeft en hij heeft er spijt van hem te hebben geslagen en zo wreed geweest te zijn, dan zal dat nergens toe gediend hebben. Zo ook, als wij de roeden Gods niet beschouwd hebben, dan hebben wij Zijn vaderlijke liefde veracht. Ten minste als wij niet onschuldig geweest zijn. Verstaan we dan wel dat deze profetie een aanklacht is tegen ons, wanneer God Zijn roede met zachtheid bestreken heeft. Want Hij slaat ons met onderbreking, ten einde wij tijd zouden hebben om na te denken over onszelf.

Waar zal dat nodig voor zijn? Wanneer Hij ons op enige wijze gekastijd heeft, dan laat Hij ons even met rust. Ziet dus hoe Hij Zijn zachtheid met Zijn straffen vermengt. Is Hij ons dan een, twee of drie keer tegengekomen, dan is het dat Hij hier zegt: het berouwt Mij u te sparen. Want dit woord "berouw hebben", als het op God toegepast wordt, betekent, dat Hij ons verlaat, maar niet dat Hij veranderlijk is. Ziet dus waarom de Schrift dit woord dikwijls gebruikt, namelijk omdat wij God beschouwen naar ons begrip. Wanneer God ons dus een of meer dagen verdrukt heeft en Hij houdt er dan mee op, dan zien wij een verandering. Maar waar hebben wij dan onze ogen? Wij hebben ze dan niet op Hem, maar alleen maar op de daad gevestigd, die wij zien. En zo zegt Hij: Ik heb uw zwakheid gekend en Mij gericht naar uw draagkracht. Wanneer Ik u nu een keer vergeven heb, opdat u tijd zou hebben om aan uzelf te denken en te zeggen: God heeft Mij doen ontwaken toen ik ingeslapen was, wanneer Ik u alzo vergeven heb na u gekastijd te hebben en gij Mijn liefde veracht heb, zo heb Ik opgehouden u te sparen. Daarmee wil Hij ons tonen, dat wanneer wij Zijn geduld misbruiken, wij dan niet zullen meemaken, dat Hij Zijn goedheid jegens ons gebruikt. Maar evenwel zegt Hij: Het berouwt Mij. Het is waar dat God nooit geen berouw heeft. Maar met dit woord wil Hij tonen, dat er geen plaats is voor barmhartigheid.

Nu zullen wij een weinig zien hoe Hij ons heeft gepaard nadat wij Hem beledigd hebben. Het is zeker, dat wij er het miste deel niet van begrijpen. Er zullen dus

honderdduizend zonden zijn die niet in onze herinnering kunnen opkomen. Maar al zijn wij nog zo ongevoelig, dan zullen we er toch nog andere honderd duizenden in ons vinden, die Hij in onze herinnering brengt. In mijn jeugd heeft Hij mij getrokken, — zullen wij zeggen — maar daarna ben ik tot een losbandig leven overgegaan en heb ik mij aan het kwade overgegeven, maar nog heeft Hij mij niet verlaten. Maar nu heb ik mij steeds meer tot het kwade gekeerd. Welke verbetering is er wel in mijn leven? Ik vind nog een duidelijk teken aan mij van Zijn toorn. Maar Hij heeft Zich desniettemin in zachtheid en barmhartigheid tot mij gekeerd. En heb ik die steeds niet misbruikt? Houdt dat in, dat Hij ten slotte verklaart, dat Hij niet langer meer zal volharden? Zo moeten wij dit woord dan goed onderzoeken, want Hij zal het goed op ons hoofd laten drukken, als wij van Zijn genade, die wij gevoelen, zoveel misbruik hebben gemaakt. Dat wat deze klacht betreft.

Rest ons nog aan te tonen, wat Hij met deze uitdrukking zegt: Let wel dat u zulk een middel, waardoor Ik u zoveel keer heb vermaand, en God u op enige wijze verdrukt heeft, niet ten kwade zij om u van God af te keren en dat gij niet zijt als een os, die de slagen van de zweep wel gevoelt, maar niet ziet de hand, die hem die geeft of als een hond, die de steen achterna loopt, maar niet op hem let, die hem werpt.

Want zo is het met ons gesteld. Wij gevoelen wel de verdrukking, maar zien niet de hand die ze ons toezendt, en dat het God is, Die ons daardoor tot Hem wil trekken.

Maar wij moeten in elk geval goed letten op deze leer. Na dit alles zegt de profeet, als hij gezien heeft dat al zijn vermaningen alleen maar gediend hebben om de hardnekkigheid van het volk nog meer aan te wakkeren: o mijn moeder, o mijn ellende. Waarom hebt gij mij gebaard, een man van twist, een man van beroering in heel het land. Dat is, overal waar ik om mij heen zie, voert de wereld strijd met mij. Men zegt dat ik heel de wereld wil folteren, maar wat zal ik als een sterfelijke vijand tegen allen? Ziet, ik heb niet op woeker gegeven, dat wil zeggen, er is geen oorzaak van twist. Want waar komen de processen en woordenwisselingen onder de mensen vandaan, is het niet van de slechte praktijken onder hen. Wanneer iemand een ander geleend heeft, dan zegt hij: o, men kan wel zien wat hij naar voren wil brengen, en met welk doel hij mij dit geld geleend heeft; hij wil bereiken wat hij naar voren bracht. Aan de andere kant beklagt een schuldeiser zich zeggende: moet ik door mijn goedheid schade lijden? Ik heb hem mijn geld betaald, terwijl ik in grote armoede verkeerde en om het weer terug te zien moet ik de grootste woorden gebruiken en zegt men nog kwaad van mij. Ziet dus waarde twisten en vijandschappen vandaan komen, te weten van de slechtste manier van handelen onder elkaar.

En de profeet brengt naar voren dat er voor zulk een twist geen gelegenheid is. Zo tekent hij dan in het kort dat het vijandschap is, waardoor zij allen oorlog voeren tegen God. Ik moet, zegt Hij, also hun bedoeling weten om Mijn Woord te brengen dat het gif, dat in het hart is, ontdekke.

In dit gedeelte worden wij vermaand dat het maar niet van vandaag is, dat de volken zich ergeren als men hen op hun zonden wijst. Zij zijn niet alleen maar ziek in hun geest, maar hun ziekten zijn ongeneeslijk. Er is namelijk geen geneesmiddel voor. Niet dat de vermaningen die men hen gedaan heeft de aanleiding daarvan zijn of dat men een verwijt aan Gods Woord kan richten, dat om hun kwaad tot hen geschied is. Maar waarom dan? De mensen keren in gif om hetgeen God tot hun heil gegeven heeft. Dat is dus de profeet Jeremia overkomen. Want waartoe strekten zijn bedreigingen anders dan om hen tot God te doen terugkeren? Als wij slechts een enkele smaak van Zijn goedheid hadden, zouden onze harten dan niet splijten, ziende

de grootheid van de liefde Gods? Maar nu ziet men hoe zij, in plaats van door het goede getroffen te zijn, tot oproer komen. Zo zien wij welk een hardheid er bij de mensen geweest is sinds het begin der wereld. Maar wij merken dat niet op om onszelf te rechtvaardigen wat weten zij, die tegen Jeremia geschreeuwd en gezegd hebben: deze mens verwekt twist, dat zij namelijk voor God niet te verontschuldigen zijn? Indien men dat aan ons zou vragen, dan zouden wij ons gevoelen wel weten uit te spreken.

Laten wij nu terug keren naar onze hoofdgedachte. Want God oordeelt slechts naar hetgeen waarachtig plaats gehad heeft. Want waar er ten tijde van de profeet murmureerders geweest zijn, zo hebben ze oorlog tegen God gevoerd.

Indien wij nu hetzelfde doen, dan is er een gelijk vonnis voor ons. En laten wij niet denken, dat wij het ontkomen zullen, want het moet er komen. Waarom murmureert men nu tegen de dienstknechten? Is het om hun slechte gedragingen tegenover de mensen? Nee! Maar het moet om de leer zijn. Maar is de leer door ons gesmeed? Of hebben wij de oorzaak van de vijandschap uitgevonden? Zeer beslist niet. De profeet zegt niets anders dan dat God hem die gegeven heeft. Aldus besluiten wij, dat wanneer de kwaden zich tegen ons keren, wij het kunnen tegenwerpen, evenals Mozes en Aäron, dat wij er hen geen aanleiding toe gegeven hebben.

Wat hebben wij gedaan? Wij hebben de boodschap van God overgebracht, maar gij hebt echter gezegd, dat wij naar heerschappij over u gevraagd hebben. Maar het is God die wil regeren. Aldus toont nu de profeet duidelijk, na verklaard te hebben dat God het was die sprak en dat hij Zijn orgaan geweest is, dat zij die tegen hem gemurmureerd hebben, zullen gevoelen, dat God zijn Bewaker en partij is tegenover de Joden. Daar Zijn Woord u dus zo hatelijk is, zult gij er, hoewel gij uw tanden knerst, toch rekenschap van af moeten leggen.

Maar om nog meer inzicht in dit gedeelte te krijgen, merken wij in de eerste plaats op, dat de profeet ons bij gelegenheid een goede leer geeft, dat namelijk de twisten ontstaan door de slechte handelwijzen, die de mensen allen gemeen hebben, waarop al zulke woestheden moeten ontstaan.

En hoe moet het daar nu mee? Moet ieder zich in zichzelf terug trekken? Nee, dat moet hij niet. Maar de een moet met de ander in een goede eendracht gaan leven, en zij die overvloed hebben moeten gaan inzien dat het hun niet een zwaard is om daarmee de keel van hun naaste af te snijden, maar om hen goed te doen. Als iemand zijn kled zo groot is, dat hij er zijn naaste mee kan kleden en hij daarin zou stikken, wat heeft hij er dan nog wel aan? Zo laten zij ook, die het goed der wereld hebben, weten dat God hen die overvloed niet gegeven heeft om hun naaste schade te doen, maar om er hem goed mee te doen.

Ziet dan hoe wij de goederen moeten aanwenden, die God ons geeft. Dat zij ook die arm zijn geen twisten verwekken door hun ondankbaarheid. En dat zij ook geen ondankbaarheid tonen ten aanzien van het goed, dat hen gegeven wordt. Ziet dus hoe wij bij gelegenheid door de profeet vermaand worden om twisten te vermijden. En als dat goed in overweging genomen werd, dan zou er niet zoveel getwist over dit of dat onder ons zijn. Ik geloof dat er echter, nu wij het Evangelie in deze stad hebben, getwist is of liever dat het er al was in de tijd, toen onze ogen bedorven waren. God raadt ons aan om met elkaar in goede eendracht te leven. Waar komt dat dan vandaan? Is het niet door de afkeer en miskenning van elkaar, en de ondankbaarheid jegens elkaar. Dit wilden wij terloops opmerken.

Nu is er nog een bijzondere leer voor de dienstknechten.

Zij moeten er namelijk wel op toe zien, dat er geen twisten door hun persoon, of hun goed ontstaan. Waarom? Men zou hen een verwijt kunnen maken. En hierdoor zou de leer die wij brengen enige vlek kunnen krijgen, dat men ze namelijk zou kunnen belasteren. Daardoor zouden wij twist krijgen door de naam Gods. Zo moeten wij evenwel gelijk gaan worden aan de profeet en zal men zich over ons beklagen, dan moet dat strekken tot onze vertroosting. Zeker, al was hij zo volmaakt dat er geen ongeduld in hem was, zo heeft hij toch niet tevergeefs gezegd: wee mij! Wij zien dus dat hij niet zo vast gestaan heeft of hij werd geperst om niet alleen zijn ambt, maar ook zijn leven te verlaten. Maar hoe het echter ook geweest moge zijn, zo heeft hij zijn plicht toch niet verzaakt. Zo behoeft men het er dus niet bij te laten zitten, maar mag men zeggen: de Heere zal mij bijstaan.

Ziet dus hoe zij die het Woord willen uitdragen, ook moeten lijden. Gewis moeten zij, die men dienstknechten Gods noemt, geen kwade reuk hebben. En waarom niet? Want er zou schelmerij ontstaan. Want als zij zo in Genève kwamen, dan hadden zij al een merk aan hun voorhoofd. Het moet vast staan dat zij geen kwade reuk hebben. Waarom?

Zij zouden met de schelmen op één lijn staan. Men zou kunnen zeggen dat zij veel gepresteerd hebben. Waarom? Zij zouden er zich niet voor wachten om met de bozen in aanraking te komen, om hun achting te verliezen. En zij zouden bemind worden, zoals wij van de valse profeten gezien hebben, welke er ten tijde van Jeremia geweest zijn. Wanneer het volk met enige straf van God bedreigd zou worden, dan zouden de valse profeten zeggen: kom, er is hiervoor wel een middel. Men moet er maar een pleister op leggen. En zo zullen zulken tegen allen zijn. En hoezeer men ook onderzoekt of zij boos zijn, zo moet men ze toch verdragen.

Waarom? Want men moet ook letten op het goede dat zij doen. Ja wel, maar als zij oorlog voeren met God! Dit geldt niet voor hen die Hij in hun ambt wil terug brengen. Ziet hoe de mensen die met het Woord belast zijn zich moeten versterken en zeggen: welk beletsel men ons ook aanbrengt, wat God ons opgedragen heeft moet desniettemin ten einde toe volbracht worden.

Dus moeten, zoals ik aangeroerd heb, al diegenen, die het Woord getrouw willen uitdragen, er zich op voorbereiden dat men hen de oorlog aan doet. Want Jeremia heeft gezegd: gaat heen. Zo geeft God dan de profeet Zijn bevel.

Vervolgens zegt Hij: *bereid u erop voor dat zij tegen u zullen aanstormen*. Maar in de derde plaats wordt er gezegd, dat zij niet zullen vermogen. Let op drie zaken, die in ons ambt opgesloten liggen. De eerste is dat God zegt: gaat heen, gaat heen! En al zou een ieder een put graven, al zouden er rebellen en goddelozen zijn, zo moet men toch optrekken. Waarom? Omdat God ons zendt.

Tenslotte zullen zij hun stormaanvallen doen. Daarom wordt ons getoond, dat de mensen, als wij God getrouw willen dienen, ons de oorlog aandoen, zoals de heilige Paulus ons betuigt als hij zegt: indien ik mensen behaagde, dan was ik geen dienstknecht van Christus. Maar ziet onze vertroosting: want zij zullen er het hoofd mee breken. Waarom? Want God heeft gezegd, dat zij niet zullen vermogen. Zo is het dan niet dat wij een ander schild zoeken, want al de bozen vermogen niets tegen ons, want zij moeten falen en in zo grote verwarring geraken, dat zij een voorbeeld voor anderen gaan worden. En altijd weer moeten wij dat herhalen. Want wat hen betreft, die ons de oorlog hebben aangedaan, die zijn nu al door God terneergeslagen, al mogen anderen weer opstaan. Maar God is machtig om hen om te keren. Ziet dus welk een vertroosting. Maar de rest kan nu niet behandeld worden.

Laten wij ons volgens deze heilige leer voor het aangezicht van onze goede God ternederwerpen, in de kennis van onze zonden en Hem biddend, dat Hij niet toelaat dat wij zo verhard worden tegen Hem, dat wij, wanneer Hij door zoveel middelen ons tracht terug te brengen, steeds dezelfde blijven, maar dat wij, Hem biddend om vergeving, ons zodanig hervormen, dat wij niet meer van Zijn gehoorzaamheid trachten af te wijken.

En dat wij daarvoor de toevlucht nemen tot Zijn Woord, teneinde wij erdoor tot Hem terug geleid worden. Dat Hij ons niet alleen' deze genade bewijze, enz.

Einde.

VIJFDE PREDIKATIE

JEREMIA 15 : 10-11, 14-15

Uitgesproken op woensdag 26 juni 1549,

O mijn moeder, wee mij! Waarom hebt gij mij gebaard, een man van twist, een man van beroering in heel het land? Ik heb niet op woeker gegeven, ook heeft niemand mij op woeker gegeven, maar desniettemin vloeken zij mij. (Vertaling van Calvijn)

Wij zijn begonnen om deze klacht die de profeet doet, uiteen te zetten, wanneer hij zegt dat hij niet met de mensen gehandeld heeft om te twisten en dat hij niet op woeker gegeven heeft om zijn partijen met processen te vervolgen, en ook dat men hem niet op woeker gegeven heeft. Maar desniettemin wordt hij van alle kanten aangevallen en houdt ieder hem voor zijn tegenpartij. Nu hebben wij getoond dat hij door deze woorden in de eerste plaats verklaart, dat hij in heel de wereld gehaat wordt, en dat dit nooit komt door een of andere persoonlijke twist, maar doordat hij een dienstknecht Gods is en de bozen hen niet kunnen verdragen die Hem dienen. Nu, deze verdrukking is zeer moeilijk door de profeet te verdragen omdat hij er namelijk zo zwaar door gekweld wordt, dat hij wel wilde dat zijn moeder hem niet gebaard had en hij zich als mens ongelukkig acht, zoals het hem namelijk naar zijn vleselijk gevoelen lijkt. Want er is niets eervoller dan het Woord Gods te bedienen. Maar als men in aanmerking neemt dat het vuur onophoudelijk tegenover ons ontstoken wordt, dan wil men er zich wel liever van onthouden.

Maar als God nu waarschuwt dat zij die het Woord bedienen, strijd zullen hebben, dan moeten zij zich daarop voorbereiden en moeten wij weten dat wij veel vijanden zullen hebben en dat daarvoor niet alleen gewaarschuwd wordt door Jeremia maar dit allemaal moet omdat het Woord Gods niet verandert en dat het ook altijd de bozen zal aansporen om te laten blijken dat zij vol woede zijn. Maar altijd schijnt het een vreemde zaak, wanneer wij nu daardoor met een ieder in strijd dreigen te geraten als wij de leer des vredes verkondigen, waardoor God ons met Zich wil verzoenen. Want wat is het ambt van het Evangelie anders dan dat God ons, in plaats van ons om onze zonden te straffen, ons in genade wil aannemen? Want de som van het Evangelie is dat God met de mensen in verzoening wil treden, om hun zonde niet te straffen, maar om die van hen weg te nemen.

Hoe kan het dan geschieden, dat als wij de leer des vredes uitdragen, dat dit dan zulk een grote strijd veroorzaakt? Maar let op wat de heilige Paulus zegt, dat wij gezonden worden om de mensen te vernemen in Gods Naam, dat zij zich met Hem verzoenen. Is dat niet een genade die onze harten week moet maken, hoe hard ze ook mogen zijn? Wanneer wij dus de boodschap in Zijn Naam brengen, hoe kunnen de mensen dan toch zo tegen ons in beroering komen? Nu moet het ons niet verbazen, omdat de mensen zo verdorven zijn dat zij, in plaats van de vrede Gods daardoor uitgedaagd worden om tegen de dienaars in woede te ontsteken.

Waarom? Daar moeten wij voor opmerken, dat wanneer Hij ons Zijn Woord geeft, dat is ten einde wij onze zonden zouden kennen en wij een verfoeiing zouden krijgen van onze ganse natuur en wij weerstand zouden bieden aan onze begeerlijkheden. Ziet, dit is een moeilijke zaak om aan de mensen te zeggen dat zij van hun begeerlijkheden moeten af zien en zich daarin veranderen. Ziet, welk een grote tegenstrijdigheid wij hier hebben, dat de mensen zich naar deze rede niet kunnen schikken. Ziet, welk een

worsteling! Wanneer God ons voorstelt om onze harten te vertederen, zo kunnen wij toch niet van onszelf afzien dan met de allergrootste moeilijkheid Ziet hoe wij onze genade weigeren en hoe wij ons tegen deze leer verzetten. En zo wil God dat men ons onze gebreken toont, dan zien wij hoe de mensen tot haat opgewekt worden tegen hen die hen deze leer brengen. En dat is dus het eerste begin van het Evangelie. Want zodra God tot ons spreekt, toont Hij, dat indien wij onszelf beschouwen er bij ons niets dan kwaad te vinden is en dat wij geheel veranderd moeten worden. Wanneer God deze scherpe les aan ons begint te geven dan krijgen wij te zien waarom zo weinigen deze leer aannemen.

Laten we nu zien of het waar is hetgeen ik gezegd heb. Hoevelen zijn er gehoorzaam aan, zoals dat moet? Maar van alle kanten spot men ermee. En vervolgens is het grootste gedeelte van hen van de duivel bezeten. Wanneer wij het wel beschouwd hebben, dan vinden wij bevestigd hetgeen Jeremia gezegd heeft, te weten, dat de dienaars des Woord niet zonder strijd zullen zijn. Niet dat zij er de oorzaak van zijn, maar omdat zij deze leer brengen. Dat is de oorzaak. Maar nog is er een punt van twijfel. Want hij zegt: in heel het land. Dat is wel een droeve zaak dat niemand hem erkent. En dat er zulk een klein getal over is. Waarom? Wel, omdat hij zegt dat God ons beveelt om onze genegenheden te haten en onze natuur te veroordelen en een ander begeerte te hebben om ons naar Hem te schikken. Laten wij aan de andere kant ook letten op het gevolg; want hoevelen van hen die het Evangelie ontvangen hebben, zijn er afkerig van om het te volgen. Waarom? Omdat Hij daarin gezegd heeft: die vuil is dat hij nog vuiler worde, en die steelt, die stele nog meer. Als de mensen naar God terug gebracht zijn, dan moeten zij niet meer tot hun gewone gebreken terug keren.

Gaat men nu tegen de gierigheid prediken, dan zullen zij die het goed lief hebben zich gaan kwellen, zoals wij zien, dat die jonge man overkomen is, die zo volmaakt in zichzelf was en op een engel geleek, maar tegen wie God zei: *ga heen, verkoop al wat gij hebt, en geef het de armen en volg Mij.*

Wanneer Hij nu tot hem gaat zeggen, dat hij het goed moet verlaten dat hij lief heeft, dan gaat hij bedroefd heen. Zo willen ook zij aan wie men hun gebreken wil tonen niet horen, om zich in hun nest terug te trekken.

Op de tweede dag zal men tegen de vuiligheid moeten spreken, op de derde tegen de haat en de wrok, op de vierde zal men spreken tegen de gulzigheid en wereldse genoegens. Maar nu kunnen ze dat niet laten. En toont men hen dat zij er zich geheel van los moeten maken, zo kunnen ze het toch niet aanhoren. Maar ziet daar echter een nieuwe bende van vijanden. Anderen zullen overgegeven worden aan zweren en vloeken. Men zal moeten wijzen op de wraak Gods over zulke van de duivel bezeten.

Ziedaar een nieuwe strijd. Nu spaart God niets, maar ieder komt aan zijn trek. En zo ziet men dat de wereld vol is van vijanden. En nog is niemand tevreden met zijn eigen wraak, maar men vecht ook met elkaar. En hoe? Men heeft dit en dat gezegd. Zo wordt mijn vriend hiervan beschuldigd en mijn buurman daarvan. O, verdragen we elkaar dan heel niet? Men let op alles wat er gezegd wordt. Zo verbazen we ons niet dat de profeet klaagt en zegt: in heel het land. Want wij zien dat alles voor ogen. En als er sprake is van een hevige twist, wat windt men zich dan op! En zo zijn wij dan niet tevreden met onze eigen ongerechtigheden, maar twisten we ook nog met elkaar. En als wij geen stof voor haar in onszelf vinden, dan gaan we die verderop zoeken.

Tenslotte, men moet van hen zeggen dat ze geen vrienden Gods en van Zijn Woord zijn en dat ze het niet blijvend ontvangen hebben. Jakobus zegt hieromtrent dat wij

een zachtmoedige geest moeten hebben, zoals er van de ongelovigen gezegd wordt, dat zij een geest vol bitterheid hebben.

Ziedaar, de geest van de satan, die een geest van strijd is, waartegenover de kinderen Gods een geest des vredes moeten hebben. Nu zullen er altijd wel zijn die niet toestaan dat het Woord Gods zonder nut is, maar zij zijn dun gezaaid. Daarentegen vindt men een groot gedeelte dat er heel geen rekening mee houdt. Ten slotte zijn zij die aan God gehoorzaam zijn, niet begrepen onder het woord: heel het land, want zij zijn hervormd en hemelse schepselen. Hij bedoelt dus niet te spreken van die de vreze Gods bezitten. Want zij zijn niet aards of vleselijk, maar nieuwe schepselen.

Ziet, dat is de troost van de dienaars Gods. En daaruit zien wij, dat zij zich niet voor hun taak kunnen verontschuldigen, als zij door de mensen verkeerd behandeld worden; zij moeten wel verstaan dat zij niet meer zijn dan de profeten. Er is nog een andere vermaning, die hen gegeven wordt. Want de profeet zegt niet zonder reden dat hij een man van twist is. Want de bozen die tegen God strijden kunnen niet zeggen, dat wij boos zijn. Want zij zijn zo onbeschaamd dat een ieder hun boosheid weet. Maar ze laten niet na hun zaken een schone schijn te geven en de dienstknechten Gods te beschuldigen. Zij zullen niet zeggen: wie is kwaad of rechtvaardig. Ik wil niet dat men voor mij predikt. Zij zeggen dat zo wel niet, maar moet het Woord Gods zo gepredikt worden? Moet men het niet op zachte wijze brengen? En moeten zij die prediken alles doorzoeken? Wat is dat een manier van prediken? Duidelijk ziet men dat zij met aandoening spreken.

Ziet dus waarom de profeet zegt dat men tegen ons pleiten en ons beschuldigen moet. Nu, is God niet te prijzen, dat wij met aandoening optreden, want wat zou het zijn als wij optraden zonder aandoening? Maar welke is dan wel die zij van ons vragen? Zouden zij willen dat God hun zonden bedekt? De wellustelingen zouden willen dat men hen niet van de wellustigheid sprak. De gulzigen zouden willen dat men hen niet van de gulzigheid sprak. De gierigen zouden willen dat God voor hen was. Maar nu kan dat niet. Want om met God verenigd te zijn moeten wij onze verdorven natuur veranderen. Of anders zullen wij ten slotte gebroken en verslagen worden, zoals de profeet zegt. Het is nodig dat God ons kastijdt. Want het is niet zonder reden dat het Evangelie een zwaard genoemd wordt, opdat wij ons namelijk aan God zouden opofferen, wat niet kan geschieden als we niet tot Hem komen. En vervolgens moet de tegenspraak, die in ons vlees is, neergeslagen worden. Want die zal er altijd in zijn, maar God moet die onderdrukken. Daarom moeten wij er ons op voorbereiden dat wij de tegensprekingen verdragen en dan zullen de bozen ten slotte ondervinden met wie zij hebben te doen.

En als wij van onze kant kunnen betuigen dat het niet komt om onze persoonlijke aangelegenheden, maar daartegen omdat wij het Woord Gods bedienen, wat blijft er dan ten slotte nog over? Ziet hier een dubbele vertroosting. De eerste die wij getoond hebben is die waarin de apostelen en profeten ons zijn voor gegaan; de tweede is dat God aangaande de profeet oordeelt, dat zijn einde goed zal zijn. Zij, zegt Hij, tegen wie gij strijdt, zullen daar berouw over hebben. want zij hebben zich niet tot waarheid bekeerd, maar zij zullen zich goed houden en zeggen: het is waar dat ik me tegen de predikers verbitterd heb, ik heb gezondigd. Hebben ze dat gezegd, dan zullen zij de volgende dag er opnieuw mee beginnen. Wanneer de kwaaddoener voor zijn rechter staat of zich in de handen van zijn beul bevindt, dan houdt hij zich goed, maar is hij daaruit, dan zal hij opnieuw beginnen.

Ziet dus waarom God tot de profeet zegt: zij zullen tot u komen en zeggen: *helaas, ik heb me misdragen, vergeef het mij*. Nu is het geen kleine vertroosting te weten, dat wij altijd overwinnaars zullen zijn, hoe het ook ga, zoals wij aangetoond hebben. Zij zullen tegen ons strijden, maar zij zullen tegen ons niet vermogen. Alzo zullen wij onder de banier van Jezus Christus met 'moed de strijd voeren, terwijl de bozen onder de duivel strijden. Zo spoort Paulus Timotheüs ook aan, als hij tegen hem zegt: ik heb gestreden, ik heb mijn loop bēeindigd. Strijd dan naar mijn voorbeeld en vrees niet, maar zijt verzekerd dat God uw hand zal sterken! Is het niet een grote troost wanneer wij zien dat de vijanden die met ons strijden, in verwarring geraken?

Waar zal de satan hen ten slotte heenleiden? Hij bereidt hen niet alleen een galg, maar de toorn Gods is hen nabij, maar toch laten zij de strijd niet na. En zullen wij dan zo ongelukkig zijn om niet te strijden, als wij zien dat ons zulk een triumpf bereid is in de hemel? Als wij dus zo hebben gestreden, hoewel met veel benauwdheden, zo zullen die ongelukkigen toch voor ons verschijnen en zeggen dat zij gefaald hebben. En dan zullen zij die God verachten daarop letten, nu zij zoveel duidelijke voorbeelden voor zich hebben. Maar zij zijn ze vergeten. Want zij weten dat God hen vermaant, dat zij een dag der verdrukking moeten verwachten, waarop God Zijn hand zal opheffen om hun hoofd te verpletteren, en dat zij voor Hem verschijnen, opdat het oordeel Gods aan hen vervuld worde.

Dat is niet alleen voor Roomsgezinden, want zij zijn de grootste vijanden niet van het Evangelie. Zeker zijn ze verwoed tegen ons. Maar onder hen zijn er wel die zeggen: wij zouden het Evangelie wel willen hebben, hoewel er onder hen wel tegen het Evangelie zijn. En in feite beklaagt de profeet zich hier niet over de Assyriërs, maar over hen die in deze heilige stad Jeruzalem wonen, waar God Zijn Naam aangeroepen wilde hebben. Maar het is een kuil van rovers geweest. Aldus moeten wij erop letten, hoe God verklaart, dat zij die tegen het Woord gestreden hebben, zich gedwongen zullen onderwerpen. Laten wij ook beschouwen wat op een andere plaats gezegd wordt, dat de profeet als een ijzeren muur zal zijn. En daar zullen zij hun hoofden tegen te pletter slaan. Als het paard achteruitslaat tegen de sporen, dan zal het door die slagen de buik openscheuren. Zo zullen de bozen ook aan het einde gevoelen, dat zij niet met mensen, maar met God te doen hebben.

En nadat God verklaart heeft dat voor de profeet het einde van de strijd goed zal zijn, voegt hij eraan toe, dat zij die hem weerstaan zullen hebben, her en der gedreven zullen worden, ja in een onbekend land en dat alle rampen hen zullen overkomen. Waarom? Omdat Mijn toorn ontstoken is. En dat zal zijn om de bozen te verschrikken, zoals wij ook gezien hebben dat God zegt: Ik zal u naar de school der Assyriërs zenden. Gij wilde naar Mij niet luisteren, maar Ik zal u door schoolmeesters laten slaan, die wel zullen weten hoe ze u tot orde moeten brengen, zoals de heilige Paulus spreekt van de regering van de antichrist. Maar genoeg van dit gedeelte.

Wanneer de mensen zich niet aan God willen onderwerpen, dan moeten zij voelen, dat God hen wel door andere meesters zal weten te slaan.

Zo is het ook met hen, die nu zeggen: wat moet er van mij worden, het is al erg genoeg. Ziet wat men ervan maakt. Wij hebben het middel in het Evangelie en in plaats dat wij ons van dit middel bedienen tegen de satan, braken wij onze murmureringen uit. Maar de dienstknechten wenen, want als wij rechte dienstknechten Gods zijn, dan moeten wij ten dode toe getroffen zijn. En hoewel een ieder tot de kennis van zijn verkeerdheden moet komen, zo wissen zij hun monden af als slechte vrouwen en dan zijn ze de allerbeste mensen van de wereld.

O, ongelukkigen, let erop hoe Jezus Christus Zijn mond voor de Vader opent om voor u vergeving te vragen, en gij wilt uw tong niet gebruiken uw verkeerdheid tot eer van God te belijden? Maar worden ze nog verbitterd tegen ons, zo zullen wij de strijd toch volhouden. En wat zal er de uitkomst van zijn? Deze ongelukkigen zullen gevoelen dat God hen door andere meesters zal slaan om hen te verbeteren, zoals er in Ezechiël gesproken wordt: gij hebt niet willen gehoorzamen aan Mijn wetten, maar gij zult er andere voor in de plaats krijgen om te gehoorzamen, die u de tanden zullen doen knersen. Te weten, gij hebt Mij niet willen gehoorzamen, maar gij zult in Babel verblijven en daar zult gij gemarteld worden, maar het zal u niet tot nut zijn omdat gij het niet aanvaarden zult. Ziet wat het volk Israëls overkomen is. En waar zijn zij nu die een vermomd Evangelie, die een triumf-evangelie hebben gewild?

Ziedaar heren kooplieden die het Evangelie willen kopen, maar hun slechte handel aanschouwt men wel. Zij wilden een Evangelie naar hun positie, maar nu zullen ze de Spanjaarden krijgen, die hun een andere les zullen leren. En kijk, waar blijven wij ermee? Zal God Meester zijn over Genève, zoals over Augsburg en Neurenberg?

Maar wij zullen komen van kwaad tot erger, en onze klachten en tranen zullen ons geen profijt brengen. Want wij moeten niet denken dat God op ons zal wachten, want Hij zegt: *Ik ben moede om hen te sparen.*

En wij hebben gezien, dat God ons niet zo zacht gestraft heeft, maar dat de bozen toch altijd overvloedig geweest zijn. God zal ons tonen, dat Zijn maatstaf niet gelijk is aan de onze en dat Hij daarnaar niet beoordeeld moet worden. Maar dat denken wij toch bij onszelf. Maar wat geweest is ten tijde van Jeremia is toch niet geschreven voor ons, zal men zeggen? O, dat wij de slagen op ons hoofd toch niet gevoelen. Hij voegt eraan toe: Heere, Gij weet het, denk aan mij en wreek mij van die mij vervolgen. En daarmee wil hij beduiden dat hij tegenover elke bedekking die de bozen gebruiken, God tot zijn Borg heeft.

Maar hoe? De mensen geven ons zulk een getuigenis niet. Want in onze afwezigheid verwijten ze ons dat wij al te hard zijn en dat het Woord Gods daardoor niet aangenomen wordt. Ziet dus dat wij in de wereld nooit een borg hebben, maar laten we letten op wat Jeremia zegt: Heere, Gij denkt aan mij. Daarmede toont hij dat hij geen borg in de wereld heeft, zoals wij zien hoe de heilige Paulus daarvan spreekt tot de Korinthiërs. Men zou van hem kunnen zeggen: maar wat wist hij niet? Maar als hij schrijft, dan slaat hij toch altijd alles terneder. Dacht men dan dat hij ons dan maar zou laten begaan?

Ziedaar hoe de dienaars altijd weer berispt moeten worden.

En als men tegen hen niets anders te zeggen heeft, dan zal men hen zeggen, dat zij dat doen uit geveinsdheid. Nee, nee, zegt de heilige Paulus, ik beroep mij op het oordeel Gods. Zo moeten wij doen als wij zien dat de wereld zo vervoerd is, dan moeten wij onze toevlucht tot God nemen, zo wanneer ons gewetens ons getuigenis geeft dat wij voor de eer Gods opgekomen zijn. Dat wij dan berusten in alles wat de mensen zeggen, want als blinden oordelen zij in de duisternis.

Ziedaar waar de profeet ons heen leidt als hij God zijn Borg noemt. Die dit gedeelte nu voor de dienaars Gods tot een bijzondere vertroosting, tegenover hen die alles zonder onderzoek beoordelen, zo zullen zij gevoelen dat God hun vonnis zal intrekken, zoals een rechter die een al te zwaar vonnis heeft geveld, bij nadere kennisneming dat zal weten in te trekken. En evenwel kan God ons kastijden als wij in Zijn dienst hen die ons om onze gebreken berispen, veroordelen.

Wie is het die ons dit *audi vi* - ik het gehoord- gegeven heeft? Laten wij niet denken dat God ten slotte Zijn vonnis zal intrekken, wanneer Hij meer dan genoegzame reden

zal hebben om ons te kastijden. Want Hij moet tonen dat Hij de soevereine Rechter is. Maar wij die het Woord Gods bedienen, worden desniettemin vermaand geen twist te bevorderen, en dat wij niet zeggen, dat wij door Zijn ijver gedreven worden. Wanneer wij dan het getuigenis hebben dat wij de goede leer brengen alleen maar om een goede vriendschap met de mensen, dan kunnen wij zeggen, wanneer men ons op dit onderwerp wil vatten: 'Het is om U, o Heere, dat ik belasterd wordt.'

Laten wij niet denken dat Hij dat zal verdragen zonder er Zich op te wreken. Nee, nee! De mensen hebben voorts niet maar een haat alleen om hun personen, maar om het Woord Gods dat zij bedienen.

Ziedaar hoe wij allen elkaar hebben te vermanen. Wanneer men ze echtbrekers noemt, laten wij dan bedenken dat men zich dan niet tegen ons richt, maar tegen God. Ook wij van onze kant moeten erop letten dat wij ons niet tegen mensen keren en dat we onze macht hierin niet misbruiken, want God zal ten laatste tonen wie tegen Hem is, dat men in elk geval uit de leer geen reden ontleent voor de bewering dat wij allen ongeschikt zijn om Zijn eer te dienen.

Laten wij ons volgens deze heilige leer voor het aangezicht van onze goede God ternederwerpen, kennende onze verkeerdheden, waardoor wij niet ophouden Zijn toorn over ons uit te roepen, Hem biddend dat Hij niet toelate, dat wij verhard blijven, maar dat wij ons keren tot Zijn gehoorzaamheid en dat wij er zulk een profijt van hebben, dat Hij geen aanleiding heeft om ons door andere meesters te laten slaan, maar dat Hij Zich altijd onze Vorst toont, en wij deze geestelijke vrijheid gebruiken, die Hij aan Zijn kinderen beloofd heeft. Aldus zullen wij met een nederig hart spreken: *Hemelse Vader*
enz.

ZESDE PREDIKATIE
JEREMIA 15 : 12-13, 15-17

Uitgesproken op donderdag 27 juni 1549.

O Heere, Gij weet het, gedenk mij en bezoek mij en wreek mij van die mij vervolgen. Neem mij niet weg in de langdurige uitstelling van Uw toorn. Weet dat ik om Uwen-twil smaadheid geleden heb. (Vertaling van Calvijn)

Wij hebben gister gezien welk een klacht de profeet geuit heeft over hen die zich tegen God verhieven en Zijn Woord niet konden dragen, maar altijd daartegen twistten en het tegenkwamen; en de bedreiging die Hij gedaan heeft, te weten dat zij zouden gevoelen tegen Wie zij dat hebben gedaan. Nu verklaart de profeet nog verder hun verwoesting wanneer hij zegt: *zal enig ijzer het ijzer van het Noorden verbreken?* Nu zijt gij wel hard, wanneer er sprake is van het tonen van trots en stijfhoofdigheid, maar waar zal uw kracht zijn als God u zal doen stoten tegen het ijzer van het Noorden? En als Hij met name spreekt van het Noorden, dan doelt Hij op de Assyriërs. God zal dus uw hardheid weten te verbeteren; en indien gij zo hard als ijzer zijt, dan zal Hij staal weten te zenden. Daarom moeten wij er ons aan gewennen om ons steeds naar Hem te schikken, want zij die zich daar niet aan gewennen, die zullen verbroken en verbrijzeld worden, en wel zo dat Hij er Zijn hand niet voor gebruiken wil, maar dat het hen van henzelf zal overkomen. Wij hebben giftige tongen en een stijve hals om Zijn juk van ons te werpen, maar Hij zal zeer sterke vijanden weten te zenden om alles te vernietigen. Wij letten dus op Zijn arm om ons te vernietigen, maar wanneer Hij komt te dreigen, dan moeten wij steeds voor Hem verschijnen en Hem om genade smeken. Wanneer de profeet er nu aan toevoegt, dat God hun schatten ter plundering zal overgeven, dan is dat naar de bedreiging, die Hij door Mozes gedaan heeft (aldus passen de profeten voor hun oogmerk toe hetgeen door hem gezegd is).

En de reden is duidelijk, dat als wij God veracht hebben, Hij ons dan ten beroving overlaat alsof wij geen waarde hadden, en God in zulk een geval Zijn volk niet schijnt te achten. Wanneer men alles verbrandt en verwoest, dan schijnt God geen bemoeienis meer met ons te hebben. Let daar wel op! En welke zorg hebben wij voor Zijn eer? Want wie is God? En wanneer heel de wereld met Hem op één lijn gesteld wordt, wat moet dat dan worden? En steeds vertrappen wij die met de voet. Is dat geen voldoende reden om geheel teniet gemaakt te worden? Ziet dus waarom de profeet zegt dat hun schatten en goederen ten beroving overgegeven zullen worden.

Zeker, wanneer hij dat verklaart, dan is dat niet uit woede en nijd tegenover de mensen, waar goed op gelet moet worden, opdat wij geen reden hebben om ons te verontschuldigen. Want het is ons nog niet genoeg om boos te zijn, maar wij willen altijd weer onze zonden bedekken, en wij schijnen er altijd voor te zorgen enige mantel te hebben om ons daarmee te bedekken alsof dat genoeg was. Maar zulk een zaak behoeft de profeet zich niet voor te stellen, want wanneer hij hier van de wraak spreekt, dan heeft hij daarbij de verworpenen op het oog. Want wij hebben de ijver gezien, die hij voor hun heil gehad heeft en nog weent en bidt hij voor hen, al schijnt het dat er geen middel meer is. Wanneer hij nu om wraak vraagt, dan is dat een ijver die niets gemeen heeft met de woelingen van ons vlees.

Leren we ons dan door zulk een goede geest te laten leiden. Want als wij om wraak

vragen dat het dan niet om onszelf gaat en wij dan de teugel van onze hartstochten niet vrij laten; dan kunnen we zeggen, dat onze ijver gelijk is aan die van de profeet. Maar als er enige twistgierigheid in ons is, dan hebben wij niets gemeen met de ijver van de profeet. Ziet dus wat wij hierover hebben aan te merken, waar gezegd wordt: doe aan dit volk gerechtigheid, wat hetzelfde is als Amen. Want God heeft verklaard, dat er geen middel meer is om dit volk terug te brengen en dat het gestraft moet worden en de profeet berust erin, waar hij geheel vergeet te overwegen dat het mensen zijn en hij God niet van de uitvoering van Zijn vonnis zoekt te weerhouden, maar evenwel toch zegt: neem mij niet weg waar Uw toorn al zo lang verwacht wordt. Want daarmee doelt hij te wijzen op het geduld Gods. Maar wanneer Hij een tijd aarzelt om hen te straffen, dan is het niet dat Hij hun zonden vergeten is, maar dat Hij het nog een tijd uitstelt en Zijn oordeel vertraagt, dat Hij tegen hen uitgesproken heeft. Maar nu het alzo is dat de profeet zegt, dat Hij bevolen heeft dat dit volk gestraft zal worden, zie ik daarin de bevestiging van Zijn Woord, ten einde ik mij trooste met het gericht Gods en de uitvoering van Zijn gerechtigheid.

Hij voegt er aan toe, *dat hij het Woord gevonden en opgegeten heeft.*

Waarom? Anders niet dan omdat de Naam Gods op hem toegepast is. Wanneer hij zegt, dat hij het Woord Gods gevonden heeft, bedoelt hij, dat hij het niet voor zichzelf gevonden heeft, maar dat God Zijn Woord hem gegeven heeft om dat te verkondigen, alsof hij zei: ik predik niet op goed geluk, maar ik ken het Woord Gods en zo predik ik het.

Zo zegt hij: *ik het het opgegeten*, dat wil zeggen: het is in mijn hart. Want indien wij getrouw willen prediken, is het nodig dat wij het wezen van Gods Woord in onze harten hebben, zoals het wezen van een goed stuk vlees, dat wij gegeten hebben, in ons blijft. Hij voegt er aan toe: het Woord is voor mijn hart geweest een zaak van blijdschap en vreugde, zoals een heerlijk stuk vlees dat voor ons is. Waarom? Omdat het hem verheugt daarin een merkteken van God te hebben.

Nu, hier kunnen wij in de eerste plaats opmerken, dat de profeet de gelovigen wil verzekeren dat zijn leer het zuivere Woord Gods is. Maar hij wil desniettemin zeggen, dat de bozen de hand Gods niet zullen ontkomen. Zo moeten wij het dan tot ons nut aanwenden, indien er soms enige twijfel bij ons is, zoals wij die zo vaak hebben. Wij moeten zeker weten dat de profeten hetgeen hen goed scheen te zijn niet gedroomd hebben. Waarom nu? Zij zijn zeker geweest van de onfeilbaarheid van de leer. Ziet dus hoe wij moeten besluiten, dat ons geloof moet steunen op God en niet op de mensen. Want wat zou het zijn als wij dachten dat de leer komt van mensen en niet van God? Zeker, wij kunnen er enig gevoel uit trekken, maar dat heeft geen vastigheid. Nu moet ons geloof zo vast zijn, dat wanneer al de duivelen er tegen op komen, zij er ons niet van kunnen afbrengen. Ziet dus, waarom God gewild heeft, dat Jeremia, niet alleen zou spreken, maar dat Hij er deze zin aan toe voegt: het Woord Gods is gevonden, als wilde Hij zeggen: ik heb het niet op goed geluk gepredikt, maar de leer, die ik u verkondig heb, die heb ik van God ontvangen, en die moet gij door het geloof bevestigen.

Zeker, de Roomsgezinden willen zeggen, dat zij het Woord Gods hebben, maar welke getuigenis hebben zij daarvan? Want wanneer men aan de hand van de leer der profeten alles onderzoekt hetgeen de paus naar voren brengt, dan is er een duidelijke tegenspraak. Nu komen die het Woord Gods verachten met hun mooie gezegdes naar voren: wij weten niet of God hier spreekt, maar ten slotte zullen zij rekenschap moeten afleggen en gevoelen wat zij niet hebben. Ziet dus hoe wij de spotters terecht

moeten wijzen, die al de vermaningen en bedreigingen Gods in fabels omkeren. Wij kunnen hen zeggen: het Woord Gods is gevonden en God zal ten slotte tonen, dat er geen ander rechter moet zijn dan het Woord zelf. Want het bezit het gezag om te verdoemen.

Ten slotte moeten zij die belast zijn met de bediening van dit Woord wel toezien, dat zij niet alleen een smaak daarvan hebben op de punt van de tong, maar dat zij erin rusten, zo vaak zij er de kracht uitgetrokken hebben. Wat is het al zijn wij er zeker van dat het de leer van God is? Hoe zouden wij het in een vaste overtuiging kunnen verkondigen? Zeker, sommigen ratelen maar aan, maar welke majesteit moet het bezitten als wij weten, dat het God is die spreekt door Zijn Geest?

Wij moeten dus de leer die ons gegeven is uitdragen, dat ons hart eraan overgegeven is en dan moeten wij er bovenal een vermaak in hebben om het te ontvangen. En de profeet zegt duidelijk dat het hem tot een grote vreugde is geweest, waar het voor de rampzaligen bitter is en als een hel. Zoals het de rampzalige, wanneer men hen spreekt van de gerechtigheid, op een zwaard lijkt, en het ook de bozen, wanneer men er hen van spreekt een gevangenis lijkt, waarin zij zich bevinden. Daarentegen zegt de profeet, dat hoewel het de rampzaligen in de hel houdt, het hem nooit verhindert om er zijn vermaak in te scheppen. Waarom?

Omdat wij het niet vreemd moeten vinden, dat God Zich op de bozen wreekt. Maar wij zijn gewaarschuwd, dat we toch nooit een afkeer van Gods Woord zullen hebben, zo vaak Hij Zijn toorn toont tegenover de bozen. Want als wij eens deze barmhartigheid goed gesmaakt hebben, dan is het onmogelijk dat we er ons van afkeren. De fout komt dus daarvandaan dat wij geen smaak in deze leer hebben, want steeds als wij het horen spreken, moeten wij de eeuwige beloften des heils aangrijpen en de aanneming, die ons geschied is in Jezus Christus. Wanneer wij er wel op gelet hebben wat dit wil zeggen, dan is er geen twijfel aan dat enige zaak ons ervan zal aftrekken. Leren we dus de genade Gods, die ons geschied is, aan te grijpen, dan behoeven wij niet te vragen of er rust in gevonden wordt. En wanneer wij er vandaag rust in gevonden hebben, dan zullen we er morgen nog meer naar vragen.

Ten slotte, als wij gezien hebben, dat het Woord Gods de verdoemenis der bozen mede brengt, dan behoeven wij er nog geen afkeer van te hebben. Evenzo, als de wijn vergif is voor de dronkaard, dan behoeven wij niet na te laten ze te smaken, ja, ze is ons aangenaam. Zo ook, wanneer de bozen het Woord Gods verteren als vergif, zo behoeven wij er toch geen walging van te hebben. Maar laten wij weten waartoe God het ons beschikt. Wanneer wij zien dat het is één reuk des doods voor de bozen, zo moeten wij het toestemmen en God danken, dat Hij er ons voor heeft willen bewaren. Want waarin verschillen wij van anderen, anders dan daarin dat Zijn loutere goedheid ons van hen afscheidt, die wij zien omkomen? Wij moeten dus weten, dat Hij verheerlijkt moet worden, als Hij Zijn gestrengheid jegens de bozen gebruikt. Ziet dus hoe wij het Woord Gods kostelijk moeten vinden, waar het nochtans de oproerigen met het eeuwige verderf bedreigt.

Hij voegt eraan toe: *want Uw Naam is op mij toegepast*, waarin hij bekent dat God hem getekend heeft als een van de Zijnen. Wat is nu de oorzaak waarom wij zoveel genoeg hebben in Gods Woord? Dat is omdat God ons verkoren heeft, dat Zijn Naam in het bijzonder op ons toegepast zou worden. Want zien wij niet dat deze leer zo vaak gepredikt is aan hen, die er zich aan onttrokken hebben als een rampzaligheid?

Waarvoor diende hen het Woord Gods? Tot hun verdoemenis. Zijn er geveinsden, zo zijn er ook die op boomstammen lijken, maar die niet één woord uit de leer halen, terwijl wij er ons wezen uit halen. Nu, de profeet verklaart, dat wij niet weten wat de leer is of God moet ons houden voor de Zijnen. Ziet dus hoe wij het alles aan Zijn genadige goedheid moeten toekennen.

Nu voegt hij er vervolgens aan toe ik heb niet gezeten op de stoel der spotters en ik ben ook niet vrolijk geweest; *vanwege Uw hand heb ik alleen gezeten.*"

Wanneer hij zegt, dat hij niet met de spotters gezeten heeft, dan volgt hij het gezegde van de eerste Psalm, want daar zegt hij, wanneer hij ons de dwaasheid des mensen getoond heeft: zalig zij die niet zitten in de stoel der spotters. Zeker, wanneer David eerst spreekt van de bozen en de zondaars, zo doelt hij in het algemeen op die aan het kwade zijn overgegeven en van God vervreemd zijn. Maar evenwel is er geen twijfel aan of dit woord spotters, duidt op meer dan die beide anderen, want David wil daardoor zeggen dat de mensen zich aan alle ongerechtigheid overgeven. Nu het kwade komt van hetgeen waarvan de mensen denken dat het al te scherp is. Want waar zulk een vooroordeel is, daar nemen de mensen gelegenheid om te spotten, zoals wij bij Jesaja gezien hebben. Wij zien nu dat deze spotternij aan dit vooroordeel van de mensen vooraf gaat. In Spreuken 8:5 toont Salomo de trots die de mensen hebben als zij denken dat zij wijs zijn en dat zij zich daarin zelf behagen. En daaruit nemen zij de vrijheid om te overtreden. Wij zien nu met welke bedoeling de profeet zegt: ik ben niet gezeten in het gestoelte der spotters. Als hij nu zegt: gezeten, dan bedoelt hij, dat hij met hen niet van doen wilde hebben, en dat hij er zelfs niet één dag in gezeten heeft, dat hij namelijk zich niet met hun gezelschap verenigd heeft om met hen te accorderen.

Hij voegt er toe: *ik ben niet verblijd geweest, maar vanwege Uw hand heb ik alleen gezeten.* Merken wij op, dat als hij zegt, dat hij met het Woord Gods gezeten heeft, dat hij dan toont dat wij een ander middel hebben om ons bij Hem te houden.

Indien wij daar niet bij blijven, dan zal de duivel ons onophoudelijk verleiden en zullen wij gaan spotten en de teugel vieren voor alle ongerechtigheid. Maar wij merken op, dat elk mens van nature opgezet wordt om met God te spotten, of God moet hem in de band houden. Wij hebben dus dit zaad der goddeloosheid in ons om met God te spotten, waartegen wij een bijzonder kracht behoeven. En daarin zien wij het ongeluk van ons schepselen, aan wie God het gebruik van de rede gegeven heeft om aan hun Schepper te gehoorzamen. Want indien men zegt dat God niet gehoorzaamd werd door de engelen, dan behoeft men dat niet vreemd te vinden, maar wanneer men zegt dat de mensen geneigd zijn om te spotten met hun Schepper, dan is dat wel heel bijzonder vreemd. Dat wij in het geheel niet bewogen worden door deze glorieuze majesteit, waarvoor de bergen moeten smelten als sneeuw voor de zon, maar dat wij rebellen voor Hem zijn, is toch wel een ongelooflijke zaak.

Wij zien also dat wij zo vreselijk goddeloos zijn, totdat God een remedie aanwendt voor dit kwaad. Als er nu zulk een vervloekte ondeugd is in ons, dan is er wel een reden, dat wij ons daarvan trachten te beteren, Nu het midden is dat wij de bron van de trots zullen vinden, om deze also van ons weg te doen. Ziet dus wat de oorzaak is van de blindheid der mensen. Het is dat zij zichzelf niet kenden, maar dat wij ons afgoden maakten, zodat het scheen alsof wij in het geheel niet aan God onderworpen zijn en dat wij wijs genoeg waren om onszelf te leiden. Maar waarom? Omdat al de inbeeldingen der mensen anders niet zijn dan een droom. Mocht een arm mens al dromen dat hij een koninkrijk in zijn bezit zal krijgen, zo zal de ondervinding toch

zijn, dat hij even arm blijft als altijd.

Leren wij dan door zelfkennis ons te vernederen, want als wij onszelf kennen, dan zien wij een afgrond van boosheid in ons.

Na dit overdacht te hebben, zullen wij tot ons vonnis komen. Laten wij dus de majesteit Gods met ons vuilheid vergelijken, want naar lichaam en ziel zijn we enkel een walging. Wanneer wij onszelf dus hebben leren kennen en ons voor de majesteit Gods gaan stellen, dan hebben wij geen reden tot blijdschap, want dan zien wij hoede toorn Gods over ons ontstoken is. Deze leer moeten wij dus leren als wij alle spotternij tegenover God willen teniet maken. Zeker, de mensen nemen op het eerste gezicht niet de vrijheid om met God te spotten, maar als men hen van nabij beschouwt, zal men bevinden dat deze boosheid in hun hart ingeworteld is.

Zeker, in het pausdom geven de meesten wel enig blijk van devotie, maar waarde heeft het voor hen niet. En als het nu waarde voor hen heeft, dan willen ze zich daar geheel van kwijten en gaan ze van het ene beeld naar het andere, en lopen ze van de ene kapel naar de andere en van de ene kerk naar de andere. Ach welk een bedekte ongerechtigheid. Maar als men de papist eens tegenkomt als hij de mis heeft gehoord en men vraagt hem wat hij er aan gehad heeft en of hij denkt God daarmee behaagd te hebben?

Nee, nee, Hij zal zich met zulke munt niet laten betalen, want ons hart moet van alle ongerechtigheid gezuiverd worden, anders is het er nog niets mee gedaan. Maar dan zal hij zijn gif uitwerpen en zeggen: laat God er niet mee tevreden zijn en iets anders zoeken, ik zal wel eens naar een goede gelegenheid uitkijken.

Ziedaar wat de papisten ervan maken als zij in het nauw komen.

En nog meer kan men daarvan bij ons opmerken, want in het pausdom hebben ze altijd nog bladeren om zich daarmee te bedekken. Maar het ambt van God en het Evangelie is om tot klaarheid te brengen hetgeen tot dusver in duisternis gehuld was. Zo kan men dan, wanneer men het Evangelie predikt de bedekte ongerechtigheid des harten veel beter leren verstaan.

Maar hield men nog maar rekening met de kansel, dan zou men zeggen: welk een lieflijkheid ligt er in het Woord Gods. Maar wanneer men hen om hun verkeerdheid wil berispen of wanneer iemand zo terneergeslagen is alsof God hem op de pijnbank gelegd had, dan ontdekt zich zijn boosheid, en zij die het zo liefelijk vonden, zullen zeggen: O, welke een Evangelie is dat nu? Men kon het beter in de steek laten. Ziet dus hoe zij hun boosheid aan het licht brengen. Men moet dus besluiten dat hetgeen ik gezegd heb de waarheid is, te weten dat de mensen het zaad van de spot met Godin zich hebben, en niet dat zij het bij de eerste gelegenheid uitvoeren, maar langzamerhand komen zij ertoe. Indien wij niet dulden dat God ons leidt dan zullen wij tot deze goddeloosheid vervallen. Zoals Salomo zegt, dat wanneer een mens zich te buiten gaat, dan alles een afgrond lijkt, want hij breekt dan uit tot alle boosheid.

Want zijn wij het kwade gewend, dan drijven wij slechts de spot met God. Ziet hoe wij gekomen zijn op het dieptepunt van ongerechtigheid. De majesteit Gods zegt ons niets meer, zoals wij voorbeelden daarvan gezien hebben. Nu hebben we daarvan veel spiegels voor ogen, als wij er ons voordeel maar van willen halen. Wij zien deze goddeloosheid in hen, die het Evangelie ontvangen hebben op zodanige wijze, dat we er niet aan kunnen denken, zonder dat ons haar overeind komt. Wanneer zij toevallig de Schrift zouden tegenkomen in de kroeg, dan zou dat enkel tot belaching zijn, en dan zouden zij hun spotterij tegen God uitwerpen, zo zelfs dat zij van het Woord Gods en het Evangelie zouden walgen en liever hebben dat men hen er nooit meer van

sprak.

Ziedaar welke een goddeloosheid er is in hen die het Evangelie ontvangen hebben. Zij zijn nog verder afgeweken dan de duivelen en als men hen vervolgens berispt, dan gaan ze nog verder met spotten; wel heeft hij niet genoeg geschreeuwd, zal hij ons nog in de hel werpen? O, het Woord dat wij prediken heeft zeker het gezag om u daarheen te zenden, rampzaligen die gij zijt. Wanneer wij aldus zien dat het Woord Gods ons niets meer zegt, wanneer wij zo aan het kwade overgegeven zijn, vrezend dat Hij aan de duivel zulk een macht gegeven heeft om ons te verblinden, laten wij ons dan tot Hem keren en Hem bidden dat Hij niet toelaat dat wij gaan zitten op de stoel der spotters, dat wij ons namelijk niet geheel aan de goddeloosheid overgeven, die zij tegen God bedrijven.

Nu toont ons, zoals ik gezegd heb, de profeet het enige middel, dat is: gezeten te zijn in het Woord Gods, want indien wij aan dit Woord onttrokken worden, ziet, dan worden wij overgegeven aan alle kwaad. En dit Woord moet ons niet weerhouden om te zeggen, dat het voorziet dat de satan geen macht over ons krijgt om er ons van af te keren. Want wanneer wij blijven aan de zijde Gods, dan hebben wij een goede bescherming. Hebben wij daarentegen het Woord Gods niet, dan verzinken we geheel in de afgrond en zullen we geen ander redmiddel vinden. En zegt de profeet namelijk: ik ben geheel alleen, dan is dat om aan te tonen, dat wanneer allen zich aan de losbandigheid hebben overgegeven, ons dat nog niet hoeft te hinderen. Want zien wij dat ze de leer niet kunnen verdragen en spotten met God, dan behoeven wij on nog niet aan de losbandigheid over te geven, maar blijven wij zeggen: *Heere, ik blijf bij U*. Ziet dus wat wij hebben op te merken. Nu vermaant hij ons hier dat het niet van vandaag is, dat velen zich aan de losbandigheid overgeven, maar dat dit alle tijden zo geweest is. Hij zegt niet dat het een paar benden zijn en dat sommigen zich aan het kwade hebben overgegeven en zegt dat er geen anderen met hem geweest zijn, maar hij toont aan, dat al zouden allen zich aan de losbandigheid hebben overgegeven, ons dat niet moet verhinderen om aan God vast te houden, zodanig dat wij door welke ergernis ook, die ons overkomt, ons nooit van Hem zouden afwenden.

Laten wij maar om deze leer bidden, dat Hij ons de genade bewijze, dat wij onze zonden leren haten, opdat wij Hem volgen op zulk een wijze, dat wij de goddeloosheid der bozen afwijzen, die ons beletten om Hem te volgen, en niet alleen dat wij van hun boosheid afzien, maar ook van de onze. Wij bidden Hem ook, dat Hij ons de genade bewijze om Hem te volgen, zodat wij deelgenoten zullen zijn van deze hemelse heerlijkheid. Dat niet alleen, enz.

GEBED

Almachtige God, daar wij niet ophouden dagelijks Uw toorn uit te dagen tegen ons door onze zonden, en wij ook zo ondankbaar en ongehoorzaam zijn aan deze heilige leer, zo schenk ons genade, dat wij tenminste aan het einde gevoelen kunnen wat wij voor het tegenwoordige verdiend hebben, en dat wij door dit middel ons mishagen, over onze gebreken en ons tot U bekeren in waarheid en van ganser harte, teneinde wij Uw gunst en genade zouden gevoelen. En dat let U behage ons te besturen door Uw Heilige Geest, en ook dat Gij ms versterkt en bekrachtigt en een ware toegenegenheid schenkt om U te gehoorzamen en te dienen, totdat wij ten slotte gekomen zullen zijn in de hemelse gelukzaligheid, die voor ons bewaard wordt in le hemel, door Jezus Christus, onze Heere. Amen.

**ZEVENDE PREDIKATIE
JEREMIA 15 : 17-19**

Uitgesproken op vrijdag 28 juni 1549.

Waarom is mijn smart eeuwig en mijn plaag zonder hoop? Waarom heeft zij geweigerd genezen te worden? Zoudt Gij mij geheel zijn als een leugenaar en als onbetrouwbare wateren...totdat...zij zullen tot u wederkeren, maar gij zult tot hen niet wederkeren. (Vert. van Calvijn)

Wij zijn gister gebleven bij het punt waarde profeet zegt, dat hij in plaats van te zitten met de spotters om te spotten, bij het Woord Gods gezeten is, hoewel hij namelijk alleen was. Hij zag hen met name in een grote menigte zitten, waar dat hem gelegenheid had kunnen geven om losbandig te leven, zoals wij gewoon zijn de meesten te volgen in het doen van goed en kwaad. Desniettemin liet hij niet na om aan God vast te houden, hoe hij er ook van afgetrokken kon worden.

Ziet dus wat wij moeten doen. Als heel de wereld overgegeven zal zijn aan het kwade, dan moeten wij weten dat God gans niet verandert. Aldus moeten wij ons houden aan Zijn Woord en dat zal geschieden als wij onze blik werpen op Hem. Hij voegt er aan toe, dat Hij vervuld was van verbolgenheid. Nu deze verbolgenheid is heilig. Want wie doet ons God verlaten? Is het niet dat wij onmatig veel genoeg willen hebben en dat wij er niet aan denken, dat zij die Hem verlaten, zullen omkomen, zoals wij hierboven gezegd hebben? Wanneer wij dus weten dat Hij een rechtvaardige Rechter is om de bozen te straffen, dan zullen wij zeker in Zijn gehoorzaamheid gehouden worden. Dat moeten wij dus weten, want de profeet betuigt, dat indien er geen oordeel Gods voor onze ogen zou zijn, wij dan met anderen in losbandigheid zouden leven en geen vrees voor de zonde zouden hebben. Maar wanneer men weet dat God Rechter is over alle verachters van Zijn Woord, ziet dan jaagt ons dat schrik aan. En dan ziet men steeds meer hoe Gods ijver ontvlamd wordt om de bozen te straffen.

Laten wij er steeds aan denken, wanneer wij de bedreigingen Gods zien, dat wij er niet aan voorbij gaan maar dat wij het kwade vrezen, waarmede wij in zijn tegenwoordigheid, bedreigd worden. Zeker, God kan ons bedreigen als wij rust genieten. Maar laten wij niet wachten totdat Hij ons met Zijn hand het kwade toont, waarmede Hij ons dreigt, maar laten wij ons houden bij Zijn Woord. Laten wij zien op wat die van Sodom gezegd wordt, dat God afdaalde om hun afschuwelijke zonde te zien, hoewel Zijn vonnis alrede gegeven was. Wanneer Noach de zondvloed aankondigt, dan houdt men niet op om te zaaien, te bouwen, te trouwen en zich aan alle genoegens over te geven. En als zij er heel niet aan denken, dan worden zij door Gods hand verrast.

Ziedaar voorbeelden die ons genoegzaam tonen, dat wij niet op Zijn hand moeten wachten, maar dat wij voortdurend als Hij tot ons spreekt, voor het kwaad moeten vrezen, waarmede Hij ons dreigt, zoals dat uit zijn gevolg zal blijken en Hij ons door Zijn Woord verklaart.

Maar het is nodig dat wij met toorn vervuld worden, want er is hier terecht van een verbolgenheid sprake. En de heilige Paulus vermaant toornig te zijn. Op dezelfde wijze spreekt David: *wordt toornig, maar zondig niet*. Daardoor vermaant hij hen die Hem door nijd de oorlog hebben aangedaan, dat zij meer tot zichzelf moeten inkeren en denken aan de boze genegenheden, die hen beroerd hebben en dat zij dat op hun

leger bedenken. En dan voegt Hij eraan toe: wordt toornig en zondigt niet. Want indien wij toornen tegen onze gebreken, dan is dat zeker een heilige toorn en zullen wij niet zondigen. Zeker, wij kunnen wel zeggen ter onzer verontschuldiging dat wij om onze gebreken ontrust zijn en dat wij met lede ogen de belediging Gods aanzien. Ja, maar indien wij de zonde haten, beginnen wij dan niet met onszelf? Want als iemand zondigt dan toont men die steeds in kleuren, maar die van ons?

O, dat is maar een enkele. Als we dus zien dat iemand verkeerd geweest is, dan moeten we leren bewogen te zijn, omdat God beledigd is. Als we dat zo doen, dan zal God ons weten te redden van alle vlooden en hebben wij een goede teugel om ons van de zonden te weerhouden. Ziet hoe wij moeten blijven in Zijn vreze, zoals het behoort. Maar wanneer God ons roept tot zak en as, zoals Jesaja zegt, en wij onze ijdelheden niet laten varen en wij de genietingen van deze wereld liever hebben dan dat wij onze zonden bewenen, dan is er geen twijfel aan of we gaan van kwaad tot erger. Ziet dus waarom er gezegd wordt, dat het hart van de wijze woont in het huis der droefheid en het hart van de dwaas in het huis der vreugde. Waarom? Omdat wij niet verbrijzeld willen zijn. Maar men kan veel beter deze droefheid hebben, die ons naar God voert dan zo te genieten dat wij van kwaad tot erger vallen. Zo hebben we dus gezien hoe de onrechtvaardigen spotten met al de bedreigingen, die men hun doet en dat wij in toorn moeten ontsteken over het verkeerde en vervolgens daarop verbolgen zijn, beginnend met onszelf.

Nu, de profeet begint zich te beklagen en zegt: *waarom is mijn smart eeuwig en mijn plaag zonder hoop? Want, zegt hij, Gij zijt mij geweest als een bedrieglijke fontein. Dus heb ik, Heere, op U gelet, maar evenwel schreeuwt mij een ieder na. Waar is de hulp, waarop ik heb gehoopt? Heere, zijt Gij mij nu als een uitgedroogde beek?*

Maar nu moet ik bedroefd zijn als over een ongeneeslijke plaag, want indien ik geholpen was, dan was mij dat een levend water geweest. Ik weet dat ik strijden moet, maar waar is de hulp, die Gij mij beloofd heb?

Zo zien we dat de profeet zoveel te dragen krijgt als hij kan. Want God heeft beloofd, dat hij alles dragen zal wat gedragen moet worden. En er is geen twijfel aan of Hij is door medelijden bewogen geweest en deze bejegening was omdat zijn geloof niet helemaal was wat het zijn moest. Want indien wij een volkomen geloof hebben, dan hebben wij hoop, en de hoop leidt tot geduld, want dat is de orde, die wij vast moeten houden als wij tegen de wereld moeten strijden. Ziet, zegt de heilige Johannes, nodig is dat wij geloof hebben en dit geloof wordt gesterkt door de hoop. En wanneer wij hoop hebben, dan laten we niet na om geduld te oefenen, hoe we ook verdrukt worden. Dan is gebrek aan geduld een teken van de zwakheid des geloofs. Zo geeft de profeet dan een getuigenis, dat hij als hij klaagt dat de fontein opgedroogd is, geloof nodig heeft. Hierdoor worden wij vermaand om niet te falen door ongeduld, maar om te bidden dat God ons niet verlaat. Want als wij vrij van slagen zijn, dan schijnen we heel wat aan te durven, maar als ze achter elkaar komen, dan begeven we het voortdurend. Als we dus zien hoe de profeet tekort schiet dan moeten we tot God bidden dat Hij ons ondersteunt. Want ongetwijfeld heeft de profeet een verzoeking moeten lijden, waar eenzelfde voor ons te vrezen staat. Want wij hebben geen profijt van de leer Gods getrokken zoals hij.

Leren wij dan te verstaan dat wij, als wij zo verdrukt worden, daarover niet alleen zo verbaasd moeten zijn, maar dat wij alles ongemerkt vergeten zijn en dat we niet meer weten van God, dan dat Hij in de hemel is.

Leren wij dus tot Hem terug te keren, ten einde Hij onze onvolmaaktheid tegemoet

kome. Hoezeer de profeet zich beklagt, hij toont steeds dat zijn geloof niet gefaald heeft, want zij die het geloof missen, ergeren zich, en de profeet zegt: Ziet, ik heb op U gewacht. En daarmee toont hij dat hij nog enige hulp van God verwacht. Laten wij dan recht op Hem aan gaan en bidden dat Hij ons doet gevoelen dat Hij tegenwoordig is en dat Zijn beloften niet ijdel zijn. Ziet hoe men ze moet gebruiken. Wanneer hij zegt: waarom is mijn smart eeuwig, dan toont hij dat hij maar niet voor één dag verdrukt is geweest.

Leren we dus geduldig te zijn. Ik zeg dit niet, van enigen die wel een aanval kunnen verdragen, maar ik zeg dat tegen anderen die vallen. Men moet volharden, ook wanneer het aan het eind van een maand of een jaar zou schijnen, dat God ons wil laten omkomen, maar zo moeten we het er daardoor toch niet bij laten zitten. En laten we ook zien op hetgeen de profeet is overkomen. Hij zegt dat er geen smart zo langdurig geweest is als de zijne, ja het leek wel of zij eeuwig moest duren. Hij toont daardoor dat God hem maar niet voor enige tijd geoefend heeft, maar dat het kwaad van een lange duur was. Wanneer God ons echter een jaar verdrukt heeft, ja heel ons leven, zonder ons hulp te zenden, laten we dan wachten op de dood, want onze hoop moet overdeze wereld heen gaan.

Ten slotte, wanneer hij zegt dat God hem als een fontein van water geweest is, dan wil hij daardoor uitdrukken, welke hoop wij op God moeten hebben, zoals daarvan in het zeventiende hoofdstuk gesproken wordt, want daar zegt hij: *welgelukzalig is hij die zijn hoop op Hem stelt en die zal zijn als een boom geplant aan levend water.*

En vervolgens hebben we gezien wat God tot de bozen zegt: zij hebben de fontein des levenden waters verlaten en zij hebben zich bakken uitgehouwen. Zo heeft de profeet hierop willen zien: wanneer wij hopen op God, dan moeten we hopen op Hem, die de Fontein is van het levende water, die niet kan opdrogen. Want indien wij op Hem hopen en onze hoop niet voor een tijd is, dan moeten wij Hem meer eer geven dan aan een sterfelijk mens. Onze hoop die wij op Hem hebben, moet dus eeuwig zijn. Leren we dus dat het in Hem besloten moet zijn en dat het ons tot het einde zal bijstaan en dat wij daarna uit deze wereld zullen uitgaan. Dat is wat in de eerste plaats aangaande deze gelijkenis moet opgemerkt worden. Nu is het geen punt van twijfel dat wij niet altijd zullen vatten, dat God een Fontein van levend water is. Niet dat Hij ons geheel ledig laat van Zijn genade, maar wij gevoelen ze niet altijd, maar in elk geval gevoelen wij toch wel ons gebrek. God laat dus toe dat wij honger hebben en naar eten vragen., terwijl we het toch niet altijd hebben. Maar in elk geval moeten we toch niet vrezen, dat het ons aan Zijn levende wateren zal ontbreken, want waar komt het vandaan, dat de bronnen niet leeglopen en wij geen gebrek aan water hebben? Is dat niet van Hem? Wanneer wij dus op Hem zien, dan hebben wij geen gebrek te vrezen, ten minste als wij Hem houden voor de Fontein van het levende water.

Laten we dus leren, dat als wij gebrek hebben en wij niet op ons gemak zijn, dat het God is, die ons wil beproeven. Of wel, om ons te straffen. Indien er een mens is die zegt: helaas ik sterf van dorst en hij wil niet bukken om te drinken aan wie zal men dan de schuld geven als hij sterft?

Indien wij nu onze behoeften gevoelden en wij zouden te traag zijn om te bukken en ons te vernederen, terwijl we toch wel verstonden dat God de Fontein is van het levende water, en ons door Zijn genade wil doen herleven, dan moet dit gebrek aan Hem niet toegerekend worden, want het ligt slechts aan ons. En dat is het wat volgt: indien gij u bekeert, ik zal U tot Mij doen wederkeren, teneinde gij voor Mij zit. En indien gij deze kostelijke zaak scheidt van die niet kostelijk is, dan zult gij als Mijn mond zijn. Maar let er wel op dat zij zich tot u moeten keren, en dat gij u niet tot hen

moet keren.

Wanneer hij dat zegt dan beduidt hij dat God hem wil kastijden om zijn gebrek. Ziet dus hoe de profeet een belijdenis gedaan heeft van zijn zonde. Ziet hoe hij die neergeschreven heeft, opdat ze bekend zou zijn, en men zou weten, dat hij beproefd is geweest, opdat wij onze toevlucht tot God zouden hebben en Hij ons Zijn hulp verlene naar wij nodig hebben. Ziet dus hoe de profeet wil dat zijn gebrek ons tot lering zij, want het is een grote dwaasheid bij de mens als hij zijn gebrek wil verhelen, wanneer de belijdenis daarvan strekt tot Gods eer. Hij zegt dus: wanneer ik gewankeld heb, dan heeft Hij daarin voorzien.

Wij zien dus dat God ons een grote genade heeft bewezen. Wanneer Hij ziet dat wij bijna overwonnen worden door de verzoeking, dan is de genade, die Hij ons geeft, een teken dat Hij ons voor de Zijnen wil houden. Als wij dus gefaald hebben, laten wij dan niet ontevreden zijn als wij weer aangenomen worden, want elke correctie is van God. Want indien men ons weer aanneemt, dan heeft God dat gedaan, al zou hij, die ons aanneemt, dat doen in vijandschap. Als we dus zien, dat God het ambt van Medicijnmeester jegens ons uitoefent, laten we dan niet zo ondankbaar zijn om de genade niet aan te nemen die Hij ons bewijst. Ziet dus wat de profeet zegt: ik heb mijn klacht geuit en God heeft mij geholpen. Het is om te weten, dat als wij zo bewogen zijn en God laat ons in deze staat, wij dan in een groot gevaar verkeren.

Laten we nu de verbetering beschouwen.

God zegt: *waar zijt gij?* Als wilde Hij zeggen: als Ik u verlaat, zijt gij het dan niet waard? Maar als gij echter terug keert, te weten, als gij u tot reden wilt schikken en weet dat Ik de Mijnen niet wil verlaten en gij uw vleselijke overwegingen vergeet, zal Ik u aannemen om u voor Mij te doen verkeren.

Wanneer Hij zegt: voor Mij, dan is dat om aan te tonen, dat Hij hen voor de Zijn wil houden. Deze gelijkenis komt vaak in de Schrift voor, dat wanneer een mens knechten heeft, dat ze dan voor zijn gezicht zijn dat hij erop let dat zij hem zo goed mogelijk dienen. Wanneer wij dus aan de dienst van God onttrokken zijn, dan zijn wij niet voor Zijn aangezicht. Niet alsof Hij niet alles ziet, maar dit wil zeggen dat wij van Zijn dienst vervreemd zijn. Nog hebben wij hier op te merken, dat God niet is als de mensen, die aan een, knecht zonder enige reden zijn ontslag komt te geven. God kan ons ontslaan wanneer wij in Zijn dienst tekort geschoten zijn en Hij kan ons uit Zijn huis werpen. Maar waarom zou Hij dat doen aan iemand die bij de Zijnen behoort? Want het is zeker dat de meesten, zo ze al trouw zijn in Zijn dienst, honderd fouten maken. Waarom zou God ons dan verwerpen om de Zijnen niet meer te zijn?

Maar nog verdraagt God ons op zulk een wijze, al schijnen wij de losbandigheid zelf te zijn en volgen wij onze roeping niet meer, en dan nog zegt God: komt, komt! Zoals een heer, die zijn knecht, die hij weggejaagd heeft, weer terug roept en zegt: o, stakkerd, waar zijt gij heen gegaan? Gij moet sterven van honger, kom terug, kom terug! Zo doet onze Heere ook.

Ziedaar een enkel voorbeeld van de oneindige goedheid Gods, die wij in dit gedeelte hebben. Wanneer Hij zegt: indien gij u bekeert, zal Ik u doen wederkeren, opdat gij voor Mij staat, dan beduidt Hij daarmee, dat de profeet waard is om verworpen te worden, wat Hij verminderde Zijn pogingen niet om hem terug te brengen. Als we dan nu zien hoe Hij zich terug getrokken heeft, dan kennen wij daaruit onze broosheid. En om zo te zeggen, laten we erop letten, dat het een begerenswaardige genegenheid is om God te dienen, opdat we door Hem niet verworpen worden. Want indien wij Hem niet dienen, dan wordt daarmee gezegd, dat Hij niet meer op ons letten wil. Leren wij dus dat er niets begerenswaardiger is om naar een roeping te staan waarin wij kunnen

zeggen, dat wij niet aarzelen om Hem gehoorzaam te zijn. Daarin zien wij dat dit het ambt is van hen die met het Woord Gods belast zijn, om te onderscheiden hetgeen goed is om dat te beproeven en hetgeen slecht is om dat te verdoemen. En wanneer de mensen zich schikken naar de leer, die wij brengen, dan moeten wij hen beschouwen al zulken die God nodig hebben.

Daarentegen moeten wij hen die er zich aan onttrekken, houden voor verachten. En als ze nog de voornaamsten van de wereld zijn, dan moeten wij ze voor een verfoeiing houden.

Ziedaar het ambt van de dienstknechten, te weten dat zij zonder aanzien des persoons de boze veroordelen en het goede en de goede prijzen. En wij moeten ons houden aan het oordeel Gods, en voor niets, wat maar ook, bukken. Wanneer zij een mens zien, die zijn plicht vervult, dan moeten we hem trachten te eren. Daarentegen moeten wij de boze, van welke staat hij mag zijn, in verachting houden.

Ziet wat onze Heere zegt: als hij het kostbare afscheidt van het vuile, dan zult gij Mijn mond zijn. Daarin toont Hij, dat wanneer wij het kwade goed keuren of bedekken, dat wij met God dan geen rekening houden. Hij voegt eraan toe: zij moeten naar u terug keren maar gij niet naar hen. Waarmede hij betekent: als de bozen zich van u afkeren, dan moet gij u daar niet naar schikken, want wij zijn gewoon te zeggen, dat men zich moet matigen, en dat we dan nog vrede kunnen hebben. Nee, nee, zegt hij, maar zij moeten zich naar u schikken en gij u niet naar hen, zoals een riet dat zich door alle winden heen en weer beweegt, en wanneer zij vrede willen hebben, dat zij tot u terug keren, maar gij behoeft tot hen niet terug te keren. Hierin worden wij onderwezen dat het Woord Gods onderscheid maakt tussen het goede en kwade, anders zou God ons in Zijn Woord verklaren, dat wij het goede zullen veroordelen en het kwade goed keuren. Want hoewel wij nog wel enig onderscheid maken, zo letten wij er zo weinig op.

Tenslotte zullen wij zien dat de mensen zo dwaas zijn dat ze wat goed is verachten. Maar God verlicht ons zodanig door Zijn Woord, dat wij duidelijk zien wat vroeger verborgen was.

Laten we dus leren dat het Woord Gods ons gegeven is om te leren niet bedrogen te worden, maar om onze veilige weg te hebben. En niet alleen wordt hier gesproken van het goede en het kwade, maar ook van wat vuil en kostbaar is. Want indien de profeet alleen gesproken had van het goede en het kwade, dan heeft hij daarmee evenzo van het vuile en kostbare gesproken. Want hoeveel gebreken wij ook zien, zo vermanen wij de mensen toch om die in hen zijn, en dat ze niet vermeerderd worden. Dus toont de profeet, dat wij zulk een onderscheid moeten maken, dat wij niet alleen moeten trachten het goede te prijzen en het kwade te verwerpen, maar dat wij ook met datgene weten ingenomen te zijn, wat wij in een goede consciëntie vinden, namelijk het kostbare.

Maar als wij daarentegen een grond hebben om op te bouwen, als namelijk iemands consciëntie zuiver en rein is en hij zijn eer niet zoekt, dan is dat om hem in vlam te zetten. Kunnen we nu met zekerheid dit onderscheid maken, dan moeten we de mond Gods raadplegen, want het is Zijn ambt om Rechter te zijn, dat is om te horen naar wat Hem toekomt om te richten, en zo mogen wij niet zeggen: dit of dat lijkt mij, want onze mening is altijd onbetrouwbaar. Wij moeten dus luisteren naar hetgeen gezegd wordt, zowel van het goede als het kwade, en wij moeten instemmen met wat er gezegd wordt.

Wanneer wij nu in dit ambt staan, dan moeten wij om te onderscheiden een toevlucht hebben tot Zijn Woord, en wat daartegen is kunnen wij zonder enig bezwaar veroordelen. Want het rechte gevoel ligt daarin. En wanneer dat gevoel naar

voren gebracht is, dan behoeven we niet verder te betogen en dat gevoelen moeten we volgen. Concluderen we dus, dat zij die deze taak hebben, het Woord Gods tot een regel moeten hebben. Is het dan nog nodig te besluiten, dat we de strijd tegen heel de wereld hebben, en hoeveel dat we tekort schieten?

Wanneer de predikers dus door het Woord Gods willen onderscheiden, dan moeten zij er zich zeker aan stoten, niet maar een of twee, maar allen, en dan heeft een ieder zijn maat van schrappen.

In dit woord, dat hij spreekt: *als Mijn mond, toont God dat wij organen van Zijn mond moeten zijn*, dat wil zeggen, dat wij alleen Zijn Woord verkondigen, als wij het ambt dat Hij ons gegeven heeft, goed zullen uitoefenen. Dus, als een mens spreekt naar Gods wil, dan is het niet een profeet, een apostel, een leraar in de kerke Gods, maar God Zelf, die Hem aangesteld heeft, zoals hij in het 17e hoofdstuk spreekt.

Willen we dus erkend worden als profeten Gods, dan moet Gods Woord ons het einde van alles zijn en moeten we alles doen volgens ons geloof. Laten we nu overgaan tot wat hij eraan toevoegt, te weten, dat zij tot u wederkeren. Dat is een woord dat onderzocht moet worden.

In de eerste plaats moeten zij die met het Woord Gods belast zijn, beschouwen welke het middel is om tot overeenstemming te komen met hen tot wie zij prediken. Men moet niet altijd in haat leven, maar men moet zich met elkaar verzoenen. En waarin bestaat deze verzoening dan wel?

Wel, dat men samen drinkt. Maar nu zie ik, dat gij niet kunt verdragen dat men u weer opneemt maar daar zult gij u wel voor wachten.... Nee, nee, zo is het met zulk een verzoening slecht gesteld. Maar het Woord Gods moet altijd zijn loop hebben om het verkeerde te veroordelen, en zij die het met de profeten Gods eens willen zijn, moeten het ter hand nemen om hun gebreken te verbeteren. Nu zegt God evenwel: zij zullen tot u wederkeren, omdat Jeremia zijn plicht in zijn ambt gedaan heeft.

Wanneer Hij zegt: *zij zullen tot u wederkeren*, dan spreekt Hij niet van de persoon van Jeremia, maar dan neemt Hij hem in zijn hoedanigheid als profeet. In de eerste plaats is het nodig dat zij het met mij eens zijn, en dat gij goed op hun klacht let, van welke soort die kan zijn.

Ziedaar het ambt van de dienaars Gods, namelijk dat zij hen die vrede met hen willen hebben, naar zich trachten terug te leiden, en dat ze niet op trotste wijze spreken: wij zullen doen zoals we gewoon zijn. Laat ze vrede met de duivelen zoeken, maar zij zullen een rampzalige vrede hebben, waardoor men niets dan verwarring sticht!

Volgens deze heilige leer, zullen we ons nederwerpen voor het aangezicht van onze goede God, Hem biddend, dat Hij altijd zo doe, dat wij nooit door de verzoeking overwonnen worden, en dat Hij ons, telkens als Hij ons wil beproeven, op zulk een wijze versterke, dat wij niet van Hem afgekeerd kunnen worden, maar dat meer en meer Zijn beeld in ons vertoond wordt en dat wij niet zo losbandig worden als wij in anderen zien.

Dat Hij ons niet alleen deze genade bewijze, maar ook aan alle volken en naties der aarde, enz.

GEBED

Almachtige God, daar het U behaagd heeft om ons heden zo vriendelijk Uw wil te openbaren door het Evangelie van Uw Zoon, bewijs Gons de genade om met zulk een zekerheid des geloofs datgene aan te nemen wat Gij daarin geopenbaard hebt, dat wij leren met U alleen tevreden te zijn en dat wij rusten in Uw waarheid, ja dat wij zelfs heel de wereld verlaten en verwerpen en dat wij door geen bedreigingen of

verschrikkingen aan het wankelen gebracht worde en dat wij niet wankelen, als wij zien dat bozen in hun trots de wereld van Uw geloof trachten af te keren, maar dat wij U de eer geven die U toekomt, op zulk een wijze, dat wij U niet alleen gehoorzamen, maar ook de taak vervullen, waarmee Gij ons belast hebt, dat het ons geen bezwaar zij, dat heel de wereld tegen ons verbitterd wordt, maar dat wij constant de loop van onze roeping volgen" totdat wij de tijd van deze strijd en de worsteling, waartoe Gij ons geroepen hebt, vervuld zullen hebben en dat wij door dit middel die overwinning genieten kunnen, die voor ons behaald is door Uw enige Zoon, Jezus Christus. Amen.

ACHTSTE PREDIKATIE JEREMIA 15 : 19-21

Uitgesproken op zaterdag 29 juni 1549.

De Heere heeft tot mij aldus gesproken: indien gij u bekeert, zal Ik u doen wederkeren, opdat gij voor Mij zult staan. En indien gij het kostbare van het vuile afscheidt zult gij als Mijn mond zijn.

(Vertaling van Calvijn)

Wij hebben gister getoond dat de leer Gods onderscheid mee brengt tussen het goede en het kwade. Want voor wij door de waarheid Gods verlicht worden, ligt alles door elkaar. Want hoeveel wij ook bereikt schijnen te hebben, zo komt ons steeds ons gebrek voor als een deugd. Daarentegen letten wij niet op de geveinsdheid, maar wanneer God komt met Zijn Woord, dan ontdekt Hij hetgeen te voren bedekt was. Ziet dus waarom door de heilige Paulus gezegd wordt, dat als men het Woord verklaart zoals het moet, de mensen in hun gedachten overtuigd worden. God moet een onderzoek instellen door Zijn Woord, opdat zij die denken rechtvaardig te zijn, schuldig worden voor God. Ziet dus waarom het nodig is dat wij het goede van het kwade zoeken te onderscheiden en waarom het nodig is dat wij weten dat wij arme zondaars zijn, waarom Hij ons door Zijn Woord verlichten moet. Echter is het nodig dat de dienaars de leer voor zulk gebruik toepassen, dat zij de mensen, waar hun leven vroeger losbandig was, de goede weg tonen en dat zij leren onderscheiden, waar dat er vroeger niet was.

Zo moeten wij dan niet zo ontwetend blijven zoals wij vroeger geweest zijn, maar vast houden aan de regel, die God ons aanwijst en daaraan vasthouden, moeten wij trachten te onderscheiden. Ten slotte, wanneer wij aldus te werk gegaan zijn, dat het kostelijke van het vuil onderscheiden is, dan zullen we beginnen vruchten te dragen en zullen we concluderen, dat wij vroeger dat niet gedaan hebben. Ziet dus de vrucht van de leer; dan trekt God enige vrucht van ons, want het is niet zonder reden dat Hij zegt, dat het 't zaad des levens is. Want de akker is, voor hij bezaaid wordt, onbekwaam en doet slechts onkruid opwassen. Zo zijn we ook geheel onvruchtbaar, voor God ons laat bewerken. Maar blijven we dat nog niet totdat Hij Zijn zaad in ons geworpen heeft? Maar o, nu denken er sommigen dat zij heiligen zijn, waar er niets dan ijdelheid in hen is.

Maar het is zoals de heilige Lukas zegt; wat kostbaar is voor de mensen, dat is een walging voor God. Maar nadat God Zijn akker bezaaid heeft, moeten wij goede vrucht voortbrengen. Het is een grote vertroosting, wanneer wij zien, dat God die vrucht kostbaar noemt, die Hij van ons ontvangt, nadat wij door Zijn Woord onderwezen zijn, want te voren waren wij als Jan Rap en zijn maat. Indien Hij dus kostbaar noemt hetgeen Hij van ons mag ontvangen, is het dan niet een grote eer, die Hij ons bewijst? Ten slotte moeten wij weten, dat wij niets aan het Woord Gods gehad hebben, zolang de onderscheiding nog niet gemaakt is, waarvan Jeremia spreekt, want zolang wij in niets van de rampzaligen verschillen, kunnen wij niet zeggen, dat we er iets aan gehad hebben. Er moet dus een verschil zijn tussen ons en hen dat wij, in plaats van hen gelijk te zijn, die dwalen als wilde beesten, onze weg wel weten te richten.

Ziedaar, waarom de heilige Paulus zegt: *gij zijt niet meer zoals gij geweest zijt en zoals die in hun hardheid hun weg gaan.* Maar men behoeft zich daarover niet te

verwonderen, want zij zijn blind. Maar wat u betreft, God geeft u niet Zijn Woord om er mee door de velden te dolen, maar om het te bedienen en er anderen door te leren. Let dus op de duidelijke opmerking, opdat het u niet tevergeefs gegeven zij.

Ziet hoe men het kostelijke van hetgeen niets is dan vuil, kan onderscheiden. Te weten, dat wij, terwijl we deze infectie zoeken te ontgaan, erop letten hoe we vruchten kunnen dragen voor Hem en eerbare vaten mogen zijn, zoals Hij ons daartoe uitverkoren heeft. Nu is het nodig om altijd te onthouden, dat de dienaars des Woords zich niet moeten schikken naar hen die zich te buiten gaan, maar men moet het altijd zuiver houden, zodat zijn vastheid hen kan terug leiden, die van God vervreemd zijn geraakt. Nu dit vereist een zo grote kracht als er in de mens niet is. En evenwel moeten wij God vragen dat Hij ons de Geest der kracht en der moed geeft, zodat wij niet verhinderd worden onze plicht te doen.

Ziet dus hoede dienaars vermaand worden om tot God te bidden, dat Hij hen versterkt op zulk een wijze, dat zij niet door alle winden heen en weer bewogen worden, maar dat zij van God ontvangen hetgeen hen ontbreekt.

Ten slotte moeten wij niet gevleid willen worden in onze gebreken, want dat is een oorzaak van smart en verdriet voor ons, omdat men ons toch niet zo dankbaar zal zijn als wij wel wilden. Zeker wij willen wel enige gehoorzaamheid aan God betonen. Maar waarom? Maar willen dat voor een korte tijd, zoals het leven van een sterfelijk mens ook maar kort is. En hetzelfde willen wij van God in een boze zaak.

Zo willen wij ons dan tegenover God gedragen, alle recht moet achterwege blijven, als wij in losbandigheid willen leven. Ziet dus hoevelen zich afkeren van het Woord Gods. Nu moet men niet denken dat God veranderlijk is en dat het met Zijn Woord ook zo is. Laten we leren dat God zich niet kan schikken naar ons en onze veranderlijkheden, want in Hem is geen verandering, zegt de heilige Jakobus. Ziet dus hoe ieder vermaand wordt om niet te denken, dat God Zich moet schikken naar onze begeerlijkheden.

Daarna komt God Zijn profeet nog te troosten en zegt Hij dat hij zal zijn als een sterke ijzeren muur. En dat omdat hij strijden moet. Maar zij zullen niet overwinnen, zegt de Heere, want Ik zal met u zijn om u te redden. Dus hebben de profeten een bijzondere vertroosting, te weten dat God hun Beschermers is, zoals zij die zo hoog nodig hebben, want wat zou het zijn, als wij op deze omstandigheid werden uitgezonden, dat wanneer allen tegen ons zullen strijden, wij dan geen armen en wapen hadden? Als we door God dus niet gesteund werden, zouden wij dan onze plicht in dit ambt wel kunnen vervullen? Maar wanneer God in al de twijfels voorziet, die wij kunnen hebben, en zegt, dat wij als een ijzeren muur zullen zijn, hebben we dan geen stof om tevreden te zijn?

Als wij een onneembare burcht hebben, dan hebben we niets te vrezen. Nu God vreest geen enkele van al de krachten der wereld. Zegt Hij, dat Hij ons Zijn kracht geeft, wat moeten wij dan nog vrezen? Hebben wij aan onze zijde een onoverwinbare kracht van node, zo komt die niet van ons, maar van Hem, zodat niets ons kan beletten dat wij onze plicht doen. Ziet hoe wij vertroost worden, als wij voor God ons ambt vervullen, want dat wordt niet alleen aan Jeremia gezegd, maar aan allen die het Woord Gods bedienen.

Dat aan de andere kant zij die de dienstknechten aanvallen en hen kwelen en hen de oorlog aandoen, wel toezien, dat zij er verantwoording van moeten afleggen. Want, wanneer God zegt, dat zij zullen zijn als een ijzeren muur, dan bedoelt Hij niet te spreken van het ijzer op deze wereld, dan bedoelt Hij te spreken van de Assyriërs. Nu zegt Hij dat ze hard zullen zijn, dat men hen niet kan breken. Hoe zullen zij dan overwinnen die de oorlog aan de dienstknechten Gods aandoen? Dat allen dan ook

leren de oorlog niet aan te doen tegen hen die God gezonden heeft. Want hebben zij wel gestreden, dan toont God dat de sterfelijke mens niets zal bereiken als hij zich tegen Hem verheft.

Nu is het, zoals ik gezegd heb nodig, wat wij strijd hebben, anders zouden wij geen behoefte aan versterking hebben. Waartoe dienen anders de degens en de zwaarden? Maar wanneer God zegt, dat Hij ons een onoverwinnelijke kracht geeft, dan is dat een teken, dat wij die van node hebben. Nu moeten wij de wapenen niet aan de haak laten hangen als de vijand nabij is.

Ziedaar een noodzakelijke waarschuwing, want als wij de belofte hebben, dat God ons zal bevrijden, dan kunnen wij niet inslapen en vol onverschilligheid zijn. Maar onze Heere wil dat voorkomen en verklaart, dat wij zo door Zijn kracht gesterkt worden, en dat een ieder zich gereed moet houden voor de strijd, want het is onmogelijk dat wij onze taak zonder strijd kunnen vervullen, en niet dat de strijd komt van God of van ons, maar de mensen verheffen zich tegen Gods Woord. Wat is er de oorzaak van? Hun boosheid! Terecht wordt de leer een vuur en een zwaard genoemd, maar dat wil niet zeggen dat het strijd veroorzaakt, want dat is de natuur van het Woord niet, want het is de leer der verzoening. Maar waarom? Wanneer God Zich tot ons richt, dan hebben wij zulk een weerstand, dat wij niet kunnen verdragen hetgeen er gezegd wordt. Want het wil, dat wij hervormd worden in onze genegenheden. Deze zaken zijn ons al te hard en te bitter en dan beginnen wij tot opstand te komen en moet het tot een uitbarsting komen, want wij kunnen het Woord Gods niet blijvend en met een rechtgeaarde geest ontvangen. Het is zeker, dat het geen strijd voortbrengt, maar wij staan er tegen op.

Ziet dus hoe het Woord Gods een gelegenheid is voor strijd. En waar het zich niet richt tot de engelen, maar tot ons, daarom moet er strijd zijn. Want waarom vindt het in ons anders niet dan tegenstrijdigheid? Laten we zien, dat het is om te sterker te worden. En laten de bozen weten, dat wij niet de oorzaak van de strijd zijn, maar zij zelf, zoals Elia tot koning Achab zei: ik ben de oorzaak niet van de verwarring, maar gij, o koning, zijt er de oorzaak van.

Zeker zal men tegen ons pleiten, als stond men nog zo in zijn recht, zoals Jeremia getoond heeft, wanneer hij zegt dat de mens vol opstand zit. Maar wanneer hij voor God verschijnt, dan weet hij goed Zijn Woord te handhaven en de bozen te veroordelen. En dan zal men weten dat het de bogen zijn, die zulke verwarring veroorzaakt hebben. En als ze hun verkeerdheden dan op ons werpen, dan zal men hun onbeschaamdheid zien. Want men weet dat als zij zich aan het juk Gods zouden onderwerpen, er dan geen strijd zou zijn. Maar nu wordt er in het algemeen gezegd, dat zij zullen strijden. En wie? Het volk! We moeten dus vermaand worden, dat we er maar niet een of twee hebben te weerstaan, maar een grote menigte. En dat moet men niet vreemd vinden, want de rebellie zit in ons en in alle volken. Zeker zal men spreken van vrede en nog eens vrede, maar ieder heeft zijn eigen wijze. Wanneer men door de wereld rondloopt, dan zal men bevinden dat ieder de verdorvenheid heeft om tegen de wil Gods in te gaan. En dat is het waarom er zulk een strijd onder ons is, hoewel er ten slotte een groot verschil is, in de zeden, de talen en in alles.

Wanneer we zo beschouwd hebben wat er in de mensen is, dan zal men twee dingen vinden, die de oorzaak zijn dat men zich tegen het Woord Gods verheft. Deze is de eigen mening, waardoor we er ons niet voor wachten kunnen om ons tegen God te verheffen. Welke wijsheid is deze dan wel? Het is die welke de oorzaak is van alle

afgoderij, want de mensen denken te weten hetgeen er gedaan moet worden. Hebben zij nu deze wijsheid,

Ziedaar dan de moeder van alle bijgeloof. Waar is de afgoderij van het pausdom uit voortgekomen? Is het niet uit de wijsheid der mensen? Want zij denken dat zij wel kunnen onderscheiden tussen het goede en het kwade zonder de regel Gods. Zeker is er een groot verschil in hun manier van doen, maar in het bijgeloof stemmen ze allen met elkaar overeen.

Ziedaar dan hoe alles in de war gelopen is door de menselijke wijsheid. Laten de heidenen ons daarin ten voorbeeld zijn, en nemen we die uit onze nabijheid, te weten die van het pausdom. Zij hebben strijd met ons. En waarom?

Wij zeggen dat er een enig God is, en dat we Hem niet moeten dienen naar onze smaak; en dat we Hem moeten dienen in de geest, want Hij is geestelijk. Wij zeggen dat het op Hem alleen is, dat wij moeten hopen. Wij zeggen dat in Jezus Christus al ons welzijn bestaat wij zeggen dat het, om Hem te dienen, nodig is dat wij ons aan Zijn leer houden. Moeten deze dingen zo vreemd gevonden worden? Neen! Maar onafgebroken staan de papisten op, want zij hebben zich goden gesmeed naar hun vleselijk model. En zodra er sprake is van het dienen van God, brengt men de vrije wil naar voren. De verdiensten komen naar voren en Jezus Christus wordt van alles uitgesloten. En er is sprake van de aanroeping van Gods Naam, dan zeggen Zij bij zichzelf, dat men Jezus Christus onder de apostelen niet kent. Verder, is er sprake van het dienen van God, dan ziet men dat de een deze regel heeft, de ander weer een ander, en dat men nooit de regel heeft, die God ons gegeven heeft. Zietdaar de eigen mening der mensen. Laten we verder geen nieuwe sacramenten uitvinden, maar laten we ons alleen houden aan wat God verordineerd heeft, en laten de mensen er niets van het hunne aan toe voegen. Nu weten wij dat God de doop en het avondmaal heeft verordineerd. Waarom komen de papisten dan, die zeggen dat zij christenen zijn, daarin niet met ons overeen? Waarvan komt de strijd? Is het niet van hun eigen wijsheid, waardoor zij denken dat zij wijzer zijn dan God, en noemen zij het huwelijk ook niet een sacrament? Dan moet er in het doopsel vet zijn, anders is ze maar een halve doop, zoals ze in hun decreten zeggen. Dan moet er in de doopsel spuug zijn; er moet zout in zijn; er moet een verlichte kaars zijn.

Ziedaar hun eigen wijsheid. Daarna hebben ze ook zo het avondmaal omgekeerd en zeggen, dat Jezus Christus de offerande is, en dat het, zoals Hij het offer bracht, ons niet tot profijt is of wel, dat Hij ons alleen maar een voorbeeld heeft willen geven hoe wijzelf de verzoeners zouden zijn. Maar willen we er echter niet in te kort schieten om de regel Gods te volgen, zo moeten we leren, niet wijs te zijn bij onszelf, om van alle goed te voorzien, te worden, dat God ons verordineerd heeft. Een andere strijd moet er niet zijn. Het tweede punt te weten waarom wij strijd hebben en waarom wij niet goed vinden wat God verordineerd heeft, is dat wij zondige genegenheden hebben. Zelfs in het verkeerde willen wij deze vrijheid behouden. Maar wij kunnen dat niet, omdat God ons tot een dienstbaarheid wil leiden, waarin we Hem onderworpen zijn. Ziet waarom wij, als we denken aan onze gebreken, verslagen moeten zijn. Want gebreken zijn aan allen gemeen en moeten in allen bestraft worden. En ze kunnen niet beteugeld worden en houden niet op om ons aan te vallen. Maar toch kunnen wij zeggen dat de strijd niet door ons komt, hoewel we gezegd hebben, dat ze allen in beroering komen wanneer er op de trommel geslagen wordt. Want ziet, wat wij alleen vragen, dat is dat ieder zijn consciëntie open stelt voor God om alleen vrede te vinden in Jezus Christus, die onze verzoening is. Dat is het wat onze leer brengt.

Ten slotte, als de wereld het niet begrijpt, wat kunnen wij daar dan aan doen? Moeten

wij daarom beschuldigd worden? Laten de papisten, die zich opblazen tegen de dienaars des Woords ten slotte weten hoe ze dienen te beseffen, dat zij door God aangesteld zijn. En wat ons betreft, als er zijn die het juk Gods niet kunnen dragen, dan kunnen wij zeggen, dat zij niet aan ons gehouden zijn, want wij hebben geleerd, dat zij schapen zijn van de kudde Gods.

En indien zij schapen zijn, dan zal er geen strijd zijn. Maar wanneer de mensen buffels willen zijn en zich tegen het Woord willen verzetten, dan moeten zij met elkaar oorlog voeren en niet met ons. Maar letten wij evenwel op onze vertroosting. Zij zullen de sterkste niet zijn. En hoewel wij zulk een grote onoverwinbare strijd zien, moeten we daarover niet verwonderd zijn, maar altijd onze roeping volgen. Want er is geen twijfel aan of wij, ziende de veranderlijkheid van de wereld, moeten beroerd worden, want beschouwen we aan de ene kant de wreedheid onzer vijanden, aan de andere kant is daar hun macht. Wie zal hen beletten om hun woede tegen ons te oefenen? En daarin hebben wij een grote vertroosting, dat we nog niet geheel ten einde zijn, dat we niet twifelen of we zullen de overhand hebben en dat we intussen hen tot Hem trachten te lokken, die we nog kunnen terug trekken. En dat anderen rebellen mogen blijven zoveel als zij willen, want zij strijden tegen een ijzeren muur om hun hoofd daartegen te breken. Hij voegt eraan toe: want Ik ben met u om u te behouden en te bevrijden.

Ziet, vanwaar wij alle troost kunnen ontvangen, te weten, dat wij aan Hem gewijd zijn. Want indien God Zich voor mensen verklaart, dan verklaart Hij Zich voor de waarheid van Zijn Woord. Dat is het rechte beeld, waarin wij ons kunnen beschouwen, zoals ons dit namelijk vertoond wordt in Jezus Christus. Zijn wij er zeker van dat wij het Woord Gods hebben, dan behoeven wij er niet aan te twifelen, dat Hij vervullen zal hetgeen Hij gezegd heeft door de profeet, te weten, dat Hij met ons zal zijn, om ons uit de hand van de onrechtvaardigen te trekken.

Hier maakt God hen te schande die tegen Zijn Woord strijden. Hij noemt hen in de eerste plaats bozen, en vervolgens noemt Hij hen gruwelijken en rebellen. Zoals de Schrift, om ons tot kinderen Gods te verklaren, twee titels opgeeft; zij zegt dat ze het Woord Gods ontvangen en vervolgens dat ze goed van aard zijn, want de bozen zijn altijd ongelukkig en onrechtvaardig. Willen we dus een ware rechtvaardigheid in ons zien, dan is het nodig dat God er Zijn hand voor uitstrekt en dat Hij ons leidt door Zijn Woord om ons te bedwingen en te leiden, niet waar wij willen gaan, maar waar het Hem belieft. En onze gerechtigheid bestaat in deze goedheid van God, want indien wij eenmaal door het Woord Gods hervormd zijn en wij hebben leren leven in gehoorzaamheid, dan wordt daar deze gerechtigheid vertoond.

En ziet waarom er in de Schrift zo vaak gesproken wordt van verdienste, want God ontvangt van ons de dankbaarheid, die men erin ontmoet, hoewel zij onvolmaakt is.

Ziedaar wat wij moeten doen als wij kinderen Gods willen zijn; wij moeten ons schikken voor Zijn gehoorzaamheid. Daarentegen zullen we altijd, totdat God ons heeft veranderd, ongelukkigen en rebellen blijven. Want indien de wil Gods zo rechtvaardig is, zullen zij die daar rebellen tegenover zijn wel iets anders zijn dan ongelukkigen? Maar nu is er nog een andere titel dan die van rebellen. En waarom? Daarom dat de kinderen Gods zachtmoedigen zijn. Nu is er een middel om zachtmoedig te worden, te weten: de kennis van God en van onszelf. Want zij die verlicht zijn door de kennis van God en zichzelf, die zijn verslagen mensen. Want vanwaar komt de hooghartigheid, die wij tegen over onze naaste hebben? Daarvandaan dat ieder zich teveel toekent en anderen niet acht. Maar wanneer God

ons getoond heeft, dat wij niets waard zijn, dan kunnen wij zien hoe ons deze gewoonte eigen is. Maar zij die het Woord Gods niet aangenomen hebben, die gedragen zich als wilde beesten, met de hoornen naar God gericht en de klauwen naar de mensen. Leren wij nu wat het ambt is van het Woord, en bidden wij God, dat kennende, dat Hij ons Zijn genade bewijze, dat wij er de vrucht van gevoelen en dat Hij ons voorzover wij oproerig zijn en aan de rebellie onderworpen, verbeterde en Zijn genade bewijze, dat wij Hem volgen in alle gehoorzaamheid. En vervolgens, wanneer dat zo zijn mag, dat er dan vruchten van uitgaan, opdat Zijn heerschappij op behoorlijke wijze in ons zij. En dat niets Zijn heerschappij over ons in de weg sta en wij met onze naaste kunnen leven in een goede verstandhouding en om dat te doen, behage het Hem om de blinddoek van onze ogen weg te rukken, dewelke is de menselijke wijsheid, en dat Hij de genade schenke om onze genegenheden op zulk een wijze te onderdrukken, dat het Koninkrijk Gods in ons vervuld worde, wanneer wij van onze genegenheden geheel ontdaan zijn.

Volgens deze heilige leer zullen wij ons neerwerpen voor Zijn aangezicht, Hem biddend, dat Hij ons genade schenke, wanneer wij zien dat er een voortdurende strijd is tussen Hem en ons, opdat wij ons aan Zijn zijde schikken, om te strijden tegen onszelf, opdat wij eindelijk de eer smaken dat wij overwinnaars zijn geworden, namelijk door Zijn kracht. Dat Hij ons niet alleen deze genade bewijze, maar alle volken en naties der aarde, enz.

NEGENDE PREDIKATIE JEREMIA 16 : 1-7

Uitgesproken op maandag 8 juli 1549.

Het Woord des Heeren geschiedde tot mij, zeggende: gij zult geen vrouw nemen en gij zult geen zonen en dochteren hebben in deze plaats. Want zo zegt de Heere van de zonen en dochteren die in deze plaats geboren worden en van de moeders, die ze gebaarde hebben van de vaders die ze gegenereerd hebben, zij zullen besmettelijke doden sterven en zij zullen niet beweend worden en niet begraven worden; zij zullen ter aarde liggen als de mest en zullen door het zwaard en door de honger verteerd worden en hun dode lichamen zullen tot vlees zijn voor de vogelen des hemels en beesten der aarde.

(Vertaling van Calvijn)

Wij zien wat er maar nodig is om ons te beletten om tot God te komen. Ziet daar waarom Jezus Christus zegt, dat wij, wanneer God ons door Zijn Evangelie roept om Zijn kerk te zijn, altijd enige verontschuldiging zullen vinden. De een zegt b.v.: ik heb een vrouw genomen, en zo schijnt hij geen tijd te hebben om onze Heere te volgen; de andere zegt: ik heb een boerderij gekocht, ik moet haar gaan bezien; weer een ander zegt: ik heb ossen gekocht. En dan zijn er nog kleinere dingen die ons van de goede weg aftrekken. Natuurlijk hebben wij, wat het wereldse betreft, zekere dingen nodig voor het gebruik en moeten er bezittingen zijn en ossen en moet men trouwen, want dit zijn nodige dingen, waaraan God ons onderworpen heeft.

Wat zijn dit dan wel voor middelen? Die Paulus ons leert in het zevende hoofdstuk van zijn eerste brief aan de Korinthiërs, te weten, dat hij die trouwt, zij als die niet getrouwd is, en dat hij die bezittingen heeft, zij als die ze niet heeft. Dat wij namelijk door dingen van de wereld niet belet worden om tot God te komen.

Nu is er een andere overweging, waar de profeet van spreekt, dat men in deze wereld niet zal trouwen, want God zegt, dat de vaders en de moeders en de kinderen door het zwaard en door de honger verteerd zullen worden. Zeker, wanneer men trouwt, dan doet men dat op hoop van verlichting en op hoop een nageslacht te krijgen en verder om te genieten.

Dat is het waarom men hoopt op een huwelijk. Nu zegt de Heere hier, dat ze van alle kanten verdrukking zullen hebben. Wat kan ons dan onder zulk een schaduw nog opwekken om te huwen, wanneer men slechts verwarring ziet. Want ieder maakt zich overigens toch gereed om uit deze wereld te vertrekken en men belast zich toch met dit of dat, waar men ziet dat er geen middel is om de dood te ontgaan. Daarom moeten wij letten op de bedoeling die God heeft om de profeet het trouwen te verbieden, want de profeten zijn daarin het overige gedeelte van het volk niet tot een voorbeeld geweest. Want zij hebben van Jesaja gezien hoe hij in zulk een kleed gewandeld heeft als God hem bevolen had. Daar zien we hem als een arme slaaf en als een gevangen man, en als hij daar een dor geraamte lijkt, dan moet het volk daardoor, als het hem ziet, wel weten dat de ballingschap aanstaande is. Ziet dus hoe God wil dat Zijn profeet er zal zijn, niet maar voor zichzelf, maar voor het onderwijs van Zijn volk. Ziet dus hoe wij ons niet moeten verbitteren, wanneer men ons tot berouw roept. Maar als het volk evenwel verhard blijft om de straf te voelen die aanstaande is, dan moet het door een voorbeeld vermaand worden. Nu wordt het huwelijk op zichzelf niet verboden, maar het wordt geëerd en geprezen, want het is een zaak, die door God aan

de mens tot zijn heil, verordend is.

Maar de mensen waren in de tijd, dat de profeet spreekt, aan hun genoegens overgegeven en bekommerden zich nergens anders overom dan om te bouwen en te trouwen, en ook zegt onze Heere Jezus Christus dat dan het oordeel voor de mensen nabij is als zij zich nergens anders meer om bekommeren dan om hier in deze wereld altijd te blijven. En zo was het ook ten tijde van Jeremia, dat God hen dreigde in de ballingschap te zenden.

Nu, wat de profeten ook zeggen, men gelooft ze niet, maar de meeste Joden spotten met hen en zeiden: Ziet, zo lange tijd heeft men dit liedje al gezongen, en nog steeds zien we niets van hetgeen er gedreigd wordt. Wij zullen niet nalaten om ons een goede tijd te bezorgen, en vervolgens zullen wij wel zien wat er gaat komen.

Ziedaar de spot die de mensen bedrijven. Terecht is er door de profeten tot het volk gezegd, dat het de bedoeling niet was om de huisbazen te beletten hun taak te verrichten en om de kinderen van het huwelijk af te houden, want daartoe strekken de bedreigingen van de profeten niet, maar het was om hun gebreken te tonen. Want wanneer God ons bedreigt, dan is het dat ieder bij zichzelf denkt en zegt: *ziet, God wil mij mijn zonden tonen*.

Maar dan moeten wij de overweging daaruit opmaken, dat het is om ons voor overtreding te bewaren, en dat wij al zuchtende moeten trouwen. Want als wij goed de gesteldheid van de wereld beschouwen en zoals die nu is, dan is het zeker, dat wij alle gelegenheid hebben om te wenen en te beschouwen wat ons leven is. Vervolgens, dat het volk verhard is door de zonde, waarom de Heere Zijn profeet verbiedt een vrouw te nemen, en om geen kinderen te hebben in deze plaats, ten einde hij het volk een voorbeeld zij en als een teken om hen hun ballingschap te tonen, en dat hun verhuizing zal komen en dat het volk zich gereed moet maken om te volgen.

Ziedaar dan de profeet die niet alleen de opdracht ontving om te prediken, maar die ook een teken moest zijn om de leer te bevestigen. Want als hij niet trouwt dan is dat om zich op de vlucht voor te bereiden, waarin hij niet wil gevolgd worden. En daarin zien wij onze hardheid, want men wil zijn leven niet verbeteren, ondanks de bedreigingen Gods. En als wij weten dat zij zich niet verbeterd hebben, laten we dan beschouwen of wij niet even afkering zijn. En als er losbandigheden geweest zijn ten tijde van de profeet, hoeveel zijn er dan nu wel? Als de Naam Gods gelasterd werd, en men van Zijn vreze afweek, is dan nu de goddeloosheid niet groter dan ooit? Hoe zijn wij gedurende een jaar vermaand om weder te keren tot God? Hebben wij een stap gedaan om tot Hem te komen? Het grootste gedeelte is zeer ver afgeweken.

Wanneer wij zien dat we aan de Joden gelijk zijn, dan hebben wij daarin een spiegel om onze opstand tegen God te kennen. Wanneer Hij ons zo hard gekastijd heeft, kunnen wij dan niet zeggen, dat er niet genoeg op gelet is, en dat wij ons van onze kant tot het einde toe onverbeterlijk getoond hebben? Wanneer wij dan dit gedeelte lezen, laten we dan leren om de Joden niet te veroordelen, maar onszelf, en weten, dat we veel meer gefaald hebben, en dat er zulk een brutaliteit geweest is, dat het Woord Gods tot niets gediend heeft, en dat het nu nog even zo erg is of nog erger.

Tenslotte moeten we onthouden dat als God ons bedreigt, ieder dan zijn rug gereed moet houden en laten we dan weten, dat wij er niets mee winnen, als we ons vleien, en willen doen geloven, wanneer Hij onze verkeerdheden toont, dat het niet zo erg is, maar God moet Zich toch Rechter over ons betonen. En laten we dat weten en laten wij erop letten om die dingen weg te doen, die ons kunnen beletten om Hem te volgen.

En dat zij die getrouwd zijn als niet getrouwd zijn en zij die goederen hebben, overwegen: Welnu, indien God mij heden genietingen gegeven heeft, laat ik dan bedenken, dat dit bezit niet blijvend is en dat ik overweeg hoe ik alles moet verlaten, wanneer God mij komt te roepen. En verder dat zij die gerieflijkheden hebben in deze wereld, daar geen misbruik van maken, maar dat zij schuldig zijn om de armen en de geringen te helpen, om God te gehoorzamen in hetgeen Hij wil. Ziedaar de tweede vermaning.

Tenslotte, wanneer er gezegd wordt, dat de kinderen, de vaders en de moeders van besmettelijke ziekten zullen sterven, en dat zij niet beweend of begraven zullen worden, maar dat zij als mest op de aarde zullen liggen, en dat zij door het zwaard en de honger verteerd zullen worden, en dat hun dode lichamen aan de vogelen des hemels en de dieren der aarde tot vlees gegeven zal worden, dan moeten we bedenken, dat als God het volk zo hard behandeld heeft, dat wij het zelfde van onze kant moeten verwachten. Ziet, hoe de Joden een heilig geslacht zijn, en wij slechts een misgeboorte geschat worden. Zij zijn uit een zeer gelukkige wortel, die God verkoren heeft, en niettemin zien wij hoe zwaar hun straf geweest is. Wanneer wij dus aan hen gelijk zijn, dan moeten we weten, dat waar God zulk een wraak jegens hen geoefend heeft, er geen verandering in Zijn macht of wil is ingetreden en dat Hij ons dus ook weet te straffen.

Nu, zoals ik gezegd heb, men ziet hoe de wereld zo ver als maar kan is afgeweken, en met de boosheid ziet men de onbeschaamdheid. Wat zal er anders gebeuren als dat Hij Zich even gestreng zal betonen als toen? En om er nog verder over na te denken, nadat God Zijn Hand naar ons heeft uitgestrekt, te weten, Zijn arm, zoals Jesaja zegt, om ons tot Hem te trekken en Hij ons evenwel niet terug heeft kunnen leiden, waar het kwaad zo groot was, dat wij niets anders kunnen zeggen, dat Hij ons rechtvaardig en billijkerwijs straft, zal Zijn gestrengheid dan niet honderd maal groter blijken te zijn? Wanneer hij eraan toevoegt, dat zij geen begrafenis zullen hebben, maar dat zij de vogelen des hemels en de beesten der aarde tot vlees zullen zijn, dan worden wij daardoor vermaand, dat al hetgeen ons in deze wereld overkomt, volgens het oordeel Gods is. Dit brengen wij met nadruk tegen de bozen in, die ons zouden kunnen tegenwerpen, dat onze lichamen geen begrafenis zullen hebben. Want Hij dreigt de Joden dat zij als mest weggeworpen zullen worden, waar ze geen begrafenis waard zijn. Als men nu vraagt of de begrafenis enig nut heeft voor de doden, en het hun noch koud of heet is, dan schijnt de profeet dat te moeten aanhalen als een van de bedreigingen Gods. Wij hebben te voren reeds gezegd, dat de begrafenis voor ons een getuigenis is van de wederopstanding, want hoewel wij in de aarde tot stof wederkeren, dan wil dat geenszins zeggen, dat we niet zullen opstaan.

Ziedaar, waarom de begrafenis door de vadersen zo geëerd is, zoals we zien dat Jakob uit Egypte gebracht wilde worden in het land, dat God hem gegeven had en zoals Jozef na zijn dood bevolen had, dat zijn beenderen daarheen gebracht zouden worden en wat zij beschouwd hebben als het Koninkrijk Gods.

Nu is het waar dat er in het Oude Testament veel ceremoniën waren, die nu niet meer in het gebruik zijn en die het Evangelie zouden onteren, als we ze nog gebruiken, maar hoe het ook zij, wij onderhouden de gewoonte nog om een mens, als hij gestorven is, te begraven. Wanneer nu de Joden de begrafenis onthouden wordt, dan is het alsof de profeet wil zeggen: Gij zijt zulke grote zondaren, dat gij zowel in de dood als het leven door God gestraft wordt. En zoals gij bet juk om uw zonden gevoeld hebt, zo zult gij na uw heengaan gevoelen dat er een nog veel strenger oordeel is.

Ziedaar wat de profeet zegt, dat zij op het vlakke der aarde geworpen zullen worden. En daarna zien wij wat tot de koning gezegd wordt, dat zij als een ezel begraven zullen worden. En wanneer inderdaad het graf van koning Jojachim niet beschadigd zal worden, zo zal dat toch een teken van Gods wraak zijn. Nu worden wij in dit gedeelte vermaand, dat wij altijd meer moeten denken aan de vergankelijkheid van deze wereld dan aan dit tegenwoordige leven. Wanneer we dus zien hoe de mensen sterven en alles vergankelijk blijkt te zijn en de dood het einde is van alle dingen, zo moeten we nooit nalaten te weten, dat onze Heere enig teken laat voor onze hoop op een eeuwige wederopstanding. Zo moeten we dan wel beschouwen waarom God ons daarheen wil leiden. In het pausdom zijn er allerlei duivelse bijgelovigheden om de wereld te verleiden. Daarentegen houden wij vast aan hetgeen er ons gezegd wordt, want wij hebben daarin genoeg dat ons tot nut kan zijn.

Onze Heere heeft ons de begrafenis verordend, opdat wij weten dat wij niet zijn als een beest, en niet als een hond, maar dat ons na dit leven een beter leven bereid is. Dat wetend moeten we altijd letten op wat de heilige Paulus gezegd heeft, dat ons leven niet anders is dan een kleine bouwvallige hut. Wij hebben dus reden om te zuchten, niet dat wij volgens onze natuur mogen bidden om eruit te gaan, volstrekt niet, maar om te letten op hetgeen God ons na dit sterfelijke leven bereid heeft, om het ons zo gemakkelijk te maken om al de dingen van deze wereld te verlaten. Tenslotte worden wij geleerd, dat de oordelen Gods niet alleen' zijn voor deze wereld en deze onze levenstijd, maar dat we veel verder moeten zien; dat wij, als we soms voelen, dat God ons kastijdt in ons lichaam en in onze goederen, weten dat er nog grotere straffen zijn in deze wereld, want als dat niet zo was, dan zouden er velen gespaard worden in de wereld. Maar we moeten weten dat God al Zijn oordelen niet brengt in deze wereld. Maar zoals Hij macht heeft over de bozen, zo moet men weten, dat hun oordeel bewaard wordt. En wat de goede betreft, dat het tot hun nut is, als ze verdrukt worden.

Ziedaar waarom God ons Zijn gericht hier beneden laat beschouwen. Maar het komt erop aan, dat wij, zo vaak we zien dat God ons verdrukt, op welke wijze ook, hierop letten: wanneer God ons heden zo zwaar straft, hoe zouden wij dan Zijn wraak kunnen dragen, als Hij ons naar Zijn gestrengheid wilde doen? Ziet dus hoe wij erop moeten letten, dat Hij Zijn gericht wel aan de zondaars zou kunnen uitoefenen. Als wij dus alsoo Zijn gestrengheid moeten beschouwen, zo moeten we ook Zijn goedheid beschouwen om ons te troosten. Nu, als God ons Zijn barmhartigheid laat smaken, zo moeten wij weten, dat we deze niet alleen zullen smaken, maar dat wij er een volheid van zullen krijgen.

Nu wordt er later gezegd: *gij zult niet binnengaan in een huis van rouw, en gij zult niet heengaan om te klagen, en gij zult door hen niet bewogen worden, want Ik heb Mijn vrede van dit volk weggenomen, gelijk als Mijn weldadigheid en medelijden.*

En groten en kleinen zullen in dit land sterven. En zij zullen niet begraven worden en men zal ze niet beklagen en het zal niemand raken, dat men ze met de grond gelijk zal maken. En men zal niet bezwijken van pijn en droefheid om hen, zodat de een de ander zal troosten met de dood en men zal elkaar de beker der vertroosting om zijn vader en moeder niet geven.

Hierdoor wil de Heere betekenen dat er zulk een algehele verwoesting zal zijn, dat het voor geen mens uit te houden zal zijn, en dat men, wanneer men zijn vrouw dood zal vinden, geen tijd zal hebben om over haar te treuren, en dat men zo verslagen zal zijn, dat men zijn huwelijksplicht zal vergeten. Zeker is dat als God ons vermaant, zo vaak we namelijk door de dood of iets anders smartelijk getroffen blijken te zijn, en wij daardoor geen voordeel behalen, alsof niemand onzer gestorven was, wij dan niet

geraakt zijn om tot onszelf in te keren en onszelf te beschouwen.

Ziedaar de erfenis, die Adam voor ons verworven heeft door zijn verlaten van God. Als nu God de Fontein des levens is, dan moeten we sterven, als we Hem verlaten, niet alleen door de dood des lichaams, maar de eeuwige dood.

Ziedaar hoe het ons van dienst moet zijn, als iemand sterft en dat er geen algemene verdrukking nodig is om er deel aan te hebben.

Maar wanneer wij zien, dat iemand verdrukt wordt, laten wij dan weten dat wij even zoveel verdiend hebben en niet nalaten er aan mee te doen. Hoewel wij onschuldig kunnen zijn aan het verkeerde, waardoor men verdrukt wordt, zo moeten we toch wenen en weten dat wij straf waard zijn. Ziet hoe men het huis van rouw moet binnentreden om medelijden te tonen, zoals de heilige Paulus zegt, dat men moet wenen met de wenenden. Want indien wij een beest zien, dat verdrukt wordt, dan hebben we er nog medelijden mee, wat zullen we dan als we iemand onzer hetzelfde zien lijden?

Laten we er dan wel op letten dat God de profeet verbiedt om medelijden te hebben, want bij het zien van zulk een grote verdrukking moet hij verstaan, dat hij de vrijheid niet zal nemen om te zeggen: welk een dood, laten wij hun kinderen gaan troosten. Nee, nee! Maar er zal een zo grote verwoesting zijn, dat ze niet alleen zullen sterven bij twaalf tallen, ook bij twintig tallen, maar bij duizenden en dat alles omgekeerd zal worden wat totdusver nog niet verwoest was.

Ziedaar de betekenis van dit woord. En wanneer hij zegt, dat de kinderen met de vaders zullen sterven, dan moeten wij daaronder niet verstaan dat er wreedheid bij God is. Want gewis zullen de kinderen niet dragen de ongerechtigheid der vaderen, maar ten tijde van Ezechiël was het al dat de Joden er zich voor God over beklagden dat Hij hen strafte om de zonden hunner vaderen, waar zij dachten dat zij onschuldig waren. Onze Heere zegt hen: Nee, nee! dit spreekwoord moet onder u uitgewist worden, want ieder zal zijn eigen last dragen. Dat is waar, maar evenwel merken wij op, dat wanneer God Zijn hand van de vaders terug getrokken heeft, de kinderen dan een giftig zaad zijn, dat niet anders kan ontvangen dan de toorn Gods. Indien er dan enig goed in ons is, laten wij het dan niet van onszelf teweeg brengen, maar door de Heilige Geest. Want er is niets goeds in de mensen, als God hen niet geeft. En vervolgens, als God Zijn hand van ons aftrekt, wat blijft er dan over dan dat onze kinderen aan ons gelijk zijn? Want wanneer hij zegt: Ik ben uw God en die van uw kinderen, dan breidt Hij Zijn zegen over ons en onze kinderen uit, maar wanneer Hij daarentegen Zijn hand van ons aftrekt, dan moeten onze kinderen het getuigenis van Zijn toorn dragen.

Ziedaar waarom God de kinderen straft, het is omdat zij kleine slangen zijn. Laten we God niet van wreedheid beschuldigen, maar laten we weten, dat als we het kwade moeten ondergaan, dit van onze zonden komt. Dat wat dit punt betreft.

Wanneer hij daarna nog zegt: *gij zult u niet snijden of scheren*, dan zijn dat tekenen van rouw, zoals men hier ziet waar men ze in het pausdom een rouwkap ziet dragen, en in andere landen de kinderen scheert bij de dood van hun ouders. Zo had men in de Oosterse landen de gewoonte om zich te scheren als een teken van grote rouw, want het haar droegen ze tot hun eer. Dan waren sommigen daarmede nog niet tevreden, maar sneden zich met het scheermes om hun grote rouw te tonen, gelijk de wereld aan zulke apenstreken gewoon is. En zij die niet konden wenen, gebruiken sommige middelen om het wenen op te wekken om een schijn van droefheid te tonen.

Maar nu heeft onze Heere dat in de wet van Mozes verboden, want deze wijze van doen behoort aan de ongelovigen, zoals de heilige Paulus aan de Thessalonicenzen zegt: gij moet niet wenen als zij die geen hoop hebben. De heilige Paulus verbiedt daar de droefheid niet, want het is onmogelijk dat wij niet door droefheid getroffen worden, wanneer wij iemand onzer, die wij toegenegen zijn, kwaad zien lijden of zien sterven. En wijzelf gevoelen de straf Gods daarin dat Hij die van ons wegneemt, in wie wij vertroosting hebben. Zo verbiedt de heilige apostel Paulus de christenen dan niet om te treuren, maar hij zegt dat het niet op de wijze der ongelovigen moet geschieden, die geen hoop hebben.

Ziedaar de vertroosting, die God ons geeft: wanneer wij de ogen naar boven heffen, dan weten wij dat God ons roept tot de hoop. En als wij bedroefd zijn op de wijze der heidenen, waartoe dient dan de hoop, die God ons geeft?

Zo heeft ons de Heere dan de insnijdingen verboden. Als dat nu gezegd wordt ten tijde van de wet, zo moet het te meer op ons toegepast worden, want de Joden hadden niet zulk een groot getuigenis van de opstanding als wij hebben, temeer waar wij nu in de persoon van de Heere Jezus Christus een onderpand van de opstandig hebben, die ons beschikt is. Ongetwijfeld hebben wij een grotere hoop onze vaders.

Indien wij ons aan de wanhoop overgeven, dan doen wij God onrecht, als wij de tekenen van de woeste heidenen gebruiken, en waarbij nog die vreselijke vervloeking moeten komen om Gods Naam te bespotten, zoals de Turken op zo afschuwelijke wijze doen. Letten we er daarom op dat we, als de Heere in de wet verbiedt om er zulke hopeloze gebruiken op na te houden, een bescheiden rouw te bedrijven.

Wanneer Hij nu zegt: *gij zult u geen insnijding maken*, dan is het alsof Hij zei: hoewel Ik het u verboden heb, zo hebt gij er niets van terecht gebracht. En zoals wij zagen, er zit een wereldse roem in. Want er is een grote rouw en een kleine rouw. En zij die van goede huize zijn, gebruiken deze manier en anderen gebruiken weer gene. Waar God ons wil vernederen, als Hij onze ouders wegneemt, of hen met wie wij bevriend waren, daar blijken wij Hem te willen bespotten, als wij zulke vertoningen maken. Maar we zien evenwel, dat onze Heere tot de Joden zegt: hoewel Ik het u verboden heb, zo hebt gij er niets van terecht gebracht. Gij hebt nu de vrijheid niet om dat te doen, want al zou de droefheid nog zo groot zijn, dan zou u nog geen vrijheid hebben voor een andere begrafenis.

Wij zien hierin dus dat God verklaard heeft, dat Hij niets zal sparen. De reden is, zoals wij te voren gezegd hebben, dat de profeet ons vermaand heeft, dat het volk al zoveel gewaarschuwd is geweest, maar dat het zich echter niet verbeterd heeft. Het moet dus weten dat er geen middel is om de toorn Gods te ontgaan. Laten we dit tot voorbeeld nemen, te weten, als wij ons verhard hebben tegen het Woord Gods, Zijn toorn en verschrikkelijke wraak op onze hoofden terecht zal komen. En wanneer onze Heere ons nu op het berouw wijst, dan moeten we er wel voor wachten om nog verder te verharderen.

Laten we tenslotte weten, dat als God zulk een grote wraak over dit volk uitgevoerd heeft, Hij datzelfde ook over ons zal doen en een nog zwaardere straf zal gebruiken, omdat wij ons veel minder zullen kunnen verontschuldigen.

En laten wij, opdat zij nog niet meer zou opgewekt worden, Hem bidden, dat Hij niet toelaat dat wij ons verharderen, maar dat wij in ware toegenegenheid tot Hem komen om Hem te eren, en om Hem in heel ons leven te verheerlijken, altijd lettend op die heerlijke onsterfelijkheid, die Hij ons na de dood bereid heeft, en dat wij hierin niet

zullen omkomen, maar in het graf bewaard worden, totdat onze Heere Jezus Christus gekomen is voor de opstanding, die Hij beloofd heeft.

Dat Hij ons niet alleen deze genade schenke, maar ook alle volken en naties der aarde, enz.

GEBED

Almachtige God, daar het U behaagd heeft ons daarmee goed te doen, dat Gij ons met Uw Woord wilt voorkomen, opdat wij eens niet Uw eeuwige toorn zouden gevoelen, zo moge Gij ons genade bewijzen, dat wij ons naar Uw onderwijs zouden richten. En dat wij ons om onze zonden zodanig mishagen, dat wij Uw wraak niet steeds meer uitdagen, en dat wij voortgaan om vrede met U te maken. En dat wij door hetzelfde middel waardoor wij steunen op U, en dat Gij ons door de Middelaar gegeven hebt, de toevlucht nemen tot Uw barmhartigheid, totdat Gij ons van al onze vuilheden gereinigd hebt en wij ten slotte opgenomen worden in Uw hemels Koninkrijk. En dat wij daar voor U verschijnen in die zuiverheid, waarvan wij nog ver verwijderd zijn. En dat wij ten volle die heerlijkheid genieten, die voor ons verworven is door het bloed van Uw enige Zoon, onze Heere, Amen.

TIENDE PREDIKATIE
JEREMIA 16 : 8-12

Uitgesproken op dinsdag 9 juli 1549.

Gij zult niet ingaan in het huis der maaltijd om met hen aan te zitten, om te eten en te drinken, want de Heere der heirscharen, de God Israëls heeft aldus gezegd: "Ziet, Ik zal van deze plaats, voor uw ogen en in uw dagen, doen wijken de stem der vreugde en de stem der blijdschap, de stem des bruidegoms, en de stem der bruid."
 (Vertaling van Calvijn)

Gister zagen wij de grote verwoesting, die er over het land van Juda moest komen; zodanig dat de kinderen geen gelegenheid zouden hebben om te wenen over hun vader en moeder en dat de echtgenoot dat niet over zijn vrouw zou kunnen doen en dat er geen rouwbedrijf meer in het land zal zijn, waar er slechts schrik en oorlog en pest en honger zullen zijn. Nu wordt de profeet verboden om het huis van feestmaal in te gaan, om daar namelijk te eten en te drinken. Maar gister zagen wij daarentegen, dat zij, als Hij de profeet verboden heeft om in het huis van rouw te gaan, opdat de bozen te meer overtuigd zouden worden, toch geen rekening gehouden hebben met hetgeen de profeet gezegd en de vermaningen die hij hen gegeven heeft.

En nu moet God met alle ernst verklaren, dat Hij het is die door Zijn profeet spreekt. Zo zijn de profeten vergeefs tot een teken geweest, volgens hetgeen wij van Jesaja gezegd hebben. En steeds moeten wij ons herinneren hetgeen wij gister gezegd hebben, dat indien wij bereid zijn om te doen hetgeen waartoe God ons vermaant, dat al genoeg gezegd is, maar we zijn ongevoelig voor een spoorslag, zodat het Woord Gods door een voorbeeld bevestigd moet worden en dat Hij moet aantonen, dat het niet te vergeefs is dat Hij ons het boze verklaart dat ons moet overkomen.

Ziedaar hoe God ons hardnekkigheid verwijt, wanneer Hij maakt dat de profeten zich onthouden van hetgeen hen anders geoorloofd was, opdat er namelijk plaats zal zijn voor hun leer. Vervolgens dat we, waar we zo hard zijn om het Woord Gods te horen, te meer moeite in het werk moeten stellen om dit gebrek te herstellen, er wel op lettend, dat God alle mogelijke middelen gebruikt om ons te doen horen. Wij zien dat Hij Zich schikt naar onze traagheid. Zeker, Hij kon ons wegwerpen en dit ene woord zeggen: het is voldoende, dat Ik één keer gesproken heb. Maar waarom? Hij verdraagt ons nog en voegt voorbeelden bij Zijn Woord.

Nu komen wij tot wat er gezegd wordt: *gij zult niet in het huis der maaltijd gaan*, als wilde Hij zeggen: Ik zal in uw tijd alle vrolijkheid en bruiloften en andere dingen doen ophouden.

Ziedaar hoe de profeet moet ophouden om naar maaltijden te gaan, opdat ieder voor zich tot nadenken zou komen en op de straf letten, die aanstaande is. Men zou hier kunnen vragen of God, als Hij ons bedreigt, de bedoeling heeft om de algemene orde te doen ophouden en te veranderen, als wij niet meer op de wereld zullen zijn. Nee, maar Hij bedoelt alleen dat wij verbaasd zullen om door berouw getroffen te worden. Voldoende is dat wij onze verkeerdheden zien, opdat we er vergeving voor zullen vragen en slechts één wens hebben, dat is terug te keren op de rechte weg. Wanneer dat bij ons zo zal zijn, dan is God tevreden en heeft de predicatie van Zijn Woord haar gevolg. Maar waarom? Wanneer Hij ons tot zak en as roept en wij niet nalaten om te genieten, is het dan niet alsof we Hem bespotten? En wanneer wij doorgaan met onze

verkeerdheden, verklaren we daarmee dan niet dat we geen rekening met Hem houden en dat Zijn kracht helemaal niets betekent?

Ziedaar hetgeen Hij ons door de profeet heeft leren doen, te weten terugkeren van de rampzaligheid, die er in Juda was. Desniettegenstaande schreeuwt men hen in de oren: de vijanden zullen komen en al zou U alle verbonden hebben op deze wereld om u te steunen, zo zult gij toch de hand Gods gevoelen. Denkt gij dat God Zich tevergeefs de Rechter der aarde noemt? Moet Hij niet een verschrikkelijke wraak tonen? Ziet, hoe zal Hij u nadat Hij u Zijn volk heeft genoemd en gij erger zijt dan de heidenen, nog horen? Maar Hij heeft slechts onhoffelijkheid ontvangen! En hoewel de profeten tot hen schreeuwden, zo kregen ze ten antwoord: zij kunnen schreeuwen zoveel als ze willen, wij gaan door met onze feesten en wij zullen niet bedroefd zijn voor de tijd, want het staat niet aan hen om ons te straffen en hun bedreigingen kunnen kleine kinderen alleen maar verschrikken. Daarom gaan we door met drinken en eten en schik maken.

Ziedaar de weerstand in dit volk. En het is zoals er nu gezegd wordt: daar zij geen rekening houden met uw woorden, zult gij u van hun maaltijden onthouden. Niet dat vermaak op zichzelf kwaad is, maar het is een kwalijk vermaak, wanneer wij ons verheugen als wij stof hebben om te kermen. Dat is de reden waarom de profeet er geen deel aan mag nemen. Zo wordt hier dan maar niet alleen over de genietingen gesproken, maar over de verachting van Gods Woord, zoals we zien dat die heden algemener is dan wel paste. Wij zien heden een hardheid en verkeerdheid onder het volk. Hoeveel zijn er die getroffen worden door de vermaningen, die zij ontvangen hebben? Maar wij zien dat ze er zich in spot van afgekeerd hebben, alsof het nog minder was dan een grap. Als we dus zien dat er heden zulk een goddeloosheid is, dan moeten we weten, dat wij daar schuld aan hebben, zoals Jeremia gesproken heeft van zijn tijd en ook voor die van ons geschreven heeft.

Laten we hierdoor dan zien dat wij, waar de wereld door haar boosheid zich aan genietingen overgeeft, zelfs wanneer God de tekenen van Zijn wraak toont, te meer tot wenen moeten gebracht worden. Want zij zullen er niet om lachen, die zoveel genietingen gehad hebben, Want God zal bij Zijn Naam richten, Hij die is de levende, dat deze ongerechtigheid nooit vergeven zal worden. Wanneer het volk zich zover te buiten gaat om te zeggen: laat de profeet maar schreeuwen, wij zullen ons niet laten verspreiden, dan zegt de levende God, dat hun deze zonde niet vergeven zal worden. En dus is er geen sprake van dat wij ons willen verstrooien. Want men zou, wanneer Hij zegt dat ieder zijn zonden moet bedenken als hij bedroefd is, direct niet meer tegen Hem weten te strijden, wanneer men verstrooid werd.

Ten slotte moet elke gelovige voor zich persoonlijk er wel op letten dat hij steeds en zo vaak God Zijn gericht betuigt en aan ons voorstelt, zucht, en dat we vooral toezien geen gemeenschap te hebben met de spotters, die niet anders doen dan spotten met al de vermaningen en bedreigingen, die hen gedaan worden. Want in de eerste plaats bezoedelen we ons en wikkelen we ons in hetzelfde oordeel met hen.

Ziedaar de maaltijden, die tot de verdoemenis leiden en hoe het vlees niet alleen hun lichamen, maar ook hun geesten moet worden en hoe ze een verschrikkelijke straf zullen gevoelen en de straf Gods hen zal achtervolgen, wanneer men ziet dat ze zozeer verhard zijn. En als wij ons onder hen vermengen, dan moeten wij ook deel hebben aan hun tormenten, want zijn we dan niet in hetzelfde oordeel? Gewis! Wanneer we dat dan zien, dan moeten wij ons van hen afscheiden, daardoor tonend, dat wij geen

deel willen hebben aan hun maaltijden. Want zeker zal dit hen gelegenheid geven om God te verachten, wanneer zij een voorbeeld aan ons zullen nemen en zich voor half gerechtvaardigden zullen houden.

Met nadruk heeft de profeet dit gezegd, opdat de dienaars des Woords door hun lichtzinnigheid geen gelegenheid zouden nemen om de leer te bespotten. Want wat zal het zijn, als de dienaar het Woord gepredikt heeft en hij doet dan niets anders dan verstrooien, is dat niet hetzelfde als het onderwijs brengen, waar ten slotte een ieder mee doet wat hij wil? Welk gezag zou de leer dan hebben? Zo moeten wij ons dan daartoe richten, dat wij, als we de ongerechtigheden zich zien verheffen, ons genoodzaakt zien, om het oordeel Gods aan te kondigen dat aanstaande en al reeds op onze hoofden is. Nu moeten we van de leer die wij brengen, het getuigenis van onze werken hechten en dien met een vaste overtuiging voorstaan. Want de profeet onderhoudt geen broederschap met hen die prediken en zich later aan de losbandigheid overgeven.

Dat zijn dan de goede herders van de kerk, ja de goede pilaren van de wijnhuizen en kroegen: ja zij zijn als schaamteloze lichtekooien, als zij zich in plaats van aan de genade, zich daaraan te goed doen; ja ten slotte braken ze hun Godslasteringen uit. Nu, de profeet wil met zulken geen broederschap onderhouden. En daarna moeten wij, als wij de oordelen Gods hebben aangekondigd, met berouw zijn aangedaan en tonen dat wij de majesteit Gods gevoeld hebben, en te meer moeten wij zuchten als wij zien hoe de bozen zich verheugen, wat ons een dodelijke wonde moet zijn en waarom wij zullen bidden, dat God niet toelaat dat Zijn volk er door ten gronde gaat, of dat Hij ten minste op Zijn volk zal letten. En wanneer wij de gebreken bestraffen, dan moet elk aan zichzelf denken, opdat God gelegenheid heeft om ons in Zijn goedheid barmhartigheid te schenken. Hij voegt eraan toe: wanneer gij het volk al deze woorden hier verkondigd zult hebben en zij tot u zeggen: waarom heeft de Heere hier zulk een groot kwaad over ons uitgesproken? Welke is onze ongerechtigheid of welke is onze zonde, die wij tegen Hem begaan hebben? Dan zult gij hen zeggen: Wilt gij het dan weten? Luistert dan nu: *uw vaders zijn afgodendienaars geweest, zij hebben zich aan Mij niet gehouden.*

Ziedaar welk een boze vaders gij gehad hebt. Ha, wij zijn niet zoals zij! Maar gij zijt nog veel erger! Gij hebt niet dezelfde bijgelovigheden, maar wat zou dat? Gij hebt u overgegeven aan alle ongerechtigheid. De een volgt zijn boze praktijken, de ander is als een wild beest om zijn naaste te verslinden. En hoewel gij vol losbandigheid zijt, zo zegt gij: wij zijn toch niet zoals onze vaders! Uw vaders waren in zoverre vol boosheid, maar gij zijt echter niet minder onschuldig en zult voor God en de engelen verlegen staan en er is geen schepsel dat u uw verwarring niet verwijten zal.

Dat nu ieder goed wete of dit op hem van toepassing is. Want het antwoord heeft men niet steeds gereed om te zeggen: wat is het dat men niet ophoudt om tot ons te schreeuwen? Wat hebben wij gedaan? God moet hen hun vonnis tonen, zoals aan een ongelukkige, die men naar de galg leidt. Wanneer dan de mensen zo ongelukkig zullen zijn om te vragen: wat hebben wij gedaan? Dan moet God hen hun rechtsgeding met de vinger aantonen.

Ten eerste zien wij hier de geveinsdheid, die er bij de mensen is. Zij is maar niet vandaag begonnen, maar zij is een eigenschap van het menselijk geslacht. De mensen namelijk zoeken altijd enig schild om te zeggen: ha, wij zijn niet zoals onze vaders. Zeker, zij durven niet te zeggen, dat ze geheel onschuldig zijn, maar men blijft zich voor zijn verkeerdheid verontschuldigen, en zo zoekt men zich te sparen.

Ziedaar hoe de mensen zich onschuldig durven te verklaren. Altijd weer willen zij het op een accoord werpen met God. En als zij met een enkel klein woordje hun verkeerdheid voor God beleden hebben, dan hebben zij al voldoende geboet, zoals de papisten die al denken klaar te zijn, wanneer zij een keer gezegd hebben: mea culpa, die is: o, mijn schuld. Maar de Evangelisten spreken van geen kruisen. Maar als zij hun gebeden aframmelen, kan men dan nog spreken van berouw? O, ik heb verkeerd gedaan, ik heb er berouw over?

O, ongelukkigen, de duivelen sidderen en gij wist uw mond af als een hoer en ziedaar, alles is vergeven. Als gij dat denkt, dan hebt gij toch wel abuis. En gewis, als wij zo zijn, zonder bewogen te zijn, dan tonen wij dat wij geen christendom hebben. Zo zien wij dus dat de geveinsdheid altijd geregeerd heeft en heden ten dage meer regeert dan ooit te voren, dat de mensen namelijk hun gebreken niet kennen en in hun harten vergiftigd zijn, zodanig dat hun vuilheid zich evenzo laat opmerken als aan zwijnen, die hun vuilheid niet bemerken. Zo is het nu met de mensen, dat hoewel er geen schepsel is, dat zijn vuilheid bemerkt, zij toch hun mond afwissen als waren ze onschuldig. Zo moet het ons dan niet verbazen als wij van murmuringen horen tegen God en de dienstknechten. Waarom? Want als daar dit gebrek niet nieuw is zoals wij gezien hebben hoede Joden zich gedragen hebben tegen hen, die het verst gevorderd waren, en die tegen de profeten strijd gevoerd hebben. Wij hebben de raad gegeven om strijd te voeren tegen hen die zich willen rechtvaardigen als God hen veroordeelt.

Ten slotte willen we er nog op wijzen, dat de menselijke boosheid er altijd naar streeft de ogen op de heidenen te werpen en door onbeschaamdheid te zeggen: wat heb ik gedaan? Alsof de profeten niet wisten wat zij zeiden. Maar de profeten wisten niet waar te beginnen als zij de gebreken zo naar buiten zagen treden. Hoe zijn we er nu aan toe? Wat mij betreft, ik belijd dat ik niet weet waar ik aan toe ben en waar ik moet beginnen.

Ziedaar hoe onbeschaamd de mensen zich tonen, namelijk als zij God willen laten horen, dat zij niet zo slecht zijn zoals men zegt. Hoe? Zij hebben geen schaamte om tot God te zeggen: wat heb ik gedaan? Terwijl alle schepselen hun slechtheid toch weten.

Ziedaar een rechtvaardige straf van God, die zich over ons vertoont, wanneer wij met Hem willen spelen als een klein kind. Hij laat het echter nog toe opdat wij onze dwaasheid zouden kennen.

Maar om nu verder te gaan: gij zult tot hen zeggen: *evenwel hebben uw vaders Mij verlaten en zijn vreemde goden achterna gegaan, maar gij zijt, nog bozer, want gij hebt gewandeld naar de boze uitvindingen van uw harten en gij wilde naar Mijn stem niet horen.* Daaruit hebben wij op te merken, dat als wij tot God niet meer naderen, wij minder te verontschuldigen zullen zijn als wij ons van Zijn Woord hebben afgekeerd. Want de heidenen die er zich van hebben afgekeerd, zijn ook niet te verontschuldigen geweest voor God, en zij die zonder de wet gezondigd hebben, zijn zonder de geschreven wet niet aan het verderf ontkomen. En als zij dus niet te verontschuldigen waren, hoe zullen wij dat dan wel, waar God ons de weg getoond en ons gezegd heeft: *volg Mij, Ik ben uw God, aanbid Mij.* Wanneer God Zich dan ons zo betoond heeft en wij Hem verlaten hebben, is onze ongerechtigheid dan niet dubbel zo groot? Dat hebben wij nu op te merken. Want God heeft niet allen die genade bewezen zoals Hij die ons bewezen heeft. Hoevelen zijn er onder hen wel, die er niet naar vragen hoe zij God zullen dienen en die bij gebrek aan de leer Hem slechts

lasteren?

Als wij dus zien dat, waar God ons de genade geschonken heeft van Zijn kennis, terwijl de Joden en de heidenen zelf in onwetendheid verkeren, er bij ons een ondankbaarheid heerst en wij ons van Hem afkeren, moeten wij dan niet weten dat wij veel zwaarder gestraft zullen worden? Wij raden dus aan dat men zich met ons verenigt en voor ons verklaart, opdat wij open oren hebben om te luisteren. Dat is het dus wat wij betreffende dit deel hebben op te merken, waar Hij zegt: uw vaders hebben Mij verlaten, want Hij veronderstelt, dat zij de kennis van Zijn Woord gehad hebben. Hoewel zij, die niet een enkel woord der waarheid hebben, niet te verontschuldigen zullen zijn, want in hun consciëntie hebben zij het getuigenis van hun hardnekkigheid om hen beschaamd te maken, zoals God de bozen, die er niet meer rekening mee houden dan met fabels, desniettemin een wroeging geeft in het hart, die hen pijnigt als een gloeiend ijzer.

Ziet dus hoe de arme onwetenden verdoemd zullen worden als zij God verlaten. Wat zal er dan met ons gebeuren? Hij voegt eraan toe: zij hebben Mij verlaten en zijn afgoden gevolgd. Hier verklaart God, dat men Hem zo geheel verlaten heeft door de bijgelovigheid met Zijn dienst te vermengen. Zeker zal dat de bedoeling van de afgodendienst niet zijn, zoals de papisten aardig kunnen zeggen dat als zij beelden hebben, dat dan niet zeggen wil, dat zij God verlaten, maar dat zij die als advocaten nodig hebben om voor God genade te vinden: en als wij een kapel gesticht hebben of wij hebben een pelgrimsreis gemaakt, dan is God bevredigd. Maar de profeet zegt daarentegen: wanneer gij afgoden er op na houdt, dan verlaat gij Mij. Waarom?

Want God heeft een afkeer van hetgeen men doet zonder Zijn bevel. Wanneer wij God gaan zoeken bij Sint Claudius, dan doen wij God duidelijk onrecht aan. Evenzo is het met alles wat de papisten doen, want voor hetgeen zij doen is geen grond in de Schrift. Laten we dus bedenken dat onze Heere niet duldt dat men dat doet en dat men Hem verlaat. Maar ziet, wij willen als God zijn. Ja, maar als de heilige Paulus zegt: welke overeenstemming is er tussen Christus en Belial? zullen wij dan denken, dat Hij het kan verdragen als wij Hem met de afgoden vermengen? Nee! Maar Hij zal ons verlaten, want wij hebben Hem al verlaten. Daardoor worden wij aangeraden om God te dienen volgens Zijn Woord, als wij willen, dat Hij de dienst die Hem gebracht wordt, zal aannemen. Willen wij dan God een dienst brengen, die Hem behaagt dan moeten wij Zijn ordinantie volgen, want God verklaart dat wij, zo vaak wij onze fantasie volgen, de duivel dienen en niet Hem. En evenwel wordt Gods Naam er bij aangeroepen.

Ziedaar een zaak die dubbel te veroordelen is. Als de Joden hun kinderen doodden om God ten offer te brengen, dan is dat iets afschuwelijks voor God geweest en zij zijn veroordeeld, door Gods Naam te misbruiken met toepassing op zulke ongerechtigheden. Als wij dus alles hebben uitgevonden wat ons goed schijnt en wij al Zijn ordinaties door onze uitvindingen hebben omgekeerd, zullen wij dan denken, dat God dat ongestraft laat? Nee!

Ziedaar wat wij hebben op te merken, namelijk dat men zich aan Zijn Woord moet houden.

Nu is er nog een krachtige en nuttige leer wanneer Hij eraan toevoegt: zij hebben naar Mijn wet niet willen horen. Want Hij verklaart waarin wij te kort zijn geschoten, dat wij namelijk niet gebleven zijn bij Zijn Woord. Gewis trachten de mensen zich altijd te verbergen, en zeggen zij: ik heb het met een goede bedoeling gedaan.

Ziedaar een spreekwoord, dat men voor een voldoende verontschuldiging houdt, die wij altijd weer aanvoeren. Maar waarom? God verklaart, dat wij Hem oneer aandoen,

als wij onwetendheid voorwenden, wanneer Hij zo duidelijk tot ons spreekt. Want Hij spreekt niet in zulk een hoge stijl, dat men Hem in het geheel niet verstaat. Wij zijn onwetend en dat is de reden waarom wij Zijn leer verwerpen door een zekere boosheid en ons vermaken in onze onwetendheid.

Ziedaar hoe de mensen niet te verontschuldigen zijn, welke onwetendheid zij ook zoeken voor te wenden. Laten wij nauwkeurig letten op dit gedeelte, waar Hij spreekt: uw vaders hebben zich van Mij afgewend. Want God betuigt dat waar wij nu Zijn Woord hebben, wij het middel weten hoe Hem te dienen. Laten wij er aandachtig op letten en Zijn Woord gehoor geven, en dan zullen we nooit bedrogen uitkomen.

Zeker hebben wij geen oren van onszelf. En daarom zegt Hij ook zo vaak in de Schrift: die oren heeft om te horen, die hore, om aan te tonen, dat het 't ambt van Jezus Christus is om die voor ons te openen. Maar hoe het ook zij, als wij op de leer Gods niet letten, dan zal er een groot kwaad uit volgen; want als wij hier komen om onderwezen te worden, dan moeten wij God bidden dat Hij niet toelaat dat het geluid van de prediker zich tevergeefs verspreidt, waar het Woord Gods een goed zaad is. Laten wij God bidden, dat Hij ons zodanig bearbeide, dat dit zaad zijn vrucht oplevert, en dat wij trachten Hem in heel ons leven te dienen.

Ziedaar hoe God ons te voren ontmoet om ons te tonen, dat de bozen geen verontschuldiging hebben. Want Hij geeft duidelijk Zijn Woord te horen en spreekt niet in duistere taal, maar Zijn Woord is duidelijk, zoals de Psalmddichter zegt, dat het is als het goud dat gezuiverd is door het vuur. Dat we dan niet weigeren om door Hem geleerd te worden en in alles onderwezen van hetgeen wij hebben te doen. Nu, daardoor zien wij, hoe wij, als onze vaders boos geweest zijn, en wij hen nagevolgd zijn, daar in met hen besloten zijn en hun boosheden op onze hoofden neerkomen, zoals er gezegd wordt: ziet, gij vervult de maat Uwer vaderen. Ziet hoe de bozen de ongerechtigheden hunner vaderen op hun hoofd verzameld hebben. En dat is niet tegen hetgeen Ezechiël gezegd heeft, dat de kinderen niet dragen zullen de ongerechtigheid hunner vaderen, want we moeten aanmerken, dat als wij hen volgen, die ons een kwaad voorbeeld hebben getoond, we ons dan aan hen vastkoppelen, om zo dan een complot te smeden met de handlangers van de satan en te verklaren dat wij met hem verenigd willen zijn om leden van Zijn lichaam te zijn. Want er is kerkelijk een lichaam van bozen, evenals er een kerk is van gelovigen.

Wij moeten dan ook weten, dat als wij hun boosheden gevolgd hebben, ook deelgenoten zullen zijn van de wraak, die hen ten deel valt. Ziet dus hoe zij vervullen de maat der ongerechtigheden hunner vaderen. En zij die nu het bloed der gelovigen vergieten zijn schuldig en worden schuldig gehouden aan het bloed der profeten, apostelen en martelaren, waar zij in een complot zijn getreden met de bozen, die eens het bloed der onschuldigen hebben vergoten. Zo moeten ze dan met hen in eenzelfde verdoemenis verenigd worden. Ziet wat de profeten zeggen: uw vaders hebben God verlaten, maar zij kunnen zeggen: wat kunnen wij meer dan de ongerechtigheid onzer vaders doen? Zeker kon Hiskia niet anders doen dan de ongerechtigheid van zijn vader Achaz, maar hoewel zijn vader een boze koning is geweest, is hij zulk een goede en heilige koning, dat hij een spiegel is van heiligheid. Josia kon niet anders dan de ongerechtigheid van Manasse navolgen, maar hij volgde hem niet in zijn boosheid. Maar indien de vaders boos zijn geweest en de kinderen zijn hun nagevolgd, dan wikkelen zij zich in eenzelfde verdoemenis. Gij kunt uw vaders ophalen, komt ziet uw wapenen en uw schilden!

Uw vaders zijn trouweloos geweest en hebben de wet, die zij van God ontvingen, niet

gehouden, dat is uw adel! Ziet hoe de ongerechtigheden van hen die zich tegen God willen verheffen, voor alle schepselen openbaar moet worden! Opgemerkt moet worden dat zij, die christenen willen schijnen minder onschuldig zullen zijn dan de heidenen, want hun onwetendheid kan hen niet verontschuldigen.

Onze Heere heeft ons bevrijd van het pausdom, maar waar is onze gehoorzaamheid? Ziet men dan niet hoe zij er geen gewetenszaak van maken om zich aan alle vuilheid over te geven als waren ze beesten? Men ziet, zeg ik, dat ten tijde van het pausdom de zaken niet zo verward waren als zij nu zijn.

Laten wij ons wassen zoveel als wij willen, wij zullen ons niet van onze schuld wassen. Ziet hoe het met hen is die uitvluchten en zotte verontschuldigen zoeken.

Laten wij onze verkeerdheden leren kennen om met de afgodendienaars niet veroordeeld te worden.

Laten wij ons volgens deze leer ternederwerpen voor het aangezicht van onze goede Godin de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat het Hem behage om ons op levende wijze aan te raken, zodanig dat Hij als wij tot dusver nog geen waar berouw hebben gehad, niet toelate, dat wij onverbeterlijk blijven, maar dat wij vragen dat wij ons geheel tot Hem mogen bekeren, en daar namelijk heel ons leven in volharden. En dat Hij ons geen verwijt maakt, dat wij Hem geen gehoor hebben verleend, wanneer Hij ons wilde vermanen voor ons heil. Dat Hij niet alleen ons deze genade bewijze, maar ook al de volken en naties der aarde, enz.

ELFDE PREDIKATIE
JEREMIA 16 : 12 - 15

Uitgesproken op woensdag 10 juli 1549.

Gij hebt nog erger gedaan dan uw vaders, want een ieder uwer wandelt naar de uitvindingen van zijn boze hart, om Mij niet te horen. Ik dan zal u uit het land weggagen in een land, dat gij niet kendet, gij niet en uw vaders niet, en daar zult gij dag en nacht vreemde goden dienen. En er zal geen medelijden met u zijn.

(Vertaling van Calvijn)

Gisteren zagen wij dat het niet genoeg is als de afgoderij uit ons midden is weggedaan, want- het kan goed gebeuren, zoals hier getoond wordt, dat wij erger worden dan de afgodendienaars, namelijk als we een christelijk leven schijnen te voeren, terwijl wij de afgodendienst plegen. Onze Heere maakt hier aan hen het verwijt, die zeggen, dat zij de afgodendienst van hun vaders niet volgen: uw vaders hebben echter, zegt Hij, God verlaten, na hen tot Zijn kennis geroepen te hebben, hebben ze zich niet aan Hem gehouden en dat kwam omdat zij naar Zijn leer niet wilden horen.

Ziedaar hun grote ongerechtigheid. Maar laten wij een weinig op uw leven letten. Zeker, gij hebt geen afgoden, maar ieder uwer wandelt naar de boosheid van zijn verdorven hart. Het is een samenzwering die gij gemaakt hebt om niet te horen naar hetgeen u in Mijn Naam gezegd wordt. Is daarmee de maat uwer vaders niet vervuld?

Ziedaar hoe wij hebben te bedenken hoe ons leven en zijn bestuur is. Want als God ons Zijn Woord voorhoudt, dan is het tijd om te luisteren. Als wij nu deze samenzwering maken om naar Hem niet te luisteren, dan blijft er een ongerechtigheid, die bij God om wraak roept. En is er dan geen samenzwering gemaakt? Wij zien dat ieder niet van plan is om naar Gods Woord te horen, waar ieder nog wel klaagt over zijn gebreken. Men schreeuwt, dat men niet graag heeft dat zijn ongerechtigheden heersen. Maar zo heeft niemand stof om zich over zijn kwaad te beklagen. En nu is dat nog niet genoeg, maar men kant zich nog tegen God. Maar men kan wel zeggen: goed, laat ze maar schreeuwen zoveel zij willen. Zeker is dat van hen die van zulke Godslasteringen overlopen de oren afgerukt zijn, en dan kunnen wij schreeuwen zo hard als wij willen.

Want als men het Woord brengt, dan slapen ze hun roes van de vorige dag uit of ze vallen opnieuw in de slaap. En laat men de winkels sluiten, zo zullen ze toch hun kelen wel openen om er de wijn in te gieten.

Ziedaar hoe alles in verwarring is. Dus gedragen zich dan die vergiftigers der geesten zo, dat men hen door de bedreigingen met het oordeel Gods nog niet kan verschrikken, want ze zijn te ver van het Woord af en te dicht bij de kan.

En het is zoals de profeet zegt, als hij van hen spreekt, die geen afgoderij plegen, maar nog een veel groter kwaadaardigheid hebben; dat zij zeggen: wij luisteren niet naar God! Wij hebben tot nu toe kwaad gedaan, maar wij zullen zien dat we het nog erger maken! Als onze Heere nu voor de eerste slag Zijn hand nog niet omhoog heft, denken wij dan evenwel, dat Zijn Woord geen kracht heeft om duidelijk te zijn aan de onrechtvaardigen?

Wij zullen het wel zien. Maar de haren onzes hoofds zullen overeind gaan staan over

de straf, die op de ongelukkigen zal temeer komen.

Zo worden we hier vooral vermaand om onze harten niet te verharden en te zeggen: *wij willen naar onze Heere niet luisteren*. Maar terwijl de satan ons verleid heeft om van de goede weg af te wijken, en de Heere ons de genade bewijst om ons te vermanen, zo laten wij luisteren en in alle nederigheid ontvangen hetgeen Hij ons te zeggen heeft. Want Hij wil niet maar alleen gehoor hebben, dat men luistert en zegt: zie, welk een goede leer, maar zij moet ook in onze harten ontvangen worden, en feitelijk spreekt Hij maar niet tot onze oren, maar tot ons hart. Zo moet het Woord dan een zegel des harten zijn en dat regeren. Zie dan hoe wij de maat der afgodendienaars vervullen. Dat moet, waar wij allen Zijn Woord hebben, dienen om een ieder aan te raden dat hij zich hervormen zal en dat wij niet zo dwaas zijn om het Woord des heils te verwerpen, als we zien dat dit de bedoeling ervan is.

Laten wij nu de straf beschouwen van hen die in hun boosheid volhard hebben. *Ik zal hen uit dit land jagen, in een land, dat gij niet gekend hebt en daar zult gij dag en nacht vreemde goden dienen en zult gij geen medelijden ontvangen.*

In de eerste plaats verklaart Hij hen, dat waar zij het land verontreinigd hebben, dat hun tot een erfenis gegeven was, zij daaruit weggejaagd zullen worden. Wanneer het gebeurde dat God ons een land gaf om daarin te wonen en wij genade ontvingen om er onderhouden te worden, en wij Hem slechts schande en oneer vergolden, zal dat dan niet een reden zijn om eruit weggejaagd te worden?

Want is dat geen goedheid van God, die zich over het land vertoont wanneer zij haar borsten opent om ons te voeden? Als Zijn heerlijkheid zo openbaar is en wij bezoedelen haar dan zo en wij gaan zo ver dat wij zijn heerlijkheid teniet maken, zouden wij dan niet denken, dat de aarde vraagt om wraak over deze heiligschennis, die wij hebben begaan ten aanzien van de goederen welke Hij ons gaf? Zij toont de heerlijkheid Gods, wanneer zij zich opent en wij ons voedsel uit zijn ingewanden trekken.

Nu, wanneer wij haar zo verontreinigen en wij opstandelingen voor God zijn en ondankbaren jegens haar om de goederen, die wij van haar ontvangen, moet zij zich daarover dan niet beklagen en om wraak vragen? Wanneer de aarde droog is, dan opent zij haar mond om regen van God te vragen en dan verhoort God haar. Nu, als de aarde door God verhoord wordt en de Schrift aldus spreekt, en als we zien dat wat ze vraagt voor ons is, en men ziet hoe onwaardig en ondankbaar wij zijn, is er dan geen reden dat haar verzoek verhoord wordt, als zij voor ons om wraak vraagt?

Zie wat de profeet zegt: *Gij zult weggejaagd worden*. Het volk moet dus weggejaagd worden, namelijk in een onbekend land; waarmee Hij beduidt, dat Hij voor hun een betaling zal ontvangen, welke overeenkomt met hun ongerechtigheid. Waarom? Wanneer God ons in een land onderhouden heeft, een land dat ons bekend is, is er dan geen reden om God te erkennen, die het ons gaf? Maar wanneer er geen erkenning van God zal zijn en wij geen begeerte hebben om Hem daarvoor hulde te brengen, zoals wij daartoe verplicht zijn, is er dan geen reden dat Hij ons naar een vreemd land zendt? Zie, hoe onze Heere een betaling weet uit te voeren, die overeenkomt met het kwaad der mensen, wanneer zij Hem miskend hebben. En als wij zo willen handelen dat wij een eeuwige genieting op de aarde zullen hebben, die God ons gegeven heeft, dan moeten wij komen tot de kennis Gods. Waarom is het dat de aarde, een gevoelig schepsel, ons wil kennen, is het niet om ons zijn goederen uit te delen.

Waarom is het dat de hemelen, die zover van ons af zijn, ons de regen mededelen?

Waarvan komt de erkenning, dat de hemel en de aarde onze zijn? Het is omdat zij daarvoor een bevel van God hebben. Is het niet om ons tot God te leiden, als wij zien dat de aarde de kennis Gods heeft om Hem te gehoorzamen? En wanneer wij dat ook alzo niet hebben gedaan, is er dan geen reden voor dat de schepselen Gods, om zich op ons te wreken, ons nu miskennen? En hoewel zij geen gevoel hebben, en wij echter het beeld Gods dragen, zo kennen ze ons toch en delen zij ons hun goederen mede, omdat wij van het huis Gods zijn. Zoals een kind uit een gezin niet uit het huis zijns vaders geweigerd zal worden, zo is ook de aarde het huis Gods en wordt er ons niets uit geweigerd, omdat wij Zijn kinderen zijn. Als we er dan nu toe komen om dat beeld Gods in ons uit te wissen, dan zullen de schepselen Gods ons niet meer kennen. En dat is de reden waarom wij geen vermaak meer hebben in het goede Gods, wanneer wij verachten het beeld Gods te dragen.

Dat is het wat de profeet zegt: *Ik zal u uit het land weggagen*. Het betekent dat de schepselen Gods voor vreemden zullen houden, wanneer wij God niet gekend hebben, die Zich in en door alles zulk een goede Vader verklaart te zijn.

Hij voegt eraan toe: *daar zult gij dag en nacht vreemde goden dienen en er zal geen medelijden met u zijn*.

Ziedaar een tweede verdoemenis. Ze zullen namelijk gedwongen worden vreemde goden te dienen en geen enkele troost zullen zij ontvangen. Gewis zal men liever willen sterven van honger dan in zulk een ellendige toestand verkeren, dat men namelijk tot afgoderij gedwongen wordt.

Want de zaak is dat we daar van het ware leven beroofd zullen zijn en dat God dit volk met een veel zwaardere straf heeft willen bedreigen, te weten met de aanbidding van afgoden, dat men die namelijk dag en nacht zou dienen, dat is zonder ophouden. Dat men u daar zal bespieden en op uw gebaren zult letten, en dat het niet genoeg zal zijn als men u een keer de schijn heeft zien aannemen om u naar de afgodendienaars te schicken. Zo zien wij dan nu, dat er ons geen groter kwaad kan overkomen dan wanneer wij daar moeten zijn, waar men ons dwingt om de afgoden te aanbidden. want wanneer God Zijn gestrengheid en wraak wil tonen, dan zegt Hij: gij zult vreemde goden dienen.

Wij zien dus dat het 't grootste kwaad is, dat hen daar kan overkomen. Ziet dus hoe God ons met een uiterste gestrengheid dreigt. Tevoren hebben wij opgemerkt, dat deze straf niet alleen de Joden is overkomen, maar ook onze vaders in het pausdom. Wat is de oorzaak dat er onder het pausdom veel meer wanorde geweest is dan onder de heidenen?

Het is ter oorzaak van de kwaadwilligheid geweest, die er geheerst heeft. Hoe is het gegaan in het pausdom? Zijn hun, nadat zij de kennis Gods gehad hebben, zoveel bijgelovigheden niet overkomen? Echter is zij, nadat het Woord Gods ontvangen was geweest, veracht, dat men zou denken dat het slechts aan een paar volken was gegeven, maar bovendien heeft onze God zulk een grote verwarring, die ontstaan is, toegelaten. Maar omdat het volk zich niet aan de waarheid heeft willen onderwerpen, zijn ze aan de leugen onderworpen geraakt. Denkt men dat de reis nu beter zal gaan? Nu onze Heere ons de helderheid van Zijn leer verklaart, wie is nu dan die optrekt om tot Hem te naderen? Wie is er die Hem antwoordt en zegt: *Heere, hier ben ik om U te behagen?*

Niemand! De meesten onzer misbruiken de genade en houden het met de satan. Zullen wij er dan niet op letten hoe God daar nog een grotere verwarring gezonden heeft dan onder het pausdom of allermeeest een brutaliteit, die men zich niet heeft kunnen voorstellen?

Laten zij die ogen hebben om te zien, door heel de wereld rondblikken, ik zeg niet

alleen in het pausdom, maar op plaatsen waar het Woord Gods gepredikt wordt, en zij zullen zien dat de mensen zich te buiten zijn gegaan en zonder wet zijn en dat zij geen rekening houden met wat men hen zegt. In het pausdom heeft men nog manieren om God te dienen en hoewel men ze niet mag goed keuren, houdt men zich daar nog aan een orde, zodat de instellingen bewaard en onderhouden worden.

Maar waar het Evangelie heerst, zijn velen zo ontspoord, dat er geen leer is, die gezag bij hen heeft.

Ziet dus hoe het niet iets nieuws is dat de bozen regeren en dat men hen niet kan zeggen dat ze willen ontvangen en dat ze zeggen: waarom zullen wij de profeten dienen? Daar is het geen tijd meer voor. Neem het geval dat Jeremia niet gepredikt wordt, dan moet toch, al knersen ze er de tanden om, hun boosheid en Gods wraak publiek bekendgemaakt worden. Zo moeten we dan leren vrezen als we zien, dat de wraak Gods over hen zo zichtbaar is. En dat nu deze straf ons van dienst zij. En wanneer God zegt: *zie, waar gij Mij niet hebt willen dienen, die uw ware God is, zal Ik u vreemde goden laten dienen.* En waar we in een plaats zijn, waar we in vrijheid Hem kunnen dienen, laten we daar uit vrees om gedwongen te worden vreemde goden te dienen en van in zo ongelukkige dienstbaarheid besteld te worden, zoals we daarin reeds om onze zonden verkeerd hebben, ons niet ondankbaar tonen.

Wat zal het dan zijn als onze zonden veel groter zullen zijn, nadat wij de kennis van Zijn Woord gehad hebben?

Letten we er dan wel op, dat als we de leer zo veracht zullen hebben, de wraak daarover niet uit kan blijven. Om nu kennis dienaangaande te krijgen moeten we erop letten dat er een tijd geweest is dat wij bij de papisten behoorden. Dag en nacht hielden wij niet op en hadden wij geen rust, niet minder dan de arme volken die er zijn, want men is nauwelijks ontwaakt of men moet ter mis gaan en de ene afgod hebben we na de andere moeten dienen. En heeft men die een keer beleden dan moet men die altijd weer opnieuw belijden.

En dat is nog niet alles, maar men heeft er altijd de wroegingen der consciëntie, zodat men daar als in de hel verkeert. Ik zeg hen, die de vreze Gods hebben, want er zijn veel spotters, die er nauwelijks onder zuchten. Men moet er een keer per jaar de aap spelen, en dan is men voor een heel jaar daarvan af. Maar men heeft hen, die de vreze Gods hebben, dag en nacht vreemde goden laten dienen.

Maar nadat we dat hebben ondervonden en wij er nu van bevrijd zijn om vreemde goden te dienen, laten we ons nu trachten aan God zodanig te onderwerpen, dat we Hem geen gelegenheid geven dat Hij ons weer in die kwelling terugbrengt en wij nog veel meer gekweld worden dan ooit te voren. En laten wij bidden, dat Hij ons de genade geeft om Hem te gehoorzamen en ons onder Zijn juk te brengen, want dat is zacht en Zijn last drukt niet.

Waarom? Omdat Hij het Zelf draagt. En laten we verder leren ons aan Hem te onderwerpen, uit vrees om weer niet in die dood teruggebracht te worden, waarin wij geweest zijn, waarin onze vaders geweest zijn en waar de Joden evenzo in geweest zijn. Wij zullen het weer ondervinden als Zijn Woord door ons niet ontvangen en geëerd wordt zoals het behoort.

Ziedaar hoe het vonnis, dat de profeet uitspreekt op hen zal vallen die een samenzwering hebben gemaakt om naar Gods Woord niet te luisteren en die zeggen: laat men schreeuwen zoveel men wil, wij zullen er doof voor zijn. Of wel, wij gaan naar onze kroegen en wij verrichten onze boze handelingen of, wanneer wij onder het

Woord verkeren, dan slapen we daar of wij knersen onze tanden of wij belasteren het Woord en maken het hatelijk, dat men er geen smaak in heeft. Laat ons dan luisteren naar deze bedreiging opdat we door de duivelen niet vergiftigd worden, die ons slechts geheel trachten te verderven.

En waar de bedreigingen hier wel hard zijn, daar voegt onze Heere er voor de gelovigen een zachtheid aan toe, zoals de profeten altijd gewoon zijn een belofte Gods onder de bedreigingen te mengen om hen te troosten met het goede en te zeggen,: ziet, opdat zij die God van ganser harte gediend hebben, tegenover hun verdrukkingen op Zijn beloften letten en hun heil mogen zien als was het aanwezig. Zie, daardoor wil de Heere zeggen, dat men niet meer zal zeggen: De Heere leeft, die de kinderen Israels uit Egypte heeft doen optrekken, maar dat men zal zeggen: *de Heere leeft, die de kinderen Israëls heeft doen optrekken uit het Noorden en uit alle landen, waarheen ik ze verdreven heb: En Ik zal ze terugbrengen in het land, dat Ik hun vaderen gegeven heb.*

Zo wil hij in het kort duidelijk maken, dat hoewel het schijnt, dat God de Joden uitgeroeid heeft en alles verloren is en dat de verwoesting zo groot is, dat er geen middel meer voor is, Hij toch zal letten op het goede zaad der uitverkorenen, dat overgebleven is.

Dat Hij, hoewel ze nog in de dood zijn, ze desniettemin met een sterke hand uit het land van het Noorden zal terugtrekken. Hij zegt dus, dat Hij Zijn volk op zulk een wijze zal terugtrekken, dat er geen melding meer zal gemaakt worden van de bevrijding uit Egypte, maar dat men zal zeggen: wat is dit? Hoe is het hiermee? De God Israëls heeft Zijn volk getrokken uit het graf van de dood, waarin het zich bevond. Zo ziet men dus wel hoe het God is, die vereerd moet worden. Zie dus hoe Ik grootgemaakt zal worden om deze verlossing, veel meer dan toen Ik Mijn volk getrokken heb uit Egypte door de hand van Mozes.

Dan hebben wij hier nog op te merken, dat wanneer God dreigt en wij Zijn kinderen zijn, wij geen aanleiding hebben om te wanhopen. Waarom? Omdat Hij aan Zijn bedreigingen Zijn beloften hecht en de kinderen Gods nooit de smaak van het Woord Gods zullen verliezen. En hoewel het kan schijnen dat alles ten gronde gegaan is, zo zullen ze toch de smaak der leer niet kwijt raken, maar in Zijn vreze onderricht blijven. Zeker zullen wij verschrikt worden als God dreigt en zullen wij doen als zovelen, die zeggen: deze les staat ons niet aan. Dan moeten wij niet zo stoutmoedig zijn om er ons aan te onttrekken. Maar we moeten weten, dat als God ons goed onderzocht heeft, Hij genoeg zal vinden om ons te straffen. Daarom moeten wij, als wij de bedreigingen Gods horen, al zouden we onschuldig zijn, beroerd worden en weten, dat wij deze kastijdingen waard zijn, ja, een tweede en een derde kastijding.

Ziedaar hoe de bedreigingen Gods de kinderen Gods moeten opwekken, maar niet slechts om hen met schrik te vervullen, maar om hen pijn te laten gevoelen en om hun vlees te doden, dat men zegt: o, ik moet nog zo voorbereid worden om deze leer te ontvangen. Maar ook, dat zij opgewekt worden om de goedheid Gods te kennen, dat Hij hen niet wil laten omkomen, maar dat Hij hen door Zijn bedreigingen te meer vernederen wil.

Ziedaar wat ons in de Heilige Schrift getoond wordt, dat wanneer God alzo verdrukt, dat is dat de bozen geen verontschuldiging kunnen maken en zeggen dat zij niet gewaarschuwd zijn en dat wij er een voorbeeld uit zouden halen en ons leren vernederen voor Hem en ons vlees ten onder brengen, en dat we Hem echter toch leren genieten van Hem en Zijn beloften.

Ziedaar hoe wij gewapend moeten worden met de beloften, opdat we nooit de smaak van Zijn Woord voor een haar zouden missen, en dat we er voor bewaard worden om er door verharding niet naar te luisteren.

Laten we nu komen tot wat er gezegd wordt, dat de verlossing, waarmee God Zijn volk zal bevrijden, zo wonderbaarlijk zal zijn, dat zij de verlossing uit Egypte ver zal overtreffen; waarbij wij in de eerste plaats hebben op te merken, dat God de verlossing, die Hij uit Egypte tot stand gebracht heeft, niet in vergetelheid wil laten komen. Daarentegen zien wij dat de profeten, welke er sedert Jeremia geweest zijn, daarvan hebben gesproken. En hoewel wij niet van het geslacht van Abraham zijn en het volk, dat uit Egypte verlost is, zo moeten wij, waar wij niettemin dit volk vertegenwoordigen, deze verlossing aan onze oren niet voorbij laten gaan.

Ziedaar hoe zij ons moet dienen. Maar dit wordt bij gelijkenis gezegd, opdat wij zouden weten, dat de verlossing, welke God uit Babel heeft verricht, veel groter zal zijn dan die uit Egypte; zoals de profeet zegt: als God Zijn volk uit Egypte verlost heeft, dan zal men daarvan spreken. En altijd zal men de geschiedenis van de verlossing uit Egypte naar voren brengen. Maar God zal een andere tot stand brengen, die zo wonderbaarlijk zal zijn, dat over die niet meer gesproken zal worden.

Ziedaar de bedoeling van de profeet. Nu is echter zeker, dat de wonderen, die de Heere verricht heeft als Hij het volk uit Babel getrokken heeft, niet anders geweest zijn als toen Hij het uit Egypte getrokken heeft. Maar de profeet let op de mening der Joden, want, zoals wij zien, zij beschouwden het als voorbij en de profeten trachten hen weer te verkwikken door te zeggen: vrienden, uw gevangenschap zal slechts zeventig jaar duren.

Maar het volk geloofde het niet, zodat al de vertroosting, die men schonk, hen in het geheel 'niet tot nut waren, waarom de profeet zegt: Nee, nee, meet God niet af naar uw gevoel, maar stelt uw vertrouwen op Hem, en denkt niet dat Hij zorgen wil zoals de mensen, maar dat Hij op een onbegrijpelijke wijze zorgen zal.

Ziedaar waar de profeet het volk heen leidt. Maar Hij wil het volk nog verder leiden, namelijk tot die algemene verlossing, die Hij door Onze Heere Jezus Christus tot stand heeft gebracht. Want de verlossing en Egypte en Babel zijn daar voorbeelden van geweest. Dat is de bedoeling van de profeet, zoals dat die van al de profeten is. Want hij spreekt niet van een klein werk, maar van de herstelling van heel de kerk, zoals Hij die beschrijft door de profeet Maleachi en zoals dat de sleutel is om te weten, dat de profeten niet zijn blijven staan bij deze terugkeer van het volk, maar op de verlossing gedoeld hebben, die de Heere Jezus aan al de gelovigen heeft willen bereiden.

En laten we dus leren, om waar alles soms verloren schijnt, niet op te houden om op God te hopen, waar Hij niet na zal laten om Zijn overblijfsel te redden. Laten wij tenslotte weten, waar Hij zulk een wonderbaarlijke redding tot stand gebracht heeft, dat het een zaak is, die wij nooit met onze zinnen bevatten zullen. En dat we ook niet ophouden God aan te roepen in geval van verdrukkingen en dat we zeggen: *o Heere, houdt niet op om hen te troosten, die weten dat ze de Uwe zijn en die Uw Woord doen.* Laten wij ons naar deze leer neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God, in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddende dat Hij ons op Hem zo doet hopen, dat wij, niettegenstaande alle verdrukkingen niet nalaten Hem aan te roepen, niet twijfelend of Hij zal ons helpen en Zijn goedheid doen gevoelen, zoals Hij wil dat wij daar zekerheid van hebben. Dus zullen wij zeggen: *hemelse Vader*, enz.

GEBED

Almachtige God, waar wij niet ophouden voortdurend Uw toorn jegens ons uit te dagen en Gij aan de andere kant niet ophoudt om ons tot berouw te brengen, schenk ons de genade om vaardig en bereid te zijn om Uw bevel op te volgen. En dat ons Uw zachte bestraffingen ons niet mishagen, waardoor Gij ons nodigt tot U te komen en ons de hoop voorstelt om vergeving en barmhartigheid van U te verkrijgen. En dat wij niet eens Uw bedreigingen verachten, zodat we geen profijt van Uw Woord zouden hebben en dat we ons zo dwingen om Uw oordelen te voorkomen. En dat wij, getrokken door en overtuigd van de zachtheid van Uw genade, ons zo aan U wijden, dat hierdoor Uw toorn van achter ons afgewend wordt. En dat wij bekwaam gemaakt worden om Uw genade te ontvangen, die Gij aan allen voorstelt en aanbiedt, die met een waar berouw zijn aangedaan en die begeren met U verzoend te worden en Uw gunst en genade te hebben, door Jezus Christus, onze Heere. Amen.

TWAALFDE PREDIKATIE
JEREMIA 16 : 14 - 19a

Uitgesproken op donderdag 11 juli 1549.

De dagen komen, zegt de Heere, dat men niet meer zeggen zal: de Heere leeft, die de kinderen Israëls uit het land van Egypte heeft opgevoerd, maar: de Heere leeft, die de kinderen Israëls uit het land van het Noorden en al de landen, waarheen Hij hen verdreven had, heeft opgevoerd. En Ik zal ze terugbrengen in het land, dat Ik aan hun vaders gegeven heb.

(Vertaling van Calvijn)

Wij zijn begonnen de opdracht van de profeet te verklaren, aangaande de verlossing van de Joden uit hun gevangenschap in Babel, die geschieden moest. Hij zegt, dat ze zo wonderbaarlijk zal zijn, dat men er niet mee tevreden zal zijn om te spreken van het einde van hun gevangenschap in Egypte. Nu hebben wij getoond, dat men begrijpen moet, dat men deze profetie niet maar nemen moet voor een dag of een zekere tijd, maar dat men die moet vervolgen tot op de komst van Jezus Christus; zoals wij in werkelijkheid, wanneer wij spreken van de verlossing uit Egypte en hoe onze Heere Zijn arm uitgestrekt heeft om wonderen te doen, niet alleen verstaan dat Hij de staf van Mozes in een slang veranderd heeft, dat Hij de wateren in bloed veranderd heeft, dat Hij hagel op de aarde gezonden heeft, dat Hij hen kikvorsen gezonden heeft, dat Hij duisternis gezonden heeft, nadat Hij pest gezonden had aan de beesten, dat wij dat niet alleen verstaan, maar dat Hij ook de eerstgeborenen van Egypte gedood heeft, opdat Farao het volk Israël vrijheid zou geven om weg te trekken, maar dat we daarna ook zouden begrijpen, dat God de Rode Zee uiteen deed gaan en Zijn volk doorgang gegeven heeft, en Farao en heel zijn leger daarin opgeslokt heeft, en dat God Zijn volk daarna veertig jaar gevoed heeft in de woestijn, dat er geen gebrek was, dat het manna uit de hemel daalde ... en dat wij vervolgens verstaan dat de Jordaan aan zijn loop onttrokken is geweest, opdat er een doorgang voor het volk Israël zou zijn, en dat vervolgens de muren van Jericho gevallen zijn en dat God voor Zijn volk gezorgd heeft, dat hij ze namelijk in het land Kanaän gebracht heeft, hetwelk Hij hen tot een erfenis beloofd had.

Ziedaar al hetgeen God gedaan heeft voor Zijn volk in een tijdsbestek van vijftig jaar, hetgeen allemaal begrepen is in de uittocht uit Egypte. Zo moet men ook uit de verlossing uit Babel niet alleen begrijpen, dat Israël vandaar is terug getrokken, maar men moet ook begrijpen dat de tempel herbouwd is, en dat alles weer tot zijn orde is teruggebracht. Zeker moesten zij met het bouwen het zwaard in de ene hand houden en de troffel in de andere en zijn er vorsten tegen dit volk opgestaan, maar desniettemin heeft God het op wonderlijke wijze bewaard. En vervolgens moet men begrijpen, dat waar men alle bijgeloof wilde uitroeien, er velen gedood zijn; wij moeten er ook op letten hoe de gelovigen onder beesten gebracht waren maar dat God hen desniettemin bewaard heeft. En worden wij niet gedwongen ons te verbazen als we niet alleen zien wat God gedaan heeft om Zijn volk in de vrijheid terug te brengen, maar als we ook zien dat Hij een bijzonder groot wonder gedaan heeft om een heidense koning hen te laten toestaan, dat zij de Tempel in zijn vroegere staat zouden herstellen?

Meer nog, dat de muren herbouwd zijn en dat God Zijn volk daarna bewaard heeft en verder Zijn beloften vervuld heeft, dat er niet alleen een handje vol volk in Zijn kerk

zou zijn om uit Babel uit te gaan, maar dat alle volken geschikt zouden worden in de dienst Gods.

Ziedaar wat de profeet zegt, dat God zulk een grote verlossing aan Zijn volk zou brengen, dat men genoodzaakt zou worden te zeggen, dat de verlossing uit Egypte niets is tegenover de verlossing, die Hij bracht, toen Hij het volk, dat in Babel was, als uit het graf getrokken heeft, en dat Hij Zelf het zoveel keren opgewekt heeft.

Ziedaar wat de wereld er toe nopen moet om verrukt te zijn van verwondering, als men aan al die dingen denkt. Bovendien worden wij vermaand niet alleen een dag, maar tot het einde der wereld het werk Gods groot te maken, dat wanneer het op de wereld lijkt dat alles ten gronde gegaan en de kerk verwoest is, Hij desniettemin staande de wacht over ons aan Zijn Zoon Jezus Christus gegeven heeft, opdat ons blijken zou dat Zijn Naam is Zaligmaker.

Ziedaar hoe onze Heere ons in Zijn kerk teruggebracht heeft, opdat Hij door ons geëerd zou worden.

Alles tezamen moet gezegd worden dat Zijn kracht wonderbaarlijk is en dat zij zich bovenal moet vertonen wanneer het gaat om de beschouwing van deze verlossing. En met name moeten wij beschouwen welke onze staat was vóór God ons getrokken heeft, en bovenal moeten wij zien dat onze Heere ons boven de hemelen verhoogd heeft en ons hier onderhoudt totdat Hij Zijn hand naar ons komt uit te strekken om ons een ingang in de hemelen te geven. Hebben wij dan geen stof om te zeggen: God is het die leeft! Ziet hoe Hij ons uit dit Babel teruggebracht heeft! En dan heeft Hij ons maar niet een keer getrokken, maar sedert onze geboorte waren wij veroordeeld. En vervolgens moeten wij, waar we toch besloten waren in dit ongelukkige pausdom, zien hoe Hij ons door Zijn genade verlost heeft.

En als ons dit in de herinnering komt, moeten wij dan de mond niet openen en zeggen: de Heere is het die leeft! En niet alleen maar een keer, maar dag en nacht moeten wij onszelf herinneren aan Zijn genadeblijken, want het is een zeer nuttige zaak om nu de veelheid van Gods genade te beschouwen, die Hij ons geschonken heeft door ons te trekken uit zulk een langdurige gevangenschap, dat het scheen alsof we er nooit geweest waren; waarom de Psalmddichter gezegd heeft dat het als een droom was, want toen wij uit Babel gingen was het alsof wij droomden, zozeer dat wij niet wisten of het een droom of een werkelijkheid was, volgens het zeggen der gelovigen.

Ziet hoe verwonderd we moeten zijn als we uit zulke afgronden uitgegaan zijn, want wij dachten verbannen te zijn uit het land, dat ten erfenis aan onze vaders beloofd was, en wanneer wij die zaak bezien, dan lijkt ze zo nieuw, dat wij niet weten of het waar is, ja of nee.

Ziedaar hoe wij Zijn macht moeten kennen, en dat het ons geen droom zij, te weten dat we er niet geheel door verrukt worden.

Waar nu de geveinsden deze belofte tot hun voordeel dachten te gebruiken en zij deelgenoten van dit goed schenen te zijn, keert onze Heere Zich tot Zijn bedreigingen, die Hij tevoren gedaan heeft, zeggende: *ziet, Ik zal tal van vissers zenden, dat zij hen vissen, en Ik zal hen tal van jagers zenden, dat zij hen jagen op alle bergen en in de holen der rotsen, want Mijn ogen zijn op al hun wegen.*

Zie hoe men hier het gemeenschappelijk gevoel van de apostelen en alle predikers uiteengezet heeft. Zij worden telkens terecht bij vissers vergeleken, zoals onze Heere zegt: *komt tot Mij en Ik zal u vissers der mensen maken.*

Maar de verklaring der Joden is eigenlijk het meest, dat God de Babyloniërs jagers noemt, waar Hij er later aan toevoegt dat de zondaars Hem niet verborgen zijn. Als

onze Heere dan spreekt van twee zaken, namelijk vissers en jagers, waar het volk Hem beledigd heeft, dan is het zeker dat Hij de Babyloniërs gezonden heeft om hen te jagen. En wanneer hij spreekt van zoveel holen der rotsen, dan toont Hij daardoor dat Hij de Babyloniërs zal verwekken om hen uit hun sterke plaatsen te jagen. En Hij spreekt met name van jagers en vissers om duidelijk te maken, dat als Hij hen aan de ene kant straft, Hij hen dat ook doen zal aan de andere kant ...

En zouden wij stof mogen vinden om ons te verblijden als wij zien dat wij aan een of andere straf ontkomen zijn, zo zegt Hij toch: gij zult evenwel aan Mijn hand niet ontkomen, dat Ik u niet in mijn macht zou houden en als gij vervolgens denken mocht dat gij ontkomen zijt zo zal Ik de ene dag onderdrukken en de andere dag zal Ik u jagen, zodat Ik u te vuur en te water wel zal weten te vinden. Dat is de rechte bedoeling van de profeet.

Nu moeten wij dit op onszelf toepassen en in aanmerking nemen hetgeen reeds aangeroerd is, te weten dat onze Heere heil aan de Zijnen belooft, waar Hij hen toont hoe goedertieren en medelijdend Hij is om de Zijnen, die in druk verkeren, te hulp te komen, hetgeen niet voor de geveinsden geldt en die Zijn Woord tevergeefs aannemen. Indien wij dus willen dat de beloften Gods ons tot profijt zijn, dan moeten we er ons op voorbereiden, dat we ze met berouw ontvangen. Want wanneer wij van de beloften gehoord hebben, die God aan de Zijnen gedaan heeft, dan moeten wij niet zo verhard zijn, dat wij niet geloven wat Hij ons zegt.

Indien wij dus verhard zijn in het kwade, zal God wel tot vertroosting der gelovigen zeggen, dat Zijn gestrengheid nooit zo groot tegen de volken kan zijn, of Hij zal de Zijnen bewaren. Maar zal dat ons betamen? Nee! Wanneer wij doorgaan met onze God te beledigen, laten wij dan leren dat wij, als we de beloften Gods op onszelf willen richten, getroffen moeten zijn door onze zonde tegen Hem en dat wij om vergeving vragen en de toevlucht nemen tot Zijn genade. Zie dus hoe God, als Hij de zegen aan de Zijnen beloofd heeft, begint te dreigen door te tonen dat Zijn beloften niet gericht zijn aan de bozen. Laten we echter onze verkeerdheden kennen en onszelf mishagen om de toevlucht te nemen tot Zijn barmhartigheid. dat moet bij herhaling gezegd worden.

Rest ons nog op te merken dat God, als Hij Zijn bedreigingen herhaalt, dat niet is om onze hoop op het heil weg te nemen. Wij moeten die tot het einde toe vast houden, zoals wij aan het einde van de tekst, die wij aangehaald hebben, zullen zien. Nu moet er ook goed gelet worden op de tekenen, waarbij God verklaart, dat wanneer wij de zegels gevonden hebben, wij daaruit geen aanleiding nemen om in te slapen ... maar dat wij weten dat Hij ons, nadat wij een zekere verbetering vandaag en morgen hebben ondergaan, niet zo hard meer zal behandelen.

Wij weten dat er nooit een einde zal komen aan de bedreigingen Gods, zolang wij geen einde aan onze ongerechtigheden maken, maar dat Hij, na ons met de ene roede geslagen te hebben, met een ander zal beginnen. En dan mogen wij als zodanig naar uitvluchten zoeken, maar Hij zal Zich voldoening verschaffen, indien wij zijn oordelen, door ons te vernederen, niet zullen voorkomen.

Laten wij nu komen tot wat hij zegt, dat hun afschuwelijkheden Hem openbaar zijn geworden, en dat hun ongerechtigheid voor Zijn blik niet verborgen is gebleven. Hij schijnt hier een overbodige uitdrukking te bezigen, waar het toch genoeg was om met een woord te zeggen dat hun ongerechtigheden openbaar geworden zijn. Waarom spreekt Hij dan van Zijn ogen en Zijn gelaat? Nu is dat niet zonder reden, want het

lijkt wel of wij God kunnen bedriegen. Zeker zouden wij dan niet van Hem durven zeggen, want dat zou een vervloekte godslastering zijn. Maar wanneer wij echter de vrijheid nemen om Hem te beledigen, zouden we dan denken dat Hij geen druppel van onze boosheden opmerkt? Zeker durven wij er wel niet openlijk voor uit te komen, maar zeker is dat hetgeen wij voor de mensen durven doen dat ook voor God doen. Indien wij leerden verstaan, dat God al onze werken ziet, zouden we ons dan niet schamen om te doen hetgeen we doen? Ja!

Zo moeten we dan besluiten dat wij als wij de teugel 'van onze begeerlijkheden loslaten, het dan is alsof wij denken dat God er niets van bemerkt, en dat Hij de boosheden die in ons zijn, niet ziet.

Ziedaar wat de profeet zegt: *denkt gij dat Uw ongerechtigheden voor Mij bedekt zijn?* Wanneer Hij zulke herhalingen gebruikt, dan is het om te tonen dat zij zo dwaas zijn, dat wij geloven, dat wij voor Hem verborgen zijn en dat Hij onze dwaasheden niet ziet.

Ziedaar hoe wij vermaand worden om te bedenken, dat de afrekening zal komen en dat hetgeen voor ons verborgen geweest zal zijn, voor God openbaar zal worden; zoals de mensen zich vergissen in hun gebrek en die voor een deugd houden, zo is God toch altijd gewoon Zijn gerechtigheid te oefenen en zich niet naar onze inbeeldingen te gedragen.

Ziedaar een goede vermaning die ons door de profeet gegeven is. Nadat onze Heere nu van de gruwelen gesproken heeft, wijst Hij in het bijzonder op de afgoderijen, welke het volk in Zijn land bedreven heeft. Welaan, zegt Hij, dacht gij dat uw onreinheden, waarmee gij het land bevuild hebt, niet voor Mijn blik gekomen zijn? Daardoor wil de profeet ons betekenen welk een afschuw God van de afgoden heeft, waar ook de Schrift gewoonlijk zulk een wijze van uitdrukking gebruikt. Want als wij de dienst Gods bedorven hebben, dan denken wij, dat het zulk een grote zaak niet is. Maar dat komt omdat wij God niet kennen zoals het moet, want anders zouden wij een veel groter begeerte opvatten om Hem te dienen. Maar waarom? De mensen hebben de begeerte om zich te overschatten en de dienst Gods bij zich niets te achten.

Ziedaar wat de profeet wil duidelijk maken, dat God Zijn eer veel hogere prijs waard acht dan wij Hem die brengen. En steeds zegt Hij, wanneer Hij let op de offers, die wij de afgoden brengen: zij hebben mijn erfenis met hun krenge en vuiligheden vervuld. Gewis waren de offers, die men de afgoden bracht, niet vuiler dan die men te Jeruzalem bracht, want ze bestonden uit dezelfde beesten. Als er dus vuilheid in het ene was, zo was het ook in het andere. Ja zeker, maar als de offers, die te Jeruzalem gebracht werden, door God geheiligd werden, dan wijst Hij hen op Zijn ordinanties.

Ziedaar waarvoor onze Heere ze houdt en hoe aangenaam zij Hem waren. Zo is deze dan een onreinheid! Leren we dus dat wat door het Woord Gods geheiligd is, heilig is en niet voor drek gehouden moet worden. Maar de dienst Gods is enkel een gruwel, als wij die naar eigen zin bedrijven. Daarom moeten we letten, dat er bij al de offers zout te pas kwam, om te bewijzen, dat wat buiten de ordinantie Gods gedaan wordt, slechts bederf en vuilheid is. Maar als wij daarentegen doen hetgeen Hij verordent, dan zal dat een goede reuk zijn.

Wat wij in de eerste plaats hebben op te merken is, dat hetgeen God niet verordent heeft, enkel vuilheid en onreinheid is. Waarom? Want niets maakt onze werken goed dan de ordinantie Gods en deze wetenschap is het die al onze werken heiligt en wijdt. Zo zien we dan dat al de diensten van het pausdom enkel vuiligheden zijn. Wanneer

wij zeggen, dat de mis een sodomie is, dan gebruiken wij woorden uit de Schrift, want zij heeft van offers gesproken, die een veel schoner schijn hadden dan de mis, maar die men evenwel te Bethel bracht. Is dat dan niet een schoon bedeksel? En altijd als God ervan spreekt, zegt Hij: *Gaat heen naar uw sodomie!* Het is hetzelfde als dat men naar de ezels en beesten ging.

Maar desniettegenstaande zeggen wij: men zegt toch dat dit de stijl der Heilige Schrift is? Hoe? Moeten we zo niet spreken? Maar ziet hoe de mensen de stijl van de Heilige Schrift willen verbeteren. Dus moeten wij niet blijven bij ons oordeel, maar moeten we blijven bij wat God zegt, want dat is voldoende voor Hem.

Nu zegt Hij in de eerste plaats dat hetgeen wij uitgevonden hebben buiten Zijn ordinantie niets anders is dan sodomie. Wanneer men alle woorden daarvoor zou opstapelen dan zouden de haren onzes hoofds overeind gaan staan, zoals God zulk een taal gebruikt om de afgoderij te verfoeien. Want al wat door de mensen uitgevonden is, is niets anders dan een onreinheid en een gruwel voor God. zij mogen een schoon bedeksel hebben maar het is slechts schijn, zoals God dat uitspreekt. Wanneer we dus zien dat God ze alleen maar vuilheid kan noemen en zeer bijzondere woorden daarvoor gebruikt, dan hebben wij wel toe te zien.

En als het gaat over de dienst Gods, laten wij dan Zijn ordinantie volgen. Er is niets heilig dan wat de toets van Gods Woord kan verdragen. Wanneer men het nu toepast op hetgeen ten tijde van de profeet alleen gezegd is, dan is het verkeerd; en wanneer men alleen maar beesten heiligt, dan komt er nog een verkeerdheid bij. Maar waarom? Wanneer de offers te Jeruzalem ook uit beesten bestonden en zij steeds een goede reuk voor God waren, waarom worden de anderen dan onrein genoemd? Waar komt dit verschil vandaan? Men zal geen andere vinden dan dat de een door God is goed gekeurd en de ander bestond naar het gevoelen van de mens.

Dus kunnen we de algemene conclusie maken dat hetgeen de mensen uitvinden slechts vuilheid is. Laten we nu zien of al wat in het pausdom geschiedt enige grond in Gods Woord vindt. Waar is de mis op gegrond? Waar zijn de pelgrimstochten op gegrond? Waar zijn de aanroepingen der heiligen op gegrond? Waar zijn de feesten op gegrond, die men onderhoudt? Waar is het onderscheid der dagen voor het eten van vlees op gegrond? Waar zijn de priesterschappen op gegrond? In het kort, waarop zijn al hun manieren van doen gegrond? Gewis hebben ze geen enkele grond. Zo kunnen we met de profeet dan besluiten dat het niets anders is dan vuilheid.

Zo moeten we er ons dan niet over verbazen als God Zijn wraak uitvoert, als we zien dat het land om wraak vraagt, waar het zo bezoedeld is. Het is zoals onze Heere zegt: zij hebben Mijn land door hun vuilheden verontreinigd, zij hebben Mijn erfenis met hun gruwelen vervuld. Niet alsof heel het land van Hem niet zou zijn, maar Hij noemt het Zijn erfenis, waar Hij het altijd voor Zich bewaard heeft gehouden en het aan de kinderen Israëls gegeven heeft en het intussen onder Zijn macht heeft gehad.

Ziedaar waarom Hij dit zegt, want daar wilde Hij gediend en geëerd worden. Want in het overige van de wereld werd Hij niet gekend, hoewel heel de aarde en al wat daarin is Hem toebehoort, zoals in de vier en twintigste Psalm gezegd wordt. In het eerste vers wordt aangetoond hoe er geen enkel ander volk God gediend heeft, voor zover wij de rest van de wereld willen beschouwen. En omdat de ongelovigen geen kennis van God hebben, daarom moest men tot deze berg komen en daarom is ook het richtsnoer uitgestrekt om het Joodse land van de andere naties af te scheiden. Deze zaak is het, die de profeet zegt: *ziet, Ik heb het volk Israëls afgescheiden, opdat het Mijn erfenis zou zijn, maar zij hebben het bezoedeld.*

Ziedaar hoe deze misdaad door deze omstandigheid te zwaarder is. Zeker, de heidenen zijn niet te verontschuldigen geweest, en zijn de straf op hun afgoderij niet ontgaan, hoewel ze buiten het land van Juda bedreven werden. Maar nu God dit land geheiligd heeft en zij het kwamen te ontheiligen, nu moet de straf dan ook te zwaarder zijn. Nu, wordt dit gezegd van Jeremia's tijd, zo richt dat woord zich ook tot ons. God heeft deze scheiding opgeheven, deze berg Sion bestaat niet meer.

Maar God wil in alle delen der wereld aanbeden worden en Zijn troon in onze harten hebben en dat onze lichamen Zijn tempel zijn, en dat Hij in Geest en waarheid aanbeden wordt, zoals Hij tot de Samaritaanse vrouw zei.

En dat wordt ook aangehaald in Johannes 14, waar gezegd wordt dat de gelovigen niet meer op een bepaalde plaats God zullen aanbidden, maar dat zulks over heel de wereld zal geschieden. God dan heeft gewild dat Hij over heel de wereld geheiligd zal worden, dan is het ook zeker dat we het land verontreinigen, als wij afgoderij bedrijven. Maar waar nu de papisten niet ophouden om het land te verontreinigen waar ze wonen, waar God toch getoond heeft hoe Hij gediend wil worden, daar is het zeker, dat er een bijzondere heiliging van het land plaatsvindt, waar wij wonen. Indien wij ons dus van Hem keren en vreemde geesten nawandelen, dan maken wij ons dubbel schuldig. Laten we dat overdenken, want de profeet heeft niet alleen deze leer gepredikt voor hen, die tot zijn tijd behoorden, maar hij heeft ze ook geschreven, dat ze ons tot onderricht zou dienen. Dus merken we dan op dat waar God steeds gekend werd, daar reden was om Hem te eren en niet alleen maar voor een deel, maar in elk opzicht.

Ziedaar wat we allen wel bij onszelf hebben te beschouwen. Wanneer God Zijn volk het land gegeven heeft waar wij wonen, laten we er ons dan voor wachten om het te bezoedelen. Zeker spreekt de profeet niet alleen van de afgoderij en het bijgeloof, maar we moeten op alle zonden letten. Want Hij die de afgoderij verboden heeft, verbood ook de ontucht en Hij verbood ook de gulzigheid, Hij verbood ook de wrok en de vijandschappen en alle andere soorten van zonden. als wij dus tot Zijn eer geheiligd willen zijn, dan moeten we er wel op letten dat we ons wachten voor hetgeen Hij verboden heeft, opdat het land niet bezoedeld wordt.

Hij voegt eraan toe: *o Heere, Gij zijt mijn kracht en mijn macht en mijn toevlucht ten tijde der benauwdheid.*

De profeet is verschrikt als een verloren mens, want het is niet te verwonderen dat hij spreekt van het gericht Gods en zegt dat God jagers en vissers zal zenden. Het is voor een mens met een reine consciëntie om zich te ontzetten. Zeker verschrikken de hypocrieten er niet door, maar zij die de vreze Gods in een goede consciëntie bezitten, worden door zulke bedreigingen verschrikt, want als wij christenen zijn dan moet de gedachte in onze harten binnentreden, die Paulus uitspreekt, dat het vreselijk is te vallen in de handen van een levende God. Zo moeten wij dan op het oordeel letten, dat niet gelijk is aan dat van mensen; wij moeten op Zijn sterke hand letten en op Zijn toorn, zoals ons die in heel de Schrift getoond wordt.

Laten we verder gevoelen dat het niet zonder reden is dat de heilige Paulus zegt, *dat het vreselijk is om te vallen in de handen Gods*. Waar echter de geveinsden niet anders doen dan spotten met de bedreigingen van de profeet, dat laat hij het alleen maar hij dit gezegde: O, wat zal het zijn! waar hij de angst niet wil uitdrukken die hij heeft. Maar hij zegt dit slechts: *o Heere, Gij zijt mijn Toevlucht.*

Hierdoor worden wij in de eerste plaats vermaand om levend aangedaan te zijn door het voorbeeld van de profeet, altijd wanneer hij van het oordeel Gods spreekt en dat

wij dit gedeelte van de Schrift opvatten als had God het tot ons gesproken. Laten we het dan niet opnemen als een geluid dat onze oren treft, maar laten we het begrijpen als een tegenwoordige straf. Laten we verder niet op de tijdelijke wraak letten, maar daarop dat de boze voor God moet verschijnen om te gevoelen hoe onverdraaglijk Zijn toorn is.

Ziedaar wat wij uit dit gedeelte moeten leren.

Ten slotte moeten we ook weten, hoe wij de moed niet zullen verliezen, zo dikwijls wij door het oordeel Gods bedreigd worden. Wanneer wij dus al die verwarring zien, dan moeten we niet verschrikt worden en moet ons in de gedachten komen: *Heere, Gij zijt mijn Toevlucht, namelijk in tijd van benauwdheid*. De profeet spreekt met opzet van de tijd der benauwdheid, want wanneer alles ons toelicht en de zon schijnt, dan is het anders als dat wij de toevlucht tot God hebben. Wanneer dan? Wanneer wij alleen maar benauwdheid zien. En daarin hebben wij de algemene leer, welke de profeet hier tot uitdrukking brengt, want de profeet Joël zegt, dat het land zal beven als er oorlog op de aarde zal zijn. En daarin zien wij de toorn Gods, maar die de Naam des Heeren zal aanroepen, die zal zalig worden. Ik zeg niet dat de aarde haar vruchten zal voortbrengen. De profeet volgt deze orde niet, maar hij stelt bij gevolg, dat zij beven zal. Zo erg dat wij allen zullen schijnen om te komen.

Nu de verwarring zo uiterst groot is, besluit hij, dat een ieder die de Naam des Heeren zal aanroepen, zalig zal worden. Zo drukt Jeremia de zaak uit, want hij verklaart dat overigens alles in de war zal zijn en dat hij niet tevergeefs aldus gesproken heeft, maar hij besluit dat hij niet zal ophouden om zich tot God te wenden.

Daarom moeten wij troost putten uit Zijn goedheid, die wij altijd nodig hebben.

Laten wij ons volgens deze leer neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat Hij ons die nog meer doet gevoelen en dat Hij niet toelaat dat wij ons vleien door geveinsdheid, maar dat Hij, als wij genoeg verbeterd zijn, de ene roede na de andere zendt, dat wij namelijk zo getroffen worden, dat we slechts vrezen Zijn toorn en wraak te zullen gevoelen. Dat Hij ons niet alleen deze genade bewijze, maar ook allen, enz.

GEBED

Almachtige God, dat Gij niet tevreden zijt slechts een klein hoekje der aarde aan hen te geven, die U dienen om daar te wonen, maar wijl het U behaagd heeft Uw Koninkrijk tot de uiterste einden der aarde uit te strekken en woning bij ons te maken door middel van Uw enige Zoon, in welke plaats wij ook mogen zijn, bewijs ons de genade, dat wij ons U ten offer kunnen aanbieden. En dat we verder moeite doen om ons leven in te richten naar de gehoorzaamheid van Uw Woord, dat Uw Naam in en door ons verheerlijkt worde, totdat we eindelijk deelgenoten geworden zullen zijn van die hemelse en eeuwige glorie, welke verkregen is door Uw eigen Zoon, onze Heere Jezus Christus. Amen.

DE RTIENDE PREDIKATIE
JEREMIA 16 : 19 – 21

Uitgesproken op vrijdag 12 juli 1549.

O Heere, Gij zijt mijn rots en mijn sterkte en mijn Toevlucht ten tijde der benauwdheid. De volken zullen van het einde der aarde tot U komen en zullen zeggen: waarlijk hebben onze vaders leugen en ijdelheid geërfd, waarin geen nuttigheid was.

(Vertaling van Calvijn).

Wij begonnen gisteren te verklaren dat de profeet ons een schoon voorbeeld toont hoe wij onze toevlucht tot God moeten nemen.

Wanneer wij zien hoe verward de zaken er bij staan en er geen hoop meer is, maar alles verloren schijnt, dan moet het wel tijd zijn om terug te keren tot God. Als we zelfs zien dat de hemel met de aarde vermengd is, zo moeten wij het er toch wel voor houden, dat de hand Gods steeds gereed is om ons te helpen, omdat wij Hem aangeroepen hebben.

Dat is het wat de profeet hier tonen wil. Wanneer men zo uitermate zwaar verdrukt wordt, dan moet men zijn hoop verdubbelen. Dan moet men weten dat het de rechte gelegenheid is om tot God terug te keren, willen we niet tot de uiterste verwarring geraken, zoals hij getoond heeft.

Nu toont hij echter een nog groter geloof, wanneer hij zegt, dat de volken van het einde der aarde zullen komen, maar dan moeten we de tijdsomstandigheden in aanmerking nemen. Ziet hoe het schijnt alsof God de Joden verworpen heeft. Waar zal Hij Zijn kerk terug trekken? Want het schijnt nu, zoals ik gezegd heb, dat deze kleine kerk, die er tot dusver geweest is, moet omkomen. Welke conclusie zal men anders kunnen trekken dan dat alles ten gronde zal gaan?

Maar in elk geval besluit de profeet, dat de volken van het einde der aarde zullen komen, wat nog nooit zo geweest is. Want hoewel het Rijk Gods bloeide ten tijde van Salomo, zo was het slechts de stam van Israël, die gehoorzaam was, en deze werd zo verdrukt, dat er bijna niets van overbleef.

Ziedaar hoe de profeet aan het einde van zijn gevoelen gekomen is en slechts weet te zeggen dat deze kleine kerk als verloren is. Maar hij werpt zijn ogen naar het einde der aarde en zegt: *de volken zullen tot U komen van het einde der aarde.*

Zie, hoe wij meer dan ooit moeten hopen wanneer alles verloren schijnt, want ons geloof moet niet gereguleerd worden naar de dingen die wij zien, maar we moeten daarenboven heel de wereld doortrekken en wat ongelooflijk schijnt, dat moeten wij hopen.

Zoals wij van Abraham zien, dat hij tegen de hoop in gehoopt heeft, te weten dat hij niet op de beloften Gods gehoopt heeft naar de schijn en het oordeel der mensen. Maar hij heeft, als scheen God hem ongelooflijke dingen beloofd te hebben, toch niet nagelaten om zijn geloof te tonen, en is niet blijven staan bij wat hem toescheen, maar Hij heeft in aanmerking genomen, dat Hij die hem de beloften deed, getrouw is.

Ziedaar hoe men te letten heeft op de waarheid Gods, die alle menselijk begrip te boven gaat. Dat is hetgeen ons door de profeet getoond wordt, waar hij niet let op de kleinheid der kerk. Schijnt het alles ten onder te moeten gaan, want ziet hij hoe het volk in ballingschap blijft — zo zegt hij dat alle volken der aarde zich naar Sion zullen

richten. En zeker, Sion zal verwoest worden, namelijk de tempel, die zich daar bevond, maar desniettemin zegt hij dat de volken er zich zullen heenrichten.

Waar is deze hoop? Zij is er niet te vinden? Maar evenwel is het een zaak van Gods eer om Zijn beloften te geloven, en ziet van het einde der aarde zullen de volken komen om tot Gods kerk te behoren.

Ziedaar wat ons in dit voorbeeld getoond wordt, al is het dat wij tot dit volmaakte geloof niet kunnen komen.

En laten we echter leren, dat wij dit geloof niet kunnen opmaken uit de dingen die er op de aarde zijn, maar laten wij door heel de wereld heen trekken en onze ogen alleen slaan op de macht Gods. Ons geloof moet als een anker zijn, dat wel klein is in vergelijking met het water, waarin het geworpen wordt, maar dat het schip vasthoudt en wat daarin is. Met ons geloof moeten wij aldus doen, echter moeten wij het niet naar beneden werpen, maar naar boven, waar het onbewegelijke fundament is, volgens hetgeen de Heere beloofd heeft, dat zolang de zon en de maan aan de hemel staan, er een kerk op de aarde moet zijn.

En wanneer wij soms zien dat er slechts een paar mensen op de wereld zijn, die God willen dienen en de satan de rest vergiftigd heeft, laten we dan nog niet wanhopen en zeggen: *hoewel ik zie dat alles vernietigd en verdorven is en de kerk er niet meer schijnt te wezen, zo vertrouw ik toch, Heere, dat Gij een volk zult verwekken om U te dienen, wanneer Gij hen namelijk uit de afgrond zult optrekken, en dat Gij gediend en Uw Naam aangeropen zult worden.*

En omdat het daarvoor nu de tijd is, zo laten we dan onze plicht leren. Want een tijd lang scheen de kerk Gods te moeten omkomen. En als we geleerd hebben dat het om onze zonden was, zo laten we dan tot Hem leren terug keren, en hoewel we er nog niets van zien, zo laten we dan toch hopen, dat de tijd zal komen dat de volken Hem zullen dienen.

Besluiten we dan dat al de tijd dat er een Godin de hemel is, er ook een kerk op aarde zal zijn, en dat Hij, zoals Hij alles daar boven regeert, ook zo Zijn lichaam beneden regeert.

Ziedaar wat hij zegt: *Heere, de volken zullen van het einde der aarde tot U komen.*

Maar we moeten zien op hetgeen reeds gezegd is, dat de kerk in het zaad van Abraham zal zijn, en dat juist deze gedeelten verklaren dat de volken met het zaad van Abraham verenigd zullen worden.

Ziedaar waar de profeet bij stil staat, want hij spreekt niet naar eigen gevoelen.

En daarom moeten we niet zo dwaas zijn om God de wet voor te schrijven. Wel, waarom? Laten we oordelen naar Zijn Woord en naar Zijn wil. Want Hij richt Zich niet naar onze gedachten, maar naar wat Hij geoordeeld en uitgesproken heeft in Zijn Woord.

Ziedaar wat de profeet doet, hij zoekt geen vastheid in eigen woord, maar in hetgeen God tot hem gesproken heeft. Hij voegt er namelijk aan toe: en zij zullen zeggen: immers hebben onze vaders leugen en ijdelheid geërfd, waarin geen nut is. Deze belijdenis moet in de eerste plaats geschieden, dat de volken tot God zullen komen om Hem te dienen. Want er moet een verschrikkelijke verandering komen, eer dat God in Juda gekend wordt. Wanneer nu de volken tot Sion zullen komen, dat ze zich namelijk met het volk Gods zullen verenigen, zo moeten zij afstand doen van de leer, waarin zij opgevoed zijn en belijdenis doen dat zij arme verdwaalde en verstrooide beesten gelijk geweest zijn.

En waar het soms vreemd gevonden zal worden dat de volken afstand zullen doen van

de leer en de wetten, die zij altijd onderhouden hebben, daar voegt Hij eraan toe. dat zij van hun wetten zullen belijden dat zij leugen zijn; als wilde Hij zeggen: "Heere, zoals Gij alle dingen weet te scheppen, zo weet Gij ook de gedachten der mensen te hervormen, door hen tot Uw dienst te trekken; Gij weet hen te leiden die dwaalden als beesten. Gij weet hen te hervormen, die door hun boosheid Uw beeld in zich hebben uitgewist. Gij weet te verlichten die heel hun leven verblind waren."

Zo wijst de profeet op de verandering, die eer eerst moet plaats hebben, dat het volk, dat aan de afgoderij is overgegeven, tot God kan terug keren.

Tenslotte worden wij hier vermaand dat wij als wij zo blind geweest zijn, ons niet moeten schamen dat in het openbaar te belijden. Want het is een grote schande om bang te zijn en zijn geloof voor de mensen te verbergen, hetgeen toch bij God en de engelen bekend is. Want die zullen daar zijn als getuigen, wanneer de boeken geopend zullen worden en men de geheimen der mensen zal zien. Zij nu die uit schaamte en vrees voor de mensen zich willen omkeren, zullen hun schande dragen als die ontdekt en openbaar gemaakt zal worden.

Maar laten we echter leren hetgeen de profeet toont welke het berouw is dat vruchten draagt, en dat wij, waar wij zo rampzalig zijn geworden, met de belijdenis moeten komen, dat wij en onze vaders slechts de leugen geërfd hebben.

Nu voegt hij er nog een andere zaak aan toe, dat de kinderen voor zich en hun vaders belijdenis hebben gedaan. Maar werpen de kinderen, als tot een schild, hun vaders niet vaak voor de voeten: hoe? Zijn wij also niet geleerd? Zoals onze vaders gedaan hebben zo zijn wij hen nagevolgd. Zo denken ze dat hun verontschuldiging voldoende is om in hun dwaasheden te volharden, en willen ze blijven in hetgeen waarin hun vaders hen opgevoed hebben. Nu spreekt de profeet wel op deze wijze, maar we moeten ons niet leren verharderen met ons te dekken achter onze vaders. Is het al niet genoeg dat zij verkeerd gehandeld hebben en moeten we hun verkeerdheden dan nog gebruiken als schilden in de strijd tegen God? En zal het ons zo vaak wij dat doen niet temeer aangerekend worden? Want als wij zien dat onze vaders God beledigd hebben in hun leven, en wij zeggen dat hun zonden daarna bedekt zijn, dan voeren wij hun verkeerdheden naar voren om die te doen. Dat we ons niet verontschuldigen met de verkeerdheden van onze vaders, maar dat wij Hem kennen, die wij moeten dienen, en wanneer Hij gezegd heeft, dat we dan heel de wereld tegen zullen hebben, zo moeten we Hem toch zonder Hem op enigerlei wijze tegen te spreken, volgen. Laten we leren waarom het zo nodig is om aan Zijn Woord vast te houden; zoals het Noach altijd bijgebleven is, toen God hem het bevel gegeven had om de ark te bouwen, waardoor gezegd wordt, dat Hij heel de wereld veroordeeld heeft, omdat hij aan het Woord Gods vast gehouden heeft.

Zo zegt ook Paulus dat wij de engelen zullen oordelen, wat niet kan gebeuren, maar dat wij hen veroordelen zouden als het mogelijk was. Laten we dus geen misbruik van mensen maken, bij wie niets dan leugen is en laten we de genade Gods niet verstoten en laten we de mensen niet misbruiken door hen vlak tegenover God te plaatsen, dat we zouden weten wat we daarmee winnen kunnen. En dat we ons vervolgens ook laten vermanen om geen oude dingen op te zoeken dat we kunnen zeggen: zo is het altijd geweest; laten we letten op de wil Gods, die onveranderlijk is, die er al was voor de wereld geschapen werd. Als we de leugen willen zoeken dan zullen we die ook vinden. En waarom? Omdat onze vaders, die geërfd hebben. Laten we zien op onze vader Adam, die tot de leugen verleid is geworden en die met alle laagheid en dwaasheid is vervuld geworden, waar hij de gunst Gods verworpen had. Zo zijn ook

wij, die deelgenoten van Adam zijn, vol van leugen en laagheid. Zo kunnen we concluderen dat het niet te verwonderen valt, dat wij alle tijden vol van onwetendheid geweest zijn. Laten wij niet zeggen dat de oudheden ons van geen dienst zijn, want ten alle tijde is de mens een leugenaar geweest.

En laten we niet spreken zoals sommige bijgelovigen, voor wie het genoeg schijnt te wezen als zij kunnen zeggen, dat hun religie niet van vandaag is. Laten we dan met de profeet besluiten, dat wij leren zeggen, al vinden we nog zoveel leugens bij onze vaders, Heere, wij hebben verkeerd gedaan.

En verder moeten we er nog op wijzen, dat de profeet in dit gedeelte al de godsdiensten vervat, die er ooit op de wereld geweest zijn, wijl daar niets anders dan leugen geweest is, waar men geen grond in Gods Woord gehad heeft. En zo moeten we uit dit Woord leren, dat alles wat op Gods Woord gegrond is, onbewegelijk is. Maar vinden we dat fundament niet, dan moeten we besluiten dat er niets dan leugen is. Onze God zegt dat het de waarheid is. Indien we de waarheid buiten God ergens vandaan trekken, dan is het niet meer dan een afgod, waar men hier het voornaamste mist dat Hem toebehoort. Dus zien we dát de profeet alle godsdiensten heeft willen veroordelen, welke niet op Gods Woord gegrond zijn. Zo hebben de Egyptenaren een geheime theologie, zoals de papisten die nu hebben, maar de profeet houdt niet op ze een dwaasheid te noemen.

Waarom? Daarom dat ze niet gegrond is op Gods Woord.

Laten we dan weten dat er geen andere religie is dan die op Gods Woord gegrond is.

En niet alleen dat elke religie, die niet op Gods Woord gegrond is vals is, maar elke leer, die daartegen is, is uit de duivel, want Hij duldt niet dat Zijn Woord opzij gezet wordt.

Ziedaar hoe de christenen, wanneer ze staan op de grond van Gods Woord, niet alleen vastigheid hebben, maar ook alle heidenen kunnen veroordelen. Ziet welk een grote vertroosting als we er zeker van zijn, dat wij niet teniet kunnen gaan, wanneer wij gefundeerd zijn in de eeuwige waarheid Gods, waar al het overige niets anders dan vuilheid is en wat God niet heeft kunnen goedkeuren.

Daaruit zien we welke de armoede die der papisten is, die slechts staan op de grond van hun eigen geloof.

Maar zal het einde niet zijn hetgeen de profeet zegt, dat het alles slechts leugen bevonden zal worden en het einde nergens toe zal dienen? En inderdaad, als de papisten zich geheel hebben afgetobt in hun diensten, wat is het dan nog?

Gewis, wanneer een mens heel zijn leven een overdreven vroom mens geweest is, dan schijnt God hem ten eerste verplicht te zijn, maar wanneer hij, nadat zijn consciëntie ontwaakt is, gelijk zij ten dode toe gedrukt werd, het alles wel beschouwd, dan moet hij zeggen: en wat zijn mijn paternosters anders dan gemompel? Het gaat alles op in rook. Welk voordeel heb ik ervan? Niets!

Ziedaar hoe de mensen zich vleien met te zeggen dat alles wat zij doen door God goedgekeurd wordt, waar zij ten slotte als zij zien dat het hen geen enkel voordeel oplevert, tot de wanhoop vervallen.

Laten wij dus leren dat ons niets tot voordeel is dan hetgeen door God wordt goedgekeurd. Zoals ten tijde van Jesaja gebeurde, dat Hij spotte met hen die hun goed verteerden en hun geld gebruikten, dat zij hard nodig hadden voor hun brood, als dingen van geen waarde, om aan zulke overdreven vrome lieden een les te geven voor hun gekwezel. Zoals hij die een mooie vergulde tafel wil kopen en daar niets op weet

te zetten of een mooi glas en geen druppel wijn heeft om daarin te doen, zo houdt men zulk een voor een dwaas, die met zich laat spotten. En om zijn mooie tafel en zijn mooie glas laat hij zichzelf sterven van honger.

Zo gaat het ook met hen die zich vermaken in hun darterheden en bijgelovigheden en kan men hen zulk een verwijt doen. Laten wij dus leren ons te houden aan hetgeen God voor goed keurt en wanneer wij iets anders gevoelen dan is dat alles ten dwaze gedacht.

Laten wij tenslotte leren dat de profeet met de woorden ijdelheid en leugen niet slechts de afgoderijen heeft willen uitdrukken, maar, elke wijze van het bedrijven van godsdienst. Wij hebben gezien hoe de heidenen zich afgoden maakten, die de papisten in de plaats daarvan boeken der leken noemen. Waarom? Omdat zij de Schriften niet kunnen lezen, zien zij op hun beelden, die zij aanbidden.

Ziedaar hoe hun school slechts een leugen is, zoals hen door de profeet Hábakuk verweten wordt.

Ziedaar hoe men de dienst Gods verandert en Zijn roem vermindert. Het is hetzelfde als dat men zo iets als van het gelaat van een mens maakt, als men een zichtbaar beeld van God maakt. Louter hetzelfde.

Ten slotte heeft de profeet niet alleen van de afgodsbeelden willen spreken, maar van alle bijgelovigheden, die door de mensen uitgevonden worden. Wanneer wij dus een afgodsbeeld uitgevonden hebben, dan zijn wij daardoor afgodendienaars.

Er is een tijd geweest dat de heidenen geen afgoden hadden, maar zij hielden niet op om de dienst Gods te misbruiken, zozeer als zij aan hun bijgelovigheden overgegeven waren. Zo bestaat de afgoderij maar niet alleen in hetgeen men met de beelden doet, maar wanneer men allerlei manieren van het dienen van God uitvindt, dan is er geen twijfel aan of men is al getrokken in de afgodendienst.

Ziedaar wat de profeet in dit gedeelte wilde duidelijk maken.

Hij voegt eraan toe: zal een mens goden voor zich maken?

Daardoor wil hij te kennen geven welk een dwaasheid er in de mensen zit om afgoden voor zich uit te denken. Want wat zijn wij anders dan de broosheid zelf. En toch ondernemen wij het om goden te maken naar onze fantasie.

Ziedaar hoe de mens een schepper wil zijn van de Schepper! ...

Ziedaar hoe de mens aan de sprinkhanen gelijk is. Zodra zij Jeremia 16 : 19 - 21 geschapen zijn willen zij springen. Zo wil de mens, zodra hij in de wereld is, zich een god naar zijn smaak uitdenken.

Ziedaar hoe er niets dan vergankelijkheid in ons is. Wanneer men ons dit verwijt maakt, dan zal er niemand zijn die belijdt, dat dit waar is en dat alle deze dwaasheden slechts misbruiken zijn, maar wanneer wij desniettemin deze belijdenis gedaan hebben, zo ziet men dat heel de wereld te hoop loopt. De heidenen die zo wijs waren, waren desniettemin zo beroofd van zinnen, dat zij goden voor zich maakten, want zij beleden duidelijk in hun geschriften dat alle dingen slechts ijdelheid zijn, maar desniettemin wilde het ene volk nog groter goden maken dan het andere. Zo kunnen we dus zien hoe onmatig zij waren.

Ziedaar hoe zij geheel van de duivel bezeten waren en aan welke zonde de mensen zich schuldig gemaakt hebben, want niet alleen de heidenen hebben hun misbruiken gehad, maar met het pausdom was het niet anders gesteld. De paus zal de beelden geen goden noemen, maar ze zijn toch wel zijn patronen voor hem. De heidenen hebben er hetzelfde van gezegd, want zij wisten heel goed dat niemand aan God gelijk is, maar de goden die zij voor zich maakten, waren hun kleine goden. Zo komt de paus

te bidden voor een dode en steekt men op onmatige wijze toortsen aan in plaats van kaarsen en legt men schone tapijten uit in plaats van doodsklederen en daar hebben we in een keer iemand voor heilig verklaard. En dan moet zijn beeltenis onder het altaar gelegd worden en een lied ter zijner eer gezongen.

Ziedaar hoe men in het pausdom heiligen maakt, zoals de heidenen goden voor zich maken.

En vervolgens stelt de paus de diensten in het huis Gods in, evenals, of hij tot grootmeester was aangesteld.

Ziedaar de misbruiken van het pausdom. En als wij komen bij hun grote God, dan is er niets anders dan afschuwelijkheid. Want daar is een stuk brood en zodra men erop geblazen heeft is het geen brood meer, maar is het hun god. Als zij beweren dat het ligt in de kracht van de woorden, die Jezus Christus heeft gesproken: dit is Mijn lichaam, dan wordt daar niet gezegd dat dit brood Zijn lichaam is. Zo zien wij duidelijk genoeg dat het een verzinsel van mensen is.

Wanneer God ons aan Zijn tafel voedt dan wil dat niet zeggen dat het op zulk een wijze veranderd wordt als de papisten zich inbeelden.

Ziedaar hoe de sterfelijke mens zich een God durft te maken. Wat nu van de beelden gezegd wordt, dat wordt ook van al de godsdiensten gezegd, die mensen uitgevonden hebben. Wanneer ik een godsdienst in mijn hoofd uitvind, dan is dat hetzelfde als dat ik een god heb uitgevonden.

Want God heeft ons een regel gesteld om Hem te dienen, en als wij die nalaten dan is dat hetzelfde als dat wij Hem verlaten hebben. Dan willen wij daarmee zeggen: ik wil die God niet, maar ik wil er een maken naar eigen smaak.

Wanneer wij dus God anders willen dienen als dan Hij bepaald heeft dan is dat hetzelfde als dat wij Hem verachten.

Wanneer wij dan door Hem vermaand willen worden om aan geen levenloze schepselen eer te bewijzen, die God alleen toebehoort, dan moeten wij ons leren houden aan Zijn Woord.

Hij voegt eraan toe: *Ik zal hen tonen dat Mijn Naam Heere is.*

Zie hoe God hier zegt dat de heidenen bekeerd zullen worden, dat Hij namelijk hun ogen zal openen en hen Zijn macht zal doen gevoelen. Want wij zouden honderdduizend jaar kunnen leven en nog verhard blijven in onze inbeeldingen, zo God ons niet bekeert. En het is het eigenlijke ambt van God om ons op te wekken, want anders zullen wij onze onwetendheden volgen en zal zich het kwade al steeds vermeerderen.

Ziedaar hoe God verklaart dat het aan Hem staat om ons te verlichten en hoe op dit gedeelte wel gelet moet worden. Want zijn wij onder het pausdom verleid geworden, en kennen wij nu onze armoede en weten wij de weg tot Hem te volgen en zijn wij ervan verzekerd door Zijn Woord, zo moeten wij alles Zijn goedheid toekennen en niet naar onze wijsheid zeggen: ik ben verlost van het pausdom. En waarom? Omdat ik een goed verstand heb. Goed, laten we het zo bezien, maar laten we weten dat het God is, die ons door Zijn goedheid daaruit getrokken heeft. Want God heeft onze ogen geopend. Want in plaats dat wij een ons bijgelovigheid hadden, was het wel een pond totdat God onze ogen geopend heeft.

Ziedaar wat wij in de eerste plaats over dit gedeelte hebben op te merken, als hij zegt: Ik zal hen doen zien, omdat de zaak enigszins vreemd kan lijken, want tot dusver had God de heidenen laten wandelen in onwetendheid. En Hij zegt, dat Hij hen Zijn hand en Zijn macht zal tonen, om hen duidelijker te maken, dat het niet genoeg is dat wij de leer hebben, want wij zullen er geen druppel van verstaan.

Want hoewel God Zijn Evangelie in heel de wereld laat prediken, zal het grootste deel er niet naar luisteren, want Zijn arm zal niet aan alle mensen bekend worden, zodat zij niet weten te zeggen: dat is het geweest wat God tot ons gesproken, waarnaar wij ons moeten richten. Wij zien dus dat, hoewel God ons uit het pausdom getrokken heeft, dat nog niets is, als Hij ons nog niet Zijn arm en macht getoond heeft, waarvan Hij door de profeet spreekt.

Laten wij ons naar deze leer ter neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat het Hem behage ons zodanig aan te raken, dat wij heel ons vroegere leven zoeken te veroordelen, kennende onze armoede, opdat Hij ons aanneme en niet alleen in ons vervulle hetgeen Hij door de profeet beloofd heeft, maar meer nog dat Hij make dat er slechts een kudde en een Herder zij, dat er namelijk één regel zal zijn om Hem te dienen en dat alle volken zich richten naar Zijn Woord.

Dat Hij ons niet alleen deze genade bewijze, maar alle volken en naties der aarde, enz.

VEERTIENDE PREDIKATIE
JEREMIA 17 : 1 – 4

Uitgesproken op zaterdag 13 juli 1549.

De zonde van Juda is beschreven met een ijzeren griffel en met de punt van een diamant, gegraveerd op de tafel van hun hart en op de hoeken van hun altaren, zodat hun kinderen hen zullen herinneren aan hun altaren en hun bossen nabij de gebladerde bomen op de hoge bergen.

(Vertaling van Calvijn)

Wij zouden wel kunnen vragen hoe de gedachtenis aan onze zonden uitgewist kan worden, maar wij zouden er 'geen middel voor hebben. Want zie hoe God ons zegt dat een ieder van ons, als wij in het oordeel vrijgesproken willen worden, zich veroordelen moet. als wij willen dat Hij onze zonden vergeet, dan moeten wij die in onze gedachtenis hebben. En wij brengen daar niets van terecht, maar wij beklagen ons over het kwade. En toch willen wij dat God onze zonden vergeet, hoewel wij er geen berouw over hebben! Moge dat nu een verkeerdheid zijn, zo doen we er toch goed aan te geloven, dat God, als wij over onze zonden klagen, ze evenwel zal vergeven. Want wij zullen gevoelen, dat Hij zo vaak wij ze trachten te bedekken, ze even zo vaak zal ontdekken en onze schande zal aantonen.

Dat is het wat hier door de profeet gezegd wordt, dat hun zonden beschreven zijn met een ijzeren griffel, want de Joden wilden, hoewel zij slecht waren, zichzelf overtuigen dat God tevreden moest zijn en dat de profeten zo hard tegen hen niet schreeuwen moesten. Om deze reden zegt hij tot hen: denkt niet dat uw ongerechtigheden uitgewist zijn, want zij zijn beschreven met de punt van een diamant, om ons te tonen dat het verkeerd is om ervan uit te gaan dat God aan onze zonden niet meer moet denken. Nee, nee! Want ze zijn voor Hem gegraveerd. Nu zegt hij met nadruk dat ze zijn geschreven op de hoornen van hun altaren, om aan te tonen dat zij hun best gedaan hebben om hun boosheid in hun harten te verbergen, want hun werken zijn voor God openbaar. De profeet heeft hier bepaald gesproken van die oude gewoonte, want in plaats dat zij schreven met een veer, hadden zij scherpe pennen om in was te schrijven. En hij zegt dat hun zonden niet uitgewist zullen worden, zoals men datgene kan uitwissen wat in was geschreven is; want, zegt hij, zij zijn geschreven met de punt van een diamant, om te tonen, dat ze niet uitgewist kunnen worden. Want wij zien dat hetgeen met de punt van een diamant geschreven niet dan met grote moeite kan uitgewist worden.

Nu kan men het vreemd vinden, dat God zegt dat hun zonden onvergeeflijk zijn, want in heel de Schrift belooft Hij ons, dat wij als wij berouw hebben, genade zullen verkrijgen. Het schijnt dus dat Hij een tegenstrijdigheid spreekt, wanneer Hij hier zegt dat de zonde van Juda niet uitgewist zal worden, dat wil zeggen van heel het volk. Het antwoord is dat de profeet hen zonder vergeving veroordeelt, voor zover zij verhard blijven, want als er enig berouw in hen zou zijn, dan zouden ze vergeving ontvangen. Maar als zij evenwel verhard zijn, dan is dat de reden waarom de profeet zegt, dat hun zonde onvergeeflijk is. Zo leren wij dus dat zij die daarna God beledigd hebben, geen verbetering kunnen verdragen, maar willen dat men hun kwaad voor deugd aanziet. En wanneer er nu zulk een stijfhoofdigheid in hen is, dan kan men besluiten dat hun zonde gegraveerd is met de punt van een diamant.

Ziedaar hoe de profeet niets zegt, dat met de Schrift in tegenspraak komt. Zoals wij hebben getoond, spreekt de profeet hier nu tot degenen die God niet wilden

gehoorzamen. En dat is de reden waarom zij hun eigen gevoelen hebben. Want dat God ons bedreigt en beproefd is niet dat wij verdoemd zouden worden. Maar wanneer wij stijfhoofdig blijven, dan moeten wij zonder proces verdoemd worden, want de uitspraak is reeds gedaan en God heeft Zich als een Rechter neergezet om te straffen. En als Hij echter dreigt en wij blijven nog afkerig, dan moet de verdoemenis daarop volgen. En hier worden wij vermaand om Zijn oordeel te voorkomen, want indien wij willen twisten en doen als kwade beesten om te weten wie het zal winnen, dan kunnen wij onze zonden wel bedekken, maar dan zal het als een verteerde zak zijn, zoals men wel zegt.

Want hij zegt toch, *dat onze zonden met de punt van een diamant gegraveerd is*, en dat God hoewel wij ze een tijdlang bedekten, ze toch zal weten te ontdekken.

Ziedaar hoe wij geen misbruik moeten maken van Gods geduld en hoe wij, hoewel Hij ons niet aanstonds straft, als wij Hem beledigd hebben, altijd moeten bedenken dat Hij onze verkeerdheden . niet vergeten heeft, want zij kunnen niet uitgewist worden, als wij tot geen berouw gekomen zijn.

Met nadruk heeft de profeet gezegd *dat de zonden van Juda gegraveerd zijn in de hoornen der altaren*. Daardoor verklaart hij dat God geen getuigenissen behoefde voort te brengen of dat Hij brieven en middelen tegen ons van node had, maar dat onze werken voldoende naar voren kwamen en dat Hij onze zonden ontdekte, opdat men weten zou welke zij zijn.

Ziedaar heel ons proces, namelijk dat God naar voren brengt hetgeen in onze harten verborgen is, en dat onze werken naar voren gebracht zullen worden. Hierdoor worden wij nu vermaand, nog meer dan te voren, onze geveinsdheid niet te bemantelen door onze verkeerdheden te bedekken, dat wij namelijk onszelf zouden doen geloven, dat wij niet verkeerd geweest zijn, want ten slotte moeten onze verkeerdheden veel meer opgemerkt worden dan wij bij onszelf gedacht hebben.

Want hoewel ze bemanteld zijn in onze harten, zo weet God ze wel naar voren te brengen.

Ziedaar hoe wij ons niet moeten vergissen maar luisteren moeten naar wat de apostel zegt, dat God onze werken naar voren zal brengen. Hij zegt dat omdat wij onze bedeksels willen hebben, niet alleen opdat wij onze verkeerdheden zouden bedekken, maar opdat wij ze zelf helemaal niet zouden waarnemen. Maar dat kan God niet bedriegen. Waarom? Want Hij ziet veel scherper dan wij. Maar in werkelijkheid zien wij zelf in ons leven dat de bozen zich trachten te bedekken en al is het dat God hen voortdurend slaat met smarten en wroegingen, zo trachten ze die toch weg te drijven, zolang hen mogelijk is.

En al mogen ze hun tanden knersen, zo moeten zij toch deze wroeging gevoelen, hoewel zij van hun kant nog zoveel arglistigheid gebruiken om zichzelf te rechtvaardigen. Hebben de mensen dat alles nu gedaan, zo ontwaakt van de andere kant toch hun consciëntie, die naar voren brengt hetgeen zij gedaan hebben. En hun consciëntie is als een beul, die hen verklaart dat zij aan de hand Gods niet kunnen ontsnappen. Indien het zo gesteld is met de bedeksels, die wij naar voren willen brengen, wat zal het dan zijn als Christus gezeten zal zijn om te oordelen, maar dan niet op de wijze der mensen? Maar onze consciënties moeten open en bloot gesteld worden voor Hem, en alle dingen, die bedekt waren, moeten in het licht komen. Die dag wordt dan ook *de grote Dag* genoemd, omdat dan alles in het spel komt.

Daar moeten wij in de eerste plaats aan denken.

Verder moet hier over de harten gesproken worden, opdat men onderzoekte dat als de

mensen een rechtvaardige reden hebben om ons te veroordelen, God die veel meer zal hebben. Hebben wij nu geen recht om van de mensen zo maar te veroordelen, hoe denken wij ons dan te verbergen, wanneer wij voor God moeten verschijnen? Zeker wij kunnen ons wel vleien, maar wij zullen gewis aan het oordeel Gods niet ontsnappen. Laten wij dan denken aan het proces, dat hier gevoerd wordt door de profeet, hoe wij dat in herinnering moeten houden en hoe onze werken openbaar zullen worden.

Nu is er hier nog een andere leer, namelijk dat er voor het geval we naar het uiterlijke onschuldig zouden zijn, dat wil zeggen, dat wij niet zouden begrijpen, dat we God beledigd hebben, er toch altijd reden genoeg zal zijn dat onze zonden daarin gegraveerd zouden worden.

En laten wij ons niet vergissen dat daarin in onze zonden niet duidelijk zullen zijn, want men zal niet nalaten ons om onze ongelukkige genegenheden te veroordelen, zoals wij onze werken voor de mensen gedaan hebben. En terecht heeft God gezegd, dat ieder die naar het kwade gehunkerd heeft alreeds veroordeeld is voor Hem, zoals hij zijn zonden ook voor de mensen gedaan heeft. En al hebben de mensen er nooit iets van bemerkt, zo verhindert dat toch niet dat ze door God veroordeeld zullen worden. Want Hij noemt Zich de Rechter der harten en ook ligt het aan Hem om ze te onderzoeken.

Maar laten wij leren dat wij, als wij ons voor de troon Gods bevinden, geen schoon masker of een schone schildering behoeven mee te brengen, dat wij namelijk niet behoeven te denken dat het genoeg is om een schone schijn te dragen, maar dat we weten wat de Schrift zegt dat God van een geestelijke natuur is, en dat we erop letten, dat Hij ons oordelen zal, niet naar onze wijze, maar naar de waarheid. En dat toch een ieder van ons beschouwe niet alleen wat hij gedaan heeft, waarvan hij een verwijt van de mensen kan hebben, maar dat wij de gedachten van onze harten beschouwen. Want om schuldig te zijn voor God is niet nodig dat ik geld geroofd heb, maar als ik genegen ben om het te bezitten zonder het verdiend te hebben, ziet, dan ben ik schuldig voor God en is het alsof ik het geroofd heb.

Een ander zal zich aan ontucht hebben overgegeven, hij begeert de dochter of de vrouw van zijn buurman, hij heeft zijn boze lust nog niet vervuld, maar hij laat toch niet na om schuldig te zijn voor God en het is met hem alsof hij zijn ontucht bedreven heeft met haar, die hij begeerd heeft. Zo is het ook met hem, die haat heeft opgevat tegenover zijn naaste, zij moge nog bedekt zijn, maar hij moet verstaan dat hij reeds schuldig is voor God, alsof hij hem gedood had.

Nu is het zeker dat niemand van ons zich onschuldig en onnozel zal bevinden en daarom is het nodig dat wij tot God komen en Hem bidden dat het Hem behage om onze verkeerdheden door Zijn goedheid te begraven.

Ziedaar waar wij moeten komen, te weten dat wij indrukken van onze zonden kennen, teneinde God zou komen om ze uit te wissen. Het is als met een brandwond die men een mens mocht toebrengen, hij zou dit best gevoelen in zijn vlees. Zo moeten de wroegingen van onze consciëntie ons dienen als brandmiddelen om ons te doen ontwaken, opdat wij, als wij ontwaakt zijn geworden, tot onze Heere zouden komen, om Zijn vonnis voor te zijn door onze verkeerdheden te kennen. Want dan zal Hij ze uitdelgen, zodat zij niet meer in rekening zullen komen voor Hem.

Wat hij nu gezegd heeft over *de hoornen van het altaar*, heeft betrekking op de afgoderij die de Joden begingen onder de schaduw van een goede bedoeling. Want het was de bedoeling der Joden niet om God te beledigen als zij hun bezittingen gebruikten om kerkjes te bouwen en allerlei dingen te maken, voor de Tempel, want

zij dachten daar God mee te dienen. En steeds weer verwijt de profeet hen; de hoornen van uw altaren geven getuigenis tegen u, want uw ongerechtigheden zijn erin geschreven. Maar wij moeten geen misbruik maken van onze goede bedoelingen, doch het Woord van God volgen en weten dat de Joden, hoezeer zij trachten God te behagen, daarvoor toch geen verontschuldigen hadden. Evenzo geldt dat ons en al de diensten, die wij uitgevonden hebben. Hij voegt eraan toe, dat hun kinderen een herinnering aan hun altaren zullen hebben, of wel, dat zij zowel als hun kinderen een herinnering aan hun altaren zullen hebben, dat zij namelijk vervoerd zullen worden naar hun dwaze bijgelovigheden, zoals een wellustig mens van zijn wellust.

En er zal een waanzinnige liefde in hen zijn, zodat zij niet zullen ophouden om daar naartoe te lopen, zoals wij zien, dat in de Schrift de *afgoderij* vaak ontucht, wordt genoemd. Want brandt een wellustig mens, zoals wij zien, van zijn ijdele liefde, zo is het ook met afgodendienaars ten aanzien van hun bijgelovigheden.

En zo is het wanneer de duivel de mens eenmaal afgestompt heeft in de afgoderij, dan is hij als van een waanzinnige ijdele liefde. Laten wij nu bij onszelf bezien hoe wij in het pausdom verkeerd hebben en hoe wij zonder daartoe gedwongen te worden overal heen holden en als de arme papisten waren, die hun goed gebruikten voor het dopen van handelaars, het kopen van sieraden, het laten maken van mooi glaswerk en andere dingen van dien aard.

En gewis staat de eerezucht daar ook niet buiten, want gaat men een tempel bouwen, dan moet deze vervolgens ook een stichting hebben en om de mis te kunnen gebruiken moet men ook een altaar hebben en na de maaltijd moet men gaan naar de vespers en dan naar de lofzangen en na de vespers en na het avondeten naar de saluut.

Kortom, men is nooit klaar.

Ziedaar wat de afgodendienaars ervan maken. En God zegt dat al hetgeen zij doen hetzelfde is alsof ze ontucht pleegden met de stenen en de bossen. De profeet wil dus beduiden hoe hij hen heeft vergeleken met hinnekende merries. hij zegt nu dat ze evenals hun kinderen een herinnering zullen hebben aan hun altaren, te weten dat zij daar waanzinnige liefde voor gehad hebben, dat zij hun kinderen niet meer liefde toedroegen dan altaren en hun afgoden.

En verstaan wij nu, dat er zulk een liefde is bij de afgoden dienaars dat zij door hun waanzinnigheden en bijgelovigheden hun eigen kinderen vergeten, hetgeen altezaam voor ons wel een reden is om hen daarin te veroordelen, maar zal hun voorbeeld ons niet verdoemen als zij zo vervoerd werden door hun afgoden en wij bleven zo koud als ijs in de dienst des Heeren, ja zal dan namelijk de ijver der onwetenden ons niet veroordelen?

Laten wij dus bij onszelf overwegen beschouwen dat wij, waar wij ons door onze dwaze verzinsels misleid hebben, niet moeten denken dat we dan nog een verzoenend God hebben, want Hij houdt Zich met onze dwaasheden niet op, maar ze dienen om onze verdoemenis nog groter te maken. Tenslotte, als wij verstaan dat Hij de kinderen herinnert aan hun altaren en hun bossen bij het groene geboomte in de hoge bergen, dan is dat om het nog erger te maken. Wanneer Hij zegt dat de Joden niet alleen dit land verontreinigd hebben, maar dat zij deze erfenis aan hun kinderen hebben nagelaten, namelijk zulk een harde afgodendienst na hun dood, dan hebben we daar een strenger vonnis over de Joden voor ons, zij het dat zij hun kinderen in diezelfde gebreken niet opgevoed hebben. want daardoor worden wij vermaand om onze plicht te doen, dat onze kinderen wel opgevoed worden in de vreze Gods. Want het is bepaald genoeg dat wij onze verdoemenis ondergaan, omdat wij, in plaats van God te dienen de satan gediend hebben, echter zonder dat het leven van onze kinderen dient

om onze verdoemenis nog groter te maken. Maar het is toch zeker dat men, wanneer men alles wel beschouwd heeft, zal bevinden hoe de meesten te veroordelen zijn door het vonnis dat de profeet hier uitspreekt. Want hoeveel moeite zullen de vaders nemen om hun kinderen te laten onderwijzen in de vreze Gods? Daarbij is er niet alleen deze onverschilligheid bij hen om hun kinderen te laten onderwijzen in de vreze Gods, maar de vaders willen dat hun kinderen hen eer zullen aandoen, dat wil zeggen dat zij nog bozer zijn dan zichzelf. Ja, als de vaders dieven geweest zijn, dan willen zij dat hun kinderen hen daarin overtreffen; indien de vaders ontuchtig geweest zijn, dan willen zij dat hun kinderen bordeelboeven zullen zijn. Indien zij losbandig geweest zijn, dan willen zij dat hun kinderen duizendmaal erger zullen, zijn.

En wanneer zij zien dat zij zo aan alle kwade sedert hun jeugd overgegeven zijn, dan blijkt hen dat hun kinderen hen ontadeld hebben en dat zij al hun wapenschilden dragen.

Dat is het wat wij nu voor ogen zien. En als de vaders willen dat hun kinderen op hen lijken in de onwetendheid, in de ontucht, in de gulzigheid, in de losbandigheid en alle andere kwaad, dan willen ze nog dat hun kinderen hen daarin overtreffen, en als men dat niet bij de eerste oogopslag ziet, zo is deze zonde toch wel algemeen.

Waarom? En als de vaders zo fijn geslepen zijn geweest om hun naasten te bedriegen en te misleiden, zo zien we dat hun kinderen daaraan overgegeven zijn en nog wel zo gemakkelijk. En hoewel ze hen naar de school zenden, dan is het niet anders dan voor dit doel, dat hun geest nog meer gescherpt zou worden om nog beter te kunnen bedriegen. Zo zien wij dat de profeet niet alleen voor zijn tijd gesproken heeft, wanneer hij zegt dat de kinderen een aandenken zouden hebben aan de altaren van hun vaders. Maar intussen verwijt hij de vaders dat zij in plaats van hun kinderen te tonen hoe zij God moeten dienen, hun allerlei bijgeloof en afgodendienst leren.

Hij voegt eraan toe: *o Mijn berg, die in de velden is, Ik zal uw opbrengsten en al uw rijkdommen aan tirannen en vijanden ten roof geven.* Wanneer Hij dus spreekt van Zijn berg, dan is het zeker dat Hij daarmee Sion bedoelt of de stad Jeruzalem, alsof Hij zeggen wilde: Ziedaar Jeruzalem, dat zulk een welverzekerde plaats was, want het is een sterke stad en God heeft gezegd dat Hij er Zelf de Beschermers van is.

Als het volk dan geduld heeft, dat God het regeerde, dan is het zeker dat God het bewaard heeft. Maar waarom? Er is slechts een dwaze aanmatiging in geweest, want ze lieten niet na om zich aan het verkeerde over te geven en de Tempel te ontreinigen. Nu is het zeker dat God niet kan wonen dan in een heilige plaats en om deze reden zegt Hij: *Mijn berg zal een vlak veld worden*, als wilde Hij zeggen: gij vertrouwt evenwel dat zij onneembaar is. Nee, nee! Zijn hoogte zal u niet van dienst zijn, want gij moet ten prooi overgegeven worden. Daardoor worden wij vermaand, dat als wij niet wandelen in een zuivere consciëntie voor God, al onze versterkingen tot niets zullen dienen, want God zal onze bolwerken en vestingen weten neer te slaan, wanneer Hij ons wil straffen.

Laten wij dan er op letten dat wij niet op dingen vertrouwen, die de mensen gewoonlijk misbruiken, maar laten wij doen alsof God in onze plaats is, te weten, dat onze lichamen aan Hem toegewijd en onze geesten Hem geheiligd zijn, en dan zullen wij veilig bewaard zijn, en niet behoeven te vrezen wanneer we op het open veld terechtkomen, want Hij weet Zijn hand wel over ons uit te strekken. Wij zien dat hij spreekt van een muur van ijzer en steen, als het zaak is om de kerk te bewaren. Maar wanneer Hij niet meer in ons midden wil wonen, dan mogen wij bij de versterkingen nog wel grachten voegen, en dan moge men zorgen dat er geen gemakkelijke toegang is, maar God zal Zijn vijanden op de vlucht weten te jagen, zoals er voor Hem geen

enkel beletsel zal zijn. Wanneer Hij dit nu van Jeruzalem gezegd heeft, dan moeten wij dit zeker ook op onszelf toepassen.

En vervolgens moeten we ook opmerken wat hij eraan toevoegt: gij zult verlaten zijn van uw erfenis, die Ik u gegeven heb en gij zult uw vijanden moeten dienen in het land dat gij niet gekend hebt. Nu weten wij dat de Joden op de zevende dag rust is bevolen, opdat ze een gedenkteken zouden hebben van de dienst Gods, waar God nog bevolen had dat het land het zevende jaar niet bewerkt zou worden. Nu zegt hij wel dat het volk van zijn erfenis verlaten zal zijn, maar dat zij evenwel het land niet zouden laten rusten, zoals het door God bevolen was. Want dit was alleen aan de Joden bevolen dat zij namelijk zouden rusten van hun werken, en daardoor wilde God hen tonen, dat zij met hun werken moesten ophouden opdat Hij niet belet zou worden om over hen te regeren, wanneer zij er in gebracht zouden zijn.

Omdat nu de schepselen verordend waren tot de dienst des mensen, moest het land het zevende jaar rusten. Zie nu welk een bedreiging de profeet uitspreekt: gij zult rusten, omdat gij het land niet hebt laten rusten, dat God aan Abraham tot een erfenis gegeven heeft en gij zult vlieden, totdat het van uw werk gerust zal hebben. Nu hebben wij bij dit gedeelte aan te merken, dat indien wij de schepselen Gods op verkeerde wijze gebruiken Zijn goederen doorbrengen en Hem daardoor beledigen, dat de schepselen ons dan verdrietig dienen en door ons verdrukt worden.

Niet dat de schepselen gevoel en kennis hebben om te zeggen dat wij hen onderdrukken, maar het schepsel wordt toch wel onderdrukt, al is het dat het ons niet te verstaan kan geven wat het wil naar de wijze der mensen, bijvoorbeeld .wanneer men een arm paard laat werken dat het niet meer kan. Tot welk einde is het dat de beesten ons voeden, is het einde dat God, doordat alles verheerlijkt wordt? Indien God daarentegen vervloekt wordt door de boze en schandalige dingen die ze begaan, ziet men dan niet dat de schepselen beledigd zijn en de orde der natuur omgekeerd is?

Ziedaar wat de profeet heeft willen beduiden wanneer hij zegt dat God het land zal doen rusten.

Laten we dus leren dat als wij willen dat de schepselen ons op vreedzame wijze dienen, wij dan vrede in onze consciëntie zullen hebben, en dat wij de dingen die God tot onze dienst beschikt heeft niet laten zuchten, maar dat wij ze zodanig toepassen, dat zij ons goedschiks dienen, en dan zullen wij ze toepassen op hetgeen waartoe God ze verordineerd heeft.

Wanneer wij er dus een goed van de schepselen van maken, dan zullen ze zich daarnaar richten en ons niet tegen wil en dank dienen.

Hij voegt eraan toe: *Ik zal u uw vijanden laten dienen in het land dat gij niet gekend hebt.* Dat moet ons in de herinnering blijven, wat wij verleden woensdag aangeroord hebben, te weten, als wij God niet hebben willen dienen in het land van vrede, dat Hij ons dan in een onbekend land zal zenden, waar wij geen vrijheid hebben om Hem in vrede te dienen. Want waarom is het dat Hij ons op een zekere plaats doet verblijven, ten einde wij Hem in alle heiligheid zouden dienen? Wanneer wij daarentegen alles verdorven hebben, moeten de schepselen ons dan niet miskennen? Ja! Want wanneer wij God dienen, dan is er harmonie op te merken onder alle schepselen, daarin dat ze gezamenlijk met elkaar overeenstemmen. Dan is er namelijk vrede, wanneer wij trachten God te dienen en te eren.

Wanneer wij daarentegen alles verdorven hebben, moeten de schepselen ons dan niet miskennen?

Ja! Want wanneer wij God dienen, dan is er harmonie op te merken onder alle schepselen, daarin dat ze gezamenlijk met elkaar overeenstemmen. Dan is er namelijk

vrede, wanneer wij trachten God te dienen en te eren.

Wanneer wij daarentegen God de eer niet geven die Hem toekomt, dan is er niet alleen een verwarring onder ons, maar dan zijn alle schepselen verward door onze ondankbaarheid en dat moet ons wel raken. Wanneer wij zien dat God alle schepselen zulk een goede orde gegeven heeft, dat wij altijd gelegenheid hebben om Hem te prijzen, wanneer wij naar boven en beneden onze blik werpen; en wanneer wij ertoe komen om al hetgeen God in zo goede orde geplaatst heeft, in verwarring te brengen, is dat dan niet een grote schande voor ons?

Maar willen wij alles in goede orde houden, dan moeten wij God trachten te eren in heel ons leven, en dan zal er een goede orde zijn en zullen alle schepselen met ons accorderen.

Want zij vragen slechts dat wij de draad van hun ordinantie volgen, te weten dat wij hen dienen naar de ordening, die God gegeven heeft. Dan zullen zij bereid zijn om ons te dienen. Wanneer wij dus zien dat wij een ramp of een storm meemaken of de pest of oorlog of een andere kwelling, laten we dan weten dat we de schepselen Gods verontrust hebben en dat zij ons daarom niet meer erkennen. Wanneer wij nu hun en onze Schepper miskend hebben, dan moeten zij ons miskennen en zich op ons wreken om de roem Gods en ons straffen.

Laten wij ons nu volgens deze leer neerwerpen voor het aangezicht Gods in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend, dat het Hem behage om ons die nog beter te doen kennen en dat Hij ons die late gevoelen, ten einde wij met berouw getroffen zouden worden en dat Hij met ons niet in rekening komt en dat wij niet alleen leren hoe Hij door ons gediend wordt, maar ook door hen die ons opvolgen en dat wij niet nalaten een goed zaad op de aarde te zijn, teneinde wij deelgenoten zouden worden van de belofte, die Hij onze vaders gedaan heeft om Zijn zegen op hen en hun kinderen te geven. Dat Hij niet alleen ons die genade verlene, maar alle volken en naties, der aarde, enz.

GEBED

Almachtige God, daar het U behaagd heeft om ons elke dag zo zacht en liefdevol te nodigen tot berouw en Gij verklaart hoe bereid Gij zijt om ons met U te verzoenen, geef ons die genade, dat wij zulk een goed door onze rebellie niet verwerpen, dewelke wij nooit genoeg kunnen prijzen, maar dat wij ons aan U gewinnen en wij onszelf zodanig mishagen om onze gebreken, dat wij zo aangedaan zouden zijn door een ware en volmaakte toegenegenheid om U te dienen in alle heiligheid en dat wij geen ander verlangen of bedoelen in ons leven hebben dan dat wij trachten U een goede bevinding te geven van onszelf en heel onze dienst, teneinde door dit middel Uw Naam door ons verheerlijkt wordt en wij tenslotte deelgenoten worden gemaakt van de hemelse en eeuwige heerlijkheid, die voor ons verworven is door Uw enige Zoon, onze Heere, Amen.

VIJFTIENDE PREDIKATIE
JEREMIA 17 : 5 – 8

Uitgesproken op maandag 22 juli 1549.

Vervloekt is de mens die op de mens vertrouwt, en die vlees tot zijn arm stelt en zijn hart van achter de Heere aftrekt.

(Vertaling van Calvijn)

Het is niet zonder oorzaak dat de Schrift ons van het vertrouwen op schepselen aftrekt en het zo sterk veroordeelt, want wij zijn niet alleen vol en opgeblazen van ijdele zelfoverschatting, maar het maakt ook dat wij onszelf op de voorgrond plaatsen. En niet alleen is hij die zijn vertrouwen op schepselen stelt vol en opgeblazen van zelfvertrouwen, maar hij strijdt ook tegen God, alsof hij veilig was voor Zijn hand. En het is daarom dat de profeet hiervan spreekt. Want tot dusver had hij het volk bedreigd, namelijk dat God hen in een vreemd land zou drijven, omdat het Hem niet gekend had in het land, waarin Hij hen had doen wonen. Omdat gij Mij niet geëerd hebt in het land dat Ik u gegeven heb, zal Ik u zenden in een land dat gij niet hebt gekend. Nu zegt hij dat de mens ongelukkig is die op de mens vertrouwt. Waarom is hij dat hier? Omdat zij hun vertrouwen stellen op hun bureu. En daarbij durfden deze ongelukkigen nog te spotten met hetgeen men hen toonde en hadden ze vermaak in hun zonden, denkend dat zij ongestraft zouden blijven.

Wanneer wij ons vertrouwen op mensen stellen, dan zijn wij niet alleen vol verwaandheid, maar dan geven we ons ook over aan het kwade en verharden wij ons daarin.

Ziedaar hoe het ene kwaad het andere aantrekt. Maar we zien nu toch wel tot welk doel de profeet deze uitspraak gebruikt en haar doet opmerken, want de bedoeling is niet om door de uitspraken, waarvan de profeten gebruik maken, alles aan te geven, maar op te letten op het doel van hun spreken.

Laten wij nu bezien tot welk doel de profeet dit gezegde gebruikt. Hij zegt: *rampzalig is de mens die zijn vertrouwen op vlees en op schepselen stelt*. Waarom is hij rampzalig? Omdat hij zijn hart van de Heere aftrekt. Dat wil niet zeggen dat hij die zijn vertrouwen zowel op de mensen als op God stelt, vrij van deze vervloeking is, maar hij is zelfs een dubbele waard.

Want wanneer wij ons vertrouwen op dingen hier beneden stellen, dan hebben wij geen toegang meer tot God, want het is onmogelijk dat ons vertrouwen over twee gedeeld wordt en dat ze is op God en de mensen. Nee, nee! De profeet toont ons dat dit een spotternij is. Maar willen wij op God vertrouwen, dan moeten wij Hem in alles vertrouwen, want wij kunnen het minste deel niet aan de schepselen geven, waarvan men ziet dat het geheel verdorven is.

Hier hebben wij een leerstelling.

Want in de eerste plaats worden wij vermaand welke het vertrouwen is dat wij op God moeten stellen. Te weten dat wij ons vertrouwen alleen op God zoeken te stellen, en dat wij ons God zo voorstellen, dat wij vergeefs zullen rondlopen om zekerheid te vinden, want we zullen slechts teleurstelling oplopen, wanneer we ons van Hem hebben afgekeerd.

Maar wij zullen ons tevergeefs kwellen, want al hebben wij dat heel ons leven beproefd, zo kunnen we ons toch niet zo regeren, dat wij niet naar dit of dat zouden

overhellen. Maar we moeten toch wel ons best doen aan Hem te kleven, niet maar ten dele, maar geheel.

Dat wat het eerste betreft. Nu zijn er veel dingen die ons van het vertrouwen op God aftrekken. Want telkens worden wij er door bijgelovigheid van afgetrokken, zoals zij die op de heiligen willen vertrouwen. Zeker willen zij wel vertrouwen op God, maar ze dwalen toch af. Maar wat is de oorzaak, die hen van God komt af te trekken? Zij bedenken wel dat God soeverein is, maar dat Hij toch ook wel compagnons kan hebben. Dat is het wat hen van God af trekt. Leren we daarom niet te wandelen naar onze fantasieën, maar ons te houden aan de Schrift. Benevens bijgelovigheid is het ook verwaandheid door te denken dat wij wijs genoeg zijn. En vervolgens is het ook ongelovigheid dat wij, hoewel God ons zegt dat Hij mans genoeg is om ons vast te houden, desniettemin niet geloven.

Om deze reden komt het erop aan, dat wij als wij gelovig willen zijn, alle fantasieën, die bij ons komen om of op onszelf te steunen of een verkeerd gebruik te maken van de schepselen, afsnijden, ja dan moet dat alles weggeslagen worden. Maar om de bedoeling van de profeet nog beter te verstaan, moeten wij opmerken dat men geen vertrouwen koestert in het vlees.

346

Nu wij daarvan zo gegrepen zijn is het nodig dat wij van onze zijde aan onszelf wanhopen. En als ik op mijzelf vertrouw, dan misbruik ik mezelf en dan laat ik zien hoe boos ik ben, want de profeet wil niet alleen zeggen dat wij niet op anderen mogen vertrouwen, maar dat we dat ook niet op onszelf mogen.

Zie nu op wie die vervloeking betrekking heeft. Op allen. Want zolang God ons niet geheel van onszelf heeft afgetrokken, zijn wij aan alle kwaad overgegeven. Laten we dus verstaan dat de profeet tot allen spreekt, waar we allen kinderen van Adam zijn en geneigd zijn om op schepselen te vertrouwen, maar Jezus Christus wil deze onvolmaaktheid en verdorvenheid verbeteren en wil ons tot Hem terugleiden. Maar al die tijd zijn wij tot dit gebrek geneigd, tot zolang God al het vertrouwen dat wij op onszelf en de schepselen stellen, heeft neergeslagen.

Nu wij in een som weten wat de profeet wil zeggen, zoekt hij het tot ons gebruik toe te passen. In de eerste plaats dat ieder, zo vaak en voor zover God spreekt, tot zichzelf inkeert en wij onszelf niet bedriegen met te denken dat wij sterk genoeg zijn om ons tegen God te verdedigen en dat wij Zijn vermaningen niet behoeven te gehoorzamen en Zijn oordelen te vrezen, zo vaak en zoveel als Hij ons daarmee bedreigt.

Ziedaar wat wij hebben aan te merken over het gezegde van de profeet. In het kort, zolang wij nog niet van alle eerzucht en vertrouwen op schepselen gereinigd zijn, blijven wij deze aan deze vervloeking nog waard. Dit wat het eerste betreft. Vervolgens is nodig om wel op God te vertrouwen, dat alle andere vertrouwen weggeslagen wordt, want ze zijn beide onverenigbaar met elkaar.

Maar denken we soms vuur en water onder elkaar te kunnen vermengen? Wel, dat brengt alleen maar verwarring, en beide kunnen wij toch niet hebben. Zo zal het gaan wanneer wij ons vertrouwen op schepselen stellen. Laten we dan toezien als wij werkelijk kwaaddoeners willen zijn, want dit vonnis kunnen wij niet ontvluchten en wij moeten gevoelen dat wat de profeet gesproken heeft in alle ernst geweest is.

Als hij vervolgens gezegd heeft dat die man vervloekt is, die vlees tot zijn arm stelt, laten we er dan op letten dat we slechts rampzalig zijn door eigen weldunken. En indien wij eraan willen ontkomen, dan moet, zoals ik gezegd heb, al ons vertrouwen op het schepsel neergeslagen worden.

Om nu bij ons zelf te beginnen, laten we bezien waarom wij daarop vertrouwen. Het is omdat wij denken enige kracht te hebben of omdat wij op de hulp van schepselen rekenen. Kortom, de mens kan niet op zichzelf vertrouwen of hij is als een opgeblazen blaas, waar men maar met een speld in hoeft te prikken en hij is als een oude verwelkte huid. Maar wanneer de blaas vol lucht is, dan glimt ze, en indien er twee of drie erwten in zitten, dan maakt ze een groot geluid, maar, zoals ik gezegd heb, men behoeft er maar met een speld in te prikken en ziet, voor altijd is haar geluid weg.

Zo is het ook met hen die op zichzelf of de schepselen vertrouwen. als we dan zien dat dit slechts ijdel is, laten we dan leren verstaan dat wij niets hebben, wat God ons niet gegeven heeft. Wanneer wij dan ons gebrek hebben leren kennen, dan zullen wij geen stof meer hebben voor eigenverheerlijking.

Zeker is dat we dit niet zonder moeite kunnen doen, te weten dat het onmogelijk voor ons is om onze verkeerdheden te kennen, als wij God niet hebben leren kennen, want wij zijn in de duisternis, zoals een mens, die niet tussen wit en zwart kan onderscheiden, of wel, wij hebben verblinde ogen en kunnen onze schande niet zien. Maar wanneer God ons begint te verlichten, dan beginnen wij onze zwakheid te kennen, maar het is toch niet mogelijk om ons vertrouwen op God te stellen, of we moeten van alle vertrouwen dat we op onszelf hebben, afgebracht worden.

Nu hebben wij geleerd om niet op onszelf te vertrouwen, maar dat moeten wij ook doen ten aanzien van alles wat daar omheen ligt. En dit is het wat de profeet heeft willen zeggen. Want de Joden, die door de bedreiging Gods, die aanstaande was, vermaand waren, dachten: wel, hoe zullen wij ons daartegen verdedigen? Zij maakten verschansingen, zij gingen overal hulp zoeken. En niet alleen, dat ze op zichzelf vertrouwden, maar ze vertrouwden ook op anderen, waar we niet op anderen kunnen vertrouwen of we moeten dat ook op onszelf doen.

Maar waarom? Zij moeten toch hulp zoeken. Maar let er echter op waarom de profeet de mensen vervloekt die op mensen vertrouwen, want het is omdat wij van God gescheiden zijn en van Hem gescheiden zijnde, moeten wij altijd vervloekt zijn. Maar waar God de mensen tot onze hulp geschapen heeft, moeten wij daarom op hen vertrouwen?

Zeker, God heeft de schepselen tot onze dienst geschapen en wij ondervinden daar voordeel van, maar om er dan ons vertrouwen op te stellen en het van God af te trekken, is toch wel een al te grote ondankbaarheid.

Als wij zeggen dat het er niet om gaat om het van Hem af te trekken, dan toont de profeet, dat als men zich van Hem niet wil laten leiden, men toch tot een ander gaat.

Hoe kan ons vertrouwen daar dan niet op zijn? Daarom moeten wij alle schepselen laten gaan om niet op te houden ons vertrouwen op God te stellen.

Wanneer wij daarentegen alle middelen hebben en hemel en aarde zich aan ons aanbieden, dan moeten wij weten dat ons dat alles alleen kan dienen als God er Zijn zegen over zendt. Wij hebben dan ook met twee dingen te maken, het ene is dat ook wanneer alle schepselen voor ons zijn, wij toch niet zoeken naar hetgeen niets is en dat ons hart niet ophoudt om zijn vertrouwen op God te stellen. Aan de andere kant, dat, wanneer wij ontbloot mochten zijn van alle hulp en wij weten niet vanwaar ze komen moet, wij verstaan, dat wij, als wij hier beneden geen hulp hebben, God een hand heeft, die sterk genoeg is om ons van onze vijanden te verlossen.

Nu is het gans niet genoeg te weten, dat wij vervloekt zijn als wij ons vertrouwen op vlees stellen, maar we moeten komen tot de zegen die de profeet in de tweede plaats naar voren brengt.

Hij zegt dat het niet genoeg is te weten dat dit vertrouwen vervloekt is, want de ongelovigen zullen dit zeker moeten belijden, maar waarom? Maar ziet hoe verward

ze zijn, dat ze niet weten wat ze zeggen moeten en ook geen middel tegen hun kwaad weten. Daarom moeten wij het gevoelen, dat de profeet opgeeft daarbij voegen, te weten, dat allen die op God vertrouwen, gezegend zullen worden. Nu, om dat te smaken moeten wij letten op de vermaning, die hij ons geeft en moeten wij niet bevreesd zijn om ons vertrouwen op God te stellen, maar moeten wij vrijwillig op Hem vertrouwen, want, zoals ik gezegd heb, de ongelovigen belijden wel dat het dwaas is om zijn vertrouwen op schepselen te stellen, maar men kan ze er echter met geen enkele macht ooit van af trekken.

Nu behoeven wij daar geen gebruik van te maken, maar waar wij nog andere middelen hebben dan de schepselen, daar heeft toch het Woord van God dat gezag voor ons, dat wij ons daar altijd geheel op verlaten. Vervolgens als God het vertrouwen op schepselen veroordeelt dan moeten wij het ook veroordelen.

Ziedaar hoe wij bereid moeten zijn om dat te verstaan, en dat wij niet wachten op de uitvoering van Zijn vonnis, maar dat wij altijd leren ons van al onze vleselijke fantasieën af te keren,

Ziedaar hoe wij aan de ongelovigen niet gelijk zullen zijn, dat wil zeggen, dat wij, hoewel we wel enig argument- hebben om op schepselen te vertrouwen, ons daarin echter niet vermaken.

Het tweede is nu, dat wij, na de leer in gehoorzaamheid ontvangen te hebben, er niet aan twifelen of wij Zijn zegen zullen ontvangen. wanneer God daarentegen deze uitspraak doet: *gij zult vervloekt zijn als gij op schepselen vertrouwt, dan is dat om te schrikken*, maar Hij voegt er dit woord aan toe: "zo vaak de gelovigen verslagen en vernederd zijn."

Welaan, weet gij niet waarheen gij u wenden moet. Ik ben hier om u verlichting te geven. Wij zien dus, dat God wanneer Hij ons het vertrouwen op schepselen ontnemt, ons alleen maar een betere wil geven dan wij hebben, want wij hebben een dwaze mening en zijn verzadigd zonder genoeg te hebben, zoals wij hier voren in het negende hoofdstuk kunnen zien, dat de sterke niet op zijn kracht moet vertrouwen, noch de wijze op zijn wijsheid, maar dat zij zich daarin beroemen dat zij God kennen. Als Hij nu getoond heeft dat wij geen roem hebben, laat Hij ons daar dan bij blijven? Nee, maar Hij wil ons met Zijn roem bekleden.

Evenveel zegt hij daarvan in deze uitspraak, want na verklaard te hebben, dat wij, als wij op onszelf vertrouwen, vervloekt zijn, voegt hij eraan toe, dat hij die op Hem vertrouwt, gezegend zal zijn. En dit zegt Hij niet om ons te bedroeven, dat wij zeggen: hoe kunnen wij tot deze gelukzaligheid geraken?

Nee, nee! het is niet om ons te laten versmachten, maar om te zeggen: arme volken, wilt gij vrijwillig veroemd worden? Komt dan tot Mij en gij zult Mijn liefde bekennen, die Ik u toedraag. Alleen, neemt Mijn beloften aan, en twijfelt er niet aan dat gij gezegend zult zijn. En dit vertrouwen is maar niet voor een enkele dag, maar altijd nodig, want nadat hij gezegd heeft, dat de mens vervloekt is, die op zijn arm vertrouwt, voegt hij eraan toe, *dat hij zal zijn als heide in de wildernis, en dat hij het niet zal zien als het goede komt, maar dat hij in de wildernis en dorheid zal blijven en dat het land vuil en onbewoonbaar zal zijn*.

Want zoals de heide is in dorre landen, zonder groen, zo zullen ze evenmin vruchten dragen. Als hij zegt, dat zij die op vlees vertrouwen, vervloekt zijn, dan zou dat genoeg zijn; doch zou hij niet van de heide spreken, en zou er enig groen gevonden worden, zo zou men toch geen vrucht zien, omdat ze er niet is.

Zo kunnen de mensen ook wel een ogenblik groen zijn, en kan God wel toelaten dat de schepselen ons toelachen en kunnen wij nog wel enige vertroosting hebben ... zo

kunnen wij ons nog wel op onszelf vertrouwen en denken enige vrucht te dragen, maar waarom? God zal komen en Zijn hand op ons leggen en dan zullen wij gevoelen, dat hetgene waarvan wij hulp dachten te krijgen, niets zal baten.

Ziedaar waarom de profeet dit met dorre vlakten en heide heeft willen duidelijk maken. Daarentegen stelt Hij een schone vertroosting aan hen voor die op Hem vertrouwen. Zij zullen zijn, zegt hij, als een boom aan de oever van een rivier, want als de zon haar hitte geeft, dan vreest ze geen dorheid van haar. Waarom? Omdat zij het water aan haar voet heeft. Daarom is het dat zij in haar kracht blijft, en groen blijft, ondanks de warmte van de zon.

Hier hebben wij in de eerste plaats aan te merken, dat er op schepselen niet te vertrouwen valt, dat namelijk alles, hoe veel het ook mag lijken, slechts zand is en geen vastheid heeft. Zo is dat dan ook een zwak fundament, wanneer wij op schepselen willen bouwen en ons vertrouwen daarop stellen, want wij ondervinden steeds weer dat het zand is en in het zand kunnen wij geen wortelen laten schieten, maar alleen in een vette en vruchtbare aarde.

Als er geen natuurlijk voedsel zou zijn in de buik van een moeder, dan zou het kind daaruit geen voedsel kunnen ontvangen. Zo moet dan ook de aarde en hetgeen zij in zich draagt, aangezet worden en kan ook een boom die men geplant heeft, zijn voedsel niet missen.

Zo is het met het vertrouwen der mensen als met het zand, dat hoewel het een wortel kan schijnen te hebben van meer dan drie voeten, het er tenslotte geen enkele heeft, zoals wij in de volgende beschrijving zullen zien.

Ziedaar waar het dus op aan komt, dat wij namelijk weten dat wij alleen in God een wortel kunnen hebben.

Wanneer hij ten slotte zegt, dat wij onze wortels moeten uitslaan, als een boom en dat de gelovige daarop moet gelijken, dan moeten wij, als wij deze kennis Gods hebben, daar steeds meer en meer van trachten te profiteren door onze wortels uit te slaan. Want wij kunnen op Hem niet vertrouwen zoals het behoort en altijd hebben wij nog ongelovigheid.

Wat is er dan voor nodig? Het is niet genoeg om een wortel ontvangen te hebben, maar hij moet steeds meer vastigheid in God krijgen. want indien het genoeg was om eenmaal de kennis Gods te ontvangen, dan zouden wij het Evangelie niet nodig hebben. Maar o, wat zal dan die kennis moeten onderhouden? Daarom, ook, al hebben wij ons vertrouwen op God gesteld, en zijn wij in Hem ingeplant, zo is dat nog niet als het zijn moet. Maar God roept ons tot Zich, opdat wij er meer en meer in vorderen zouden. Daarom, hoewel wij er een enkele wortel in mogen hebben, zo weten wij dat de satan hem zou weten uit te roeien, als wij niet meer en meer wortels in zouden krijgen. Daarom moeten wij letten op wat de profeet van de boom zegt, die zijn wortels uitslaat, namelijk aan de waterkant.

Daarom zegt hij *dat als de hitte komt hij daar de gloed niet van gevoelt*. Verder, als wij in God geplant zijn, dan zullen wij zeker de hitte gevoelen en dan moeten wij niet denken dat wij van de ellende van deze wereld vrij zullen zijn en geen beproevingen krijgen. Nee, nee! Want wij moeten beproefd worden. En al zijn wij als de bomen goed geplant, zo zullen wij toch altijd de hitte gevoelen en kan het schijnen dat we geheel verdord zijn.

Maar wat zou dat? God zal ons weten te genezen. Daarom, hoewel wij onze toegenegenheid tot God hebben, zo zendt Hij ons toch steeds weer bestraffingen toe,

dat het lijkt alsof alles voor zulke bozen verloren is, maar dan moeten wij daardoor niet aan het wankelen raken, waar wij een wortel diep in de aarde hebben. Ik zeg diep in de aarde, zoals een boom dood schijnt in de winter, maar waarvan men aan het einde van de winter ziet dat hij groent. Hij moet dus zijn kracht diep in de aarde gehad hebben. Zo hebben wij dan ook een verzekering nodig dat God tegenover de Zijnen nooit te kort schiet.

Ziedaar waarom hij zegt dat wij geen hitte behoeven te vrezen, als wij zien, dat God er is om ons daarvan te herstellen. En ziedaar al onze vertroosting.

Zo zien wij dan dat zij die boos zijn hoe langer hoe minder te verontschuldigen zijn. Waarom? Let maar op het vonnis dat hij tegen hen uitspreekt. En al zou dit vonnis door de profeet nooit uitgesproken zijn, hadden ze zich dan nog kunnen verontschuldigen?

Nee, want de vervloeking komt niet altijd nadat ze uitgesproken is, maar de zaak zelf brengt de vervloeking al met zich mede, als men namelijk op schepselen vertrouwt.

En waarom is het dat God dit verklaart? Het is om er ons vanaf te trekken. En dan moet men niet zeggen: ik heb de weg wel willen bewandelen, maar men moet de rechte weg maar weten ... dat alles zal niets opleveren. Want God openbaart Zich genoeg, niet alleen als een fontein, maar ook als een rivier.

Ziedaar hoe wij niet te verontschuldigen zijn en hoe wij onderzoeken moeten hoe het aan ons ligt, dat wij geen zegen ontvangen. Wanneer wij zo ons vertrouwen op God mogen stellen, dan leren wij daaruit hoe wij, als wij verdrukkingen ondergaan, geen schilden moeten zoeken, maar onophoudelijk onze gebreken moeten leren kennen. En wanneer wij eenmaal Zijn genade kennen, dan houden wij ons daarbij.

Laten wij ons volgens deze leer terneer werpen voor het aangezicht van onze goede God, in de kennis van onze verkeerdheden, hem biddend dat Hij ons die nog meer doe gevoelen en dat wij niet hardnekkig blijven in onze rampzaligheid, maar dat wij ons tot Hem wenden en leren steunen op Zijn genade, opdat we daarin steeds meer vorderen, vrezende alle dingen die ons daarin beletten, te weten onze oproerigheden, die niet anders doen dan ons daarvan afkeren.

Dat Hij niet alleen ons die genade bewijze, maar ook alle volken der aarde, enz.

**ZESTIENDE PREDIKATIE
JEREMIA 17 : 9 – 11**

Uitgesproken op woensdag 24 juli 1549.

***Het hart is bedrieglijk en verdorven meer dan alle dingen, wie zal het kennen?
Ik ben de Heere, die het hart doorgrondt en de nieren proeft en die een ieder geeft
naar zijn weg en naar de vrucht van zijn verzinsels.***
(Vertaling van Calvijn)

Wij hebben hiervoor gezien waar al onze goedheid in bestaat, namelijk dat wij ons vertrouwen op God stellen. Daartegenover hebben wij getoond, hoe een ieder die zich daarvan afwendt, boos en vervloekt moet zijn. En hoewel wij in de wereld nog aan veel ellende onderworpen zijn, zo hebben wij altijd onze Heere nodig, die ons als een beek is om ons te verfrissen in al onze beproevingen.

Als wij nu daarop letten dan kan het niet anders of men is het met Hem eens. Maar hoevelen zijn er evenwel die hun volle vertrouwen op God stellen? Maar als een ieder daarentegen dat van toepassing maakt op de staat, waarin hij verkeert, dan schijnt men wel op God te vertrouwen, maar dan doen zij dat in het minst niet. Omdat men er dus weinigen vindt die op de waarheid vertrouwen, richt de profeet zich tot het hart en zegt hij dat het bedrieglijk is in elk ding, alsof hij zeggen wilde dat het hart van de mens een voorbeeld is van alle kwaad.

Want hij moge wel een schone schijn vertonen, maar als men naar hem komt te luisteren, dan zal men het tegendeel vinden. Wat zal de mens verdienen, wanneer hij ze allen, met wie hij omgaat, bedrogen zal hebben? Niets. Want al zou zijn hart duizend maal dieper zijn, dan zou God er nog in weten te blikken.

Laten wij daarom niet denken dat wij aan deze veroordeling, die de profeet uitspreekt, kunnen ontsnappen: vervloekt is de mens die op zichzelf vertrouwt! Maar nadat wij het vertrouwen geleerd hebben, dat wij op God moeten hebben, herinnert hij ons ook aan hetgeen hij eraan toevoegt, dat wanneer men denkt een recht hart te hebben, men daarin, als men onderzoek verricht naar hetgeen daarin is, alleen maar de leugen zal vinden.

Daarom moeten wij ons niet laten misleiden door ons valse vertrouwen, maar moeten wij ons allen beproeven, om te weten te komen of wij dat vertrouwen hebben, dat wij op God naar Zijn wil moeten hebben.

Maar in de eerste plaats moeten we er wel op letten, dat hij maar niet spreekt van het hart van een of twee mensen, maar dat hij van *allen* spreekt en zegt dat er slechts wreedheid en verdorvenheid in gevonden wordt.

Ziedaar de twee deugden waarvan de profeet spreekt. Ik spreek van deugden in het tegendeel. Want de mens wil altijd wat waard zijn. Welaan, de profeet geeft ons twee hoedanigheden, dat wij niet alleen vol van wreedheid zijn, maar dat er alle verdorvenheid in ons is. En één zou al genoeg zijn om de mens te ontstellen, maar de profeet stelt er twee.

Zo moeten wij er dan op letten dat God er niets anders zal vinden dan hetgeen waarom Hij ons ten enenmale moet veroordelen. Maar ik zeg dat hij die op zichzelf vertrouwt zich wel geheel vergist. Wanneer nu de liefde elk verblindt, die hij tot zichzelf heeft, zo moeten wij tot deze spiegel gaan, die de profeet ons toont.

Want voordat de mens zichzelf ziet, kan heel de wereld wel met hem spotten. Maar

laten wij toch tot die spiegel gaan!

Nu behoeven wij ons tegen God niet te verdedigen, wanneer Hij ons getoond heeft dat wij vol zijn van rebellie, maar bij de eerste slag moeten wij al belijden, dat wij zijn zoals Hij daar uitspreekt.

Want zoals ik gezegd heb, wij bedriegen niet alleen anderen, maar een ieder van ons bedriegt zichzelf. want wij zien niet wie wij zijn, totdat God het ons verklaard heeft en daarom moeten wij ons houden aan hetgeen Hij ervan zegt.

Nu is het zeker dat deze geveinsdheid zich in ons niet vertoont, maar wanneer men zich wel onderzoekt dan zal men bevinden, dat God niet zonder reden ons geveinsden en verdorvenen noemt, want de mens mag schijnen goed te zijn en daarvoor gehouden worden, zo is hij toch vol vergif.

Ziedaar hoe de geveinsdheid zich in beginsel toch vertoont.

Wanneer dit nu algemeen is en zonder uitzondering op allen betrekking heeft, wat staat er dan te doen? Dan is er geen ander middel dan dat wij onszelf mishagen om onze natuur. Laten wij, in plaats dat wij als de papisten, die zichzelf misleiden door de vrije wil en die denken dat er nog enige deugd in ons is, leren dat er alleen maar kwaad in is, want Hij stelt Zich niet tevreden met te zeggen dat er enige verdorvenheid in de mens is, maar dat men, waar men ook zoekt, alleen maar rebellie in het hart des mensen zal vinden.

Dan is er nog de duivel die ons zo van het kwade vervuld heeft, dat wij er van overlopen. Maar wanneer wij onszelf niet recht doorzoeken, dan is het tevergeefs, wanneer God dit gevoelen hier uitspreekt.

Wanneer de mens nu zich als zodanig kent, dan moet hij een middel zoeken tegen zijn kwaad, want anders zou hij geen waarachtig mishagen hebben aan zichzelf. Want het is niet genoeg om de leer op zichzelf toe te passen door te zeggen: o, wat zijn wij slecht, want dat is de bedoeling niet waarmee God hier wil spreken, maar dat wij met een mishagen aangedaan, zouden zuchten naar het remedie en dat wij God zouden vragen of Hij ons daardoor genezing wil schenken. En

Ziedaar waarom de profeet zegt, *dat God de harten doorgrondt*. Het is om ons te waarschuwen dat wij niet moeten wachten tot God komt om ons te onderzoeken, maar dat een ieder zichzelf beschuldige en dat hij zich, nadat hij zich beschuldigd heeft, veroordele, en dat hij als hij zich veroordeeld heeft de genade van de Heilige Geest zoek om naar behoren vernederd te worden.

Ziedaar de bedoeling van God, dat wij in ware nederigheid Hem vragen of Hij medelijden met ons hebben wil en dat Hij ons hart, omdat het boos is, reinige en omdat het verdorven is, beteugele. Wanneer de Schrift dit alles van God zegt, dan is dat niet alleen om ons te doen verstaan dat God ons wil regeren zowel als ons wil doen terugkeren, maar om er ons opmerkzaam op te maken, dat het verkeerd is om het in onszelf te zoeken, en dat er geen ander middel is dan dat wij het in deze fontein gaan zoeken. Als wij vol leugen zijn, waar is dan de waarheid? Zijn wij vol van rebellie, waar is dan de regel van heel de leer? In Christus Jezus! Dus moeten wij tot Hem gaan.

Ziedaar waarom God zo hard werkt om ons te leren, namelijk om ons onze verdoemenis te tonen, teneinde wij ons zouden leren mishagen. Want zoals ik gezegd heb, van nature zijn wij volslagen vijanden van God, en staan wij naar nog groter boosheid dan rebellie en slechtheid. In het kort, als wij in zulk een staat blijven, dan kunnen wij onmogelijk in de genade Gods zijn. Zo schijnt het ons dan toe dat God Zich allermeeft moet veranderen en naar ons schikken, opdat wij tot verandering

komen.

Ziedaar waarom God Zich zo houdt aan dit artikel, het is om ons tot onszelf terug te brengen, want er is geen ander middel dan dat.

Wanneer wij dus niet verstaan hetgeen ik gezegd heb, dan blijven wij gewis van God verwijderd. En ziedaar waarom de satan getracht heeft de mensen te doen geloven dat er nog enig goed in hen is; het is dat zij daarop vertrouwen en een afkeer hebben van God, zoals de papisten de mensen doen geloven, dat zij nog enig zaad in hun natuur hebben, dat hen naar God kan leiden.

En waar er zulk een grote zwakheid in hen is, zo kunnen wij niet zeggen dat zij nog enige kracht in zich hebben om hen te helpen aan hun heil.

Ziedaar hoe wij hieruit kunnen leren hoe nodig het voor ons is om naar deze leer te luisteren. Want wij zien hoe de satan niet ophoudt om de mensen in de oren te blazen, dat zij niet moeten geloven dat zij zo boos zijn als men zegt, maar dat er in hen nog een goed zaad is. Daartegenover spant God Zich in om ons te tonen dat onze natuur geheel verdorven is. Wanneer de Schrift vol van deze leer is, dan moeten we zeggen dat het zo nodig is te weten dat God haar zo maar niet laat gaan.

Laten we ons dus houden aan deze leer en verstaan dat wij er zeker profijt van hebben, als wij weten dat wij niets anders dan boosheid in ons omdragen.

Nu verstaat de profeet, zoals ik gezegd heb, onder deze woorden al het boze dat er kan heersen, want als wij al het boze hebben leren kennen, dat in ons is, dan kunnen wij die tot deze twee terugbrengen, namelijk de verdorvenheid en slechtheid. Want als de mensen hun sluwheden hebben om hun verkeerdheden te bedekken dan wordt dat begrepen onder het woord slechtheid. En ook de weerzin die wij hebben tegenover God, dat wij niet kunnen dulden dat Hij ons Zijn juk op de hals legt, en al de begeerlijkheden die wij hebben, dat alles wordt in het woord verdorvenheid vervat.

Ziedaar hoe wij in onze natuur een afgrond dragen van het boze.

Gewis vertoont zich dat niet duidelijk in een ieder, maar men moet weten, dat de genade Gods dat verhindert en dat er nog een orde onder het menselijk geslacht gesteld wordt. God houdt ons in, dat onze genegenheden de vrije loop nog niet hebben naar buiten. Maar desniettegenstaande hebben wij zulk een slechtheid en verdorvenheid toch wel in ons, dat de mens een zee is, waarin alle boosheid opgesloten ligt.

Zeker is het moeilijk om ons daarvan te overtuigen, maar toch zegt de profeet dat God de harten doorgrondt om ons te tonen dat wij tevergeefs het kwade onder het goede vermommen, waar het kwade noodzakelijk openbaar zal komen, als de boeken geopend worden.

En de profeet wil hier twee dingen met nadruk opmerken. Te weten, als wij kinderen Gods zijn, dat wij dan toezien dat wij ons te rechter ure voor Hem schikken opdat Hij ons reinige van deze boosheid en rebellie.

En Hij heeft de verdoemenis van hen willen verzegelen, die een goed volk wilden schijnen, maar bij wie het niets anders was dan geveinsdheid. En hij toont hen dat ze tevergeefs in de aarde wroeten, want God zal ze weten te vinden, zoals Jesaja daarvan zegt: rampzalig gij die uw ongerechtigheden zo diep begraaft, dat het schijnt alsof God er niets van proeft, maar Hij zal ze in het licht weten te brengen.

Ziedaar hoe wij vermaand worden om onze toevlucht tot God te nemen, Hem biddend dat het Hem behage om onze verkeerdheden te kennen en er ons van te genezen, waar toch de gelovigen onder deze vervloeking niet begrepen worden, want, zoals de

apostel zegt, zij dragen het merk Gods, de gerechtigheid en de waarheid. wanneer dus door de profeet gezegd wordt dat het hart des mensen boos en sluw is, dan worden de gelovigen daar gewis ook onder begrepen. Zo moeten we erop letten dat we van de buik van onze moeder af alle kwaad hebben meegebracht, en dat Gods hand eraan te pas moet komen om dit gebrek te herstellen.

En het is zelfs niet alleen nodig dat God de boosheden, die wij hebben leren kennen, wegneemt, maar wij moeten ze steeds duidelijker leren zien, want de apostel Paulus zegt, na ontvangen genade: al zou ik me niet schuldig gevoelen, zo ben ik daardoor toch nooit gerechtvaardigd. Daarmee wil hij duidelijk maken, dat God, als men slechts het goede in zich ziet, Zijn blik toch altijd verder werpt. Als nu de heilige Paulus dit zegt, die zo verlicht was, wat zullen dan de mensen, die geheel niet verlicht en zo blind zijn, wel van zichzelf zeggen?

Daarmee komt overeen wat Salomo zegt, dat de mens denkt recht te zijn, maar dat God de balans om zal keren en dat men zien zal dat hun gewichten en maten verkeerd zijn en dat men tot de gewichten Gods moet komen.

Laten wij dan tot deze leer terug keren, die ons gegeven wordt, namelijk dat wij weten dat er slechts boosheid in ons is en dat God alleen ons daarvan bekeren kan.

Laten wij tot Hem gaan, Hem biddend dat het Hem behage om deze rebellie in ons te onderdrukken, dat Hij onze harten, die van steen zijn, in de plaats daarvan omkere in vlees harten, dat wij namelijk tot Zijn Woord genegen zijn. Dat zij daarentegen, die verhard willen blijven, weten dat hun vonnis reeds gegeven is en dat deze uitspraak van de profeet hen moet veroordelen.

Gewis bedekken de geveinsden in deze wereld zich zo dat men hen niet vermag te kennen.

Men moet hen daarom de Rechter voorstellen.

Er zijn twee soorten geveinsden. De een houdt men voor kleine engelen, maar waar zullen zij aankomen als de boeken geopend worden en hun ongerechtigheid bekend wordt? Wanneer zij dan zulke verdichtsels hebben gemaakt, dan zullen zij niet zo schoon geschilderd geweest kunnen zijn, of God zal hun kleuren weten te onderscheiden.

De andere soort geveinsden zijn zo onbeschaamd, dat zij alle eerbaarheid verloren hebben en anders niet dan met God spotten. En dat zal aan de dag komen bij hen, die pilaren van de kerk zijn.

Wellustelingen zoals honden die achter honden jagen, en die dronken zijn, en als ze aan tafel zitten dan wel wilde beesten lijken. Men zal dat verstaan en als men ze bestraft, dan nemen zij het schild van een goed mens in de hand: maar ik ben toch een goed mens, ik ben toch iemand van aanzien. Ziet welk een schone blanketsels zij voor zich maken, dat men erdoor misleid wordt. Wat zal men hiervan zeggen? Men moet hen zenden naar hun Rechter, zoals de profeet zegt. En Jesaja zegt: *wee u die wemelt van ongerechtigheden*. Het lijkt u dat gij alles gewonnen hebt, omdat gij niet verstaat wie gij zijt.

Naar de Rechter, naar de Rechter: Die zal u weten te overtuigen.

Dat moet men dus doen naar het voorbeeld van de profeet.

Maar van onze kant moeten wij verstaan dat God onze harten wel naar Zijn beeld zal weten te hervormen. Hij doorzoekt de harten der gelovigen en der bozen, maar Hij doorzoekt ze op verschillende wijzen.

De dokter zoekt naar de ziekte van de mens, maar dat is om die te genezen. Wanneer hij aan de weet gekomen is dat de zieke in de hersens aangetast is, dan gaat hij hem

het hoofd niet opensplijten. Wanneer hij er achter gekomen is dat de longen aangedaan zijn, dan gaat hij zijn ingewanden niet uittrekken, maar dan zal hij ze gaan genezen.

Zo zal het nu niet met een Rechter wezen, want als hij de slechte dingen van een kwaaddoener onderzocht heeft, dan zal hij hem in de handen van de beul overgeven.

Zo doorzoekt God ons als Medicijnmeester om ons te helpen. Daartegenover onderzoekt Hij de bozen, maar dan om hen te veroordelen. Laten we ons dus tot God wenden en toestaan dat Hij ons geneest.

En hoe staan we Hem dat toe? Dat is het ambt van de leer, zegt de apostel, namelijk om ons te overtuigen, te bestraffen, te leren en te verbeteren. En in plaats dat wij in de duisternis blijven, is het God die Zijn helder licht over ons laat schijnen. Wanneer wij vervolgens een hartziekte hebben, dan moeten wij het laten onderzoeken. En wanneer wij de leiding van God en Zijn Woord volgen, dan trekt Hij er ons naar voren en wil Hij ons hart verlichten en wil Hij dat wij Hem goedschiks volgen. Ziet dus als God jegens ons het ambt van medicijnmeester uitoefent en de leugen in de waarheid omkeert, dat Hij ons dan naar Zijn beeld hervormt.

Want wij dragen het beeld van de duivel, de vader van de leugen. En als wij het merkteken Gods dragen, dan zullen wij gewis Zijn beeld dragen, om Hen in alle gehoorzaamheid onze harten aan te bieden. Nu moet dat maar niet het werk van een dag zijn, maar van heel ons leven. Wanneer wij nu komen onder het Woord, dan moeten we bedenken, dat God dit onderzoek herhaalt, want de satan mag geen halve dag zijn werk in ons opnieuw beginnen, zoals het met een spin is, als men zijn web niet geheel wegneemt dan zal hij die weer opnieuw maken.

En zo is dat ook het werk van de duivel. Hebben wij nodig dat God ons van uur tot uur hervormt, zo moeten wij evenwel de oefening in deze leer ter hand nemen.

Betreffende ten slotte hen die afgeweken zijn zo moeten zij ten einde toe doorzocht worden. En God begint daar al mee als Hij hen prikken geeft, zodat zij de tanden knersen, wanneer men hen vermaant en zo zullen zij zich altijd tevergeefs afkeren, want God zal hen doorgronden, maar dat zal zijn om hun schande aan heel de wereld te tonen, in plaats dat Hij Zijn beeld in hen zal hervormen, zoals in ons. Daarom zal men de bozen, in plaats dat hun zonden vergeven zullen worden, in al hun schande aanschouwen. Laten wij dan Hem verkiezen, naar wie ons hart het meeste uitgaat. Indien wij nu liever deelgenoten willen zijn van de genade Gods, dan moeten wij Hem ons schande ontdekken en dan is het God, die haar wil begraven. Wanneer wij daarentegen onze boosheid liever willen bedekken, dan moet Hij Zijn ambt uitoefenen, omdat Hij de Rechter der wereld is.

Hij voegt eraan toe: om een ieder te geven de vrucht van zijn verzinsels, want hij heeft te voren gezegd: wie is het die het hart des mensen zal doorgronden? om daarmee te tonen dat de mensen alleen elkaar niet kennen, maar dat ook een ieder zichzelf misleidt.

Zo, zegt hij, moeten we komen tot God, die onze wegen wel weet te onderzoeken en zo zullen wij niet geoordeeld worden naar onze voorstelling en naar onze maatstaf, en zal ieder die de leer verworpen heeft, daar rekenschap van af leggen.

De profeet voegt er een voorbeeld bij, om aan te tonen dat God wel aan Zijn doel zal komen met hen, wier Meester Hij heeft willen zijn. En om Zijn gezegde te bevestigen zegt Hij dat de mensen noch op de schepselen noch op zichzelf zullen vertrouwen. Hij zegt dat de mensen, wanneer zij rijkdommen hebben opgehoopt God dan verachten als ze Hem niet onderworpen waren, zoals namelijk een patrijs uitbroedt wat ze niet

gelegd heeft en wanneer zij de patrijsjes uitgebroed heeft, dan weten zij haar moeder wel te vinden en laten haar gaan die de eieren geroofd heeft. Want dit is de sluwheid van de patrijs, of wel zij verliezen haar eieren door een onwetendheid die in hen is en dan gaan ze andere roven. Maar altijd vinden de jongen de list om haar alleen te laten en naar haar moeder te gaan.

Als zij mocht denken dat ze plezier zal hebben van de patrijzen die ze uitgebroed heeft, dan laten ze haar alleen. Zo stellen ook de bozen zich voor de rijkdommen te genieten, die zij van alle kanten hebben opgehoopt, maar na er deerlijk van gekweld te zijn, vergaat het hen als de patrijzen, want hun goed vliet van hen weg, waar ze zullen weten dat ze niet rechtvaardig verkregen hebben.

Wij hebben dus een voorbeeld gezien van hetgeen door de profeet getoond is, namelijk dat wij onszelf bedriegen, als wij op onszelf en op de schepselen vertrouwen, maar dat een ieder die op God wil vertrouwen, zijn geest van al het overige moet ontleiden. Zeker kunnen zij die goederen hebben er gebruik van maken, maar dan moeten zij dat niet doen met een dolle begeerlijkheid. Maar zij daarentegen die er zich aan overgegeven hebben en die er hun vertrouwen op stellen, die zullen ten laatste ondervinden, dat zij bedrogen zijn. En God Zelf heeft ons door deze patrijzen willen tonen, dat Hij aan de kleine schepseltjes een geest zal weten te geven om de dwaasheid van de mens te veroordelen.

En waar het de natuur van de beesten is om haar moeder te volgen, zo gaat het er toch maar om welke geest er in de eieren zit. En niettemin heeft God deze list in de beesten geplaatst om een voorbeeld te geven hoe zij die van alle kanten het ene stuk land na het andere bijeengeschrapt hebben, in hun verwachting teleurgesteld te zullen worden.

Want zij schijnen wel rijk te zijn, maar gelijk het land ongevoelig is, zo is het dat God aan het land geven zal, dat het aan de handen ontsnappen zal van hen die bet kwalijk verkregen hebben. Het is God die toont dat de mensen niet kunnen verdragen dat de mensen zich te buiten gaan, om van alle kanten naar zich toe te halen.

Zeker zullen de schepselen hen voor een tijd onderworpen zijn, maar daarna gaat altijd het ene stuk land na het andere van hen heen.

Waarom? Omdat God dat niet wil. Deze stof verdiende wel uitgebreider behandeld te worden, maar om het hierbij te laten, zo zullen wij nooit bij God komen zolang onze harten van deze boosheid niet gereinigd zijn. Laten wij tenslotte, nadat wij gezien hebben dat onze harten vol kwaadheid zijn, het middel leren zoeken, te weten in God alleen, want er is geen ander die onze ziekten zal zoeken te genezen.

Laten wij ons volgens deze leer ter neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat Hij ons hervorme, zodanig dat wij in heel ons leven kunnen tonen dat wij Zijn kinderen zijn en dat wij onze Vader kennen, dat wij Hem namelijk aanhangen en ons niet van Hem afkeren, zoals wij de gewoonte hebben. En dat het Hem daartoe behage ons met Zijn Heilige Geest te vervullen, opdat wij zouden komen om Hem onze gebeden aan te bieden, dewelke wij Hem zullen voorstellen, zeggende: *Hemelse Vader*, enz.

GEBED

Almachtige God, daar wij niets zijn, te weten minder dan iets, bewijs ons de genade dat wij kunnen gevoelen en kennen onze armoede en gebrek zo als ze is. En dat wij met afzien van alle vertrouwen, dat wij kunnen hebben, voor zover ze op onszelf en al wat in de wereld is, aldus leren vluchten tot U in alle nederigheid en onderworpenheid en dat wij alle vertrouwen op U stellen, wat betreft het goed dat wij in deze wereld verkregen hebben als ook ons eeuwig hert, en dat Gij de enige zijt aan wie de eer blijft

en gegeven wordt. En dat wij bij U blijven al de tijd van ons leven en dat wij door dit middel volbarden om Uw Naam in alle nederigheid aan te roepen, opdat Gij ons Uw hulp en bijstand maar niet voor een keer geven moge, maar dat wij verzekerd zijn, dat Gij hen altijd bij zult staan, die U met een goed geweten aanroepen, totdat wij eindelijk vervuld zullen zijn met de volheid van al de goederen, die ons toegekend zijn in de hemel door Jezus Christus, onze Heere. Amen.

ZEVENTIENDE PREDIKATIE
JEREMIA 17 : 11 - 14

Uitgesproken op donderdag 25 juli 1549.

Zoals een patrijs eieren uitbroedt die zij niet gelegd heeft, zo zal hij zijn die rijkdommen vergadert, maar niet met verstand. Hij zal ze in het midden zijner dagen achterlaten en zal in zijn einde een dwaas zijn.

(Vertaling van Calvijn)

Heden ten dage houdt men hen voor wijs die hun voordeel weten te doen. En het is nu niet alleen, dat men van deze gedachte is, maar alle tijden heeft men het ervoor gehouden dat hij die het verst gevorderd is, ook de wijste is en dat het middel om daartoe te komen niet bestaat in een eenvoudig leven. Daarom moet men met de wolven huilen, maar zo dat men zegt: het is alles maar tijdelijk. Daartegenover zien wij het gevoel van de Heilige Geest, die verklaart hoe zij die met het vergaren wel voor wijzen gehouden mogen worden, maar toch steeds weer uitgelachen werden en dat zij bovendien in hun verwachting teleurgesteld zullen worden en de erfenis niet zullen genieten, die zij door slechte middelen verkregen hebben.

Ziedaar een dubbele straf van God over hen die het goed van een ander tot zich trekken. Het is dat zij er geen genot van zullen hebben, en hoewel het hun bedoeling is en het lijkt, dat God er hen van moet laten genieten, zo zullen zij toch in hun verwachting teleurgesteld worden, zo vaak als God hun schande naar voren zal brengen. Zo zullen ze dan als de patrijzen zijn, die de eieren uitbroeden, die ze niet gelegd hebben.

Waarom? Omdat onze Heere zal tonen, dat de schepselen, hoewel zij geen verstand hebben, toch altijd hun handen zullen weten te ontsnappen, zoals het jonge patrijsje wel weet, dat het zijn moeder niet is, die het uitgebroed heeft en kennis genoeg heeft om te weten hoe het zich naar zijn moeder zal terugtrekken, waaraan het ontroofd was. En zo blijft dan de patrijs, die zulke grote moeite gedaan heeft om de eieren, die de hare niet waren, uit te broeden, terwijl ze de kleintjes tracht te verzorgen en daar van geniet, teleurgesteld achter, als zij ziet hoe ze haar verlaten.

Zie dan nu hoe zij eraan toe zijn die zoveel moeite doen om te garen, maar die geen warmte ontvangen van hetgeen ze hebben. Dan mogen ze hun vermaak in de rijkdommen zoeken, die ze op bedriegelijke wijze vergaard hebben, maar dan zullen ze aan hun handen ontglippen en ontsnappen.

Maar o, wij geloven het niet als wij er geen ervaring van hebben. Ja, zien wij niet dat zij die zo hard gewerkt hebben om rijkdommen te vergaren door God plotseling worden weggerukt, of dat zij er tot in hun ouderdom nooit genoeg van gehad hebben en dat zij, wanneer zij zoveel mogelijk bij elkaar geschraapt hebben, steeds honger lijden en dat zij bang zijn dat zij te kort komen.

En durven zij er niet van te genieten, hoewel zij genoeg hebben, zo moet hierop bezuinigd worden en daarop bezuinigd en zo kan men zien hoe zij versmachten en zijn als een mens die het brood voor zich heeft, maar die het niet durft te gebruiken.

Men kan tot hun wel zeggen: broed, patrijs, broed en waak, onderwijl anderen slapen. Maar nooit zult gij genot hebben van uw goederen. En dan moet later boven dit alles hun dwaasheid ontdekt worden, en gebeurt het dat zij die zoveel opgepot hebben, de stroppen opgepot hebben die hun en hun kinderen ervan vervreemden. Want zij die

rijkdommen vergaard hebben geven de kinderen gelegenheid om losbandig te leven, want er zijn mensen in de weer, die hun doen geloven dat zij goden zijn. Want zij zijn erop uit om een en ander zonder nadenken door te brengen, zodat zij er ten laatste alles doorgebracht hebben. En als zij later niet meer weten de kost te verdienen en niet geleerd hebben te werken dan moeten ze gaan roven en stropen.

Zo zien wij dat de kinderen uiteindelijk de dupe worden van het goed dat de vaders door hun werk bij elkaar geschraapt hebben. En niet alleen dat zij hun goed kwijt raken, maar ze gaan ook ten gronde en worden diep ongelukkig. En, zoals ik gezegd heb, dan moeten ze gaan stelen. Aan de galg, aan de galg dat zij komen. Zo zien wij dat zij die zo ijverig waren om schatten te vergaderen beschaamd worden zowel voor God als voor de mensen.

Zo erg, dat men als men hen aanziet, moet zeggen: moet men geen medelijden hebben met deze mensen, die zo hard gewerkt hebben om rijkdommen te verzamelen?

Want als ze zo druk niet geweest waren, zo zou God Zijn zegen over hen en hun werk gegeven hebben. Maar toch ziet men dat zij zo hard gewerkt hebben om rijkdommen te vergaren. Waartoe? Dat God erin zou blazen. Zo zien we hoe de profeet ons dit voorbeeld geeft, opdat wij deze vermaning ter goeder uur en steeds zouden aannemen en ook zo vaak wij zien dat de rijkdommen een gelegenheid zijn voor verwoesting.

En voor hen die ze vergaard hebben en voor hun kinderen, ja wij zien ook dat de mensen zo bevangen worden van de gierigheid.

Men moet er op letten, dat God tegen de neiging van Zijn natuur in, deze vervloeking brengt, opdat wij leren tevreden te zijn met Zijn goede wil.

Vervolgens geeft God ons de leer, opdat een ieder erop toe zie dat hij gematigd leeft, en dat zij die veel hebben er wel op letten, dat er niets is of God moet er Zijn zegen over geven en dat Hij hun het vermogen gegeven heeft om er hun naaste mee te helpen en niet om hen te verslinden, en dat zij die weinig hebben, weten dat het toch wel voldoende zal zijn voor hen en voor hun kinderen om er van te leven. En dat wij altezamen weten dat er niets is of God moet er Zijn zegen over schenken.

Nadat de profeet de Joden er nu van overtuigd heeft, dat er niets van kan blijven, voegt hij eraan toe: *o Heere, wiens troon heerlijk is, een Hoogheid is van den beginne, de plaats van ons heiligdom, de Hoop van Israël, zij allen die U verlaten, zullen beschaamd worden.*

Als wilde Hij zeggen: God heeft Zich aan ons verheerlijkt en heeft Zijn zitplaats in Jeruzalem, maar waartoe dient dat als de mensen zich evenwel aan de vervloeking overgeven?

Zullen ze zo niet verhard worden? Daarmede toont de profeet dat het vonnis van het volk te zwaarder zal zijn, als zij zich niet opgemaakt hebben om God te eren, zoals het moet. En nu God heden ten dage Zijn troon onder ons heeft, zoals Hij Zijn Majesteit heeft tot in de hemelen, zo wil Hij ook door ons geëerd worden. Wanneer wij dat alles nu hebben, laten wij dan toezien dat wij niet onder zulk een vervloeking vallen als waarvan de profeet spreekt.

Dat wij dan vlijtig deze woorden van de profeet onderzoeken, want wij zien heden ten dage, dat die ook over ons is.

Zeker heeft God geen materiële stoel, op geen enkele plaats, zoals Hij die had in Jeruzalem, maar door het Evangelie kent men Hem als de soevereine Koning. En vervolgens beantwoordt Zijn troon in de hemel daaraan, want onze Heere toont door ons het Evangelie te geven, dat Hij niet wil dat wij zo vast aan de aarde gehecht zijn, maar dat Hij ons naar boven wil trekken.

Ziet waarom het Evangelie het hemelrijk genoemd wordt. Het komt als een plechtige

verklaring dat Hij onder ons wil regeren.

Hoewel Hij geen materiële tempel meer heeft als in Jeruzalem, zo heeft Hij er toch een, maar een veel grotere. En hoewel er geen plechtige ingebruikneming meer plaatsheeft als door Salomo en Aäron plaatsgehad heeft, zo hebben wij daartegenover het bloed van Christus. Laten we toezien dat we daar ons vertrouwen op stellen!

Want wanneer wij ons tot de schepselen begeven en door deze verderfelijke dingen misleid worden, zo wil God ons aantonen dat Hij volmaakt alle goed bezit en dat Hij niets met ons vordert en niets bij ons bereikt, al is het dat wij er niet schuld-;_- aan staan.

Zou dat geen gelegenheid voor ons zijn om te zeggen: *o heerlijke Troon, allen die u verlaten zullen beschaamd worden*. Ziet wat men van ons moet zeggen: zij wilden deze eer hebben, maar zij hebben haar verloochend door hun boosheid, en wat erger is, ze hebben ze voor alle vuilheid aangewend. En waar is deze heiliging? Ziet hoe alle eerbewijzen, die God ons gedaan heeft, evenzoveel artikelen zullen zijn in ons proces, teneinde de uitspraak van ons vonnis vast zou zijn.

Laten wij dus van Hem leren hoe wij hulde zullen brengen aan onze Koning. En zien wij echter dat Hij uit Zijn verhevenheid wil dat Zijn Evangelie onder ons gepredikt wordt, als dat Hij het ook heeft geheiligd om de bevlekkingen van deze wereld van ons weg te nemen, zo moeten wij er naar staan om de vuilheden van deze wereld en onze rampzalige begeerlijkheden weg te doen, op zulk een wijze, dat Hij ons Zijn genade kan vermeerderen, ja alles wat er in de wereld aan schittering geweest is en er tot de jongste dag zal zijn.

Hij voegt eraan toe: Heere, die u verlaten hebben, zullen beschaamd worden. Want zij hebben de fontein van het levende water verlaten. *U, Heere!* Hij had gezegd dat de troon des Heeren heerlijk is; en hij had de plaats van het heiligdom genoemd.

Maar om te tonen dat de verdorvenheid van hen, die de Heere verlaten hebben, nog groter is, zegt hij: *zij hebben U verlaten, U, die de Hoop van Israël zijt*. En daarin toont hij, dat wij, als wij God vóór ons hebben, stof hebben om tevreden te zijn, want dan hebben wij de Troon der heerlijkheid. dan hebben wij de bereidwilligheid Gods zelf jegens ons, zoals de Joden die hadden; in het kort, dan zijn wij het ware Israël, volgens de Heilige Paulus. waartoe dient anders de leer die wij alle dagen hebben dan dat wij geheel en al aan Hem verbonden zullen zijn? Zo dat wij niet kunnen zeggen: ik kijk naar alle kanten uit, omdat ik geen heil zie.

Helaas kunnen wij zo niet spreken, want God laat ons niet staan. Waar hij zo goed getoond heeft dat wij gelegenheid hebben om ons aan Hem vast te houden, daar zegt hij, dat zij die zich daarvan afwenden, beschaamd en ongelukkig zullen zijn. Zo heeft de profeet met de toevoeging Hoop van Israël de allergrootste ondankbaarheid van het volk willen tonen. Gewis zullen de ongelovigen, die nooit onderwezen zijn, zich daarom wegens hun ongelovigheid nooit kunnen verontschuldigen, dat zij zich tot de schepselen gewend hebben om niet verdoemd te worden. Maar wij zien wel dat onze verdoemenis dubbel zal zijn, want als de ongelovigen straf ontvangen, wat zal dan de onze zijn, wanneer wij het nog erger gemaakt hebben dan zij die nooit Zijn liefde gevoeld hebben? De profeet voegt eraan toe dat zij beschaamd zullen worden. Want zoals wij in een ander gedeelte gezien hebben, dat zij die nooit van God hebben horen spreken, evenwel geen verontschuldiging hebben, omdat de natuur genoegzaam leert dat er een Schepper is, zo weten wij derhalve dat zij die zich afkeren om zich tot bijgelovigen te wenden, verdoemd zijn.

Daarbij zijn degenen die de wil Gods geweten hebben, als zij Hem daarna gaan

verlaten, er niet erger aan toe dan die Hem nooit gekend hebben. Laten wij dan het Woord Gods wel smaken, dat zegt: *zij die U verlaten hebben*, want wij zijn verdorven en trouweloos als wij ons van de leer hebben afgekeerd.

Nu zegt hij verder, dat zij afgeweken zijn om duidelijk hun ondankbaarheid aan te tonen. Want als zij afgeweken zijn, dan volgt daaruit, dat zij erbij geweest zijn, en de heilige Paulus zegt van de Joden dat ze een persoonlijke omgang met God hadden. En zo zien wij waarom de profeet eraan toevoegt: *Heere, zij zijn van U afgeweken*.

Dat we er dan op letten, dat als we God hebben leren kennen, wij daardoor te meer tot Hem moeten naderen. Het is niet genoeg om één stap gedaan te hebben, maar we moeten de tweede en de derde ook doen.

Het moet zover komen als de heilige Paulus zegt, namelijk dat God alles is in allen. Laten wij ons uitstrekken, zoals Paulus zegt: ik strek mij uit naar de dingen die voor mij zijn, vergetende de dingen die voorbij zijn en lettende op die vóór zijn. Bedriegt een mens zichzelf niet, die zich wijs wil maken dat hij genoeg gelopen heeft en die midden op de weg blijft staan?

Steeds zien wij weer dat zij die de waarheid enigszins gekend hebben, zich daar weer van afkeren en tot een losbandig leven over gaan.

Waarom? Omdat zij er niet toekwamen om er ter bekwamer tijd van de profiteren.

Dus worden wij daardoor vermaand om zo niet te doen. Maar steeds, als wij het kwade zien, laten wij niet na om het te doen. Lijkt het niet of wij tegen God samen gespannen hebben? Maar waarom is het dat Hij ons de predicates geeft? Is het niet om ons tot Zich te trekken? Het is alsof Hij de handen naar ons uitstrekt, zoals door Jesaja wordt gezegd. Nu legt een ieder zich naar alle kanten op zijn ijdelheden toe.

Terwijl wij er ons op toe moeten leggen om de leer die wij gehoord hebben in de herinnering te bewaren, en er sommigen niet willen dat zij aan hun oren getrokken worden, in weerwil dat wij hier zijn om te horen, zo zijn onze geesten elders en bouwen wij kastelen in Spanje.

Ziedaar hoe wij in plaats van tot God te naderen, ons best doen om ons steeds meer van Hem te verwijderen. Zo wil God ons nog ondersteunen en als Hij ons ondersteund heeft maken wij misbruik van Zijn medelijden. Indien wij niet te schande willen worden, waarmee de profeet ons bedreigt, dan moeten wij trachten daartoe meer en meer te komen, want zij die er zich aan onttrekken, zullen in de aarde geschreven worden.

Nu voegt hij er de reden aan toe, als hij zegt, dat zij de fontein van het levende water verlaten hebben.

Verdient hij die bij de levende fonteinen gaat zitten, terecht niet te sterven van dorst? Nu is het wel zo dat wij God kennen als de fontein van het levende water, maar dat wij bakken voor ons graven.

Maar waartoe? Het zijn fonteinen waar het water uit wegstroomt. En nadat wij ons van God hebben afgekeerd, die de fontein van het levende water is en wij onze toevlucht tot de bakken hebben genomen, vinden wij er alleen maar modder, en als het uiterlijk nog wat lijkt, dan stroomt alles nog weg.

Laten wij dus onze plicht leren vervullen. Na deze uitlegging zullen wij er niet langer bij stil blijven staan.

Maar in de eerste plaats willen wij aanmerken, dat als onze Heere Zich een fontein noemt en dat dit maar niet een titel is, die Hij gemeen heeft met andere fonteinen, maar dat deze titel in het bijzonder voor Hem is. Laten we dan leren dat wij datgene wat Hij Zijn Majesteit toekent, voor Hem alleen moeten bewaren.

Dat is het wat wij in de eerste plaats hebben aan te merken. Nu wordt Hij een fontein van levend water genoemd om aan te tonen, dat Hij nooit uitgeput zal raken. En dat een ieder die hier komt en er genoeg van neemt, daarvan nog over zal houden.

Niet dat de genade Gods werkeloos is dat zij minder in u wordt, maar wij zien haar werkeloos voor uw ogen. Wij hebben nu op te merken dat deze fontein niet onder u besteld is om onder de aarde verborgen te blijven, maar dat een ieder daarvan kan nemen.

Ziedaar hoe wij door de profeet vermaand worden, dat wij al hetgene wij in deze wereld nodig hebben om levend te blijven, bij God moeten zoeken en nergens anders. Hij strekt de hand ons toe zover als de hemel reikt.

Laten wij denken dat als de zon schijnt het niet anders is dan omdat God er Zijn hand voor uitstrekt. Wanneer de wateren ons haar vissen geeft en de aarde zijn vruchten, dan is het God die Zijn hand heeft uitgestrekt om ons te geven hetgeen dat dienstig is. Maar als het zo gesteld is dat wij alles in Hem moeten zoeken, dan wordt Hij daarom de fontein van het levende water genoemd.

Laten wij ten slotte niet vrezen dat als God ons zo ruim met Zijn goed bedeeld heeft, dit verminderd zal worden, zoals wij ons kunnen voorstellen dat mensen die veel gegeven hebben, niets meer bezitten. Maar zo is het niet met God, want wij behoeven er niet aan te twijfelen dat dit levende water ons achtervolgen zal in leven en dood. En niet alleen heeft Hij het goed om ons in het leven te houden, maar we moeten ook het derde punt overwegen, namelijk dat Hij niet wil dat Zijn wateren verborgen blijven.

Gewis, als wij God in Zijn Majesteit zoeken, dan zal dat een bron onder de aarde zijn, want wie is het die tot God kan opklimmen om Hem te vinden in Zijn glorievolle Majesteit?

Maar hoe? Hij vertoont Zich aan ons in Christus Jezus.

Ziedaar waarom gezegd wordt dat Hij het begin is van het leven en dat Hij de volheid heeft van alle goed, opdat wij van Hem ontvangen genade voor genade. Laten wij dus leren dat God, zoals Hij Zich steeds in Zijn Woord geopenbaard heeft, nu aan ons verschenen is door Jezus Christus, opdat wij niet zouden kunnen zeggen: *waar is het dat wij Zijn genade moeten zoeken?* En: Wij moeten vleugelen hebben!

Nee, nee, maar wij moeten alleen de mond openen, opdat wij namelijk door het geloof opening aan God geven. Wanneer Hij slechts vraagt om binnen te treden door Zijn leer, dan moeten we Hem deze ingang verlenen.

Ziedaar hoe onze Heere verklaart dat Hij de bron van het levende water is, hetgeen niet zeggen wil dat Zijn goed ons verborgen is, maar dat Hij ons die middellijk geeft, opdat wij ze in Christus Jezus zoeken. Nu zegt de profeet om ons de ondankbaarheid te tonen van hen, aan wie God Zich verklaard heeft: *o Heere, genees mij, en ik zal genezen zijn; red mij, en ik zal gered zijn, want Gij zijt Mijn lof.*

Daarin toont Hij de verzoeking die er voor de gelovigen is, wanneer zij zien dat men zich zo van God afkeert. Wat is het dat de mensen zich zo van de leer van God afkeren?

Ziedaar hoe de gelovigen in gevaar zijn van beroerd te worden, als ze zulke ergernissen zien.

Wij zien dat het Woord van God niet maar op ene plaats gepredikt wordt, maar op alle, maar desniettemin zien wij onophoudelijk, dat de papisten zulke vijanden zijn van de kinderen Gods, dat ze wel wilden dat ze van de aarde uitgeroeid werden.

Ziedaar waarom het Woord van God hen nergens toe dient. En hoe staat het met ons? In de meesten is daar geveinsdheid, sommigen van hen geven zich openlijk over aan

de spot. Men ziet hoe zij die voor een tijd ijver voor God getoond hebben, zich nu te buiten gaan als wilde beesten. Wij zien dus even zo grote ergernissen als de profeet in zijn tijd heeft gezien.

Zo moet dat de neiging in ons verwekken om evenals de profeet de toevlucht tot God te nemen. En zo moeten wij zeggen: Heere, genees mij, en ik zal genezen zijn. Evenals wij, als we een pest gewaar worden, God bidden dat Hij ons beware. Ja, om de zorg die we hebben voor ons lichaam, ... en wanneer wij, echter zien dat de ongerechtigheid is als een vloed over heel de aarde, zouden wij dan niet denken dat onze geesten er door besmet worden? En hoevelen ziet men steeds die daaraan denken? Waarom? Het is omdat wij er geen behoefte aan hebben om tot God te bidden, dat Hij niet toelaat, dat wij door zulke ergernissen vervoerd worden.

Zo zien wij dan hoe Jeremia, die aan een engel uit de hemel onder de mensen gelijk is, geen andere behoefte heeft dan om alles tot God terug te brengen en om God te verheerlijken.

Dat men altijd goed wete hoe broos een mens is en dat Hij geschud kan worden, als hij zulke ergernissen ziet.

Indien er deze vreze in Jeremia geweest is, waar is ze dan bij ons? Maar ieder moet op zichzelf zien. Als de profeet gezien heeft dat er slechts ondankbaarheid onder de mensen is, dat zij die de kennis Gods ontvangen hebben, zich daarvan afkeren, moeten wij die dan niet evengoed zien? Zo vermaant de Heere ons dan met het oog op de tegenwoordige tijd, dat wij ons begeven onder Zijn schaduw, want wij kunnen ons niet zo verheugen of wij zijn altijd verloren. Maar laten we leren tot God te bidden en te zeggen: Heere, genees mij, want als Jeremia er ook niet van uitgezonderd kan worden, wie zal er dan van ons uitgezonderd kunnen worden?

Want hoewel God deze fantasie die wij van nature hebben, verbeterd heeft, zo blijft zij toch nog in ons, als God Zijn ambt niet uitoefent in onze harten om dat te onderzoeken, en wij ten einde toe niet gereinigd worden.

God moet ons dus in de eerste plaats bewaren en vervolgens moet Hij onze ziekte genezen, zoals een medicijnmeester zijn verhoed- middelen aan een mens geeft om te beletten dat hij in een ziekte valt.

Alzo moet God er ook voor ons gebruik van maken, want Hij is onze geestelijke medicijnmeester en moeten ook de aller-volmaaksten zulke verzoeken gevoelen.

Heeft God ons te voren behoed, zo moet Hij ons genezen, te weten dat Hij ons het heilzame middel geve. Wanneer we dus zien dat Jeremia zo gebeden heeft tot God, dat Hij ons behoede en dat Hij ons geneze, wat betekent dan de vrije wil van de papisten, de heidenen en andere ongelovigen? Dus zien wij hoe verkeerd het is, want als wij een vrije wil hadden, dan konden wij ons houden in de goede staat waarin wij verkeren, ... en wij zien wat de profeet zegt: *genees mij, en ik zal genezen zijn*. Nu, als de mens zich voor vallen niet kan bewaren, hoe kan hij zich dan oprichten?

Ziedaar een duidelijke verkeerdheid dat de mensen hun hals niet willen geven om zich aan God te onderwerpen, waar zij denken dat zij zich kunnen handhaven, en dat zij zichzelf, waar God hen bewaart, ook wel kunnen bewaren. Maar de profeet kent het alles aan God toe en belijdt dat er niets van ons bij is.

Hij voegt eraan toe: *want Gij zijt mijn lof*, daarmee duidelijk makende, dat als wij willen dat God ons bewaart, wij op onszelf niet moeten vertrouwen. Laten wij dan tot Hem gaan en weten dat Hij macht heeft om alles in stand te houden en dat Hij daar jegens ons gebruik van zal maken.

Laten wij ons volgens deze heilige leer ter neerwerpen voor het aangezicht van onze

goede God in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat wij, wetend dat al ons welzijn in Hem is, voor Hem ontvlammen om meer en meer tot Hem te naderen en dat Hij er ons toe trekke door Zijn Heilige Geest en dat Hij ons beware voor alle ergernissen, waarvan wij heden ten dage zien, dat zij ons kunnen aftrekken tot ongelovigheid. Dat Hij niet alleen ons deze genade bewijze, maar alle volken en naties op de aarde, enz.

GEBED

Almachtige God, dat het U behage ons te leren, dat wij ons zodanig aan U gewennen, dat wij, hetzij dat wij rijk, hetzij dat wij behoeftig en arm zijn, ons eigen geluk geheel verachten en van U alleen volkomen afhankelijk zijn, en dat wij volharden in het heil, dat Gij ons alleen doet genieten, totdat wij aan die eeuwige rust zijn gekomen, waarin wij al ons vermaak zullen hebben, namelijk dat wij deelgenoten zullen zijn van de heerlijkheid die ons door het bloed van Uw enige Zoon, onze Heere, verworven is. Amen.

ACHTTTIENDE PREDIKATIE
JEREMIA 17 : 13b, 15, 16

Uitgesproken op vrijdag 26 juli 1549.

***Ziedaar, die tot mij zeggen: waar is het Woord des Heeren? Laat het nu komen. ...
 Maar Ik ben niet te ver gegaan om een herder voor U te zijn en Ik heb de dag der
 verdrukking niet verlangd, gij hebt het geweten.***

(Vertaling van Calvijn)

Het is jammer dat wij verlangen naar hetgeen dat God als een zware vervloeking verwerpt. Gewis, wij verlangen naar hetgeen ons goed lijkt, maar wij verkiezen het kwade. Want in plaats dat ons hart in de hemel is, stellen wij het op de aarde, en een ieder is tot dit kwaad genegen, zoals wij tevoren onderzocht hebben. En zo zien wij dat als God een aller-zwaarste straf wil afkondigen, zegt dat de mensen in de aarde geschreven zullen worden. Zien wij nu niet dat we geheel verkeerd zijn? Laten we nu letten op wat de profeet zegt, dat zij die zich van God hebben afgekeerd, in de aarde geschreven zullen worden, en dat zij als de wilde beesten zullen zijn. Want hetgeen wij hier hebben dat hebben wij met de beesten gemeen. Welnu, God roept ons tot de hemel. Als wij daar niet heen willen gaan, dan is er een goede reden dat wij op de aarde blijven met de honden en andere beesten. Wij zien dus dat wij met de wilde beesten op de aarde moeten blijven, als wij tot God niet willen naderen.

Maar de profeet toont hier, dat de mensen het onderscheid niet zien om zich van de aarde af te trekken om God aan te hangen, zoals hij in feite zegt dat de mensen met God spotten en Hem verachten als zij niet in Hem geloven. En toch zeggen zij: waar is het Woord des Heeren? Gij hebt gezegd dat Hij Jeruzalem verwoesten zou! Hei, waar is Zijn Woord? Laat Hem haastig komen!

Welk een afschuwelijke lastering, dat de mens zich tegen God verheft. Hoewel de profeet het van zijn tijd gezien heeft, zo heerst deze trots tegenwoordig nog, dat de mensen zo dolzinnig zijn om God te verachten, en dat zij het niet alleen zeggen, maar het met hun leven voldoende tonen.

Want men protesteert alle dagen tegen de oorzaak waarom God tegen ons verbolgen is en wie is er nu die zich betert? Veracht men God niet als men geen rekening houdt met Zijn woorden. Ja, want als wij ze geloven dan zullen wij verbaasd zijn. Maar hoe? Wanneer wij er geen rekening mee houden, dan is dat een duidelijk teken dat wij God niet meer eren dan een blaffende hond. Voor een hond zijn wij nog bang dat hij ons bijt, maar als God spreekt is er geen aandacht in onze harten, ja, dan komt zelfs het geluid van Zijn woorden nog niet aan onze oren.

Ziedaar, hoe God niet alleen uitgedaagd werd in de dagen van de profeet, maar hoe Hij dat nu nog gedaan wordt. En wat erger is, wij zien dat deze spotters of veel meer deze uitbrakers van verfoeilijke lasteringen, wanneer men hen dreigt en zegt dat het onmogelijk is dat God ons langer verdraagt zonder Zich te wreken, spotten en zeggen: ha, laten ze geloven zoveel zij willen! Welk gezag hebben zij wel over ons?

Daaruit kunnen wij zien, dat wij, als wij dit van onszelf gezegd hebben, geen steun in deze leer van God kunnen hebben. Zeker is dat zij, die zulke godslasteringen uitbraken, denken dat ze dat tegen mensen doen, zoals zij ten tijde van Jeremia deden, maar zij hebben geweten dat het tegen God was. En daarbij zien we nog hun wantrouwen in hetgeen ze zeggen: laat Hem komen, laat Hem komen, alsof ze God wilden uitdagen. Hij zegt het alleen maar, maar Hij laat het niet zien. Zie welk een

verwonderlijke hardheid en stijfhoofdigheid, maar zo is het met hen nu nog gesteld. Men kan hen met het volste recht de wraak Gods aantonen, die over hen zal komen., maar altijd denken ze weer, dat er ten slotte niets van komen zal. Zo worden wij hierdoor dan vermaand om eerbied voor Gods Woord te betonen, en als wij Zijn bedreigingen horen, niet verwonderd te zijn, dat ze nog niet gekomen zijn en dat Zijn Woord zoveel gewicht bij ons heeft, alsof de zaak reeds aanwezig was. Als wij dat niet doen, laten wij er dan op letten, dat de uitspraak van de profeet Jeremia reeds jegens ons gedaan is, want hij betuigt dat het niet tegen hem is, tegen wie de mensen zich richten, maar tegen God. Zie daar hoe wij, als wij Zijn bedreigingen horen, voor het Woord Gods niet behoeven te vrezen, zoals Jesaja zegt. Wanneer God Zijn kinderen een merk wil geven, dan zegt Hij dat zij voor Zijn bedreigingen vrezen, en daaruit kunnen wij zien hoe nodig ze gedaan moeten worden.

Hij voegt eraan toe, *dat hij niet te ver gegaan is om een herder voor God te zijn.*

Hoewel dit gedeelte hier zo niet vertaald wordt, zo is toch de rechte mening van de profeet: *Heere, ik heb me niet gehaast een herder voor U te zijn*, als wilde hij zeggen: Ik heb me er niet toe gedrongen om op mijn fantasie te letten, maar ik heb alleen Uw roeping gevolgd. Want hij neemt dit woord herder voor de dienst, die hem opgedragen is en zo heeft hij als Zijn profeet Zijn taak en ambt willen uitoefenen, zonder tegenzin, namelijk tegen het Woord Gods.

Ziedaar de bedoeling van de profeet, namelijk om hen, die Zijn leer veracht hebben, te tonen dat zij dit niet alleen hem aandoen, maar dat Godin aanmerking zal nemen, dat zij de mensen niet dienen, maar God.

Ziedaar waar wij op letten moeten, dat wij, als men ons het Woord Gods opdraagt, en het in ons veracht wordt, niet moeten letten op de sterfelijke mensen, alsof wij hen wilden beledigen, maar dat wij weten dat God er altijd Borg voor zal staan en dat wij gevoelen dat men Hem belasterd heeft, want Hij wordt om Zijn Woord gelasterd, als Het zo verworpen wordt.

Ten slotte zien wij hier nog welke het ambt is van een goede bestuurder, namelijk dat de mensen zichzelf niet opdringen, maar dat zij God volgen, namelijk Zijn roeping.

Wanneer God nu gesproken heeft dat men Hem zal volgen, dan moet geen dwang achter deze roeping schuilen, maar dan moet men zijn taak getrouw uitoefenen. Het gaat er geheel om, dat zij het Woord Gods, dat zij ontvangen hebben, verkondigen en er niets van zichzelf aan toevoegen. Want wanneer wij tot deze dienst geroepen worden, dan krijgen wij een voorgeschreven taak. Wij hebben dus maar niet alleen de opdracht om het Woord te verklaren, want wanneer Hij Zijn kerk ingesteld heeft, dan heeft Hij haar de profetie gegeven om het volk te onderrichten.

Ziedaar waarom wij naar de dienaren van het Woord Gods moeten luisteren, namelijk dat wij uit de profetieën bedreigingen en verbeteringen zouden trekken.

Ziedaar de taak van de herders, namelijk de dienaars. En zij die daar buiten willen gaan zijn geen herders, want wie zal durven zeggen: ik sta boven Jeremia en heb meer te vertellen? Laten wij God dan volgen, anders zal Hij ons niet erkennen en verdienen wij in Zijn kerk niet gehoord te worden.

In het kort, wij hebben hier een schoon gedeelte om te onderscheiden tussen de dienaars Gods en hen die zich deze titel op valse wijze aangematigd hebben.

Als wij dus luisteren naar hetgeen een of andere prelaat uit zichzelf zegt en we letten erop hoe hij het Woord Gods geweld aandoet, kunnen wij dan zeggen dat hij geen herder is, daar hij ons leugens verkondigt, welke prelatur hij ook hebben moge?

Zo zien wij dan in heel het pausdom dat zij die zeggen prelaten te zijn door het

gevoelen van de profeet veroordeeld worden. Waarom? Want waar is de leer die zij verkondigen? Lijkt deze niet beneden hun waardigheid te zijn? En wat is het dat zij dan nog zeggen? Enkel leugen! En omdat zij een leer hebben, die geheel verschilt van die van de profeten, moet men ze verwerpen. Laten wij er dus op letten, wanneer zulke bozen een ambt van prelaat veinzen, dat wij niet bedrogen worden, want als zij het Woord Gods leerden, dan zouden zij profeten zijn.

Ten slotte moeten we nog opmerken dat de dienaars het Woord Gods moeten gehoorzamen. Wanneer wij nu daarop letten, dan kunnen wij tegen hen niet strijden en hen ook niet verwerpen, of wij strijden tegen God.

Laten we er dus op letten, dat wij hen in alle nederigheid moeten volgen, en dat hij die dit niet wil doen, gevoele dat het niet is tegen een sterfelijk mens, tegen wie hij dit ondernomen heeft, maar tegen God. O, dat wij weten dat zij ons leiden naar God. Het is geen zaak van uzelf, want de profeet betuigt dat hij de levende Godin zijn ambt gediend heeft en dat gij moet gevoelen dat het God is met Wie gij hebt te maken. Laten we dus leren dat het wel een nietige verontschuldiging is om te zeggen: maar ik weet niet of zij wel blijven bij Gods Woord? Want het is slechts uw eigen boosheid en ondankbaarheid, die er u vanaf houden.

Want als gij uw ogen niet wilt openen om op God te letten, is dat dan onwetendheid? Is het niet een rebellie? Laten wij dus leren dat het aan ons ligt als wij niet weten of de profeet van God komt dan of hij van zichzelf komt. Want God toont ons dat Hij die gezonden heeft die Zijn Woord getrouw verkondigt.

Maar laten wij zien dat wanneer men de naam Gods misbruikt, men dan alles kan verwerpen.

Zo wil Hij dan niet alleen aan Zijn dienaars tonen wat hun ambt is, maar Hij leert allen in het algemeen, naar welke dienaars zij moeten luisteren. Als men daar nu goed van overtuigd is, dan zal men zeker de allergrootste gehoorzaamheid aan het Woord Gods zien. En hierin bestaat de toestemming van de leer zowel van Jeremia als van de andere profeten, dat men die, als men die ons verklaart, aanneemt, niet als van een mens, maar van God, omdat God hen zendt om ons tot Hem te trekken.

Ziedaar hoe de leer bevestigd wordt, want Jeremia spreekt niet alleen voor zichzelf, maar ook voor alle andere profeten, die God in Zijn dienst gesteld heeft.

Hij voegt eraan toe: Heere, ik heb de dag der verdrukking niet verlangd, Gij hebt die geweten. Wanneer hij dat zegt, dan kan hij daardoor betuigen dat hij goed gezien heeft, dat zijn staat vol haat zou zijn van de zijde der wereld. En terecht moet hij, die in de dienst van God staat, er zich op voorbereiden dat hij strijd zal hebben. En steeds zullen zij die ons lief hebben het op ons voorzien hebben, omdat wij hen hun gebreken leren; anders zouden wij geen dienaars Gods zijn, zo leert ons de heilige Paulus.

Indien men dus de mensen tot God wil trekken, dan moet men een kracht op hen uitoefenen, waar heel onze natuur zich tegen verzet. Dan ziet men hoe de meeste mensen zich ergeren, als men hen al te hard aanpakt. In het kort, het Woord Gods brengt mee, dat men, als men het getrouw wil bedienen, vervolgd wordt. En wij zien dat dit ook nu gebeurt. Maar het is niet van vandaag, het is altijd zo geweest. Wij zien dat het niet begonnen is bij de profeten, de apostelen en de martelaren. De bozen hebben altijd het zwaard uitgetrokken om de gelovigen te vernielen, maar hoe hebben ze hun woede steeds gericht tegen de dienaars van het Woord van God. Zo dat zij, die deze dienst begeerden, deze niet konden misbruiken want zij begeerden de oorlog tegen zichzelf.

Ik zeg, dat hij die ze begeert voor zijn vleselijk gemak, haar misbruiken zal. Want de

heilige Paulus zegt, dat hij die een opzienersambt begeert, moet werken zoveel als mogelijk is en dat dit beloond zal worden met murmureringen en bedreigingen en dat, wanneer God de trotsheid der bozen laat gaan, de dienaar dat verdragen moet.

En de reden daarvan is geheel duidelijk. Want men kan God niet getrouw dienen of men moet al de wijsheid der wereld en al de heiligheid, die de mensen voorwenden, omkeren.

Ziedaar het dwaze streven der mensen, dat zij denken te weten hoe zij zichzelf moeten regeren. Ja, maar God spreekt daarentegen: hoort naar Mij, want gij zijt alleen maar beesten. Wanneer men nu het Woord Gods brengt, dan wil Hij dat men het in alle bescheidenheid aanhoort en dat de mensen hun goede bedoeling betuigen en bewijzen. Ziedaar hoe de mensen de dienaars van het Woord Gods steeds weer tegenspreken en het hen toeschijnt dat God over hen tevreden is die heel de morgen hebben staan mompelen. En men predikt hen het tegendeel en dat er geen ander middel is om tot het heil te komen dan het verstaan van hun verwardheid!

Verwacht dus alles van de genade Gods, wil men hen zeggen, en neemt niets van het uwe aan!

Wanneer men zo getuigen zal tegen de heiligheid der wereld, dat is tegen haar geveinsdheid, dan zal men strijd krijgen. Dan is er nog een boze neiging: zeker, men moet God gehoorzamen, maar hoe? Zij willen, dat men hen in hun lusten laat begaan. Die aan de gierigheid over gegeven is, die aan de ontucht overgegeven is, die aan de dronkenschap overgegeven is, wil niet dat men hem daarvan spreekt. Ziet hoe de wellustelingen uitschreeuwen. O, het is tot ons dat men zich richt als men de wellustelingen achterna roept. Als men de doortrapte booswichten bij name noemt, dan hebben we daar weer een andere gedresseerde bende. Als men tegen de losbandigheden schreeuwt, dat wij ons wel met zakken kunnen bekleden, dan hebben we weer een andere bende, die roept: ah, het schijnt dat men ons wat te vertellen heeft; ah, het is toch al te erg!

Ziedaar hoe veel duizenden vijanden er tegen de dienaars des woords overstaan.

Nu zegt de profeet, *dat hij de dag der verdrukking niet begeerd heeft.*

Maar waarom? Hij doelt hiermede op de hardnekkigheid des volks, dat uitroept: wij worden altijd bedreigd, maar wij genieten rust, dat is dan toch wel een bewijs dat men geen macht over ons heeft. Zo zegt hij: Heere, ik heb de dag der verdrukking niet begeerd, waarmee hij zeggen wil: zij haten mij omdat ik hen het oordeel aangekondigd heb en zij vatten het van mij op alsof ik de oorzaak ben van hun kwaad. Ziedaar hoe het heden ten dage gesteld is, want het voorbeeld dat wij nu zien is voor ons een goede uitlegging van de profetie die hier gedaan wordt. Want als wij roepen tegen de boosheden van de wereld, doen zij dat dan ook niet? Want kunnen wij Gods zegen verwachten als wij Hem dagelijks verachten en de deur voor Hem sluiten? Als de wereld dan nu zo verdorven is, kunnen dan zij die het ambt bekleden dan wel anders zeggen dan: weet wat gij hebt te doen? Zo lange tijd heeft men u bedreigd en gij hebt u steeds meer verhard, hoe maakt gij dan zulk een misbruik van Zijn lankmoedigheid?

Wat zal men daarop zeggen: het lijkt wel dat zij uitzien naar onze ondergang! Is dat het Woord Gods prediken? Moeten zij ons het allermeest niet van het heil en de vergeving van zonden prediken?

Maar hij ziet toch wel de bedreigingen Gods voor ogen, zodat men eronder zuchten moet en gij ziet ons aan als de oorzaak daarvan?

Wij kunnen zeggen evenals de profeet Micha: *ik ben de oorzaak niet van uw ellende,*

maar het zijn uw zonden. Rekent uzelf al die ellende toe. En voorzover ik de oorzaak ben van al uw ellende, zo vermaan ik u dat gij u niet op mij wreekt. Stel het geval dat men niet predikte dat dit het ambt van God is om de oproerigen te straffen, als zij onrechtvaardig zijn. Dan zal God niet nalaten om Zijn hand tegenover ons gewapend te houden. En wanneer Hij ons bedreigt dan is het om ons tot Zich terug te brengen. Als wij nu zo ondankbaar zijn om het kwaad dat ons overkomt aan deze leer en deze waarschuwing toe te kennen, ergeren we dan God niet? Laten wij dus leren dat, wanneer men ons waarschuwt en bedreigingen van het kwade voorstelt, dat het dan niet de leer is die ons dit kwaad veroorzaakt, maar dat wijzelf de oorzaak daarvan zijn. Want in plaats van bedreigingen wil Hij barmhartigheid jegens ons gebruiken. Laten we de nek dan niet tegen hem verharderen, maar Hem gehoorzamen, wetend dat wij verkeerd gehandeld hebben.

Tenslotte voegt de profeet eraan toe, *dat wat uit zijn mond uitgegaan is, voor God is geweest.*

Hier moeten wij op twee zaken letten. In de eerste plaats dat de dienaren, wier ambt is te leren, dit altijd in hun hart moeten hebben: Ziet, heeft God mij met Zijn Woord belast, dan moet ik niets uit mijn mond laten uitgaan dan hetgeen ik van Hem ontvangen heb, wetende dat ik van al hetgeen ik zeg, rekenschap zal moeten afleggen, en dat Hij mij Zijn woord geeft om dat te bedienen en dat ik er een ander en mijzelf mee bevoordelen zal. Het tweede punt is dat wij met een leer moeten komen, die de goedkeuring van God wegdraagt. Zo keurt Hij slechts goed wat Hij gezegd heeft. Mensen moeten dus niet op de verkeerde wijze hun woord met het Woord Gods vermengen, want dat is even zoveel als dat zij het bezoedelen. Gewis, God heeft ons maar niet opgedragen om de Schrift te verhalen, maar om Zijn wil uiteen te zetten. Wij moeten er ons dus wel voor wachten om de Schrift zo toe te passen, dat wij haar door onze opmerkingen bederven, zoals dat in het pausdom geschiedt, want zij hebben er een wassen neus van gemaakt, zoals men dat noemt, zodat men het draaien kan naar men wil.

Ziedaar welk een afschuwelijke godslastering, welke de satan heeft durven uitspreken. Maar evenwel is het een beginsel van hun leer, en daarvan ziet men dat al hun leerstellingen niets anders zijn dan middelen om de mensen naar de hel te leiden. En wanneer men van de Schrift spreekt, dan zeggen zij dat er geen zekerheid in opgesloten ligt, en zo maakt men ervan wat men wil. Maar het is echter zo dat God ons geen onzekerheid gegeven heeft, maar een duidelijke waarheid.

Indien wij zo boos zijn om Zijn leer te verwerpen, laten wij dan weten, wat Hij gezegd heeft en er een gemakkelijke verklaring van hebben.

Laten wij ten slotte verstaan dat de profeet niet alleen voor zichzelf spreekt, maar dat hij al diegenen veroordeelt die rebellen zijn tegenover zijn leer en dat hij zegt, dat zij geen verontschuldiging hebben voor God. Waarom? Omdat hij zich niet van zijn roeping heeft afgekeerd, maar die uitgeoefend heeft, zoals hem die gegeven is. En dit zegt hij dat de mensen zouden weten, tot wie zij spreken, dat het niet tegen de mensen is, dat zij zich zo gedragen, maar tegen God. Aldus zullen de mensen overtuigd worden, dat zij alleen maar gehouden zijn aan de wil Gods, die zij geweten hebben. Maar ziet hoe zij elke gelegenheid voor hun onwetendheid aanvatten en zeggen: oh, hoe zal ik weten dat zij de zuivere leer van God prediken? Want het is niet zonder oorzaak dat de Schrift genoemd wordt een lamp om ons te leiden, zoals Mozes zegt: zie hier een waar gezicht.

Maar wij zien de verkeerdheid der mensen heden ten dage voor ogen, die denken dat

zij met de blinden te volgen, niet zullen vallen en die het gevoel van de Evangelist willen ontkrachten, die zegt: indien een blinde door een blinde wordt geleid, dan vallen ze beiden in de gracht.

Maar zij willen dieper afdalen en schijnen te willen bewijzen, dat zij beesten zijn. En waarom? Waarom heb ik, sedert ik onder deze wet geleefd heb, mijn dagen daarin niet geëindigd?

Nu wij hun verkeerdheden zien en dat ook de leer die wij hebben de waarheid is, moeten allen die daar tegenin gaan verdoemd zijn en daardoor zien wij ook in welke achting de leer moet zijn, die van de mensen uitgaat. Want het is zeker dat de waarheid slechts van God uitgaat, en dat zij het gewis is, waaraan wij ons moeten houden.

Tenslotte, wanneer men ons wijzer wil maken, door de leugens der mensen met het Woord Gods te vermengen, dan is dat gewis de waarheid niet, maar enkel het bederf.

Zo moeten we ons dan houden aan de twee dingen, die onze Heere ons geleerd heeft. Hij heeft ons de waarheid geleerd, en wij moeten ons daaraan houden.

Verder heeft Hij ons voldoende voor ons heil geleerd en een ieder die zich er niet aan houdt en zich er niet mee tevreden stelt, aangetoond, dat hij een rebel is.

Want hij stelt het zo alsof God ons alleen maar het A.B.C. geleerd heeft, en dat de paus de uitlegger daarvan is en nog wel een betere dan God.

Men ziet dus dat het een door de duivel gesmede leer is.

Allen die haar volgen zijn booswichten en op de jongste dag zal men weten dat God meer op Zijn Woord zal afgaan dan op alle verontschuldigen die men zal kunnen aandragen.

Laten wij ons volgens deze leer ter neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God, Hem biddend dat Hij, waar Hij slechts vraagt dat wij Hem aandoen, niet toelaat, dat wij daarvan door de satan en zijn bedriegerijen worden afgetrokken, maar dat Hij ons de genade schenke, dat wij naar Zijn leer horen, en dat wij, zoekende ons heil, daaraan blijven hangen en dat wij eraan vast houden, wetende dat wij daarbuiten niets anders kunnen vinden dan vervloeking.

Dat Hij ons niet alleen deze genade schenke, maar ook alle volken en naties der aarde, enz.

NEGENTIENDE PREDIKATIE
JEREMIA 17 : 17 - 23

Uitgesproken op zaterdag 27 juli 1549.

De Heere heeft tot mij aldus gesproken: ga heen, en ga staan in de poort van de kinderen des volks, waardoor de koningen van Juda ingaan en waardoor zij uitgaan, en in al de poorten van Jeruzalem. En gij zult tot hen zeggen: hoort het Woord des Heeren.

(Vertaling van Calvijn)

Wij hebben stilgestaan bij het gebed dat de profeet gedaan heeft. Hij sprak daarin: *Heere, dat Gij mij niet tot verwondering zijt, dat ik niet beschaamd zij, maar dat mijn vijanden het zijn.*

Daaruit hebben wij op te merken, hoe de dienaars Gods er zich altijd over verwonderen moeten, dat God hen, als zij zien hoe de bozen zich zo tegen hen verheffen, staande houdt.

Ziedaar hoe de dienaars van het Woord Gods geleerd worden dat zij te strijden hebben en dat het hen aan de ondersteuning van God niet zal ontbreken.

Laten wij dan smeken in onze gebeden en bidden, wanneer wij niet meer kunnen en van alles kwijt raken. Wanneer wij dan daartoe komen zullen en zozeer verdrukt zijn, dat wij door onze zwakheid niet meer kunnen, ziedaar dan het enige middel, namelijk de toevlucht in de gebeden.

Dit gedeelte is waard om opgemerkt te worden, want men zal bereidwillig genoeg zijn om het Woord Gods te verkondigen, als men er maar geen slaag om krijgt, maar krijgt men er slaag om, dan wordt men erdoor ontsteld. Ik spreek niet alleen van de aanvallen, die men doet met uitgetrokken zwaard en vlamvend vuur, maar van de samenzweringen, welke de dienaren van het Woord Gods tegen zich ondernomen zien, zodat ze alles wel zouden willen laten varen.

Dit is dus, zoals ik gezegd heb, wel een gedeelte dat waard is om opgemerkt te worden, opdat men niet verschrikken zou, wanneer men zulke verbazende dingen ziet. Hoezo? Omdat wij zien dat de profeet er zeer voor gevreesd heeft. En verder ook omdat wij staan in de dienst Gods en geen oorzaak hebben om verschrikt te zijn, waar hij zegt: *Heere, ik ben niet verschrikt, want mijn hoop is ten dage van tegenspoed op U.*

Verder is deze leer nodig voor ons gebed, want als de profeet niet gedreven wordt door zijn vleselijk gevoel, maar door de Geest van God, dan heeft hij geen reden om verschrikt te zijn.

Zo moeten wij dan steeds tot Hem blijven bidden, ook al zijn wij er zeker van, dat Hij ons trots alle tegenstand de overwinning zal geven, als we maar letten op Zijn beloften.

Ziedaar, de belofte die God de profeet gedaan heeft en die vast is. Meer nog, wij zullen niet alleen zo beschermd worden, dat we niet bezwijken, maar de bozen zullen beschaamd worden, hoewel het hen toeschijnt, dat niemand hen zal kunnen treffen. Laten wij dus geduldig wachten, want ten slotte zal God niet langer dulden dat zij zo tegen Zijn dienaars strijden, maar zal Hij wraak daarover uitoefenen. En deze verzekering is niet alleen voor de dienaars, maar voor alle gelovigen, dat God hen tot in de dood toe zal bekrachtigen, zodat zij overwinnaars zullen zijn en dat de bozen voor het

gericht moeten verschijnen, en zij een andere kwelling ondergaan zullen dan zij nu de gelovigen aandoen. Want God verzacht de kwellingen der gelovigen, waar ze weten, dat zij die om de eer Gods moeten ondergaan, en om de zekerheid te hebben van hun heil. Daarom moeten de bozen de hand Gods gevoelen en weten, dat niemand zich daartegen kan verzetten.

Zo hebben niet alleen de dienaars des Woords reden om zich met het vertrouwen tegen de bozen te wapenen, maar al de gelovigen moeten er zich van verzekeren, dat God hen tot aan het einde zal bewaren, ook al zijn ze in de handen der vijanden.

Is het niet voldoende verlichting voor ons, als God ons belooft, dat Hij ons een heerlijke kroon in de hemel zal geven en dat Hij ons midden in de dood zo versterken zal, dat wij niet zullen bezwijken? Wij hebben reden om ons daarmee te vertroosten en ons te versterken, om onze roeping te volgen.

Nu toont de profeet dat de vijanden die hij heeft niet maar de heidenen zijn of die belijdenis deden, met verwerping van de wet Gods, maar dat het dat volk is, dat aan hem toebetrouwd was. Want hij zegt, dat er zulk een opstand geweest is dat zij de hals niet hebben willen buigen, als hij tot hen gezonden werd om hen te vermanen, maar dat zij zich verhard hebben tegenover hetgeen men hen heeft willen tonen.

Ziedaar wat de profeet zegt.

In de eerste plaats zegt hij, dat hij door God gezonden is naar de grootste poort, waardoor de koningen van Juda naar binnen traden, opdat de afkondiging die hij had te doen zo plechtig mogelijk zou zijn. Nauwelijks was of is hij van poort tot poort gegaan, opdat niemand zich om zijn onwetendheid zou kunnen verontschuldigen.

Opdat dus niemand zich zou kunnen verontschuldigen, heeft de profeet van God het bevel ontvangen om van poort tot poort te gaan, zoals toen met alle publieke handelingen gedaan werd. Het was alsof hij door al de poorten van deze stad gezonden werd, en vervolgens ook door die van Mollard en Fusterye (twee plaatsen aan de oever van de Rhône)!

Nu zegt hij dat de profeet niet maar zou spreken tot het volk, maar ook tot de koningen en zo spreekt hij: gij koningen van Juda, die hier door deze poorten ingaat, de Heere spreekt aldus tot u: houdt wacht over uw zielen. Draagt geen lasten op de rustdag om die door de poorten van Jeruzalem naar binnen te dragen en brengt geen last uit uw huizen op de rustdag en doe geen werk, wat het ook mag zijn, maar heiligt de rustdag, zoals Ik aan uw vaders geboden heb.

Wij zien dan dat daar niemand van uitgesloten was, zodat allen in gebreke geweest zijn.

Waarover bestraft de profeet hen? ***Dat zij de rustdag niet gehouden hebben.***

Het schijnt slechts een kleine zaak geweest te zijn, maar desondanks is hun ondankbaarheid des te groter, omdat wij, als wij God niet in een kleine zaak gehoorzamen, nauwelijks daarop letten in een grote zaak.

We dienen erop te letten dat het in beginsel niet gaat om de onderhouding van de zevende dag, die men de rustdag noemt, maar dat het om de waarheid gaat, die daarmee betekend wordt. Om nu een duidelijk begrip te hebben van dit gedeelte, moet men letten op het doel waarvoor God de rustdag bevolen heeft. Want de bedreigingen, die Hij aan de overtreders doet, zijn streng en wij zien bij Ezechiël dat zij de rustdag niet gehouden hebben, waarover zij zo streng bestraft worden. Hoezo? Is het een groter kwaad om op de feestdag werk te doen dan in wellust te leven?

Nu let onze Heere, zoals ik gezegd heb, niet op de plechtigheid, maar op hetgeen daarmee betekend wordt, zoals dat gezegd wordt in Ezechiël en in het eenendertigste

hoofdstuk van Exodus: *Ik ben Uw God, die u geheiligt heb.*

Zo is het dan geen kleine zaak als God verklaart dat Hij ons heiligt, en dat wij met de ongelovigen niet zullen omkomen.

En als wij nu dit merk der heiligmaking hebben, in plaats van de vervloeking, die over al de kinderen van Adam ligt en God ons dit merkteken der heiligmaking geeft in de plaats van het merkteken, dat de satan over heel het menselijk geslacht heeft en wij verwerpen dat, is dat dan niet meer dan een grote ondankbaarheid?

Ziedaar waarom de rustdag bevolen is, want als men die schendt, dan verwerpt men de genade Gods door te zeggen: wij willen niet tot Zijn kerk behoren.

Dit is een grotere zonde dan diefstal, wellust of een andere verkeerdheid. Waarom? Omdat het overige noodzakelijk volgt als er geen kennis Gods is. Want het bloed raakt het bloed, zoals God door de profeet zegt, dat alles boven mate vol bloed en diefstal is geweest. Zo stelt hij dan duidelijk vast, dat er geen kennis Gods is geweest. Zie hoe daar alles van uitgaat. Het is dan ook erger dan in wellust te leven, want men wijst er God mee af en in die afwijzing ligt alle kwaad begrepen. Nu heeft dat woord heiliging een bredere verklaring nodig, want zoals ik gezegd heb, scheidt God ons, als Hij ons heiligt, van andere volken af. Niet dat Hij ons bij de benen trekt, maar dat Hij ons met Zich verenigt. Zo kunnen we zien, hoe de heiligmaking aangeduid werd door de rustdag en waarde Schrift de heiligmaking de doding van het vlees noemt en onze ongeregelde begeerlijkheden neergeslagen worden, om niet meer over ons te regeren. En vervolgens dat Hij ons hervormt door Zijn Heilige Geest, dat wij niet anders zouden willen dan wat Zijn wil is; dat is de heiliging die Hij in ons werkt.

Wij zien dus in het kort dat de heiliging van de rustdag in twee dingen bestaat.

- In de eerste plaats dat onze boze genegenheden niet meer over ons regeren;
- vervolgens dat wij niet doen wat wij verlangen, maar wat de Geest van ons verlangt en dat wij daarheen gaan waar Hij ons leidt.

Dat is het wezen van de rustdag. En daarom zegt God: *gij zult op de rustdag geen werk doen.*

Althans, het uwe! Want het is een goed werk om naar de kerk te gaan en de wet te lezen, want God verbiedt niet Zijn eigen werken, maar Hij verbiedt de werken der mensen. Want deze dag is ingesteld om te offeren, te bidden, te overdenken het goed, dat God aan mensen geeft, om elkaar te stichten. Zie dat zijn de werken Gods, die de heiliging van de rustdag niet in de weg staan.

Het is wat de apostel noemt "de geestelijke rust", dat de mens zich van zijn werk onthoudt. God moet Zijn werk voortzetten, maar wij moeten met het onze ophouden.

En wanneer wij zien dat hij een voorbeeld is van de ware rust, ligt daar dan een kleine troost in? Wanneer wij zulk een volmaaktheid hebben, moet dat ons dan niet te meer ontroeren? Gewis!

Ziedaar waarom God de zevende dag heeft ingesteld. Maar nu heeft Hij ons bevolen de rustdag te heiligen en dit geschiedt wanneer de mens aan zichzelf sterft en God niet belet Zijn werk in ons te volbrengen; want dat zou met elkaar strijden als water en vuur.

Als de mens dan met zijn werk bezig is, dan is dat een verwerping van God. Willen wij dan dat God regeert, dan moet de mens zich ter aarde werpen.

Nu hebben wij gezien, welke rust er waargenomen moet worden, namelijk de geestelijke, dat de mens de vrijheid niet neemt om te doen wat hij wil, maar dat hij zich schikke naar God, omdat Hij de heerschappij over alles heeft. En deze wordt nu

aangeduid door een dag, die rustdag wordt genoemd.

Als onze Heere het dan geen enkele dag aan het genot van deze geestelijke rust heeft doen ontbreken, waarom had hij dan in het bijzonder de zevende dag ingesteld om geheiligd te worden?

Nu behoeft er voor de waarheid in alle dingen geen gelijkheid te zijn en heeft God met deze dag de eeuwige rust willen aftekenen, zoals Hij zei: weet dat gij die dag niet voor uzelf moogt besteden, maar dat Ik u door de Heilige Geest wil leiden, opdat gij geleid wordt zoals behoort:

Ziedaar, wat God door de rustdag heeft willen aanduiden. Ja, Hij heeft ons willen aantonen, dat wij Hem volstrekt in ons leven moeten laten werken en de onze moeten laten rusten, met dien verstande dat wij, zolang wij in deze wereld zijn, nooit tot de volmaaktheid zullen komen.

Want hoewel het paard bereid is te lopen en naar de sporen te luisteren, zo toont het toch voortdurend weer enige weerspanningheid.

En zo is het ook met ons. Hoewel wij willen wat God wil, zo is er toch nog altijd enige weerstand. Waar dit nu zo is, daar moeten we leren dat we nooit de geestelijke rust kunnen vervullen zoals het behoort.

Ziedaar hoe wij dit bevel om een dag te rusten moeten opvatten. Gewis is het figuurlijke met de komst van Christus afgeschaft, zoals Paulus in zijn brieven aan de Colossen en Romeinen leert.

Wanneer wij eraan vasthouden, dan komt dat voort uit een verkeerd begrip.

Maar in de Collossenbrief heeft hij er uitvoeriger van gesproken, dat de schaduwen moesten ophouden, omdat wij nu de werkelijkheid hebben. Hij zegt dus, dat zij ermee moesten ophouden en dat wij niet als de kleine kinderen moeten zijn en ons aan zulke beelden vasthouden als aan een A.B.C.

Ziedaar waarom ons de dag van de sabbat niet zo strikt bevolen is, als voor de komst van Christus.

Zeker hebben wij wel een rustdag, maar niet zoals de Joden, voor wie de zaterdag de zevende dag was. Waarom houden wij dan nu de zondag voor de rustdag? Dat is om de vrijheid te tonen, die wij in Christus Jezus verkregen hebben. Maar om zijn domheid wil de mens daar niet naar luisteren.

Ten slotte moest men een vastgestelde dag hebben om te rusten, niet maar terwille van de uiterlijke onderhouding van de wet, maar van het publieke leven. Want de sabbatdag was de Joden maar niet alleen bevolen om hen de doding des vleses te leren, maar ook voor het publieke leven, dat zij naar de kerk zouden gaan en naar de wet van God luisteren. Het zou goed zijn dat men elke dag predikte, maar daar er velen op werkdagen niet kunnen, daar moet er een dag gesteld worden, waarop wij in de kerk bijeen komen. Om hen te dwingen er heen te gaan die ezels zijn, zodat men wel zou kunnen zeggen dat het de dag van de ezels is, omdat ze er niet anders komen dan wanneer ze daartoe gedwongen worden.

En tenslotte is het ook om de menselijke samenleving, ten einde het dienstvolk ontlast zou worden, zoals God verklaart, wanneer Hij zegt: herinnert u dat gij in dienstbaarheid geweest zijt en God u daarvan verlost heeft. Zo moogt gij dan nu geen tiran zijn, dat gij namelijk wreedheid gebruikt tegen uw ondergeschikten. En dit heeft onze Heere niet alleen voor de mensen bevolen, maar Hij heeft het ook voor de dieren bevolen en Hij heeft gelast hen rust te geven.

Als de beesten dat nu nodig hebben, hoe zullen dan de mensen, die naar Zijn gelijkenis gemaakt zijn, dit niet nodig hebben?

Ziedaar de reden waarom deze ceremoniën aan de Joden bevolen waren, zowel als aan ons, omdat de staat er altijd zal zijn.

Ziedaar, waarom ze er heden ten dage ook nog moeten zijn, namelijk opdat de ezels gedwongen zouden worden om naar de kerk te gaan en dat zij vermaand zouden worden om hen zacht te behandelen die in hun dienst zijn, niet alleen maar een dag maar alle dagen, erop lettend dat God niet wil dat ze het al te zwaar hebben.

Hij heeft hem ook ingesteld dat de mensen geen gelegenheid zouden hebben voor een losbandig leven. Want hoewel Hij de zondag ingesteld heeft om te rusten, zo zijn er die van elke dag een zondag maken. En hoewel men de andere dagen werkdagen noemt, zo doen ze daarop niets, maar gebruiken ze die voor zichzelf en hun gezin. Wat zou het daarom worden als we geen zondag hadden?

Nu moeten we ons vergelijken met de Joden om te zien, hoe de zaken er voor ons bijstaan. Als de Joden bestraft worden, dat zij de rustdag niet gehouden hebben, dan moeten wij er wel op letten dat wij veel meer te veroordelen zijn als wij ons de vrijheid geven om te doen wat we willen. Want hadden de Joden slechts een schaduw-dienst, waar zullen wij dan blijven, als wij de dag der heiliging ontwijden, die heel ons leven duren moet? Want zoals wij hebben gezegd, is dat een verwerpen van God. Want wat gaat er gebeuren als wij Hem verworpen hebben en wij niet wilden, dat Hij over ons zou regeren?

Laten wij er dus wel op letten dat wij, als wij ons leven lang niet rusten van de begeerlijkheden des vleses, God geen medelijden met ons zal hebben en het vonnis reeds over ons geveld is.

Wat moeten wij dan doen? Laten we dan allen onze nek buigen om God te gehoorzamen en allen het oor neigen wanneer Hij zegt: *Luistert!*

Laten wij hier dan wel op letten en weten dat er geen christendom zal zijn, zolang wij niet tot het inzicht kwamen dat wij van onszelf moeten afzien.

Dan moeten wij daarbij opmerken, dat wij de bevelen Gods niet mogen afmeten naar onze maat en onze schatting. Want die naar onze schatting van geen belang zijn, die zijn, zoals we zien, voor God van het hoogste belang. Dus mogen we ze, zoals ik gezegd heb, niet afmeten naar eigen schatting, zoals wij gewoonlijk doen, dat wij wel belijden dat God ons die rustdag bevolen heeft, maar dat wij toch wel wat mogen doen. Waarom? Omdat men dan de geboden Gods verkleint. Zo moeten wij ze dan, zoals ik gezegd heb, niet afmeten naar eigen verstand.

Want in het Evangelie wordt gezegd, dat die de minste van de geboden Gods veracht zal hebben en de mensen aldus geleerd zal hebben, de allerkleinste in de kerk Gods genoemd zal worden.

Als wij dat willen doen, dan zal God ons gans niet achten, maar dan zal God een gereede aanleiding hebben om ons te verachten, zoals wij Hem veracht hebben. Nu moet men niet letten op het bevel als zodanig, maar men moet op Hem letten, die spreekt en die de Wetgever is. Als God het dan is, die hier spreekt, dan is 'dat geen kleine zaak. En als wij alsoo doen, dan hebben de geboden Gods een groot gewicht voor ons en zal dat ons weerhouden van de verkeerde gedachte dat wat God zegt niet zo belangrijk is.

Ziedaar het middel dat wij moeten zoeken.

Waar nu de Joden dit bevel vergeten hebben, is het zeker dat ze God vergeten hebben. En als wij metterdaad denken dat wij klaar zijn, wanneer we in de kerk geweest zijn, dan vergissen wij ons, want het is niet genoeg om het avondmaal en de doop

ontvangen te hebben. Nee. Nee! Want het is zeker dat sommigen deze ontvang zoals Judas, en welke voordeel brengt het avondmaal aan zulken? Niets ter wereld.

Ziedaar hoe het niet het voornaamste punt is om onder het Woord te komen; maar zijn zij intussen te verontschuldigen die er niet onder komen? Volstrekt niet; zij zouden kunnen zeggen: zeker, ik ga wel niet op onder het Woord, maar hoe leven zij, die er wel onder komen?

Ziedaar hoe ze denken dat hun verontschuldiging nog enige waarde heeft. Maar zij evenwel, die niet onder het Woord komen of tot het avondmaal, tonen dat Jezus Christus voor hen niets betekent en als ze het teken verachten, dan kunnen we zien dat ze de waarheid verachten. En als de profeet dan de Joden vermaant, dan let hij niet op de ceremoniën, maar op de waarheid.

Zo mogen wij dan nu spreken, maar kan God niet zeggen, wanneer het gebruik van de sacramenten veracht wordt: houdt gij geen rekening met de doop, dan is dat een teken dat gij geen rekening houdt met het bloed van Mijn Zoon. Houdt gij geen rekening met het Avondmaal, dan houdt gij geen rekening met de verzoening, die Hij teweeg gebracht heeft.

En zo moeten we erop letten dat we niet alleen bestraft zullen worden om de schending van de sabbat, maar ook omdat we geen eerbied hebben gehad voor de sacramenten.

En dat het God wel behaagd heeft om hier een zeer grote menigte van mensen bij elkaar te hebben, maar dat er toch een behoefte moet zijn.

Want wanneer wij een doopdienst verrichten, dan gaan sommigen wandelen, anderen spreken van hun zaken en dan toont men daardoor dat men heel geen aandacht heeft voor het teken; hetgeen bewijst dat wij de betekenende zaak niet geloven en niets verstaan van de verzoening, welke Jezus voor ons gedaan heeft. Ook komen sommigen tot het avondmaal, zonder zich te beteren van hun lasteringen en wellustigheden, waarin zij duidelijk tonen, dat zij de waarheid niet aannemen, die er in Jezus Christus is, wanneer ze zo het teken verachten.

En zo moet ons dan verweten worden dat wij geen rekening hebben gehouden met de sacramenten en ook niet met andere dingen van betekenis.

Wanneer ten slotte gezegd wordt, dat de profeet door alle poorten is heengegaan, dan is dat om te bewijzen dat hij ook tot ons moest spreken. Daaruit kunnen wij opmerken dat God van niemand wilde, dat hij onwetendheid zou aanvoeren.

En als nu de klok luidt, dan is dat om al diegenen te veroordelen, die geen rekening houden met het aanhoren van de predatie. Hoe erg is het om te zeggen: daar is God, die tot ons spreken wil, maar wij willen er geen stap voor doen. Er valt niet aan te twifelen, of dat zal ons door God verweten worden.

En ziedaar waarom het bevel Gods gegeven is om alle dagen op hetzelfde uur en op dezelfde plaats het Woord Gods te prediken. Waarom? Om ons alle oorzaak van onwetendheid te ontnemen. Dat we allen er dan profijt van leren trekken, zodat God niet over ons te klagen heeft, en wij zulk een veroordeling waard zijn, als we ons aan Hem niet hebben willen onderwerpen.

Laten wij ons volgens deze leer neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God, in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat Hij niet toelate dat wij ons verhardden, maar dat wij de hals buigen om Hem te gehoorzamen. En vervolgens dat wij het er niet naar maken dat Hij ons bestraffen moet, maar dat wij ons veelmeer naar Hem leren schikken om onszelf aan Hem te leren onderwerpen.

Dat Hij ons niet alleen deze genade bewijze, maar ook alle volken en naties der aarde, enz.

GEBED

Almachtige God, waar Gij er niet alleen mee tevreden waart om in oude tijden profeten te zenden, maar ook heden het getuigenis van Uw wil aan ons wilde verkondigd hebben, zo bewijs ons de genade, dat wij door U geleerd willen worden en ons naar Uw wil mogen schikken. En dat wij Uw juk geduldig dragen, dat Uw heilig Woord zo door ons ontvangen wordt als het verdient.

En dat wij ons zodanig aan U gewennen en onder de mensen blijf geven van Uw wil te verstaan, dat wij eindelijk Uw tegenwoordigheid en de aanschouwing van Uw heerlijkheid mogen genieten, waarin alleen onze volmaakte zaligheid bestaat, en dat wij niet alleen Uw heerlijkheid zien van aangezicht tot aangezicht, maar dat wij Uzelf horen spreken, namelijk op zulk een wijze, dat wij ons vermaak vinden in de zachtmoedigheid, die wij vol van hoop verwachten, door Jezus Christus, onze Heere, Amen.

TWINTIGSTE PREDIKATIE
JEREMIA 17 : 24 - 27

Uitgesproken op maandag 5 augustus 1549.

Indien gij naar Mij luistert, zegt de Heere, en op de rustdag geen lasten door de poorten van deze stad draagt, en indien gij de rustdag zult heiligen, dat gij daarop geen werk doet, dan zullen de koningen en vorsten, die gezeten zijn op de stoel van David, door de poorten van deze stad ingaan.

(Vertaling van Calvijn)

Hiervoor hebben wij verklaard waarom de Heere voor de rustdag zulk een grote aanbeveling geeft en hebben wij gezegd wat door deze ceremonie ten tijde van de wet beduid werd, dat God namelijk aan de Joden door de rustdag verklaarde, dat Hij hen voor de Zijnen geheiligd had, zoals Hij daarvan in Exodus en Ezechiël gesproken heeft.

Wij zagen dus dat de Joden van anderen afgescheiden waren om het volk Gods te zijn. Wij hebben ook gezegd dat wij heilig voor Hem moeten zijn en dat wij ons door onze eigen geest niet moeten laten regeren, maar dat we ons aan Hem zullen onderwerpen, opdat Hij heel ons leven ons regere. Wij hebben ook gezien dat de viering van de rustdag ten tijde van de wet een groot teken was.

Er werd daarom een groot geweeklaag gemaakt als hij ontheiligd en geschonden werd, daar dat een teken was dat zij in gehoorzaamheid daar niet naar wilden leven.

Daarop hebben wij aangetoond, dat wij, de sacramenten verachtend, die daar een geestelijke betekenis van dragen, daarmede tonen geen rekening te willen houden met God, die deze verordineerd heeft.

Als wij de doop verachten, dan tonen wij gewis dat wij geen rekening houden met het bloed van Jezus Christus en dat wij niet weten wat het betekent christen te zijn. Wanneer het avondmaal door ons in zijn recht gebruik niet onderhouden wordt, dan staan wij schuldig aan de dood van Christus Jezus, alsof wij Hem doen sterven en staan wij schuldig aan ontering van Hem.

Hoewel het niet in ons vermogen staat, zo worden we er toch steeds wel toe vermaand. Ongetwijfeld is het gebod van de onderhouding van de rustdag voor ons niet zo streng als onder de wet, maar hebben wij er de werkelijkheid van die erdoor betekend wordt.

Wij moeten dus onze eigen wil en al onze genegenheden leren ten onder te brengen, opdat God over ons regere. Wanneer dat zo is, dan mogen wij verwachten dat Hij ons staande houdt en bewaart, en dat Hij ons in Zijn hand houdt. Maar als wij daarentegen doen als paarden, die er vandoor gaan en wij onze eigen lusten willen volgen, dan kunnen we er zeker van zijn, dat Hij ons wel zal weten te kastijden en dat wij naar de meester betaald zullen worden, die wij gediend hebben, te weten de satan.

Hoewel wij ten slotte de sabbat niet behoeven te onderhouden, zo hebben wij toch een rustdag te onderhouden, die God ons bevolen heeft. Zeker moeten wij alle dagen van onze werken rusten, en speciaal op de rustdag, maar er zijn zoveel slordige mensen, die nooit naar de kerk willen gaan, zoals ze daartoe verplicht zijn. Maar God wilde toch dat er een dag zou zijn waarop de christenen zouden rusten van hun werk om zich in Zijn dienst te verlustigen. Waar God niet gediend wordt met onze ledigheid, daar heeft Hij een dag gewild, waarop wij onze vrije tijd zouden doorbrengen met bidden en mediteren, en ons laten vinden op de plaats waar wij allen gezamenlijk belijdenis kunnen doen van ons geloof.

Ziedaar waarom de rustdag verordineerd is, opdat wij, nu wij niet bezig behoeven te zijn met onze dagelijkse werkzaamheden, naar de kerk zullen gaan.

Als nu op deze instelling niet gelet wordt, dan tonen wij gewis geen rekening te willen houden met God. Wanneer het zondag is, dan hebben sommigen deze dag nodig om hun bezittingen te bezien, waar ze in de week geen tijd hadden om de stad uit te gaan, omdat zij in hun winkel moesten zijn en hun zaken doen. Anderen die in de week geen tijd hebben om te genieten, gaan op de zondag voor hun plezier naar buiten, zodat het lijkt alsof de rustdag enkel is ingesteld voor hun tijdverdrijf.

Wanneer er dus sprake is van de heiliging van de feestdag, dan houdt men er geen rekening mee.

Wanneer we alzo de rustdag schenden en met de onderhouding van deze verordening niet rekenen, dan is dat een zeer slecht teken voor ons. Daarom heeft onze Heere op de zevende dag ook gerust, namelijk om ons de rustdag te leren heiligen, want dat Hij de zevende dag ophield met werken was niet omdat Hij moe was, maar om ons Zijn voorbeeld te leren volgen.

Want, heeft Hij in zes dagen alles gemaakt, zo hield Hij geen dag op om heel de wereld in stand te houden en te regeren, zoals onze Heere Jezus Christus ook zegt, dat als God Zijn Vader en Hij de wereld niet in stand zouden houden, zij geheel tot niets zou weerkeren.

Ziedaar hoe Hij Zijn werk op de zevende dag niet beëindigde, omdat Hij moe was, maar dat Hij ermee ophield om ons een voorbeeld te tonen.

Wanneer wij de hemel aanzien, die ons verlicht en warmte geeft op de aarde, opdat zij vrucht voortbrengt; als wij de aarde aanzien, die haar vruchten voortbrengt voor onze voeding en wij zien dat God niet alleen voor ons zorgt, maar wij zien ook dat Hij voor de vogelen des hemels zorgt en de dieren der aarde, dan moeten wij wel krachtig opgewekt worden om Hem te prijzen, als wij Zijn zorg aanschouwen en de liefde, welke Hij ons toedraagt.

Ziedaar hoe wij opgewekt worden om Zijn goedheid en wijsheid te kennen. En bovendien moeten wij Hem leren vrezen en beminnen om zulk een grote wonderlijke toegenegenheid van Hem. Zo heeft dan onze Heere van Zijn werken gerust om ons tot de aanschouwing daarvan op te wekken. Zo moeten de mensen dan ook de werken Gods beschouwen om tot meer liefde jegens Hem aangezet te worden. Als wij van dat alles niets terecht brengen, maar wij gaan in plaats van Zijn genade en goedheid, die Hij ons bewezen heeft, te beschouwen, op de rustdag onze tijd voor onszelf doorbrengen en wij zoeken onze verlustingen en onze vermakingen, dan is het zeker, dat Hij die niet verdragen zal, zonder er Zich op te wreken.

Wanneer Hij hier dan zegt: *indien gij naar Mijn stem luistert en op de rustdag geen lasten draagt door de poorten van deze stad, en gij de rustdag zo heiligt, dat gij daarop geen werk doet, dan zullen de koningen en de vorsten, die gezeten zijn op de stoel van David, door de poorten van deze stad ingaan, en deze stad zal in eeuwigheid bewoond worden.*

Wanneer wij dus zien, dat de Heere deze belofte aan de Joden gedaan heeft, dan moeten wij er wel aandacht aan schenken, dat de Heere, als wij de rustdag onderhouden, Zijn genade in ons vermeerderen zal, maar dat Hij, als wij daarentegen Zijn ordinantie weerstaan, ons dreigt een vuur te zullen ontsteken, dat ons verteren zal en dat niet uit te blussen zal zijn.

Wanneer wij nu geleerd hebben met ons werk op te houden, dan moeten wij er ook op letten, dat wij de instellingen onderhouden, opdat namelijk God door ons geëerd en gediend wordt. Wij moeten dus de heilige vergaderingen trouw leren bezoeken, dat wij tot de gebeden leren gaan, die bij de gelovigen plaats hebben; dat wij leren, zeg ik, ons aan de ordinantie te houden, die er is om ons aan het juk van God te onderwerpen. En als wij dat doen, dan behoeven we er niet aan te twifelen of wij zullen, zoals wij tevoren reeds de genade Gods daardoor ontvangen hebben, daar later nog meer 'van gevoelen.

Rest ons nog wat gezegd is, dat de koningen zullen zitten op de troon van David en wat eraan toegevoegd is, dat men uit de steden van Juda en al de landen daaromheen zal komen om offeranden in Jeruzalem te brengen.

Onze Heere heeft hier twee dingen bij opgemerkt, die de beginselen zijn voor heel het leven, te weten, dat wij naar Zijn wil overheden hebben, en vervolgens dat wij een kerkorde in ons midden hebben, dat wij namelijk beide in alles te gehoorzamen hebben.

Ziedaar de twee hoofdweldaden, waar wij naar moeten verlangen, en die de profeet bij elkaar voegt. Betreffende hetgeen er staat, dat de koningen gezeten zullen zijn op de stoel van David, zo staat er dat niet zonder oorzaak, want het was het Rijk, waar God Zijn goedkeuring aan gehecht had, zoals wij weten.

Verder is er nog een andere overweging, namelijk dat dit koninkrijk een voorbeeld is van Jezus Christus, want er wordt gezegd, dat tot op de komst van Jezus Christus het koninkrijk van Jeruzalem steeds in de lijn van Juda zou voortbestaan.

Was Juda nu wel niet de oudste zoon van Jakob, zo heeft God hem toch deze zegen geschonken.

Ziedaar hoe het koninkrijk tot op de komst van Jezus Christus niet mocht ophouden. Zo zegt dan ook de engel tot de maagd Maria, dat Hij Die zij baren zou op de stoel van David zou zitten. Wij zien dus dat de profeet heeft willen zeggen, *dat koningen door de poorten van Jeruzalem zouden ingaan en zitten op de stoel van David*, waarmede hij wilde zeggen: als gij de rustdag houdt en gij heiligt die, dan zal de Heere Zijn belofte bevestigen, die Hij u gedaan heeft, dat het huis van Juda altijd koningen zal hebben en dat geen tirannen zullen opstaan om zich een gezag over u aan te matigen, maar dat gij koningen hebben zult, die God verkoren heeft om over u te regeren, om u te bewaren en te verdedigen tegen uw vijanden.

Dan zijn er nog twee dingen op te merken, om dit gedeelte te verstaan.

Het eerste is dat wij nooit goede regeerders zullen hebben als God ze niet verkoren heeft, zoals Hij het huis van David verkoren heeft om over de Joden te regeren. En de reden waarom er zoveel kwaad door koningen en vorsten en magistraten ondernomen werd, is omdat God ze niet verkoren had. En waar onze Heere hen niet aangesteld heeft, daar zullen ze het bewijs leveren, dat ze tot deze staat in het geheel niet door God gekomen zijn. En om deze reden tonen zij dat zij niet komen om te regeren maar om alles te verwoesten. Zeker hebben de tirannen ook nog wel enige schijn van gerechtigheid, maar altijd weer zullen zij hun wreedheid tegenover de mensen uitoefenen, opdat zij verstaan, dat het goede en een goede regering niet anders dan van Hem komen. Dat is het eerste punt.

Het tweede is dat God ons geen kleine genade bereid heeft, als Hij ons goede regeerders geeft. En als het volk daarvan verstoken is, ziet, dan is het dat het deze niet waard is.

En als wij geen goede magistraten hebben, onder wie wij in rust verkeren, dan zullen wij tirannen hebben, die er hun vermaak in scheppen om ons te kwellen en die nergens anders naar vragen dan naar onze algehele ondergang.

Ziedaar, zeg ik, hoe Hij ons, als wij onze plicht doen om de rustdag te onderhouden, die God ons verordineerd heeft, goede prinsen en magistraten zal geven. Maar als wij bobs zijn en God ziet onze boosheden, dan laat Hij ons magistraten toe, die in alle wreedheid hun ambt misbruiken.

Waarom? Omdat er een rechtvaardige wraak van God is en wij, als wij Zijn genade misbruikt hebben, door hen gestraft zullen worden. Waarom? Omdat Hij, wanneer Hij ons vandaag het goede gegeven heeft, ons dan de volgende morgen weer opnieuw zal geven; maar wanneer wij ze zo misbruiken, dan moet Hij Zijn hand terugtrekken.

Daarom moeten wij te vlijtiger zijn om Zijn genade te kennen, opdat wij naar Zijn wil geregeerd zouden worden. En wanneer wij zulk een goed genieten, laten wij dan leren welk een onwaardeerbare schat het is, die God ons geeft.

Laten we Hem leren danken, dat wij Hem gelegenheid geven nog meer goed te doen. En daarmee moeten wij onze ondankbaarheid vergelijken. Dat is het wat wij hebben op te merken. En laten we er metterdaad op letten, dat God ons alles nog geeft, wat wij maar kunnen verlangen, dat Hij ons naast de gezondheid, bezittingen, rijkdommen en schatten en alle goed in overvloed geeft. En wat zou er van de wereld worden, wanneer er geen regering zou zijn, als ieder zou nemen wat hij maar nemen wilde en als de verkeerdheden niet gestraft zouden worden? Wij zouden op slag gedood kunnen worden.

Laten wij erop letten, dat al de goederen, die wij menen te hebben, tot geen nut zijn, wanneer wij geen goede magistraten hebben om ons bij een goede orde te bewaren. Daaruit zien wij dat de profeet niet zonder oorzaak zegt, dat onze Heere Zijn zegen aan Zijn volk zal geven door hen koningen uit het geslacht van Juda te geven. En niet dat hij daarmee zeggen wil, dat zij hun ambt zouden mogen uitoefenen, zoals ze wilden, maar dat zij die in hoogheid gezeten zijn, zouden weten dat zij daartoe van God geroepen zijn, dat zij de, oprechtheid zouden oefenen en de zaken in goede orde zouden houden.

Ziedaar waartoe de overheid is ingesteld. En vervolgens moeten koningen en vorsten, evenals die geen koningen en vorsten zijn, weten dat God hen geroepen heeft om de ordinantie Gods voor het volk te bewaren.

Laten wij nu overgaan tot wat hij eraan toevoegt, dat heel het land zal komen om offers in de tempel te brengen. Daardoor wil de profeet zeggen, zoals ik opgemerkt heb, dat het niet genoeg is dat wij een aardse regering hebben om ons in een goede orde te houden, maar dat wij ook een geestelijke regering moeten hebben, opdat God geëerd wordt en er gemeenschappelijke gebeden gedaan worden.

Ziedaar wat hij ermee wil beduiden dat wij, als wij alle dingen naar wens hebben, alleen maar gelukkig zijn, als God Zijn dienst onder ons ingesteld heeft.

En dat kunnen we duidelijk opmerken uit wat de heilige Paulus schrijft aan Timotheüs hoofdstuk 2, waar hij van de magistraten spreekt en vermaant, *dat men voor hen zal bidden, niet maar alleen opdat wij door hen beschermd zouden worden, maar opdat wij ook een stil en gerust leven zouden leiden in alle heiligheid en eerlijkheid.*

Ziedaar de twee dingen, die wij in de magistraten hebben, te weten, dat zij er de hand aan houden dat ieder zich richt naar: de ordinantie Gods.

Vervolgens dat zij de misdaden straffen en zorgen dat de rechtvaardigheid onder alle mensen bewaard blijft.

Laten wij nu terugkeren naar wat de profeet zegt, dat heel het land offers zal brengen in de tempel te Jeruzalem.

Nu weten wij, dat men beesten ten offer bracht, maar dat de zin van dit offer er niet aan ontbreken mocht. En welke was dan die zin? Die voegt de profeet er aanstonds aan toe, dat zij offeranden des lofs in het huis des Heeren zouden brengen. Daaruit kunnen wij opmerken dat de offers der beesten die men bracht, het voornaamste niet was van hetgeen door God gevraagd werd.

Want het is zoals in Psalm 50 gezegd wordt: denkt gij dat Ik stierenvlees eet of bokkenbloed drink? Offert de Heere lof en brengt de Allerhoogste uw geloften. En roept Mij aan ten tijde der benauwdheid en Ik zal u verlossen en gij zult Mij eren.

Ziedaar hoe men voor God geen beesten behoeft te offeren, maar dat Hij alleen maar door ons geëerd wil worden.

De toespeling, die hij op de tempel maakt is om het volk bij elkaar te houden, verder om Jezus Christus erdoor te betekenen en om het volk erheen te leiden.

Maar nu wij er de zin van hebben, moet God onder ons geëerd en geprezen worden, want dat zijn de offers, die Hij van ons vraagt.

Ziedaar de bijzondere zegen, die God ons schenkt, wanneer Hij door ons gediend wil worden. En hoe zullen we dat? Wanneer we gebruik maken van de sacramenten, want daaruit volgen de gebeden en alle overige dingen, te weten een christelijk leven. Dat wij dan niets anders zoeken dan dat Hij in heel de wereld geprezen wordt.

Ziedaar wat ik wilde zeggen, dat als wij zo ondankbaar zijn om de burgerlijke regering te verachten, dit nog meer zullen verachten.

Als wij ons geloof zoeken te belijden, is het dan niet om te tonen dat wij met Hem verenigd zijn? Als wij de ordinantie der kerk onderhouden, is dat dan niet ter wille van de gemeenschappelijke gebeden? Sommigen zouden alles wel willen wegdoen en als het gaat om predicates, dan mocht dat voor hen alles wel afgeschaft worden.

En als er vervolgens sprake is van de sacramenten en van de bediening van het sacrament van de doop, dan gaan sommigen wandelen, anderen houden zich aan de ingang op om mensen te eren, maar waardoor ze God onteren. En het schijnt hen genoeg te zijn als zij het begin van de preek aan de deur hebben meegemaakt, om vervolgens aan het einde van de preek weg te gaan. En zo houden ze zich in werkelijkheid aan hun eigen gedachten, dat het genoeg is dat ze aan de deur geweest zijn en dat ze het einde van de preek hebben meegemaakt.

Ziedaar wat wij ervan maken.

Laten wij nu beschouwen hoe het door hen opgevat wordt, die evenals wij, het Evangelie ontvangen hebben en hoe deze genade opgevat wordt. Het was hun een en al! maar ze gingen in hun zaken op en hoopten hun schatten van alle kanten op. Laten wij zien hoe God hen van Zijn genade beroofd heeft en toegelaten heeft dat zij onder het juk van satan terugkeerden. En als God een dergelijke verzoeking doet komen, dan zal men gewis zulk een goddeloosheid en nog erger dingen aan gaan treffen.

Er is dus een groot gevaar in gelegen, wanneer God ons van zulk een goed berooft en waarvoor we wel moeten vrezen, vooral als wij zien dat het een goed is, dat God van zo groot belang acht, zoals wij zien dat de profeet, als hij wil verklaren welke de grootste goederen zijn die wij van God ontvangen, deze twee dingen stelt, ten einde wij, als wij ervan beroofd zijn, onze trotsheid zouden kennen, zoals hij van onze eerste

vader Adam leert, dat hij, nadat hij van de gunst Gods verstoken was geraakt, gelegenheid heeft gehad om erover na te denken en uit te roepen: helaas! Zo moeten ook wij, als we dat zien, gelegenheid hebben om te schreeuwen: helaas! Wij hebben ons van Zijn gunst beroofd en wij hebben ons in de handen van de Turken en de antichrist geworpen, maar al ons geschreeuw zal ons niets baten.

Dit nu wordt ons gezegd, dat ons ter goeder ure gebeuren zou, dat God verheerlijkt wordt en dat Zijn geestelijke rust zodanig betracht wordt, dat Zijn Naam erin grootgemaakt wordt. En dan zal Zijn Woord beter dan gewoonlijk door ons ontvangen worden en zullen wij naar de prediking gaan, niet maar om te zeggen: ik ben er geweest, maar dan zullen we huiswaarts keren in de overdenking van het Woord, dat wij gehoord hebben en dan zullen we Hem danken voor de genade, die ons geschied is, teneinde Hij steeds meer gelegenheid heeft om onder ons te verkeren.

Laten wij nu de bedreiging zien, die Hij doet, dat Hij een vuur in hun poorten zal ontsteken, dat de paleizen in Jeruzalem zal verteren en dat niet uitgeblust zal worden. Wij zien dat onze Heere ons op allerlei wijzen aanspoort, opdat wij niet te traag zouden zijn om tot Hem te komen. Wij hebben gezien de beloften die Hij gedaan heeft als Hij zei: komt tot Mij, en gij zult al het goede gevoelen. Ik vraag u slechts om wel te doen. Maar wat zou dat? Wij houden er geen rekening meer mee en het lijkt ons niets te betekenen. Zo moet Hij dan zware bedreigingen gebruiken, als wij geen rekening met Zijn beloften houden. Zo moeten wij daaruit dan de zorg opmaken, die Hij voor ons heeft. Hij verheerlijkt Zich, bij wijze van spreken om ons meer aandacht voor Zijn liefde te geven en Hij toont ons hierdoor meer dan wij menen te kunnen denken.

Aan de andere kant worden wij vermaand om onze hardheid als wij zien dat God ons roept en zo zacht tot ons spreekt, niet alleen maar als een vader, maar zoals een opvoedster spreekt tot het kind, dat ze melk geeft.

Zo zien wij dan onze hardheid als God ons bedreigt, nadat Hij zo zachtmoedig tot ons gesproken had. Moest het al niet voldoende zijn dat God Zijn mond opent om tot ons te spreken? Maar nu moet Hij een hamerslag geven. En zal Hij een hamerslag geven op een teer hoofd? Nee! Als God ons nu niet tot Zich kan leiden, noch door zachtheid, noch door bedreiging, dan moeten wij harder dan gewoon worden aangepakt. En daarom moeten wij het niet vreemd vinden, als God ons zo vaak bedreigt. Maar wij zijn als een zieke die een koude koorts heeft; hij denkt dat hij gezond is, maar de dokter, die zijn ziekte kent, zal hem toch een medicijn geven. Onze Heere, die onze geestelijke Medicijnmeester is, kent onze ziekte, en hoewel wij denken gezond te zijn, zo weet Hij dat we dicht bij de dood zijn. En zo gebruikt Hij bekwame medicijnen om er ons aan te ontrukken en doordat wij denken dat wij ze niet nodig hebben, mopperen wij en denken wij, dat ze overbodig zijn.

Maar omdat Hij ons veel beter ziet dan wij onszelf, houdt Hij niet op om de medicijnen te gebruiken, welke bestaan uit bedreigingen om ons tot Hem te trekken.

Laten wij nu zien of deze bedreiging wat bij ons uitwerkt, ja of nee, als zij namelijk tot ons gericht wordt. Het is zeker van ja. Want als wij beschouwen hoe de Joden door de profeet bestraft worden, dan is de oorzaak daarvan gewis de gierigheid. De Joden denken dat ze nooit tijd genoeg hebben om hun nodige bezigheden te verrichten, zoals de mensen van nature ijverig zijn om hun voordeel te zoeken, maar nooit gelegenheid vinden om God te dienen, dat de een in plaats van naar de kerk te gaan om God op de rustdag te dienen, zijn koren wegbrengt, de ander zijn wagen met hooi laadt, maar God intussen achteraan laat komen. En zo wordt de sabbat ontheiligd. En wat maken

wij er heden ten dage van? Als men ons, nadat wij heel de week aan het werk geweest zijn, roept om naar de kerk te gaan, dan lijkt men ons een grote kwelling bezorgd te hebben en dan denken wij dat de zondag voor ons ingesteld is om vrij te kunnen wandelen. Als we dus zien dat we aan dezelfde gebreken onderworpen zijn als de Joden, dan hebben wij te vrezen, dat we op dezelfde wijze gestraft zullen worden.

Maar nu is de rustdag er voor ons om Hem te dienen. Laten wij dan wel toezien dat wij deze schat niet verwerpen. En laten we zien hoe God het is die de wraak zal uitvoeren, welke Hij door de profeet aangekondigd heeft. En laten wij niet denken dat wij waardiger zijn dan de Joden en dat Genève bevoorrecht is boven Jeruzalem. Want daar heeft God van gezegd: Daar zal Mijn stoel staan en dat is de plaats van Mijn rust, maar desniettemin horen wij de bedreiging, dat al hun paleizen door vuur verteerd zullen worden. Want de mensen hebben nergens anders aan gedacht dan aan zichzelf en aan het bouwen van huizen, maar het huis Gods werd niet geteld, zodat hun trots vernederd en hun huizen verwoest zullen worden.

Maar laten we bedenken wat er van ons zal worden.

Nadat de profeet nu dit woord verklaard heeft, voegt hij eraan toe, *dat ze verhard waren*. Wanneer wij nu zulk een opstandigheid in dit volk zien, dan hebben wij reden om hen te veroordelen, want in plaats dat zij de hals bogen, besloten zij zich nooit meer te beteren.

Wanneer wij daarop zien, dan hebben wij stof om te zeggen, dat met goed recht al die kwellingen over Jeruzalem gekomen zijn, dat de koning zijn ogen uitgestoken zijn, en dat hij in gevangenschap is geleid, en dat God, al was de wraak nog zo streng, desniettemin nog niet zo streng geweest is, als men let op de hardnekkigheid des volks. Als wij denken dat wij recht hebben om hen te veroordelen, laten wij dan op onszelf zien.

Nu is Christus Jezus het altaar Zelf en vraagt Hij van ons slechts geestelijke offeranden. Dat wij namelijk, zoals Paulus zegt, erop letten om Hem in alle heiligheid te dienen, nadat we Hem aangeroepen en opgemerkt hebben, dat Hij de Werkmeester van alle goed is.

Wanneer wij dat alles nu hebben, hebben we dan geen sterker reden om God te dienen dan de Joden? Als we dan zo goed weten te veroordelen, weten we ons dan ook te verontschuldigen? Nee, nee!

Zo moeten we dan Zijn wraak voorkomen. En wat is daarvoor dan het middel? Dat heeft de profeet verklaard, dat is de lof van God. Maar laten we erop letten, dat God niet met de mond geprezen wordt.

En wanneer wij Zijn lof wel gepredikt hebben en allen amen hebben gezegd, dan is dat nog niet alles. Maar onze handen moeten Hem prijzen, onze voeten en al de delen van de mens moeten daarmee bezig zijn. En zeker moet de tong niet stil zijn, dat ze Hem niet prijst. En als wij daarin voorheen nalatig geweest zijn, dan wordt door de profeet het middel aangevoerd, dat wij ons namelijk niet verharden, maar ons vernederen.

Laten wij de vermaningen aannemen, die Hij tot ons richt, en wanneer wij dat doen, dan zal God ons gewis in genade aannemen, en dan zullen wij Zijn goedheid bovenmate gevoelen, als wij tenminste Hem door onze ondankbaarheid niet beletten.

Laten wij ons volgens deze leer terneerwerpen voor het aangezicht van onze goede God in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat Hij ons nog meer geve dan wij reeds van Hem gehad hebben. En dat Hij niet toelate, dat wij door geveinsdheid vernederd worden, maar dat wij weten dat Hij ons ter goeder trouw straft. En dat wij Zijn genade leren kennen, opdat wij Hem niet maar een dag in de

week zouden prijzen, maar heel ons leven.

Dat Hij ons niet alleen deze genade bewijze, maar alle volken en naties der aarde, enz.

GEBED

Almachtige God, waar Gij ons heden een dag verordineerd hebt om te betuigen, hoe wij door U geheiligd zijn, gelijk het Uw vermaak is dat wij in heel ons leven een heilige rust genieten en wij van onszelf afzien en van de wereld, zo schenk ons de genade, dat wij deze heilige rust in meditatie beoefenen. En dat wij onze oude mens kruisigen, op zulk een wijze, dat wij waarachtig met Uw enige Zoon verenigd en verbonden zijnde, deelgenoten mogen worden van die gelukzalige opstanding, waarvoor Hij ons de weg getoond heeft.

En dat wij ontvangen mogen worden in het hemelse Koninkrijk, dat Hij voor ons verworven heeft door Zijn dood en door Zijn opstanding, nadat wij zodanig in de wereld gestreden zullen hebben door Uw onderwijs, dat Gij altijd over ons regeert. En dat Gij ons regeert en leidt door Uw Geest, waar wij in heel ons leven niets van onszelf hebben, opdat wij ons door U laten regeren, totdat Gij alles en in allen zult zijn. Amen.

EEN EN TWINTIGSTE PREDIKATIE JEREMIA 18 : 1 – 10

Uitgesproken op woensdag 7 augustus 1549.

Het Woord, dat van den Heere tot Jeremia geschied is, zeggende: sta op en ga in het huis van een pottenbakker en daar zal Ik u Mijn woorden doen horen. Toen ging ik af in het huis van de pottenbakker en ziet hij maakte zijn werk op het rad. En het vat dat hij van klei maakte, werd in zijn hand bedorven. Toen maakte hij daar opnieuw een ander vat van, zoals het hem goed scheen dat te maken.

(Vertaling van Calvijn)

Men ziet hoe hard wij zijn voor de bedreigingen, welke God ons doet. Indien men vraagt naar de reden daarvan, dan is het omdat wij niet geloven dat Hij machtig genoeg is om Zijn bedreigingen uit te voeren, totdat Hij er ons mee treft.

Wanneer Hij ons dreigt, dan geloven wij het niet, en wanneer Hij ons treft, dan gevoelen wij het niet, omdat het dan te laat is. Als Hij dan nu de Joden gedreigd heeft, vermaant Hij hen dat zij niet moeten denken, dat het een fabel is hetgeen hen door de profeet gezegd werd, maar dan moeten zij weten dat het ernst is.

Zo toont onze Heere ons dan duidelijk aan hoe moeilijk wij te overtuigen zijn, dat Hij namelijk onze Meester is en dat wij in Zijn hand zijn.

Gewis zijn wij schaamteloos genoeg om Hem te verloochenen, terwijl we geen geloof kunnen hechten aan de leer en dat in de praktijk laten zien, waar we zelfs niet verontrust worden als Hij ons Zijn toorn heeft laten zien. Het is dan ook niet zonder reden dat Hij ons deze gelijkenis van de pottenbakker voorstelt.

Zo zendt Hij Jeremia dan naar het huis van de pottenbakker en beveelt Hij hem te zien hoe het in zijn werkplaats toegaat. De profeet ziet hoe de pottenbakker een vat maakt en hoe het gebroken wordt en hoe hij van dezelfde aarde een ander vat maakt. Ziet hoe het eerste vat niet slaagt, maar hij maakt een ander daarvoor in de plaats, ja, naar het hem goed dunkt. Aldus zegt de Heere tot de profeet: ziet gij hoe de pottenbakker macht heeft om uit de aarde te maken wat hij wil? Wel zo heb Ik niet minder macht over dit volk. Hoewel Ik dus aan hun vaderen de belofte gedaan heb om hun God te zijn en die van hun geslacht en hen wil vasthouden, zo kan Ik hen desniettemin weer verwoesten. Wanneer ze daarentegen weer tot Mij terugkeren, ook al schijnen ze te moeten ondergaan, dan kan ik hen weer herstellen en in hun vorige doen geheel terugbrengen. Zegt gij dit dan aan hen, opdat zij, als ik hen gedreigd heb, zich niet verharderen, maar tot Mij komen.

Ziehier in het kort waar wij op hebben te zien.

Jesaja, ditzelfde stuk besprekende, voegt er op een anderé wijze bij: *zal een aarden pot zich tegen de pottenbakker durven verheffen?*

Daardoor zien wij dat God de trots van de mens wil bestraffen, die zich tegen Hem wil verheffen, want hoewel Hij billijk is in het straffen van hen, zo beschuldigen ze Hem toch van al te grote wreedheid. Maar de profeet zegt evenwel: rampzalig hij die tegen Zijn Schepper opstaat, want de mens is als een aarden pot; God kan er van maken wat Hij wil, zoals de pottenbakker van de aarde maakt wat hij wil. De profeet wil dus deze trotsheid bestraffen, maar de heilige Paulus toont dat nog duidelijker in het negende hoofdstuk van de Romeinenbrief, want hij toont dat onze Heere genade wil bewijzen wie Hij wil en Zijn barmhartigheid wil schenken aan wie Hij barmhartigheid wil schenken en tot hen, die Hij tot de eeuwige dood bestemd heeft, zegt Hij: gij zult

omkomen! Wanneer wij nu zien dat onze Heere voor de schepping der wereld hen uitverkoren heeft, die Hij wil behouden en dat gedaan heeft zonder op hun verdiensten te letten, en hen daarentegen verlaten, ja zelfs verhard heeft, die Hij wil laten omkomen, dan staan wij daarover verwonderd, als wij daarop letten en zeggen wij: hoezo? Is dit het ambt van God om met de mensen te spelen als met een bal? Als wij kwaad doen, waarom beschuldigt Hij ons dan nog? Hoe kan dat rechtvaardig zijn?

Ziedaar hoe de mensen tegen God opstaan. De heilige Paulus nu, genoegzame reden hebbend om deze trotsheid neer te slaan, komt, gelet de zwakheid van ons verstand, ons tegen met: Maar arme mens, wie zijt gij om zo aan God uw wederantwoord te geven? Gij zijt minder dan een aarden pot en ziet gij daarentegen niet dat de pot toestaat, dat de pottenbakker van hem maakt wat hij wil, hoe verheft gij u dan tegen uw Schepper?

Ziedaar wat de heilige Paulus aanvoert om onze hoornen in stukken te slaan. Zeker heeft God reden om aan ons gesnater met geweld een einde te maken, waar onze geest niet zo sterk is om Zijn werken te kunnen begrijpen. Wij moeten ons dus leren vernederen, want dat is onze ware wijsheid, dat wij ons namelijk leren vernederen en onze grenzen niet overschrijden. Verder hebben we een al te grote dunk van onszelf, als wij denken dat God verplicht is om rekenschap aan ons af te leggen, wanneer wij dat willen.

Daarom moeten wij de poort voor onze nieuwsgierigheid sluiten en tevreden zijn met hetgeen Hij er ons van zegt. Ziet dus hoe de heilige Paulus dit gedeelte uitlegt.

Laten wij nu tot Jeremia terugkeren. Hij toont dat onze Heere reden heeft om ons een enkel ogenblik boven de afgrond te plaatsen, en dat Hij ons in een minuut erboven uit kan trekken. En daardoor moeten wij ons leren vernederen, en wanneer Hij ons enig goed bewezen heeft, dan moeten wij niet denken, dat Hij verplicht is daarmee door te gaan. Aan de andere kant moeten wij trachten Zijn toorn te dragen, als wij Zijn wraak niet kunnen voorkomen, door ons voor Hem te vernederen en Hem vergiffenis van onze zonden te vragen.

Maar laten wij, om een nog duidelijker inzicht in dit gedeelte te krijgen, overwegen hoe de profeet in het huis van de pottenbakker moest gaan om te zien wat hij er maakte. Niet dat hij daar noodzakelijk moest zijn, maar dat het was om de hardheid van het volk, dat niet anders wilde geloven of het moest een voorbeeld getoond worden.

Hij moest hen zeggen: Ziedaar hoe God mij getoond heeft hoe het met u zal gaan. Zo zien we dan dat de profeet niet geweigerd heeft toen God hem zei: ga in de werkplaats van de pottenbakker. Hij zei niet: God heeft mij evengoed in mijn huis kunnen verklaren hetgeen Hij heeft te zeggen, dan mij te zenden in de werkplaats van een pottenbakker.

Maar hij heeft zulke woorden niet gebruikt, maar is zonder enige tegenspraak gehoorzaam geweest. Daaruit moeten we leren dat het niet aan ons ligt om de wijze te verkiezen, waarop wij door God geleerd moeten worden, maar dat wij alles goed vinden wat Hij zegt en dat wij niet wijzer moeten zijn dan God om Hem de wet te stellen, alsof Hij de beste manier om te leren niet zou weten. Laten we eenvoudig leren gehoorzamen.

Overigens moet onze Heere Zich wel schikken naar onze botheid om eenvoudige middelen te gebruiken, want wij zijn zo lomp, dat als Hij die niet gebruikte om ons te verklaren hetgeen Hij ons wil zeggen, wij er niets van zouden verstaan. Altijd vragen wij weer: waarom spreekt God op zo eenvoudige wijze? Maar als wij onszelf goed kennen, dan zullen wij zulke vragen niet stellen. Want gewis, als wij gehoorzaam zijn,

zoals behoort, dan behoefde Hij slechts de vinger op te heffen, maar als Hij ziet dat wij ezels zijn, dan moet Hij ons altijd achteraan komen met te zeggen: hai, hai! We moeten toch ruwe middelen gebruiken, anders zullen ze ons niet begrijpen. En terwijl we zo lomp zijn, dan zijn we verder nog zo ongelukkig en kies dat we, als God een beetje moeilijk tot ons spreekt, ons ergeren en tegen Hem mopperen. En als Hij wat eenvoudig tot ons spreekt om onze domheid, dan worden we daar boos om en zeggen: waar is dat nodig voor? Het lijkt wel of Hij tot kinderen spreekt, terwijl wij toch mannen zijn.

Ziedaar hoe wij ons ergeren, wanneer wij bij onszelf denken dat wij wijs genoeg zijn.

Laten wij daarom onthouden dat de profeet geen moeilijkheden veroorzaakt, wanneer hij naar de werkplaats van een pottenbakker gaat, zoals men naar school gaat, om daar te leren hetgeen men heeft te doen.

Laten wij ten slotte verstaan dat we allen tot Hem moeten gaan en tot Zijn werken, zoals wij daartoe bereidwilliger zouden zijn, als onze plompheid ons daarin niet hinderde.

Wanneer wij dus letten op de vruchten der aarde en de verscheidenheid der ambachten beschouwen, dan moeten we daarin de voorzienigheid Gods aanschouwen. Aan de ene kant moeten we de voorzienigheid Gods beschouwen en daar enige ootmoed uit trekken; aan de andere kant moeten wij Zijn goedheid bezien om daardoor tot Zijn liefde getrokken te worden.

Maar laten wij nu overgaan tot hetgeen hij zegt, dat wij geheel in de hand des Heeren zijn, zoals de aarde in de hand van de pottenbakker is. Als wij namelijk enige voorspoed hebben, dan moeten wij er ons niet van verzekeren, dat dit altijd zal duren, want dan zouden wij geen rekening houden met onze gastheer. Maar laten wij weten, dat wij het goede dat God ons geeft, met dien verstande bezitten, dat Hij het ons kan ontnemen wanneer Hij wil.

Laten wij leren verstaan welke de broosheid van ons leven niet alleen is, maar dat onze staat zo is dat wij, als wij rijk zijn, ieder ogenblik arm kunnen worden, dat als wij gezond zijn, de dood ons plotseling kan overvallen, dat als wij in de bloei van ons leven zijn, wij elk ogenblik teniet kunnen gaan.

Ziedaar de macht die God over ons heeft, evenals de pottenbakker over de aarde.

Maar nu wil dit niet zeggen dat God geen orde of reden gebruikt in de uitoefening van Zijn bestuur over de mensen, want dat zou een verfoeilijke laster zijn. En zo speelt God dan niet met ons als met een bal. Hoewel Hij dat wel kan doen, zo moeten wij ons niet verbeelden dat Hij dat doet, want de wil Gods is de zuivere regel van alle rechtschapenheid. Wij kunnen geen regel hebben, die beter en doeltreffender is om het goede van het kwade te onderscheiden dan te komen tot de wil Gods. Want als Hem iets behaagt, dan moet het zeker goed zijn, evenals wij kunnen besluiten dat hetgeen Hem mishaaft, kwaad moet zijn.

Ziedaar hoe de wil Gods de zuivere regel is om het goede van het kwade te onderscheiden. Dat we vervolgens God geen onrecht aandoen door onze reden boven Zijn wil te plaatsen. Dat zou hetzelfde zijn wanneer wij de aarde boven de hemel wilden plaatsen. Wat zou dat een grote verwarring worden ! Laten we dan altijd goed vasthouden, dat Hij, waar wij in Zijn hand zijn, zoals de aarde in de hand van de pottenbakker is om ervan te maken wat hij wil, van ons in alles op rechte wijze gebruik weet te maken, en dat Hij, wanneer wij ons tegen Hem willen verzetten, altijd oorzaak heeft om ons te vernederen, zoals in de eenenvijftigste Psalm gezegd wordt, dat al Zijn gerichten billijkheid zijn. Als de mensen niet ophouden met mopperen, dan

zullen zij ten laatste toch beschaamd worden. Laten wij, waar dit alzo is, op zulk een zelfoverschatting letten en verstaan dat als God voor ons zorgt, Hij Zijn macht dan niet overschrijdt, maar dat Hij doet hetgeen recht en billijk is. En dat wil de profeet verklaren, want hij voegt eraan toe, dat als wij voorspoed hebben, God ons daarin brengt, zoals men van de aarde een pot maakt die men wil.

Maar waartoe? Dat wij ons gerust kunnen stellen, dat God het aan ons verplicht is en dat Hij, als Hij ons een dag gezegend heeft, dat ten einde toe zal doen? Moet dat een aanleiding voor ons zijn om ons te verspreiden en te verhoovaardigen? Nee, nee! Laten wij verstaan hoe broos ons leven is, laten we verstaan, dat wij, als wij nu geëerd worden, dat ieder ogenblik kan veranderen.

Nu wordt de oorzaak daarbij gevoegd, dat dit namelijk gebeurt, wanneer wij misbruik maken van Zijn goedheid.

En daaruit zien wij dat de profeet Gods niet een autoriteit toekent, om met ons te doen naar Zijn absolute macht, zoals de papisten zeggen en Hem daarvan belasteren, maar dat het is om de beledigingen, die wij Hem aangedaan hebben. Wij zien dus hoe de papisten aan God tweeërlei macht toekennen, Zijn gewone macht, die overeenkomt met Zijn rechtvaardigheid en Zijn absolute macht, waardoor Hij de engelen kan verdoemen.

Ziedaar de leer van de papisten en hoe God toegelaten heeft dat zij in zulke lasteringen vallen, opdat wij zouden zien dat zij een synagoge van de satan zijn. En daaruit blijkt duidelijk hoe zij in niets van de duivelen verschillen. Want als Zijn goedheid van Zijn werken weggenomen wordt, welk verschil bestaat er dan nog tussen de satan en Hem? En als God ons uit zulk een afgrond getrokken heeft, dan zien wij daarin Zijn goedheid jegens ons.

Ziedaar hoe al de werken Gods zijn in billijkheid en rechtvaardigheid, en dat wij moeten verstaan dat wij ze niet naar ons begrip mogen afmeten.

Belijden wij dat de wijsheid en de macht Gods oneindig zijn, hoe zouden wij die dan met ons verstand kunnen begrijpen, dat zelfs geen druppel begrip bevat.

En zouden wij er God door willen begrijpen, o, welk een onmogelijkheid. Wanneer wij daarom een van Zijn werken zien en wij kunnen de rede niet verstaan waarom Hij die gemaakt heeft, laten wij dan verstaan dat Hij het recht gemaakt heeft en laten wij niet zo trots zijn om het naar onze bevattings af te meten. Het is zoals de heilige Paulus zegt op de plaats, die ik heb aangehaald: *wie zijt gij, o mens, die tegen God pleit?* God doet niets waartegen wij iets zouden kunnen aanvoeren tegen Hem, wij kunnen niet zo hoog klimmen, dat wij verstaan wat Hij doet.

Gewis zal het ons geopenbaard worden, maar dat zal zijn als wij in de hemel zijn, aan Hem gelijk, zoals de heilige Johannes zegt. En nu moeten wij ons tevreden stellen met wat Hij er ons van verklaart, waar de rest bewaard zal blijven voor de jongste dag, waarop onze ogen verlicht en geopend zullen worden om de dingen beter te kunnen onderscheiden dan nu.

Laten wij nu zien op hetgeen de profeet hier zeggen wil, ter ener zijde dat als God iets goeds aan een volk beloofd heeft en het keert zich van Hem af, dat Hij het altijd weer zal weten te beroven van het goed dat Hij hen beloofd had.

Nu wil dat niet zeggen dat Hij veranderlijk is. Zeker zegt Hij dat Hij berouw zal hebben, welke taal in de Schrift vaak genoeg voorkomt. Want als Hij in Zijn majesteit zou spreken, dan zou Hij niet verstaan worden. Maar nu moet Hij zo laag afdalen en termen gebruiken die ons bekend zijn, opdat wij Hem kunnen verstaan. En wanneer wij zien dat Hij Zich naar ons schikt, dan moeten wij daaruit onze domheid leren

verstaan, daar Hij anders door ons niet begrepen zou worden. Daarom is Hij niet veranderlijk. Maar de profeet wil ons duidelijk maken dat wij niet moeten slapen, alsof God, als Hij ons goed doet, verplicht zou zijn om daarmee door te gaan.

Ziedaar de bedoeling van de profeet. Als hij nu spreekt van de koninkrijken en de volken, waar blijft dan ieder persoonlijk? Want God spreekt maar niet van een mens alleen, die Hij door Zijn macht kan verdelgen, maar dat Hij zelfs een bloeiend koninkrijk, zoals een boom die goed geplant is, elk ogenblik kan verwoesten. Wanneer wij dan op de koninkrijken letten, wat moeten wij dan denken van onszelf? Zoals Jesaja zegt dat Hij maar heeft te blazen en wij zijn verwelkt, want wij zijn als een blad van een bloem, dat aanstonds verwelkt als men er op blaast. Laten wij ons dus leren vernederen en als God ons aardse goederen schenkt, dan moeten we daardoor niet hooghartig worden.

Laten we weten dat het niets is en dat elk ogenblik de rijken tot de armoede gebracht kunnen worden, dat heerlijkheid in ellende en het leven in de dood veranderd kan worden. En als wij dan onszelf persoonlijk beschouwd hebben, laten we dan in het algemeen verstaan dat alle steden en alle bezittingen van alle koninkrijken tezamen niets zijn, want God kan in een ogenblik een koninkrijk opbouwen en het aanstonds weer geheel ter neerwerpen. En dat wil niet zeggen, dat God met de wereld speelt en er een kaatsspel van maakt, maar dat het is zoals wij zagen in de Psalm, die we gezongen hebben, dat vruchtbare landen (zoals Klein- Azië, dat vroeger een vet en vruchtbaar land was) in een ogenblik verwoest en in een zandwoestijn omgekeerd kan worden. Niet dat God daar vermaak in schept, maar dat is als de bewoners van goede en vruchtbare landen zich tegen God verheffen en van Zijn zegen verdienen beroofd te worden en dat aldus de landen waarin ze wonen droog en onvruchtbaar blijven. Zoals wij van Sodom en Gomorra zien, dat zeer rijke landen waren, maar welker inwoners zich zo tegen God verheven hadden, dat ze in een moment geheel verwoest en omgekeerd werden.

Waarom? Net zoals Ezechiël zegt dat het volk dik en vet was en dat het daardoor aan alle vuiligheid was overgegeven.

Maar de toorn Gods is op hen gevallen en de mensen zijn gedood en het land bleef onvruchtbaar en onbewoonbaar.

Ziedaar hoe God vette landen in zandvlakten weet om te keren. Wanneer de profeet dit alles hier uiteengezet heeft, dan voegt hij er tenslotte aan toe, dat God de mond der spotters en der bozen, die denken dat alles door het toeval geregeerd wordt, weet te sluiten.

Zo sluit God dan hun monden, dat ze niet meer tegen Hem kunnen lasteren.

Ziedaar hoe wij geleerd worden om ons te schikken onder de hand Gods, ziende hoe zij, die voorspoed genieten, in een ogenblik in de grootste ellende neerstorten; hoe zij die machtig waren, door God machteloos worden gemaakt, hoe zij die rijk zijn in armoede vallen, hoe zij die gezond zijn, in ziekte vallen. Maar dan is het niet dat God daar vermaak in schept, maar dan is het om hun losbandigheid. Laten wij daarom altijd wandelen in vreze.

Laten we weten dat wij altijd in de hand Gods zijn en dat Hij, wanneer Hij ons wil kastijden, dat ook doet, en dat Hij als Hij ons goed wil doen, daarmee ook weet door te gaan, als wij ons namelijk niet van Hem afkeren.

En als wij echter door God niet verloochend willen worden, nadat Hij ons tot een vat ter ere gemaakt heeft, dan moeten wij leren ons naar Hem te schikken, opdat Hij ons naar Zijn beeld hervorme, want in Hem is er geen verandering, zoals in de dingen van

deze wereld.

En als onze Heere ons hervormd heeft naar de gelijkenis van Zijn Zoon, dan zullen we aan geen verandering onderhevig zijn.

Gewis ligt dat niet bij ons, maar wij moeten tot Hem naderen, opdat wij naar Zijn gelijkenis gevormd zullen worden, zoals de heilige Paulus zegt, dat wij het moeten aandoen als leden van Jezus Christus, want zij die door de Heilige Geest hervormd zijn, zullen niet veranderd worden, maar tot het einde toe in Zijn genade volharden.

Maar het komt neer op hetgeen de profeet hier zegt, namelijk, dat wij er wel aan denken onze gastheer niet buiten beschouwing te laten. Want zij die zich in de voorspoed baden in de wereld, die denken dat ze met God niet meer behoeven te rekenen. Zoals Lukas van de arme dwaas spreekt, die zei: mijn ziel, geniet maar, gij hebt koren en wijn en goederen in overvloed. Maar terstond werd hem gezegd: o, arme en ongelukkige mens, wat denkt gij? In deze nacht zullen de duivelen uw ziel wegnemen.

Ziedaar hoe de arme dwazen zich vergissen, hoe zij de goederen der wereld niet hebben, maar hoe deze hen hebben. Ziet hoe God hen van hun goed weet te beroven, waar Hij niet verplicht is jegens hen om ze in het bezit daarvan te laten.

Laten wij dus verstaan dat wij per abuis niet vergeten, dat wij God niet nodig hebben, maar laten wij weten, dat wij, als wij voorspoed hebben, dat is omdat God Zijn hand over ons wilde uitstrekken, maar dat Hij het intussen niet verplicht is. En daarbij moeten wij weten, dat onze steun van Zijn milddadigheid komt, en dat Hij die ons onthouden kan zo vaak Hij wil.

Wanneer wij ons zo gedragen, dan vertonen wij het beeld van Jezus Christus in ons, ja dan zullen we heel ons leven ondersteund worden.

Nu moeten wij overgaan tot het andere stuk, waarvan de profeet spreekt, namelijk, dat wanneer een rijk met straf bedreigd wordt en het volk zich bekeert, God die bedreiging zal intrekken. Maar dan is het zoals wij gezegd hebben, dat de beloften Gods niet veranderen, ook al worden er bedreigingen gedaan. Maar de bedreiging is voorwaardelijk, anders was ze geen geneesmiddel.

Want als ons gezegd wordt, dat God ons bedreigt, als wij ons niet beteren, dan wil dat niet zeggen dat God besloten heeft dit uit te voeren, maar dan is dat om ons tot berouw te brengen, om te verhinderen dat deze ramp op onze hoofden zou terechtkomen.

Dat is de bedoeling van de profeet. Wat moeten wij nu doen? Laten we zien, dat zulk een kwaad waarmee wij bedreigd worden, niet veraf is. Als wij ons leven beschouwen, dan kunnen we daaruit zien dat God ons zo zwaar moet straffen. Als wij nu Zijn macht en onze broosheid kennen, dan kunnen wij leren dat wij aarden potten zijn in Zijn hand en dat Hij met ons kan doen zoals Hij wil. Als dat in ons verstand ingedrukt is, dan zijn we wel voor een tijd uit het veld geslagen om te leren begrijpen, dat Hij onze Vader is en dat Hij het kwaad, dat reeds op onze hoofden is neergedaald, kan afwenden en dat Hij macht genoeg heeft om ons aan het graf te ontrukken en dat Hij ons het onheil kan besparen, waarin wij gevallen zijn door onze zonden. Maar zoals een pottenbakker niet verhinderd kan worden om een pot te maken zoals hij wil en die hij weer opnieuw kan maken wanneer hij gebroken is, zo moeten wij verstaan dat God niet minder macht over ons heeft.

Zo hebben wij dan een grote vertroosting als wij zien dat God, wanneer Hij besloten heeft ons te straffen, toch ook weer gedrongen wordt om ons in genade aan te nemen, indien wij bukken onder Zijn wil.

Wanneer wij zien dat onze Heere zo genadig is, en dat Hij Zich aan ons aanbiedt, dan moet men toch wel een afkeer van ons hebben, als wij verhard blijven? Zo is het nu,

gelijk ik gezegd heb, meer dan ooit tijd om erop te letten, dat God, als Hij bij onze verkeerdheden wil blijven staan, ons gewis niet zal kunnen verdragen en vooral niet indien wij, nadat Hij ons uit het rampzalige Babel getrokken heeft, evenwel voortgaan om Zijn genade te misbruiken.

Laten wij zien welk een straf Hij diegenen toegediend heeft, die niet erger waren dan wij en dat wij nog niet aan het eind zijn, maar dat onze oren zullen tetteren, zoals men wel zegt.

En wat moet er dan van worden? Dat we ons dan tot Hem keren, Hem biddend dat het Hem behage ons steeds Zijn genade te schenken, zowel ten aanzien van onze lichamen als van onze zielen en dat Hij Zijn genade in ons vruchtbaar make en wij de gelegenheid aanvatten om ons tot Hem te wenden, kennende onze rampzaligheid.

Laten wij ons naar deze leer ter neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God, in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend, dat Hij ons tot Zich terugbrengt, en dat wij in heel ons leven Zijn Naam zoeken te verheerlijken, opdat Hij door dit middel opgewekt zou worden om Zijn goedheid jegens ons te blijven vervolgen.

Laten wij allen daarom spreken: *hemelse Vader*, enz.

**TWEE EN TWINTIGSTE PREDIKATIE
JEREMIA 18 : 11 - 14**

Uitgesproken op donderdag 8 augustus 1549.

Spreek dan nu tot de mannen van Juda en tot de inwoners van Jeruzalem, zeggende: De Heere heeft aldus gesproken: ziet, Ik verzin een kwaad tegen u en denk enige zaak tegen u uit. Ieder kere van zijn boze weg dan terug en maakt uw wegen en handelingen goed. En zij zullen antwoorden: er is geen hoop meer. Daarom zullen wij onze gedachten volgen en zullen wij elk de overleggingen van ons boze hart volgen.

(Vertaling van Calvijn)

Wij hebben gezien hoe God het rad gebruikt om van ons te maken wat Hem lijkt, en dat Hij, als Hij het een bepaalde vorm gegeven heeft, in een minuut des tijds kan veranderen, wanneer wij namelijk van onze kant veranderd zijn. En wij hebben gezegd dat het niet een rad van avontuur is, maar dat God alles rechtvaardig bestuurt, en wel op zulk een wijze dat wij moeten verstaan, dat Hij ons op rechtvaardige wijze, dat is door Zijn genade, in stand houdt. Wanneer wij daarentegen zo ongelukkig zijn om Hem te verlaten, dan moet Hij Zijn rad omkeren en berouw hebben over het goede, dat Hij aan ons gedaan heeft. Zo past de profeet dit dan op de Joden toe, maar desniettemin staande is het een algemene leer, want God wil Zijn woord niet in de lucht hangen, maar Hij bedient het aan allen, waar het Zijn recht is om ons te regeren. Dan zegt de profeet tot de Joden, dat God hen in Zijn hand houdt, en dat Hij hen, als ze zich van Hem afkeren, wel weet te verwerpen. Maar Hij zegt evenwel: gij volk van Juda en inwoners van Jeruzalem: God heeft mij niet anders dan naar de werkplaats van de pottenbakker gezonden dan om u te onderwijzen. Maar nu verzin Ik een kwaad tegen u en denk Ik iets tegen u uit, wanneer Ik namelijk steeds op het rad zie, want Ik laat het niet tevergeefs draaien, maar Ik overweeg u te straffen. Wat blijft er dus over? *Dat gij u bekeert en dan zal Ik u, in plaats dat Ik besloten heb u te vernielen, in uw staat handhaven.*

Zo hebben we dan nu een nog duidelijker uiteenzetting van de leer die wij gisteren behandelden. Maar nadat God in het algemeen gesproken heeft, spreekt Hij nu in het bijzonder, daar echter ieder Zijn leer niet ter harte neemt, en de mensen zeggen: O, het is wel een goede leer, maar zij past beter voor anderen dan voor ons. En wanneer men hen van het oordeel Gods spreekt, dan zegt men: o, laat men tot ons persoonlijk en ons allen gesproken hebben, het zal blijken dat het ons helemaal niets zegt.

Wanneer het Woord Gods gepredikt wordt, dan moet ik daardoor een onderzoek instellen naar mijn leven en mijzelf spiegelen in de leer van God. Zo moet het Woord Gods mij dan dienen tot een spiegel, want dachten wij vroeger dat wij goed en rein zijn, zo stelt Hij ons Zijn Woord voor ogen, opdat wij elk onze verkeerdheden zouden kennen en ons vernederen.

Daarom moeten wij de orde van de profeet volgen, namelijk dat God alles door Zijn voorzienigheid leidt en dat Hij Zijn vijanden vermag te verdelgen en ze onmiddellijk weer kan herstellen, als ze tot Hem weerkeren.

Maar nu zegt de profeet: *gij allen van Juda, dat is gij, tot wie ik gezonden ben als profeet, zoals ik nu zeg: gij allen van Genève, want wij bedienen het Evangelie.* Wanneer hij ons dan vermaant, dan moeten wij allen aan onszelf denken en weten dat hij tot ons spreekt en niet tot hen die ver van hier zijn.

En daarin zien wij de dwaasheid van hen, die wel wilden dat men altijd tot hen sprak die ver weg zijn. Dan zou men zacht en aangenaam zijn! Maar waarom? Laten wij zien dat God een gans tegenovergestelde bedoeling heeft. In het kort, het Woord is er niet om het op goed geluk daarheen te werpen, maar het moet een zeker doel hebben, dat wij het namelijk niet in de lucht werpen, maar het toepassen op hen die het horen. Men zou wel voor gésloten ogen kunnen prediken, zonder namelijk te letten op hen tot wie wij spreken, maar wat zou dat?

God bedoelt, zoals ik gezegd heb, dat Zijn leer tot ons gericht wordt zoals wij zijn, dat zij namelijk die de taak hebben om te onderwijzen, erop letten welk gebrek de mensen hebben en dat het zo als een medicijn moet toegepast worden. Want een dokter werpt niet alle recepten op een stapel om daar ieder van te geven, want dan zou hij geen dokter zijn, maar hij let op de aard van de ziekte, en daar past hij zijn medicijn bij aan. Zo moeten wij ook te werk gaan, evenals de profeet.

Wanneer hij nu zegt: *Ik smeed een kwaad tegen u*, dan wil hij ons daardoor beduiden, dat God, als Hij ons niet plotseling met een cholera wil straffen en in één keer Zijn hand opheft, onze verkeerdheden dan vergeten is en die niet wil straffen, nee, maar dan heeft Hij geduld met ons, zoals van dat geduld in de Schrift gesproken wordt. En het is niet zonder oorzaak, want wij zien de uitwerking daarvan. Ziet hoe verkeerd wij gedaan hebben, en hoe wij daarmee doorgaan, niet maar een dag of een maand of een jaar, maar gedurende een lange tijdsruimte en Hij ons toch verdraagt. Maar waartoe?

Dat wij niet zouden denken dat Hij, niet doet alsof Hij geen verkeerdheden ziet of dat ze ongestraft zullen blijven. Maar laten we erop letten, dat wanneer het vonnis uitgesproken is, dat dan de executies zullen volgen, Arme misdadiger, die niet weet dat men het vonnis over hem uitgesproken heeft, maar dat zeker over hem voltrokken zal worden en waarvan het einde de gevangenis en het laatste de galg is. Ziedaar waar wij op moeten letten.

En laten wij vervolgens ook letten op Sodom, welks inwoners in vrolijkheid leefden en zich steeds meer aan de losbandigheid overgaven; laten wij horen wat onze Heere sprak: *Ik ben afgedaald om te zien wat er gaande is, want hun geschreeuw is voor Mij gekomen*. Maar ziet, zoals ik gezegd heb, terwijl ze voortgingen met hun genietingen, zo werd hun vonnis gereedgemaakt, maar zij merkten er niets van, totdat de uitvoerig ervan plaatshad.

Laten wij daarom leren, dat hoewel onze Heere doet alsof Hij onze verkeerdheden niet opmerkt, ze toch wel zal weten te straffen, als de tijd ervoor gekomen is.

Hier moeten twee dingen opgemerkt worden. Dat God geduldig is, al is het dat Hij onze zonden niet vergeeft. En dat Hij ons, als Hij ons niet dadelijk straft, wanneer wij Hem beledigd hebben, Zijn Vaderlijk medelijden doet kennen. Maar waartoe? Opdat wij ons niet zouden vergissen alsof Zijn goedheid Hem belette om onze verkeerdheden niet op te tekenen, dat Hij ze, zo vaak Hij wil, in rekening kan brengen.

Gewis heeft God geen nauwkeurig onderzoek naar onze verkeerdheden nodig, zoals een aardse rechter, die ze niet kent, voor hij er onderzoek naar gedaan heeft. Maar hetgeen hier wordt gezegd, dat Hij iets tegen ons bedenkt, dan is dat omdat wij God niet in Zijn majesteit vermogen te kennen. Daarom moet Hij zich op zulk een wijze beschrijven dat wij Hem kunnen verstaan.

Onze Heere draait Zijn rad, om het volk der Joden buiten hun land te werpen. Waartoe? Opdat zij van hun kant gelegenheid zouden hebben om zich te bekeren en opdat de straf veranderd zou worden. En het is zoals de profeet zegt: *keert u een ieder af van zijn boze weg en verbetert uw wegen en daden*. Zo zien we dan tot welk einde

God ons bedreigt. Niet om te zeggen: wij moeten omkomen, het is aldus besloten. Maar opdat wij ons bekeren. Laten we er dan op letten, dat al de bedreigingen van God verklaringen van Zijn liefde lijn. Wij moeten dan ook niet alleen op Zijn zegeningen letten, maar ook op de bedreigingen, waardoor Hij ons Zijn liefde verklaart en Zich een Vader betoont.

Maar laten we er ook op letten dat de bedreigingen van God ons niet tot nut zijn, als wij er geen profijt van weten te trekken. Hij zegt: *maakt uw wegen goed!*

Laten we beschouwen hoe het met het volk gesteld was.

In de tijd dat Jeremia sprak was de ondergang nabij, maar het heeft een tijd geduurd voor ze kwam. Ik zeg nabij, want Jesaja was al een tijd dood en het was ook al lang geleden dat hij zijn bedreigingen liet horen. In de tijd dat hij sprak was er vriendschap tussen het rijk van Juda en het rijk van Babel en toch wordt hen gezegd dat hun ondergang van deze kant zou komen, en dat om hen te tonen dat dit niet van mensen zou komen, maar van de zijde Gods.

En God liet hen waarschuwen, opdat zij zich tot Hem zouden bekeren en daarin zien wij, dat als Hij met Zijn bedreigingen komt, medelijden met ons heeft. Wat is dan de oorzaak dat Hij Zijn bedreigingen aan ons uitvoert? Het is omdat wij wegvlugten en de oorzaak niet willen erkennen. Als gij dan zult wederkeren; zegt de profeet, dan wil God de uitvoering van Zijn bedreigingen uitstellen. Want als Hij de tijd daarvoor verlengt, dan kunnen we daaruit zien dat Hij berouw over ons heeft.

Wanneer Hij dan zegt: *maakt uw wegen goed*, dan lijkt het alsof de mens zich zonder de genade Gods kan veranderen. En de papisten weten aanstonds deze gedeelten aan te voeren om hun vrije wil te verheffen, hoewel zij gedwongen zijn om te belijden, dat God het voornaamste deel van dit vermogen toekomt. Maar niettegenstaande laten ze niet na om een deel daarvan aan de mensen te geven. Waar ze zich dus onder de vrije wil willen stellen, zeggen zij: ziet gij het wel, de profeten zeggen het! Deze gedeelten bewijzen voldoende, dat de mens een zekere macht over zichzelf heeft!

Maar zij gaven geen acht op de leer van de heilige Paulus, die zegt dat de vermaningen, welke ons gedaan worden, gelijk dodelijke zwaarden zijn, als wilde God ons ter dood brengen, totdat Hij ons vertederd heeft om Hem gehoorzaam te zijn, opdat wij zouden aannemen hetgeen Hij tot ons zegt.

Ziedaar hoe wij de leer die door mensen tot ons komt, niet moeten opvatten als kwam ze van de mens.

De profeet zegt niet: gij kunt door uw vrije wil daarheen gaan. Maar, ziet toe, dat gij uw plicht doet, en niet wat uw vermogen is. Want nadat God getoond heeft wat wij moeten doen, moeten wij niet zeggen: zover kan ik niet gaan, want Hij heeft gesproken wat er gedaan moet worden. Als Hij ons nu vermaand heeft, dan geeft Hij de kracht om het te doen. Maar we moeten, als we de leer gehoord hebben, tot Hem gaan en Hem bidden, dat het Hem behage om ons voordeel van Zijn leer te laten trekken. Dan zullen we zien dat we ze niet te vergeefs ontvangen. Het is maar de vraag hoe wij bepaalde gedeelten uit de Schrift opvatten! Wanneer Hij zegt: doet het boze van u weg, dan moeten we erop letten dat daar gezegd wordt, dat als een mens gevallen is, Hij hem weer tot het goede kan terugbrengen, en dat God hem de hand moet toereiken en hem kan oprichten. En verder zijn wij niet alleen in het kwade gevallen, maar zijn wij beroofd van alle goed, want zegt de heilige Paulus, als een mens gevallen is, dan is dat omdat hij een vijand Gods is.

Laten we dan nu in vervulling brengen hetgeen Hij door de profeet wil zeggen, namelijk, dat wij onze wegen goed maken. En laten we toch tot Hem gaan en Hem

bidden, dat Hij ons leven zo schikke, dat wij, waar we Hem vertoornd hebben en verdienen gestraft te worden naar Zijn gestrengheid, daarvoor vergeving mogen ontvangen. Nu voegt hij eraan toe: het is gedaan. Daardoor geeft de profeet het volk geen onderwijs, maar verdoemt hij het en wil hij dat dit voor de toekomst een getuigenis zal zijn, dat wanneer God hen naar Babel heeft doen wegvoeren, men weten zou dat er geen ander middel was en dat het niet aan Hem lag, maar aan de boosheid van het volk. Zo kunnen wij aan deze veroordeling zien hoe Hij ze terecht zo gestreng gestraft heeft.

En waarom? Als de Joden kwaad gedaan hebben en God had hen geen profeten gezonden, en zij aanstonds gestraft waren, dan had men kunnen zeggen dat zij, als zij zich bekeerd hadden, dan teruggebracht zouden zijn.

Zeker, wanneer God zwijgt, dan hebben we Hem nog niets te vertellen en kunnen we er geen reden aan ontlenen om te zeggen: waarom? Waarom heeft Hij dat en dat niet gedaan om ons te waarschuwen? Maar in het achttiende hoofdstuk van Deuteronomium wordt aangetoond, dat God hen niet zonder profeten zal laten om waarzeggers te gaan zoeken, maar opdat ze zich niet tot zulke vreemde dingen zouden begeven, geeft Hij hen profeten. Indien onze Heere de Joden zonder profeten had gelaten, dan had men kunnen zeggen: waar zijn de beloften, die Hij aan het volk gedaan heeft? Maar als de profeten tot hen gesproken hebben, dan antwoordden zij: er is geen hoop meer! Daarom volgen wij onze gedachten en zullen wij elk de voornemens van ons boze hart doen.

Als wilden zij zeggen: gij moogt aankomen met het doopwater, maar wij zijn besloten om nog meer kwaad te doen en gij moogt dreigen, maar wij zullen de boosheid van ons hart volgen. Wanneer wij zulk een veroordeling horen, die de profeet tegen de Joden richt, dan moeten de haren van ons hoofd ten berge rijzen. En meer nog wanneer wij de profeet horen zeggen: nadat God sedert een lange tijd tot u gesproken heeft en gij niet opgehouden hebt van om van kwaad tot erger te gaan, zo is Hij evenwel bereid om u aan te nemen als gij u tot Hem bekeert.

Maar zij hebben gezegd: laat het zo zijn!

Wanneer wij zulk een rebellie horen, dan is het zeker dat daar alle mensen zich over verbazen. Maar als wij op onszelf zien dan zullen wij ervaren dat we er niet minder aan mee doen. En wat werken de bedreigingen bij ons in de praktijk uit? En hoezeer worden wij vermaand, dat Hij, niettegenstaande ons boze leven, ons, als wij tot Hem terug keren, in genade wil aannemen, als wij namelijk door Zijn goedheid getroffen, ons weer tot Zijn gehoorzaamheid begeven?

Daarentegen ziet men niets anders dan rebellie en al zeggen wij het niet met het woord: het is gedaan! zo houden we toch niet op om haar te bedrijven. Laten we dat wel bij onszelf bedenken, want deze manier van doen is gewoon onder de mensen, dat er namelijk, als er sprake is van terugkeren tot God, daar niemand van wil horen. Maar wanneer er sprake is van het verkeerde, dan zegt men niet: het is genoeg! zoals Jesaja zegt. Daarom zegt hij ook: God heeft u beloofd vast te houden. En nadat Hij uw zorg op Zich genomen heeft, behoefde u niet ongerust te zijn. En gij, nu u zo ongerust zijt, geeft gij dan niet een teken van wantrouwen, en twijfelt gij dan niet aan Gods macht om u vast te houden?

Denkt u dat zulk een wantrouwen ongestraft zal blijven? Nee! Hij voegt eraan toe: *Gaat gij naar dingen, die God veroordeeld heeft, zo hebt gij bovendien nog uw bijgelovigheden, waarvan gij nooit zegt: het is genoeg!* Welke waarschuwingen men namelijk tot u richt, zo laat gij nooit uw eigen overwegingen varen. Hoewel God hen kastijdde door hen in Egypte te laten zwoegen, zo zeggen ze nooit: het is genoeg. Wat

dit wil zeggen? Dat gij zo ontvlamd zijt in de boosheid, dat er geen enkel nadenken meer bij u is?

Ziedaar het gangbare gebrek onder de mensen, dat als God hen om hun bijgelovigheden kastijdt, zij als een ezel aan de teugel bijten, zodat men hen niet in bedwang kan houden.

Zo doen ook de arme ongelovigen. Als God hen slaat, dan vergrammen zij zich daarentegen op Hem en gaan ze door met kwaad doen.

Ziedaar hoe wij overgegeven zijn aan het kwaad en welk een teugel men ons ook zoekt aan te doen, zo kan men ons toch niet houden. En wanneer er sprake is van het kwaad, dan zijn we nooit te moe, maar gaat het over goeddoen, dan hebben we nooit geen tijd. Zo kan men zien hoe onverbeterlijk wij zijn!

Dat kunnen wij metterdaad aan de papisten zien, want hoewel het Woord Gods hen veroordeelt, zo ziet men dat ze meer dan ooit betoverd zijn door hun afgoderij en niet ophouden erin te zondigen. Maar laten wij daartegenover op onszelf letten. Heeft het God behaagd om ons uit de duisternis te trekken, zo wil Hij ons nu leiden door Zijn Woord, wanneer wij namelijk even standvastig zijn om het Woord Gods te volgen als de papisten zo standvastig zijn in het volgen van hun beschermheiligen?

Maar daar is veel voor nodig. want mogen wij wel eens een goede bui hebben, zo zijn we het toch al gauw moe.

Ziedaar dan onze traagheid. En wat de profeten daar zeggen, dat zien wij in onszelf en dat maken wij in de praktijk mee.

Hoewel wij er echter wel toe genegen zijn, zo vallen we toch niet zo vaak, omdat onze Heere ons met Zijn hand vasthoudt. Maar laten we er ons voor wachten om niet in de wanhoop te vallen en te zeggen: laat maar! om zo de genade Gods niet te verwerpen, wanneer Hij ons die aanbiedt. Maar laten we onze natuur krachtig tegengaan, als wij zien dat zij tegen God is. Wanneer God ons tenslotte op de weg gebracht heeft, dan moeten we die ten einde toe vervolgen.

En als wij het er vandaag goed hebben afgebracht, dan moeten we morgen datzelfde zien te doen. Wanneer de profeet er nu aan toevoegt, dat zij zeiden dat ieder hunner zijn ongeregelde begeerten zou volgen, gewis, dan hebben de Joden zich zo niet willen uitdrukken. Want de mensen willen altijd voor goed gehouden worden, hoewel zij het niet verdienen en altijd trachten zij hun schande te bedekken. Zien we maar naar de dief, hij tracht zijn verkeerdheid te bedekken, en evenzo wil de wellusteling zeggen dat hij een goed mens is en in plaats dat hij zich schaamt wil hij desnietteenstaande voor een goed mens doorgaan. En hoewel de lucht vuil is van hun boosheid, zo willen ze toch zeggen dat ze brave mensen zijn. Za moeten we de woorden dan verstaan, die de Joden hier hebben uitgesproken.

Zij willen zich enkel maar rechtvaardigen. "Wat zou het". O, wij zullen doen zoals wij gewoon zijn! En de profeet zegt, dat zij antwoorden de boosheid van hun boze hart te zullen volgen. Waarom rekent hij dat dan aan hen toe? Nu, ik heb telkens gezegd, dat God niet op het woord let, maar op de waarheid. En hoewel zij het met woorden niet gezegd hebben, zo tonen ze dat toch wel met hun daden dat het zo is.

Zo heeft de profeet er dan wel aan gedacht om de werkelijkheid en waarheid te verklaren. Het is niet dat de profeet hun woord belastert, maar zoals ik gezegd heb, hij verklaart de waarheid.

Waarom niet? Want welk excuus kunnen zij maken, als zij zich tegen God verzet hebben? Zo kunnen wij uit dit gedeelte dan een leerstelling opmaken, namelijk dat God niet onze weegschaal gebruikt, onze duimstok, onze maat, maar dat Hij oordeelt in waarheid, en ziet op de uitvluchten die wij maken. Zoals ook heden ten dage de

papisten, om zich te bedekken, zeggen: o, wij volgen onze vaders, en zo noemen zij al hun afschuwelijkheden godsdienst!

O, welk een eervolle titel! Maar wat hebben zij daaraan? Wanneer zij naar de mis geweest zijn, dan hebben zij de dood en het lijden van Jezus Christus verloochend door een stuk brood te aanbidden.

Wanneer zij een pelgrimstocht gemaakt hebben, wanneer zij een stuk hout aanbeden hebben, of een of ander beeld; wanneer zij daardoor aanspraak op vergeving gemaakt hebben, zouden ze die dan wel ontvangen hebben?

Zo zullen dan al hun uitvluchten voor hetzelfde gehouden worden als dat ze gezegd hadden: *wij willen God niet volgen*. Waarom? Omdat ze dit met feiten aantonen. Laten wij dus verstaan dat onze uitvluchten nergens toe dienen en dat God er Zich niet in vermaakt, maar dat Hij let op daden.

Zo is het ook met ons, maar als Hij ons vermaant door Zijn woord, dan moeten wij niet zeggen: wij zullen de duivel dienen. En waarom zullen wij zeggen: ik wil niet zo gedwongen worden, want dat is geen dienen! Wanneer wij dan zo onze schande gevestigd hebben, zo moet God desniettemin uitspraken, dat we Hem gekrenkt hebben en gezegd hebben, dat wij zullen wandelen naar onze zondige begeerten. Als wij dat dan begrijpen, dan moeten we er ons voor wachten om ons niet in onze geveinsdheid te vermaken, maar dan moeten wij verstaan, dat als wij komen zullen voor de hemeltroon, dat ons geheel niet ten nutte zal zijn.

Nadat de profeet dan nu zo gesproken heeft, voegt hij eraan toe: ik bid u, ziet of gij onder de heidenen ooit zo iets hebt gehoord. De maagd van Juda heeft een vreselijke zaak bedreven.

De profeet volgt het gezegde, dat hij hiervoor in het tweede hoofdstuk heeft gedaan, want daar hebben we hetzelfde woord: het is gedaan!

Dan volgen er dezelfde uitspraken, namelijk dat men bij de heidenen gaat zien of men daar hetzelfde vindt. Gewis heeft hij hen daar al veel meer heengeleid en wilde hij zeggen: ziet maar op al de heidenen, zij houden zich aan hun goden, hoewel zij afgoden zijn. *Maar zij houden er zich toch aan*.

Maar Mijn volk houdt zich niet aan Mij, en dat is een monsterachtige zaak. Daar wil hij nu mee zeggen: laten wij op de heidenen zien of wij ooit zulke dingen van hen gezien hebben, namelijk of de heidenen hun godsdienst verlaten hebben. Nee!

Hij voegt er een gelijkenis aan toe, die overeenkomt met die welke wij in het tweede hoofdstuk gezien hebben. Zeker wordt zij aan iets anders ontleend, maar zij komt toch op hetzelfde neer. Hij zegt, *dat zij het levende water verlaten en bakken voor zich gegraven hebben*.

Zij hebben wel gewerkt, maar zij hebben Mij verlaten, die de fontein van het levende water is. Nu zegt hij hier, dat wanneer de mensen een bron in een veld gegraven hebben, deze van de sneeuw van de Libanon komt. Zo heeft iemand dan een bron in zijn veld, maar het zijn vreemde wateren, want zij komen van de sneeuw, maar hij stelt er zich mee tevreden en daarom gaat hij het niet ergens elders zoeken. Wanneer God nu Zich ons aanbiedt, dan is dat niet alleen om ons Zijn genade mede te delen, maar dan leidt Hij ons tot de Bron zelf.

Want dan hebben we Christus, die de Fontein is, die Zich aan ons aanbiedt. Wij krijgen dan niet het koude sneeuwwater, maar dan geeft Hij Zichzelf aan ons.

Dan worden wij deelgenoten van de genade van Jezus Christus en zouden wij daar dan geen rekening mee houden? Zouden we dan niet meer dan onzinnig zijn?

Ziedaar hoe wij door de voorbeelden der heidenen veel minder te verontschuldigen zijn, als wij God niet gediend hebben.

Indien we God dan niet hebben gediend, dan zullen er voldoende heidenen zijn om ons te veroordelen. Zo zien we dan, gelijk ik gezegd heb hoezeer de papisten volharden en ook zien wij dat zij, hoewel het buiten hoop is, het nooit opgeven, hoewel zij geen zekerheid hebben dat dit juist is en God hen zelfs veroordeelt.

Zij missen zowel een grond als een doel, maar ze houden er toch niet mee op en al geeft men hen slaag als de ezels, zo houden ze nooit op. Laten we verder zien op de Turken, die zo prat gaan op de wet van Mohammed, dat niets daartegen helpt. Laten we zien op de Joden, die niet weten welke God zij aanbidden, maar die toch met een onuitsprekelijke dolzinnigheid doorgaan.

Wij zien overal zulk een volharding, maar laten we ervan verzekerd zijn, dat we er God niet mee kunnen behagen! Denken wij dat we ons kunnen verontschuldigen? Helaas, nee! Maar wanneer wij van de Joden en de heidenen spreken, zo moeten we ook niet op onszelf letten?

Want als wij minder standvastig zijn dan zij, die weten te volharden, dan ligt onze verdoemenis voor de hand, omdat wij ons, hoewel wij verzekerd waren van de goedheid Gods, daar niet naar richten wilden. Nog andere dingen zouden ervan te zeggen zijn, maar dat kunnen wij nu niet doen, maar op een andere keer.

Laten wij ons naar deze leer ter neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat het Hem behage ons de genade te geven, dat wij mogen verstaan welke onze hardnekkigheid geweest is en dat het enkel genade geweest is dat wij werden vernieuwd en dat Hij geve dat Zijn vermaningen ons tot nut zijn en wij er steeds meer en meer profijt van hebben, totdat wij van ons vlees en al onze gebreken ontdaan zullen zijn. Dat Hij ons niet alleen deze genade bewijze, maar ook ... enz.

GEBED

Almachtige God, daar het also is dat wij staan en vallen naar het U behaagt, zo bewijs ons de genade, dat wij, kennende en gevoelende onze zwakheid en broosheid, altijd bij onszelf bedenken hoe heel ons leven slechts een schaduw is, die also voorbijgaat, dat wij helemaal niets zijn en dat wij voor onszelf leren in U te rusten en van U en Uw gunst afhankelijk te zijn. En dat het er op aankomt om aan U het begin en het einde van alles wat tot ons heil behoort, over te geven, dat wij ons geheel op U verlaten in alle vreze en beven en de weg volgen van onze roeping, voortdurend Uw hulp inroepend en werpend al onze zorgen en verontrustingen in Uw schoot, totdat wij eindelijk, aan alle gevaren ontkomen, in de zalige rust opgenomen mogen worden, die ons verworven is door het bloed van Uw enige Zoon, Amen.

DRIE EN TWINTIGSTE PREDIKATIE
JEREMIA 18 : 13 - 16

Uitgesproken op vrijdag 9 augustus 1549.

Zal men de sneeuwwateren van Libanon verlaten om te gaan naar het gesteente des velds? Of zal men de wateren, die koud opwellen en die stromen, verlaten?
 (Vertaling van Calvijn)

Gisteren begonnen wij aan te tonen, welk een ondankbaarheid het van de mensen is, wanneer zij er niet mee tevreden zijn, dat God Zich aan hen verklaard heeft, maar dat zij overal heengaan om hun heil te zoeken, zoals uit deze gelijkenis afgeleid kan worden, dat als men het goede en frisse water in zijn huis heeft, men daarmee tevreden is en het niet ergens gaat zoeken, hoewel hij het niet uit de bron heeft, zoals hier van de sneeuw van de Libanon gesproken wordt; dat hij die het water heeft, dat afvloeit van de sneeuw van de Libanon, ermee tevreden is, hoewel het slechts sneeuwwater is, maar hij gaat het toch niet elders zoeken.

Maar nu geeft onze Heere ons het water niet door een klein kanaal, maar nu hebben wij de Fontein des levens zelf. En als wij daar niet mee tevreden zijn, maar nog meer willen, zijn we dan niet waard dat God ons verwerpt en dat Hij ons onze ongelovigheid doet gevoelen?

Ziedaar waarom de profeet schreeuwt, dat men heel de wereld kan doorzoeken, maar dat men niet zulk een ondankbaarheid zal vinden als bij de kinderen Israëls, want al de heidenen houden zich aan hun goden, en zij die van God de kennis van Zijn onfeilbare waarheid ontvangen hebben, verlaten Hem.

Wanneer wij het getuigenis in onze consciënties hebben, dat wij ons geen Godin onze hoofden gesmeed hebben, maar dat het de ware God is, die wij aanbidden, wanneer wij zulk een zekerheid hebben, en wij keren ons evenwel daarvan af om naar vreemde goden te gaan, dan moet dat toch wel een zeer grote ondankbaarheid zijn.

Nu spreekt de profeet hier geen woord, dat ons niet aangaat.

Wij weten dat God aan ons verschenen is, dat Hij Zich namelijk reeds lang aan ons in Jezus Christus aangeboden heeft. Hij heeft Zich vertoond als de Fontein van het levende water, maar bovenal hebben wij heden het Evangelie, waardoor Hij ons tot Zich roept, opdat wij tot Hem gaan en Hij al ons gebrek vervullen zou.

Ziedaar welk een Fontein voor ons geopend is, ja voor ons, want God heeft deze genade niet aan allen bewezen. Wij zien hoe onze burens omkomen van dorst, maar trekt God ons tot Zich, dan hebben wij alleen maar te drinken. Wanneer wij dan de Fontein hebben, zo moeten we er ons wel voor wachten om ergens anders heen te gaan. Weliswaar keren zich niet allen af om tot de afgoden te lopen, maar wij laten er ons door onze boze genegenheden aftrekken. Want als de profeet hier tot de Joden spreekt, dan spreekt hij hen niet alleen van hun bijgelovigheden, maar ook daarvan dat zij in Egypte hulp gingen zoeken, als een gevolg van hun ongelovigheid. Als wij ons niet aan God houden, dan richt zich deze beschuldiging ook tot ons en is het een natuurlijke zaak dat wij veroordeeld worden. Wanneer wij het koude water hebben, dan moeten wij ons daarmee tevreden stellen en het niet ergens anders zoeken. En God geeft ons niet alleen het koude water, maar Hij geeft ons al hetgeen wij nodig hebben.

Maar laten wij horen naar wat Jezus Christus zegt: *komt tot Mij en drinkt, en wie van het water gedronken zal hebben dat Ik hem geven zal, die zal niet alleen voldoende*

voor zich hebben, maar die zal er ook anderen van kunnen mededelen.

En niet alleen wordt dit door Jesaja gezegd: komt en drinkt zonder geld, maar gij moet weten dat Hij het uit genade wil geven. Wanneer wij er ons dan niet naar willen uitstrekken, blijken wij dan niet bijzonder ondankbaar te zijn? Laten wij dan beschouwen wie God is, dat Hij Zich aan ons aanbiedt, want Hij verklaart, dat Hij de Fontein van het levende water is. Daarbij moeten wij dan blijven. En als wij het ergens anders zoeken, dat is er reden dat wij van de zegeningen beroofd worden, die Hij ons wil geven. En als wij allang van dorst dreigden om te 'komen en geen enkele druppel water hadden om ons te verfrissen, waar kwam het dan vandaan, dat wij ons van de Fontein hadden afgekeerd?

Ziedaar hoe God ons een nog grotere overvloed toont dan de Joden hadden. Laten wij dan verstaan, dat, als Hij Zich met ons verenigen wil, wij niet van Hem weglopen.

En laten wij, om van Zijn genade niet beroofd te worden, ons aan Hem houden en laten we toezien dat onze ongelukkige begeerten ons niet ergens anders heentrekken, maar laten wij drinken uit deze fontein. En als wij daar heden goed van gedronken hebben, dan zullen wij er morgen weer om komen, ja al de dagen van ons leven.

Nadat hij hen hierover van antwoord gediend heeft, voegt hij eraan toe, dat de profeten (dat zijn de verleiders, die de naam van de profeet misbruikt hebben) halsstarrig tegen hen geweest zijn, en dan voegt hij er ook de reden aan toe: omdat Mijn volk Mij in vergetelheid gesteld heeft.

Reeds heb ik verklaard waar hun boosheid vandaan gekomen is, namelijk van hen die het arme volk verleid hebben. Zo zien wij dan dat het de vreselijkste kwaal is, die wij ons kunnen indenken, wanneer wij in plaats van de rechte leer te horen, afgestompt worden door de leugen; wanneer wij verleiders hebben, schijnheiligen die ons van de rechte weg aftrekken. Dat, zeg ik, is een pest. En daardoor worden wij vermaand om de genade Gods te erkennen, wanneer Hij ons van goede dienstknechten voorziet. Kan men duidelijker de dwaasheid van de mens uitspreken dan wanneer men zegt dat zij zich van de fontein van het levende water hebben afgekeerd, nadat zij door Zijn genade verfrist waren?

Als wij dat nu vreemd vinden, hoe zal het dan vreemd zijn om te verstaan, dat God ons een wonderlijke goedheid bewezen heeft, wanneer Hij ons goede herders geeft, die ons versterken in Zijn beloften? Wanneer wij dat hebben, dan kunnen wij zien hoe God Zich aan ons openbaart.

Laten we er ten slotte wel op letten, dat wij onze plicht doen en dat wij ons niet door de listen der mensen laten misleiden. Zeker is dat niet anders mogelijk, dan wanneer wij dat in Gods hand stellen, maar het is gewis, dat als wij ons naar Hem schikken en Zijn waarheid willen volgen, Hij ons de ogen zal openen om ons nooit meer van Hem af te keren.

En hoewel de verleiders zich op allerlei wijzen veranderen, zo zullen we toch niet van Hem en Zijn Woord afgetrokken worden, want Hij heeft ons beloofd zulk een oordeel te geven. En evenwel zegt de profeet dat de Joden, als zij beweren dat zij verleid zijn geworden, zich daarover niet kunnen verontschuldigen, maar hij beschuldigt ze er veel meer van, dat zij zich hebben laten verleiden.

Zo moet men dan besluiten dat de mensen verleid willen worden, want als wij geheel bij de waarheid Gods willen blijven, dan worden wij er ook stevig aan vastgehouden en zullen we er niet van afgetrokken worden, noch door de satan, noch door zijn handlangers.

Ziedaar hoe de Joden grotelijks te bestraffen zijn, waar zij de kennis Gods misten. Maar als wij zien dat de verkeerdheid door de kwade dienstknechten gekomen is, zo

moeten we er echter wel op letten dat het volk dit gewild heeft. En laten wij zien hoe God ons straft. Als wij bedrogen zijn, dan is dat omdat wij ons aan Hem niet wilden houden. Wanneer God ons kwade dienstknechten zendt, dan is het omdat wij Hem verlaten hebben, want gewis als wij blijven bij Hem, dan bewaart Hij ons daarvoor. Maar als er enkel maar geveinsdheid in ons is, dan zal God die ontdekken en toelaten dat er lichtzinnigheid onder ons is. Maar het is zoals de heilige Paulus zegt, dat er ketterijen moeten zijn, opdat zij in wie geen geveinsdheid is, openbaar worden. Laten wij er wel op letten, dat hoewel de mensen geslapen hebben, wij echter toch genoeg gewaarschuwd zijn om hun geveinsdheid te onderkennen, zodanig dat wij er nooit door verleid zullen worden.

Laten wij, dat ziende, op onze hoede zijn en God bidden, dat Hij niet toelate, dat wij van Zijn genade afgekeerd worden, maar dat Hij ons de overwinning op de satan geve.

Ziedaar het punt, dat er gezegd wordt dat het volk zich voor hun bedrog niet heeft kunnen verontschuldigen, wijl het door hun geveinsdheid kwam. Want zulk een verzoeking is er om aan te tonen, dat wij God niet hebben liefgehad met een ware liefde.

Hij voegt eraan toe, dat zij zich hebben afgekeerd (van hun oude vaders) in wegen, die niet opgehoogd waren. Daardoor toont de profeet dat God al lange tijd bekend was aan het volk der Joden en dat zij gewend waren aan Zijn dienst. Wij hebben een God, die Zich geopenbaard heeft aan onze vaders, wij hebben Hem vandaag niet gevonden, maar al lange tijd tevoren. Daar moeten wij dus bij blijven en ons daar nooit van afkeren.

Daarentegen zegt de profeet, dat zij zich hebben laten bedriegen en losbandig zijn geworden, want wanneer wij God verlaten hebben, dan is er geen weg of pad meer. De profeet spreekt hier van de weg der waarheid als de oude weg, ja wat de Joden aangaat, zo stelt Hij hen daarin op dubbele wijze schuldig, want als wij de waarheid Gods heden leerden kennen, hoe zullen wij dan, als wij de waarheid hebben leren kennen daarvoor reden is, ons dan onschuldig kunnen verklaren?

En verder, wanneer Hij ons vanaf onze kinderjaren de genade bewezen heeft om in Zijn woord onderwezen te worden en onze vaders erin onderwezen werden, dan zijn we gewis nog meer te veroordelen, als wij de waarheid verwerpen, die Hij al zo lange tijd onder ons en onze vaders heeft laten regeren.

Ziedaar hoe de profeet het oordeel van de Joden heeft willen verzwaren. Hoe moeten zij dan, als God heden de Turken tot Zijn kennis wil roepen en hen voor de Zijnen wil houden, en als er bij hen zulk een opstandigheid is, te veroordelen zijn!

Maar indien er een of ander volk is, dat het Woord al lange tijd heeft aangenomen, en indien niet alleen de kinderen kunnen zeggen: wij zijn vanaf onze kinderjaren al onderwezen in de kennis Gods, maar indien ook hun vaders zeggen: onze vaders zijn erin opgevoed, en het volk keert er zich dan van af, zijn ze dan niet veelmeer dan de Turken te veroordelen? Ja! Dat is het wat de profeet heeft willen duidelijk maken. Maar nu moet men zich niet verbeelden, dat hij onder de oude wegen die wegen verstaat, die een mensenleeftijd bekend waren, maar hij wil zeggen, dat God Zich reeds lang geleden aan Abraham geopenbaard heeft en dat Hij daarmee doorgedaan is tot Mozes, aan wie Hij Zijn wet bij geschrift gegeven heeft.

Wat de heidenen betreft, kon Hij hun wegen ook oud noemen, want zij hadden ook hun wetten. Het blijkt duidelijk dat God nooit toegelaten heeft dat Zijn wet er niet op de wereld zou zijn, zoals Hij tot Melchizédek gesproken heeft, dat hij geen vreemde goden, maar de ware God zou dienen. Er is dus altijd onder de mensen een indruk van het goede geweest.

Ziedaar hoe men de wegen der afgodendienaars oude wegen kan noemen, namelijk in hun droomdenkbeelden.

Maar de profeet wil wat anders zeggen, namelijk dat Hij de Joden verkoren had en Hij hen in Zijn waarheid onderwezen heeft. Letten we er dan wel op, dat men, als Hij van "oude wegen" gesproken heeft, dat niet van die der mensen moet verstaan! Nee, dat zou een verschrikkelijke leugen zijn. Laten wij dus verstaan dat wij, als wij de waarheid willen hebben, wij tot Hem moeten gaan, en dat er, als wij bij de mensen blijven, slechts onzekerheid zal zijn en dientengevolge een droomdenkbeeld.

Daaruit zien wij de dwaling der papisten, die met hun oudheden komen aandragen, en die enige grond in dit gedeelte schijnt te hebben. God heeft toch toegelaten dat de wereld zo lang in duisternis verkeerde! Maar wanneer zij dat alles gezegd hebben, dan moet ge hen vragen waarin hun oudheid gegrond is. In God? Nee! maar in de mensen. Zo helpt hen dan niet de regel, die ze aanvoeren, men moet bij God beginnen! De profeet zegt dat zij wegen bewandeld hebben, die nog niet opgehoogd waren. De papisten dwalen evenzeer als zij die opgehoogde wegen hebben. Want wij zien dat de opgehoogde wegen niet de beste zijn, zoals er gezegd wordt, dat de weg breed is, die naar het verderf leidt.

Wanneer de profeet dan zegt dat zij niet nalieten om de niet opgehoogde weg te volgen, dan veronderstelt dit dat de weg voor het volk goed opgehoogd was.

Ziedaar voorbeelden hoe de Joden boven andere volken bevoorrecht waren.

Ziedaar hoe zij een volmaakte weg hadden, maar zich desniettemin op onbegaanbare wegen verspreid hebben.

Nu zeggen zij wel dat zij God dienen, maar zij dienen echter de afgoden en kan van hen gezegd worden, dat ze de wegen der Egyptenaren en Babyloniërs volgen. Maar in welk opzicht? Hebben hun vaders ze opgehoogd gehad? Nee! Zo kunnen de papisten wel zeggen: wij hebben een opgehoogde weg. Waarom? Wanneer zij zich op hun vaders beroepen, dan zeggen zij: onze heilige Vader, de paus, heeft het zo en zo verordend! Dat zijn dan de vaders der papisten, maar waar zijn de profeten en apostelen en de martelaren?

Ha, er is geen sprake van! Zo zien wij dan dat de papisten wel beweren dat zij de opgehoogde weg volgen, maar dat de vaders die men moet volgen, niet volgen. En vervolgens kunnen ze wel aanvoeren dat zij een grote menigte uitmaken, maar ziet daarmee gaan ze naar de hel.

Zo moeten we dan besluiten, dat we God tot onze Leidsman nemen, dat Hij het is, die ons gedrag voor de godsdienst heeft bepaald, zoals de satan voor de leugenaars de weg gemaakt heeft, door wie zij bedrogen willen worden. Zo is het niet anders dan een dwaling, dat de mensen eigen uitvindingen volgen. Zeker noemt de profeet het wegen, die men bewandelt, maar wanneer men alles goed uitgeplozen heeft, dan is er slechts één weg, en dat is die welke God ons toont. En als men daarvan af wijkt, dan dwaalt men.

Hij voegt eraan toe, *dat hun reukwerk tevergeefs is*. Door dit woord wil hij alles beduiden wat men "dienst Gods" noemt. Alle uitvindingen van afgoderij, al wat de mensen uitvinden om God te dienen, noemt de profeet reukwerk. Hij zegt derhalve, dat deze ijdel is. Waarom? Omdat gehoorzaamheid beter is dan offerande. Willen we derhalve, dat onze moeite niet tevergeefs is, dan moeten wij Zijn ordinantie volgen en dan kunnen wij zeggen, dat God die goed keurt, maar breken wij daarentegen onze handen en voeten, dat wij Hem niet volgen kunnen, dan is onze moeite tevergeefs. Wij

kunnen wel gebruik maken van ons geld, maar het ijdel besteden, zodat we er geen brood en vlees voor kunnen krijgen. Zo moeten we dan besluiten, dat als de mensen afwijken van de wegen Gods, zij dan het spoor kwijtraken, zoals wij van de kwezelaars zien, die hun eigen beulen zijn; zij staan 's morgens op, dan moeten zij naar de biecht, dan naar de vasten en dan weer moeten zij een of andere bedevaart maken.

En als zij dan verder beweren: wel, ik heb er toch een goede bedoeling mee, dan kan mijn moeite toch niet tevergeefs zijn, dan hebt gij hier, mijn vriend, het antwoord van de profeet: het is vergeefs! Wanneer wij dan zien dat God ons hiervan vrijgemaakt heeft, dan moeten we ons laten vermanen om ons te houden aan het Woord Gods en niet iets anders uitvinden en ons tevreden houden met hetgeen Hij ons zegt.

En als wij bovendien kunnen spotten met al de uitvindingen van de papisten en wij niets hebben uitgevonden, dan moeten wij tevreden zijn met de leer en rusten in het gevoelen, dat Hij ons gegeven heeft.

Maar tenslotte moeten wij God leren dienen en toezien dat wij Hem behagen. Wanneer wij dan zien dat zij, die zich afkeren van de wegen Gods, vergeefs moeite doen en dat zij die Zijn wil volgen, daarin gesterkt worden, dan moet dat ons opwekken om Hem te dienen, wanneer wij zien dat Hij zo genadig is en dat Hij goedkeurt hetgeen wij doen, ook al is nog zo gering.

Hij voegt er niet slechts aan toe, dat de afgodendienaars veroordeeld zullen worden, maar *dat alles verloren is, als we de dienst van God met die van de afgoden willen vermengen.*

Dat is hetzelfde als wanneer wij goede wijn met vergif vermengen, dat namelijk de goede wijn daardoor geheel bedorven wordt. Zo gaat het ook als wij onze bijgelovigheden met de dienst van God vermengen. Het is zoals Ezechiël daarvan zegt: Gaat heen, gaat heen om de afgoden te dienen, maar Mij zult gij daarin niet mengen! Want gewis hebben de Joden, naast hun particuliere altaren, de tempel.

En zo komen de papisten, die zoveel afgoden hebben, ertoe om te zeggen: o zeker, wij weten goed dat de maagd Maria geen God is. Wij weten wel dat de doop goed is, maar wat voor kwaad is het om er iets aan toe te voegen om haar beter te maken. Wanneer wij vuur gebruiken om daardoor de Heilige Geest aan te duiden, wanneer wij olie gebruiken om daardoor de genade Gods te beduiden, wanneer wij een wit miskleed gebruiken om daardoor de onschuld aan te duiden, dan is dat toch beter dan alleen maar een beetje water te gebruiken?

Wordt zo ook het avondmaal door ons niet veracht? Gewis, dat kan God niet behagen! Maar wanneer de priester ornamenten gebruikt en niet maar alleen een enkele streep, die geen betekenis heeft, dan moet dat toch beter zijn dan dat hij daarvoor heel geen ceremonie gebruikt en alleen maar een stukje brood geeft!

Ziedaar hoe de papisten hun bijgelovigheden met uiterlijke dingen willen vernissen. Dient, dient de afgoden maar, zegt God, maar Ik wil er niet mee te doen hebben. Zo moeten wij dan leren, dat als wij het onze met het avondmaal vermengen, Hij er geen deel aan wil hebben. Als wij dan willen, dat God onze dienst goedkeurt, dan moeten we blijven bij Zijn Woord en er noch ter ener noch ter andere zijde van afwijken.

Hij voegt eraan toe dat het is om het land te stellen tot verbazing. Hier verklaart hij dat de afgodendienst een verkeerdheid is, die God zozeer mishaat, dat Hij er Zijn wraak altijd op moet laten volgen. En in het bijzonder, als Hij een volk de genade geschonken heeft om Hem te kennen, dat Zijn straf dan volgen moet, als het zich daarvan komt af te keren.

Nu moeten we erop wijzen dat de mensen altijd misbruik maken van hun onnozelheid om te zeggen, dat God hen daarom zal verontschuldigen, maar met zulk een hartstocht verleiden zij zichzelf.

Ziedaar de reden waarom God de satan toegelaten heeft om hen tot de leugen af te trekken. Want God is machtig genoeg om ons ervoor te bewaren, als wij er ons ten minste niet toe willen begeben. Jezus Christus zegt: als de waarheid u vrijgemaakt zal hebben, zo zult gij waarlijk vrij zijn.

Laten we dan zien dat al de kruiperijen en bedriegerijen, die er in de hel zijn, ons geloof niet zullen kunnen schaden. Wanneer wij dan zien dat de Joden door de valse profeten verleid zijn geworden, dan zijn ze dat alleen maar waard geweest. Zoals er een beloning zal zijn voor Zijn dienst, zo zal Hij ook Zijn wraak zenden, als wij ervan afwijken.

Daarentegen kunnen wij zien dat Hij, als Hij door ons geëerd wordt, ons meer en meer met genade zal begiftigen. En wat er van de ontzetting gezegd wordt, is reeds op dezelfde wijze door Mozes gezegd, als zijnde de fontein waar alle profeten uit geput hebben. Want Mozes zegt: als gij God verlaat, dan zal Hij toelaten dat gij vol ontzetting zijt en dan zal men zeggen: Wat is dit? En wij zullen zien dat dit land van de hulpe Gods ontbloot zal zijn en dat het vervolgens door siddering getroffen zal worden.

Wanneer men een mens ziet, die in armoede gevallen is, dan spot het volk met hem en fluit het over hem. Nu is het niet zonder reden waarom de profeet dit zegt, waar hij tonen wil hoezeer God diegenen verfoeit, die Zijn dienst verlaten.

Dan verkleinen wij de zonde nog als wij zeggen: het is toch niet zulk een grote zonde, als de mensen zich aan de bijgelovigheid overgeven, maar God zegt daarentegen dat het een verschrikkelijke misdaad is, en dat Hij daar wraak over oefenen zal en wel zulk een zware, dat men zich daar noodzakelijk over verwonderen zal.

Ziedaar hoe wij ervoor moeten oppassen om niets met Gods Woord te vermengen, maar om er alleen op te letten, dat als God ons geroepen heeft, we Hem dan volgen moeten ten einde wij ons verenigen met de gelovigen in de enigheid van het geloof, dat wij hebben met Jezus Christus.

Laten wij ons volgens deze leer ter neerwerpen voor het aangezicht van onze goede Godin de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend, dat wij met zulk een waarachtig berouw aangedaan worden, dat wij ons voor Hem vernederen en dat Hij ons zo door Zijn Heilige Geest versterke, dat wij ons nooit van Hem afkeren, door welke verzoeking ook die ons mag overkomen.

Dat Hij ons niet alleen deze genade bewijze, maar ook al de volken en naties der aarde, enz.

VIER EN TWINTIGSTE PREDIKATIE JEREMIA 18 : 17 – 18

Uitgesproken op zaterdag 10 augustus 1549.

Ik zal hen voor de vijand als een zuidenwind verstrooien, Ik zal hun de nek en niet het aangezicht laten zien, ten dage van hun verderf. En zij hebben gezegd: komt, laten wij plannen tegen Jeremia uitdenken. (Vertaling van Calvijn)

Wij hebben gisteren gezien, dat als men van de rechte weg afgeweken is, men niet anders dan de voet kan stoten en struikelen, want z'r is nooit een mens tot het heil gekomen of hij ontving de kennis Gods. Wij hebben nu gezien dat het gebrek der Joden kwam van d° valse profeten en verleiders, maar desniettemin komen zij toch in rekening bij God, en moeten zij om hun zonde gestraft worden. Ten slotte hebben wij getoond, dat het de verwoesting van de hele wereld betekent, wanneer men zich aldus van God afkeert. En zo wordt gezegd dat heel het land verwoest zal worden en dat elk, als een teken van ontzetting, er zijn hoofd over zal schudden.

Nu wiegt onze Heere er een nog grotere bedreiging aan toe en zegt Hij, *dat de Zuidenwind hen verdrijven zal*, om daarmee duidelijk te maken dat ze door een storm verdreven zullen worden. Wij weten dat de Zuidenwind stormen veroorzaakt, maar dat hij dit vooral in het land Iran Juda doet. Het is derhalve om de straf voor de afgodendienaars te verzwaren, wanneer Hij zegt dat Hij ze door de Zuidenwind verdrijven zal.

(Calvijn vat de tekst op volgens het klimaat in Genève en spreekt van de Zuidenwind en niet van de Oostenwind, want ook de Zuidenwind kon grote verwoestingen aanrichten).

Maar het kwaad wordt nog dubbel groot als Hij zegt: *Ik zal hen de nek en niet het aangezicht doen zien*, dat wil zeggen, dat Hij Zich verwaardigen zal om hen de dag van het onheil te doen aanschouwen, waarmee Hij als het ware zeggen wil dat er geen middel tegen de rampen zal zijn.

Ziedaar, zoals ik gezegd heb, de verdubbeling van het kwaad, want wanneer wij verdrukt worden dan blijft er niets anders over dan dat wij tot God bidden. Laten wij ook letten op wat er in de Psalm gezegd wordt: *Heere, tot hoelang zult Gij ons vergeten en ons in zulk een druk laten? Hoelang zult Gij Uw aangezicht van ons afkeren?*

Ziedaar de laatste toevlucht, die de gelovigen in hun verdrukking hebben, namelijk het gebed of het God behage het oor van Zijn barmhartigheid tot ons te neigen, want God toont ons dat Zijn genade zo groot is, dat wij Hem om hulp mogen vragen.

Niet alsof God onbekend zou zijn met onze noden, maar de Schrift gebruikt zulk een manier van spreken, omdat wij zo dom zijn dat wij anders niet kunnen verstaan hetgeen God ons van Zichzelf en Zijn natuur zegt.

Wanneer er dan gezegd wordt: *Heere, wend Uw ogen tot mij*, dan is dit om aan te duiden dat God barmhartig is, op zulk een wijze dat Hij, als wij Hem onze behoeften hebben verklaard, ons aanstonds te hulp wil komen.

Als Hij daarentegen hier zegt dat Hij de Joden Zijn nek zal laten zien, dan wil Hij daarmee aanduiden, dat zij, als zij verdrukt worden dan iemand moeten gaan zoeken die hen helpt, want "Ik zal Mij niet verwaardigen om hen aan te zien."

Wanneer God dan also spreekt dan is dat om aan te tonen, dat wij geen enkele verzoening waard zijn en dat Hij ons niet uit vaderlijke liefde kastijdt, zoals wij in het tiende hoofdstuk hebben gezien, maar dat Hij ons ten einde toe vervolgen zal.

Maar laten wij er ons voor wachten om van Zijn wil af te wijken, noch ter rechter, noch ter linkerzijde, uit vrees van te struikelen, want anders zullen wij in de straf delen, welke Hij hier voorhoudt, dat Hij ons met de rug zal aanzien. Want het is onmogelijk om tot God terug te keren of de Heilige Geest moet ons terugleiden, en daar wij dat echter niet waard zijn, daar moeten we er slechts op vertrouwen dat Hij dat doet.

Nu voegt de profeet eraan toe, dat zij die door de valse profeten verleid zijn geworden tegen hem een samenzwering gepleegd hebben en gezegd hebben: komt, laten wij tegen Jeremia plannen maken. Waarom ? Wij bezitten de tempel, wij hebben de stand van de offerpriesters, wij hebben de raad der wijzen en anderen die alles regeren. Vervolgens hebben wij de opperste macht, wij hebben prelaten, wijzen en profeten, Jeremia moet ook onder onze hand doorgaan. Laten wij hem slaan met de tong en we willen niet naar zijn woorden luisteren.

Hier zien wij welk een verderf er heerste onder heel het volk van Juda, en in het bijzonder dat van Jeruzalem, waar de zetel Gods moest zijn, waar men naar de stem Gods moest luisteren, evenals in het paradijs. En dan wordt er maar niet van een enkel persoon gesproken, die zich aan het verkeerde heeft overgegeven, maar van allen, en ook niet alleen van het gewone volk, maar ook van hen die de regering in handen hebben, ja, zelfs van de profeten. Daarom moet men besluiten dat er in allen niet anders dan bederf heerste.

En desniettemin werd de offerdienst door God bevolen, want er werd gezegd, dat als er enige twijfel onder hen gevonden werd, men de offerpriester moest vragen en men zich houden moest aan hetgeen dienaangaande bepaald was en of men als men dat weigerde, daarom gestraft zou worden.

En dat alles was niet van mensen, maar van God, want Hij zei: vraag de profeten naar Mijn wil en het zal u gezegd worden. Zo is dat alles dan door God verordend, maar wij horen hier zeggen, dat ze allen tegen Jeremia samengespannen hebben. De duivel moet dus een grote wanorde onder hen aangericht hebben, want wij zien dat ten tijde van Jeremia alles verdorven was. Daarin wordt getoond, dat er geen zaak zo goed en heilig kan zijn of hij wordt in de loop der tijden veranderd.

Zo zal men in een wijngaard, wanneer men er zwijnen in toelaat, geen groter verwoesting aanrichten, dan wanneer de mens door zijn verdorvenheid de dingen gaat omverwerpen. Want de mens die verdorven is, is een verschrikkelijk beest, hij zal alles steeds omverwerpen. Laten wij, nu wij zien dat wij allen van nature boos en verdorven zijn, God bidden dat Hij niet toelaat, dat wij de dingen bederven, die Hij tot ons heil beschikt heeft.

Dat is het eerste.

Ten slotte worden we ook gewaarschuwd, dat we er ons niet over verwonderen, als wij heden ten dage hetzelfde zien als ten tijde van de profeet, zoals er veel zwakken zijn die zich ergeren, wanneer ze dat zien. Hoe? Zijn namelijk de paus, de kardinalen, de bisschoppen, de prelaten, en al de priesters door God aangesteld?

Ziedaar hoe het de zwakken hierdoor voorkomt, dat onze leer niet goed is. Zo hebben wij dan een goed voorbeeld, dat ons aantoonst dat wij door dit alles niet bewogen moeten worden. Als wij een vergelijking maken tussen de paus en de Hogepriester, dan heeft die grote Hogepriester toch een grotere autoriteit dan de paus. Zeker zegt de paus, dat hij de algemene bisschop van heel de kerk is, maar heeft hij deze titel wel van God?

Hetzelfde moet men zeggen van de autoriteit van zijn voorgangers. Want Rome heeft goede bisschoppen gehad en deze hebben terecht gezegd dat zij het beeld vertoonden

van de antichrist. Nu, met het oog op deze grote Hogepriester hebben wij reeds gezegd dat het dodelijk verdoemde rebellen geweest zijn. God is het die dit' heeft verklaard. En welke instelling is er voor de staat en de roeping van al de priesters van het pausdom? Zeker beweren zij dat de bisschoppen ze geordineerd hebben. Maar wat is het dat men hen tot priesters ordineert? Zegt men hen: maakt u op, gaat heen en verkondigt het Evangelie? Nu zien wij dat hun ambt bestaat in offeren. Maar evenwel hebben ze geen macht, noch van God noch van enig mens ontvangen, om dat te doen. Zo moet men dan besluiten dat hun offers geen waarde hebben en een walging zijn voor God.

Wanneer wij dan een vergelijking maken tussen de dienaars van de oude kerk en die van de pauselijke kerk, dan bevinden wij dat het priesterschap onder de oude wet door God verordineerd is, samen met de dingen die aan hun ambt verbonden waren. Daarentegen is er voor het priesterschap van het pausdom geen enkel bewijs te leveren, dat men het enige voorrang moet verlenen, maar zij hebben deze dienst zich zonder enig gezag aangematigd.

Ziedaar hoe de staat van de oude offerpriester door God was verordineerd, maar nu zien wij dat er met heel de rest een complot gevormd is om tegen Jeremia op te staan. Als ze dus ten tijde van Jeremia zulk een samenzwering tegen de dienstknechten Gods op touw gezet hebben, waarom zou men dan nu niet hetzelfde doen? En welk een grote titel men de paus of een prelaat toekennen mag, laat ons dat niet aan het wankelen brengen, maar laten we het Woord Gods Zijn gezag onder ons geven om ons daaraan te onderwerpen, hoezeer heel de wereld daartegen op komt.

Maar men zal hier de vraag kunnen stellen: *Als God 't geboden heeft om de Hogepriester te gehoorzamen, zal men dan nu de paus ook niet gehoorzamen?*

De verklaring daarvan vinden wij bij de profeet Maleachi, het tweede hoofdstuk: ziet, zegt de Heere, Ik heb het Verbond verbroken, dat Ik met Levi heb gemaakt, want Ik heb Mijn Verbond met Aäron gemaakt, zeggende: de mond van de priester zal Mijn wet afkondigen, want zijn lippen zullen de wetenschap bewaren en uit zijn mond zal men vragen naar de wet. Gij hebt het Verbond niet gehouden, dat Ik met u gemaakt heb, maar Ik zal uw drek voor uw aangezicht werpen en Ik zal u voor heel de wereld verachtelijk maken, omdat gij, naar Mijn bevel, Mijn wegen niet bewaard hebt.

Ziedaar in het kort hetgeen de profeet Maleachi heeft gezegd. Hij verwijt de priesters dat zij de ordinantie Gods niet opgevolgd hebben. Waarom? Want de priesters moeten Mijn Woord verkondigen en met Mij in vrede en rechtvaardigheid verkeren, en velen van hun misdrijven aftrekken en hun lippen moeten de wetenschap bewaren en men moet uit hun mond naar de wet vragen. Maar daarvan is niets bij hen, waarom Ik verklaar, dat zij niets voor Mij zijn en dat Ik hen niet in deze staat, die zij zich aangematigd hebben, gesteld heb, maar dat zij er zichzelf in gesteld hebben en dat Ik dat verfoei.

Het was dus de wil van God dat de priester de wet verkondigde en dat hij zich zou houden aan hetgeen Hij dienaangaande bepaald had. Als hij dan geen macht had om dingen in te stellen, die men zelf goed acht, dan mocht men niet naar hem luisteren, maar hij zou moeten weten dat hij eenmaal rekenschap zal afleggen van alles waarover hij ondervraagd zal worden, dat hem namelijk gezegd is, dat hij zijn eigen verzinsels niet zou verkondigen, maar de wet en de leer en al hetgeen hij geleerd had van God en Zijn profeten.

Zien wij nu dat de priesters de eersten zijn die zich te buiten gaan en dat de anderen zo losbandig zijn om tegen Jeremia samen te zweren, zo is dat een reden om niet naar

hen te luisteren.

Dat is de verklaring van dit gedeelte, dat men namelijk de ordinantie Gods niet verbreekt, wanneer men geen geloof hecht aan hun leer. Want men kan hen verwerpen als lieden, die van hun staat een misbruik hebben gemaakt en die niet waard zijn gehoorzaamd te worden, want zij zijn geen dienstknechten van de levende God, maar moordenaars, dieven en verleiders.

Daarin zien wij de onwetendheid der papisten, die deze plaats uit Deuteronomium aanvoeren, als dat men de Hogepriester moet gehoorzamen.

Zeker, maar laten wij letten op hetgeen Maleachi zegt, dat wij hem, als hij de leer van God brengt, gehoorzamen moeten en dat het God mishaaft, als wij dat niet doen. Maar zal men zich aan hem onderwerpen, en naar hem luisteren, als hij de leer van satan brengt? Want het gaat er om dat hij een dienaar Gods zij, anders zal men hem drek in het aangezicht werpen.

Ziedaar de autoriteit die God aan Maleachi gegeven heeft.

Maar wij zien dat hetgeen de papisten naar voren willen brengen als hun schild, dat de kerk namelijk niet kan dwalen, gemakkelijk omgekeerd wordt als we met hen gaan disputeren met het Woord Gods. Want men behoeft hen alleen maar dit gedeelte uit Maleachi voor te houden, en zij zijn overwonnen. Maar zonder aan het disputeren te blijven, zo brengen ze stukken naar voren als: gij zijt Petrus en op deze steenrots zal Ik Mijn kerk bouwen. En om hun belijdenis te staven, brengen ze naar voren, dat Hij gezegd heeft: toon uzelf den priester. Als zij de aanroeping der heiligen willen staven, dan hebben zij klaar: hierom zal iedere heilige tot u bidden. Maar wanneer men tot een goede afrekening komt, dan weet men geen antwoord en kunnen zij niet anders zeggen dan: wij zijn de kerk. Beschouwen wij hun werken, dan zijn ze boze geesten en vijanden Gods, waar Jeremia van spreekt. Want de paus gebruikt al zulk een taal; wij zijn de kerk en de kerk kan niet dwalen. Het is zoals hier gezegd wordt: de wet zal niet vergaan van de priester, noch de raad van de wijze, noch het woord van de profeet.

Daar wij priesters zijn hebben wij het gedrag van priesters; daar wij wijzen en profeten zijn, moet men besluiten dat wij de zorg daarover hebben.

Ziedaar hoe Jeremia overwonnen wordt. Evenzo doen nu de papisten, want als men hen uit de Schrift weerlegt, dan beweren ze onophoudelijk, dat zij de kerk zijn en dat zij niet kunnen dwalen. Dat is het wonderlijke! Wanneer Jeremia nu een dienstknecht Gods geweest is, dan zal de paus niet anders kunnen aanvoeren dat hij verenigd is met de bende van hen, die ten tijde van Jeremia gedwaald hebben.

En om aan te tonen, dat het maar niet een enkeling was, die tegen Jeremia in opstand kwam, zeiden zij: *laten wij ons verenigen en plannen tegen Jeremia beramen, want de wet zal niet vergaan van de priester, noch de raad van de wijze, noch het woord van de profeet.*

En zegt dan de paus: wij hebben toch onze concilies, en de Hogepriester. Heeft Jezus Christus niet gezegd: *Petrus, Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet zal ophouden!* Heeft God dan gebeden voor e paus, dan is het onmogelijk dat wij dwalen. Komt, laten wij ons verenigen en plannen in onze harten maken. En tegen wie? Tegen Jeremia! O, maar dan is het tegen God.

En nu kan de paus wel zeggen, dat hij het hoofd van de kerk is, maar het is gemakkelijk te zien, dat hij het niet is, want hij heeft dit zichzelf gemaakt.

En de Hogepriester onder de wet was door God aangesteld en heel de priesterorde was er naar Zijn instelling onder de wet, om het Woord Gods te verkondigen, maar de

instelling der priesters onder het paus(om is daaraan geheel tegenovergesteld. Wanneer de paus en zijn kasschoppen priesters aanstellen, dan zeggen zij niet: ik geef u mach; om de leer uit te dragen, maar: gaat heen, offert voor de zonden van het volk.

Ziedaar hoe de priesters onder het pausdom en allen die de concilies van de paus uitmaken zich tegen God verzameld hebben en hun roeping uit de hel hebben; hoe zij zich vervolgens dingen toe-eigenen, die alleen toebehoren aan Jezus Christus, te weten de totstandbrenging van de verzoening Gods met de mensen. Maar laat het ons niet verwonderen wanneer wij zulke maskers zien en zulk een groot aantal gekapte ezels.

Want hoewel wij niet tot zulk een volmaaktheid weten te komen als wel behoorde, zo zal God de Zijnen toch niet verlaten, maar bewaren tot het einde toe.

Later wij nu zien welke verdediging de paus van zijn kant in het werk Stelt wanneer het gaat om de goedkeuring van zijn manier van doen en die van de zijnen.

Het is niet anders dan algemene concilies, algemene concilies! Zeker, het is een goede zaak om te vergaderen voor de verdediging van de kerk. Maar hoe moet men vergaderen? Is het niet in de Naam van Jezus Christus!

En hoe zal dit geschieden? Als men Zijn Woord in het midden plaatst, en alle dingen daarnaar wil terugbrengen. Maar als wij zien, dat daar slechts mensen zijn, die zich overgegeven hebben aan hun ongeregelde begeerten en zich niet bekommeren om God en Zijn Schrift en niet bijeen zijn in de Naam van Jezus Christus, dan weten de kinderen daarover wel te oordelen.

Maar laten wij ons over zulke maskers niet verwonderen, wanneer de paus zegt: Ik ben de Hoge priester en het hoofd der kerk, ik heb macht om te binden en te ontbinden, ik kan achtereenvolgens het paradijs openen en sluiten. O, laten wij er ons over dat alles niet verwonderen, wanneer wij heden zo duidelijk zien hoe de zaken erbij staan. Als men een concilie tot stand gebracht heeft, dan moeten we erop letten welk gezag ze heeft, want dan ziet men daar een bende spotters. Men ziet daar gekapte ezels, anderhalf dozijn aan de ene kant en twee dozijn aan de andere kant. Wat moet daar verordend worden?

Hun ordinantie is dat men zich zal houden aan hetgeen zij zeggen, want de Heilige Geest is in hun midden als de voorzitter. Maar als men hun manier van doen beschouwt, dan ziet men, dat ze grote ezels zijn, dan ziet men dat ze dronkaards zijn, en bordelen onder hen zijn.

In het kort, dan ziet men hoe zij overgegeven zijn aan allerlei loszinnigheid, alsof ze besloten hebben om met God te spotten. En dan zou men zich aan zulken moeten houden betreffende al de geschilpunten der kerk! Hoe zou dat mogelijk zijn? Maar zien wij welk een boze plannen zij tegen Jeremia gesmeed hebben, dan begrijpen wij, dat de paus ze evenzeer wil ondernemen tegen hen, die het Woord Gods getrouw verkondigen.

Zeker, het is wel een mooi verschijnsel, als zij zeggen, dat de wet niet zal vergaan van de priesters, ja, maar dan zullen zij de boodschap moeten verkondigen die God hen opgedragen heeft, onderwijl zij ook moeten wandelen naar deze regel en er niets van het hunne bij doen. Wanneer er gezegd wordt, dat de raad niet zal vergaan van de wijzen, noch het Woord van de profeten, dan is dat goed, maar moeten er door eigen stoutmoedigheid niets ondernemen. In dat geval zal God in hun midden zijn. Maar in al hetgeen zij beweren, zijn zij getuigen tegen zichzelf, want het ambt van de priesters is zich aan de wil Gods te houden, maar zij hebben geheel het tegendeel gedaan.

Ziedaar hoe alles in verwarring raakt. Het ambt van de wijzen en profeten is om rekenschap te geven van de geschillen, waar hen over gevraagd wordt en om de wet Gods te verkondigen. Wij moeten dus besluiten, dat ze schuldig staan tegenover God,

wanneer ze op deze wijze alles verdorven hebben in de kerk.

Ziedaar de paus, die zegt dat hij de Hogepriester is. Hij moet blijven bij de Schrift, maar men ziet dat hij ermee speelt door zijn spotternij en laster. Wanneer men ziet hoe hij vervolgens beweert, dat hij de Hogepriester in de kerk van de levende God is, dan is dat echter een getuigenis tegen hemzelf, dat hij boos en rampzalig is, wanneer hij het tegendeel doet van de opdracht, die hij voorgeeft van God te hebben. Evenzo is het met de bisschoppen van het pausdom, evenzo is het met hun leraars. Gewis, in plaats dat zij leraars zijn, heeft men hen theologische graden gegeven, namelijk macht om al hun godslasteringen uit te braken. Maar deze titel zal hun duur te staan komen, waar het is zoals de heilige Paulus zegt, dat een leraar in heel de leer moeten onderwijzen. Wanneer zij nu het tegendeel doen, dan zullen zij er rekenschap van moeten geven. Wanneer zij zeggen, dat de wet niet zal vergaan van de priesters, dan tonen zij welk ambt de priesters hebben. En als God door de mond van Jeremia spreekt, dan zegt Hij niets anders.

Nu zeggen de priesters, die hier een tirannieke macht willen gronden: de wet zal niet vergaan van de priesters, maar ze keren er zich vanaf.

Ziedaar hoe God de waarheid door de mond van de leugenprofeten proefondervindelijk aan de dag brengt, zoals wij zien, dat Hij door Bileam gedaan heeft, die boos was. En hoewel hij erop uit gegaan was om het volk Gods te vloeken, zo houdt God hem evenwel vast en belijdt hij de waarheid.

Laten wij nu ten besluit letten op de passage van Maleachi, namelijk dat als de priesters zich niet houden aan de wet Gods, ze dan van alle gezag beroofd zijn en God niet wil dat men hen gehoorzaamt. Waarom? Omdat God alleen door Zijn Woord wil regeren, alsook dat ieder zich daarnaar richt. En dat hij aan wie bevolen is om anderen te leren, leerling zij en dat hij in de eerste plaats lere.

En het is zoals God door Maleachi zegt, dat de lippen van de priesters de wetenschap zullen bewaren, en dat men van hun mond zal vragen, dat hij dus een boodschapper van de Heere zal zijn. Maar, zegt hij: gij zijt van de wet afgeweken en hebt velen aan de wet geërgerd, daarom heb ik u voor het volk verachtelijk gemaakt en vernederd, omdat gij naar Mijn bevel, Mijn wegen niet bewaard maar mensen behaagd hebt. Maar als de profeet Jeremia in Jeruzalem profeteert, dan staat men tegen hem op en zegt men, *dat de wet niet zal vergaan van de priesters, noch de raad van de wijzen.*

Maar laten wij zien op Ezechiël, die in Babel uitroept: gij zegt dat de wet niet zal vergaan van de priesters, noch de raad van de wijzen, ik zeg u dat God u zal tonen, dat gij de wet Gods kwijt zijt.

Ziedaar hoe zij verdoemd worden door Ezechiël, maar desniettemin behalen zij toch hun succes op Jeremia.

Zo toont Hij dan dientengevolge hun boosheid en wreedheid, want zij zeggen: komt, laten wij hem slaan met de tong. Het is alsof zij beraadslagen welk besluit zij tegen Jeremia zullen maken en hem de keel denken af te snijden als van iemand die het volk alleen maar denkt te verwoesten. Wanneer zij dan denken hem met hun tongen te hebben onderdrukt, dan schijnt hen dat genoeg om hem te laten zwijgen, gelijk ze later zeggen: wij zullen niet naar zijn w lorden luisteren.

Dit is om aan te tonen dat zij, hoewel Jeremia hen overtuigd heeft, toch volhouden, hoewel zij goed weten dat zij, als zij hem tegenkomen, het daarmee tegen God opnemen.

Indien dat nu zo geweest is ten tijde van Jeremia, zo zien we dat ook nog in onze dagen.

Want wat pretenderen de papisten, als zij hun concilies houden? Het lijkt wel dat als zij een besluit genomen hebben, dan heel de wereld de mond moet houden, hoewel zij namelijk goed weten dat hun besluit tegen God en de profeten ingaat. Maar hoe moet men met de ketters omgaan? Men moet hen de mond stoppen!

Wanneer men in een algemeen concilie bijeen is geweest, dan hoort men de ezels hun loflied zingen: men heeft besloten dat er een vagevuur is, men heeft besloten dat de paus het hoofd van de kerk Gods is; men heeft besloten dat de mis in de plaats van het avondmaal gekomen is; men heeft besloten dat al de gekkernij die er bij de doop plaatsheeft, goed is; men heeft besloten dat wij onze hoop niet alleen op Jezus Christus moeten stellen en dat wij die voor een deel op Maria kunnen stellen en op de heiligen; men heeft besloten dat wij hen allen tot onze hulp kunnen aanbidden; men heeft besloten dat ieder zijn eigen advocaat kan hebben en zich een beschermheer kan maken naar zijn verbeelding.

En als wij dat alles besloten hebben, moet men dan de ketters nog verdragen? *Ten vure, ten vure!* Want zij dopen ons met hun tongen. Wat blijft er zo anders over dan dat men die van hen uitsnijdt? Ziedaar hoe men heden tegen de gelovigen optrekt, zoals men dat tegen Jeremia deed. Zie daar hoe wij aanschouwen, dat de satan zich kan veranderen. Maar altijd is het weer het een en hetzelfde.

Altijd is het weer de hardnekkigheid, waardoor zij beraadslagen om naar zijn woorden niet te luisteren. Zoals namelijk heden, als de paus concilies belegt en er met één niet tevreden is, maar er twee of ten minste twee en half wil hebben, een in Trente en een in Bologne. Wanneer hij namelijk al die vergaderingen gehad heeft, wordt er dan bepaald dat de profeten gehoord en de Schrift uitgegeven zal worden? Nee, nee!

Maar men houdt aan zijn eerezucht vast: laten wij wel toezien, dat men onze staat niet vermindert en laten wij niet dulden dat men er enige inbreuk op maakt.

Daaruit zien wij hun onbeschaamdheid, want zij moeten ten minste enige kleur hebben, maar het ontstelt hen niet. En waarom? Als wij met hen in debat gaan, dan vallen ze in de rede: hebt gij het op deze wijze mis gehad, zo hebt gij het ook heel gemakkelijk op andere wijzen mis. Nee, nee, men moet goed vasthouden en besluiten, dat men de grootste en zwaarste dwalingen, die er ooit geweest zijn, vast zal houden. Welnu, wij houden ze vast, zo zelfs dat wanneer de Schrift door heel de wereld heen vliegt en ieder onze onbeschaamdheid weet, wij naar dat alles niet zullen luisteren.

Zo ziet men duidelijk hun onbeschaamdheid.

Zijn er echter zwakken onder ons, die zich ergeren, als zij de parades van het pausdom zien, laten wij ons dan met dit gedeelte van Jeremia troosten en er niet aan twijfelen, dat de Schrift heden nog zulk het gezag heeft als ze altijd gehad heeft. En laten wij in plaats van te zien op die ongelukkigen met hun onbeschaamdheid, dat zij zich nergens om bekommeren dan om de instandhouding van hun tirannie, op onze plicht zien en laten de dienstknechten van het Woord Gods, ondanks al hun raadslagen, toezien dat zij hun ambt niet verzaken, wetend dat het God is, die ons in deze staat gesteld heeft. En hoewel de bozen hun plannen smeden om alles te verwoesten, zo moeten we echter weten dat God Zijn kerk in stand zal houden tegen alles wat tegen haar beraamd wordt.

Laten wij ons volgens deze leer ter neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat Hij niet toelaat dat wij verhard blijven, maar dat Hij onze harten zo vertedere, dat wij alleen maar vragen om te doen hetgeen Hij ons zal zeggen en dat wij daardoor volharden in Zijn wet.

En dat wij, als wij bevestigd zijn, wij ons overgeven aan Zijn dienst en wel op zulk een wijze, dat men verstaat dat wij Zijn volk zijn. En dat wij Zijn leer op zulk een

wijze aannemen dat wij er door onze boosheid nooit meer van afgekeerd worden, maar dat wij er ons voortdurend aan vasthouden, opdat Hij ons de genade bewijze, dat wij tot het einde toe volharden. Dat Hij niet alleen ons deze genade bewijze, maar aan alle volken en naties der aarde, enz.

GEBED

Almachtige God, dat het U behage ons de genade te bewijzen dat wij ter goeder uur Uw toorn kunnen ontgaan en dat wij toch niet zo verhard worden, dat er geen middel voor is. Verder, wanneer het U behaagt om ons ter eniger tijd te kastijden, dat Gij ons dan niet geheel verwerpt, maar dat ons altijd blijfve, dat wij U zoeken ten dage, als wij door kwaad en onheil gedrukt worden. En dat wij U bereid mogen vinden om U met ons te verzoenen, ten einde wij, als Gij vrede met ons gemaakt hebt daaruit zouden gevoelen, dat Gij aan Uw barmhartigheid gedenkt, wanneer Gij vertoornd zijt, totdat wij ten volle en geheel het gevoel van Uw genade en Uw Vaderlijke goedheid in Uw hemels Koninkrijk zullen genieten, dewelke voor ons verkregen is door het bloed van Uw enige Zoon, onze Heere. Amen.

VIJF EN TWINTIGSTE PREDIKATIE
JEREMIA 18 : 18b – 23

Uitgesproken op vrijdag 16 augustus 1549.

O Heere, hoor naar mij en luister naar de stem van hen die met mij redetwisten. Zal dan kwaad voor goed vergolden worden? Want zij hebben een kuil gegraven voor mijn ziel.

(Vertaling van Calvijn)

Hiervoor hebben wij getoond dat we er ons over moeten verbazen als wij de grote samenkomsten zien, die er tegen God en Zijn Woord gehouden worden en dat zij die deze vergaderingen houden zich alle gezag toeschrijven als waren zij de kerk Gods. En wij hebben verklaard dat zij wel een masker voor hadden tegenover Jeremia, maar dat dit hem niet verhinderd heeft om voor God zijn ambt ten einde toe te volbrengen. Hoewel zij die tegen Jeremia opstonden voorgaven wijzen te zijn, maar hij blijft standvastig, wetend dat hij in God een goede waarborg heeft en in dat vertrouwen verwerpt hij alle aanvallen, die er op hem gedaan worden.

Wij moeten God de eer geven, dat als wij Hem aan onze zijde hebben en wij in Hem blijven, wij dan niets te vrezen zullen hebben, maar we moeten er wel op bedacht zijn dat wij niet Zijn vijanden zijn. Want hebben wij dus alle grond om de papisten die geharnaste vijanden zijn van Gods Woord, te weerleggen, laten wij dan wel toezien dat wij geen vijanden zijn van hen die ons regeren en dat wij niet zeggen: laten we ze op de mond slaan, want dat alles gebeurde wel door hen die de opperste heiding in de kerk hadden.

En dat was omdat ze niet vermaand wilden worden en omdat de profeet hen hun ongerechtigheden toonde en dat hij ze niet spaarde en heel hun stand bestraft. Ziet hoe de priesters wel in een grote achting verkeerden bij het volk, maar de profeet houdt niet op om zich tegenover hen te stellen en hun verkeerdheden openlijk bekend te maken.

En zij waren vijanden van Jeremia, zoals ik gezegd heb, omdat ze niet bestraft wilden worden. Dat was de reden waarom ze tegen hem opstonden. Daarom zeiden ze ook: komt, laten wij hem op de mond slaan, laten wij niet naar zijn woorden luisteren.

Wij behoeven hem alleen maar een slag op zijn mond te geven en hij zal ter aarde liggen, want wij hebben daartoe de macht, wij hebben de raad, wij hebben de wet.

In het kort, als wij de grootste slagen beschouwen, welke de profeten gehad hebben en we willen onderzoeken waarvan ze uit gegaan zijn, dan zullen we bevinden, dat het was door de grote ijver, die zij voor God hadden en dat zij door de kracht van de Heilige Geest de onbeschaamdheid der bozen hebben ontdekt. En dat is ook de oorzaak van de haat geweest, die zij tegen de profeten gehad hebben. In Amos en Micha zien wij hoe de bozen in verschansing lagen om hen die hen bestraffen te weerspreken.

Ziedaar hoe de mensen niet bestraft, maar gevleid willen worden. Wanneer ze nu geen zwaard in de hand hebben en geen macht om hen te beschadigen, die hen om hun ongerechtigheden bestraffen, dan gebruiken ze een ander middel, namelijk door ondergronds te komen. En nu vinden ze deze list uit en dan weer een andere en dan denken zij dat ze hen wel voor kunnen zijn die hen door het Woord Gods bestraffen. Hoe? Door hun zwaarden ondergronds uit te trekken.

Ziedaar hoe wij moeten oppassen om niet tot hen te behoren.

Want de profeet spreekt hier niet van de ongelovigen en ook niet van hen die belijden dat zij vijanden zijn van het Woord Gods en van die het verkondigen, maar hij spreekt van hen die al ver in de kerk Gods gevorderd schijnen te zijn.

En dat verklaart hij nog duidelijker als hij zegt dat ze een kuil voor zijn ziel gegraven hebben. Hij klaagt niet alleen dat men hem openlijk de oorlog heeft aangedaan, maar hij klaagt over het verraad dat ze jegens hem gepleegd hebben om hem te trachten de mond te stoppen. Maar dit woord richt zich ook tot ons. Want spreekt de profeet van zijn tijd, waarin dit geschiedde, zo geschiedt dat nu nog meer, dat men namelijk niet bestraft wil worden.

Hoevelen ziet men er heden die er zich rekenschap van geven zoals zij dat moeten?

Daarentegen is er niemand die niet opstaat als men hem om zijn verkeerdheid bestraft. En zo heeft onze Heere gewild dat er geen woord in de Schrift zou zijn, of het moet toepasselijk zijn voor alle tijden en op de gebreken die er heersen, gelijk als er ook geen woord in zijn zou dat door de bozen niet bespot zou worden. En waarom?

Omdat men hen om hun verkeerdheden bestraft.

Maar o, wij moeten hen hier zulk een grote vrijheid niet geven om ons te straffen en dat men hen hiervoor heeft geduld, heeft hen die macht gegeven, die ze nu over ons willen laten gelden. O ploerten, zijt gij het die God Zijn macht hebt gegeven?

Ziedaar nu heden ons gedrag.

Maar laten wij leren dat dit gevoelen even goed tegen ons wordt uitgesproken als dat geschiedde tegen hen die leefden in de tijd van Jeremia.

Laten wij nu zien wat er de uitslag van geweest is. Zeker hebben de bozen tijdelijk wel succes gehad en achten zij de profeten voor niets. Maar wanneer wij Jeremia kwijt zijn, dan is het maar een mens. Voor een die wij kwijt zijn worden er twee terug gevonden, het zaad van de predikers zal niet teloor gaan, wij zullen er genoeg voor terug vinden. Ja, ja, het is een grote dwaasheid om een mens zo te prijzen!

Ziedaar hoe zij lijken te triomferen, maar laten wij luisteren naar hetgeen de profeet zegt: o Heere, luister naar mij! Hoor naar de stem van hen die met mij twisten! Zal dan kwaad voor goed vergolden worden? Moet ik zo beloond worden? Heere, Gij zijt mijn getuige hoe ik voor hen tussenbeiden getreden ben toen ik hun ondergang zag naderen.

Ik ben naar voren gekomen toen ik zag dat zij zo ongelukkig waren om zichzelf ten gronde te richten. Gij weet, zegt hij, dat ik U zozeer gezocht heb en getracht heb hen zoveel als in mijn vermogen was, terug te brengen.

En zie nu mijn beloning, dat zij verraad tegen mij plegen!

Zeker komt hun boosheid bij de eerste oogopslag niet openbaar, maar zo je mensen hun raadslagen tegen mij niet weten, *o Heere, zo zijt Gij daar toch voor mij wel getuige van.*

En daardoor wil hij duidelijk maken, dat de mensen zulke geveinsd- heden hebben, dat zij, hoewel zij de slechtsten zijn, die men kan opnoemen, desniettemin de schijn aannemen dat zij de beste christenen van de wereld zijn.

Nu behoeven wij van dit gedeelte geen brede verklaring te geven, want we zien heden ten dage als in een spiegel hoe de bozen de woorden van hen die de waarheid verkondigen, belasteren. En zo zullen zij ons dan in de rede vallen en vragen: wat heeft men ons te vragen, wat heeft men te doen?

En zij die nog meer lasteren stellen zich tegen osn zoals eertijds in synagogen, want dan strooien alle kwaad uit waar ze willen.

Zo richt Jeremia zich dan tot zijn tegenstanders en zegt: Heere Gij weet toch mijn onschuld en wilt mij heil aanbrengen. ...

Ziet, zegt Jeremia, waar ik me aan der bozen wel weet te straffen. Dat is het waaraan

ik mij ongerechtigheid van mijn vijanden aanzie.

Dat is het wat Jeremia zegt: Amen Gods tegenover zijn vijanden.

Om nu hier beter naar te luisteren, letten op hetgeen wij gisteren hebben gezegd, dat de profeten tegen de boosdoeners Gods toch niets hebben kunnen zeggen tot God Zijn wil openbaarde.

Ziedaar hoe wij moeten handelen, voor onze vijanden te moeten bidden, dat het God behage hen te doen wederkeren.

Maar in plaats van haten moeten wij en de hartstocht jegens hen in ons leven beteren.

Waar wij zulk een zwakheid in ons niet mogen voeden.

En laten wij niet haastig zijn met onze begeerte dat het oordeel Gods spoedig komt, maar laten wij wachten tot Hij Zelf met Zijn oordeel komt.

Maar als wij lezen in de Psalmen en andere gedeelten uit de schrift, dat David, dat Jeremia, dat anderen de wraak Gods over hun vijanden hebben afgebeden, dan kunnen we opmerken, dat zij maar niet door een haastige ijver en hartstocht gedreven werden tegenover hun vijanden, maar dat God hun Zijn wil heeft verklaard en dat Hij besloot het volk te straffen. En dan hebben David en de anderen er geen moeilijkheid mee om te zeggen: dat Uw toorn op hen valle!

Ziedaar hoe zij zich niet gehaast hebben, maar gewacht hebben op een zekere openbaring.

Er is nog een andere zaak die hier opgemerkt moet worden.

En dat is dat zij niet door een vleselijke aandoening bewogen werden, zoals dat zo vaak bij ons gebeurt, maar dat zij door de ijver Gods gedreven werden. Waarom is het dat als de Naam Gods gelasterd wordt wij er nauwelijks warm van worden, maar als het onrecht ons treft, dat wij dan de kwaal wel erger maken?

Maar heeft men God honderd maal meer beledigd en zeggen wij dan niet dat er niets zo erg is als dat, dan tonen wij daarmee dat wij meer achting hebben voor eigen persoon dan voor God en Zijn eer.

Dat moet also niet geschieden, maar we moeten ons eigen persoon vergeten en alleen maar vragen dat God in Zijn recht gehandhaafd wordt en onze eigen eer niet op de voorgrond komt te staan.

Ziedaar wat wij moeten doen, want als wij anders doen, dan kan het niet anders of wij wijken af.

Welk een kwaad doet de mens ermee om God om wraak te vragen als hij beledigd wordt. Zo schijnen sommigen geduldig en rechtvaardig voor God als zij het zwaard niet uit de schede trekken om zich op hun vijanden te wreken, maar zij houden niet, op God te vragen dat Hij Zich op hen wreekt alsof Hij hun knecht en beul was om hun moorden uit te voeren. Wilt gij een rover zijn en wilt gij dat God gereed staat om u te dienen met het zwaard om uw roverijen en doodslagen te plegen?

Welk een ongerechtigheid moet dat zijn!

Zo ook kunnen wij God niet anders beledigen als wij Hem om wraak vragen als men ons beledigd heeft. En dan moeten we ons niet beroepen op de profeten, David en anderen, die om wraak gevraagd hebben, want wij hebben met hen niets gemeen. En laten wij David worden van de toorn niet aanhalen, die daarom gevraagd heeft, *want Hij beeldde toen de persoon van onze Heere Jezus Christus af.*

Ten slotte, als wij een ijver voor God hebben, dan wil dat niet zeggen dat wij niet kunnen falen. Zoals wij in de apostelen zien, die vroegen of het vuur van de hemel mocht nederdalen om hun vijanden te verslinden en die zich op Elia beriepen, die een dergelijk verzoek gedaan had en die verhoord is geweest, en zoals wij zien dat de

Heere hen zegt dat, zij niet weten van welke geest zij zijn. Wanneer wij dan hetzelfde willen doen, dan zullen wij altijd ten antwoord krijgen: gij weet niet van welke geest gij zijt. Zo moeten wij niet denken dat God onze begeerten zal volgen om Zich op onze vijanden te wreken, want dat is redeloos. Laten wij ons wachten voor een verkeerde ijver, maar laten wij letten op de raad Gods en ons daarbij houden. Want wij kunnen gemakkelijk beweren dat wij een ijver hebben als de profeten, al is ze nog zo groot.

Laten wij tot onze verhandeling terug keren, dat de profeet namelijk de boosheid van de mens niet wil vergoelijken om God te vragen wat hem in het hoofd komt. Nee, nee! Maar waar hij de wil Gods kent, daar vraagt en zegt hij: *Amen!* Zoals wij doen als wij tot God spreken: *Uw Koninkrijk kome!*

Zeker vragen wij dat al de vijanden Gods ten onder gebracht zullen worden, maar wij haasten ons daar toch niet voor, maar wij wachten op het oordeel Gods, want het ligt aan Hem om de tijd te bepalen, waarop Zijn vijanden gestraft zullen worden.

Laten wij nu letten op hetgeen de profeet doet, dat hij namelijk bidt dat God Zijn vonnis ten uitvoer brengt.

Wordt hij door zijn ijver te ver afgevoerd? Nee, nee! Maar hij volgt hetgeen God hem geopenbaard heeft. Daarin zien we het einde en de afloop van hen die zich tegen God verheffen, dat zij namelijk ten onder zullen gaan. Want het is niet maar voor een tijd dat God Zich hun Rechter betoont, maar Hij zal dat zijn tot aan het einde der wereld.

En het is niet alleen in die tijd geweest dat men van de profeten Gods heeft gezegd dat als men er een verloren mocht zijn men er wel honderd voor terug zou ontvangen. Ook nu zeggen de spotters tegen de predikers: het zaad zal er wel eeuwig blijven. En zo kan men zien hoe men zich tegenover Jeremia gedroeg. Als zij gedacht hadden dat zij daarmee tegen God streden, zo zouden ze zeker niet zo verhard geweest zijn om zulke uitdrukkingen te blijven doen, maar ze dachten dat ze slechts met een mens te doen hadden. Maar keert men zich tegen hem die het Woord Gods moet uitdragen, dan keert men zich tegen God.

Zij die niet dulden dat het Woord Gods onder ons zijn vrije loop heeft en die opstaan tegen de bestraffingen, die men tot hen richt, die staan allen tegen God op en zijn rebellen.

Maar wat vermag men tegen mijn tong als zij het vonnis Gods uitspreekt? Zo ook, als God Zich van mij wil bedienen om het Woord Gods uit te dragen, moet men zich niet tot mij richten en als de bozen dat doen, moeten zij dan niet weten, dat God Borg voor mij staat? Zo wil de profeet God aanmanen dat Hij Zijn zaak handhaaft, zeggend: Het is Uw zaak en neemt Gij haar ter hand, want ziet, als ik mij bedrogen heb, dan hebt Gij mij bedrogen, en als ik gelogen heb, dan zijt Gij de eerste leugenaar. Als wilde hij zeggen: als het dan onmogelijk is dat God een leugenaar is, dan is het onmogelijk dat mijn woord een leugen is.

Zo moeten dan zij die tegen de profeten Gods opstaan weten dat zij wel op de vlucht kunnen slaan, maar dat God hen zal weten te grijpen, ondanks hun tanden.

En zij zouden zich veel beter gereed kunnen maken om voor God te verschijnen en Hem om vergiffenis te vragen dan te wachten dat God hen tot Zich trekke dat zij hun vonnis aanhoren dat niet anders dan zonder hoop op behoud zal uitgevoerd worden.

Ten slotte geeft hij er rekenschap van waarom de wraak zo wreed moet zijn tegen hen, die tegen God gerebelleerd hebben.

Zoals wij allen de ondankbaarheid wel weten te veroordelen, zo weet Hij die ook wel te veroordelen. Nu heeft men in het verleden nooit een wet tegen de ondankbaarheid

gemaakt. Waarom? Omdat ze zo tegen de natuur van de mens is, dat men die niet heeft kunnen geven.

Wij hebben deze indruk en dit natuurlijk licht wel in zoverre in ons hart, dat wij allen kunnen zeggen dat er geen verkeerdheid zo groot is als de ondankbaarheid. Zo is dan de ondankbaarheid om niet naar het Woord Gods te willen luisteren niet maar gericht tegen de mens, die het verkondigt, maar tegen God. Want als wij mensen hebben, die ons het Evangelie getrouw verkondigen, dan moeten wij niet denken dat zij uit zichzelf opgetreden zijn, maar dan moeten wij weten dat zulke predikers altijd door God naar voren gebracht werden, zoals de heilige Paulus zegt.

Als wij nu goede predikers hebben en wij staan tegen hen op, dan is dat een grote ondankbaarheid. En het maakt onze ondankbaarheid nog groter, wanneer God hen zendt om ons Zijn Woord te verkondigen. En zo wij ons tegen hen verheffen, wat zal daar dan het gevolg van zijn? Zo is het dan niet zonder reden dat de profeet verklaart dat God zulk een grote verdoemenis over de ongelovigen zal brengen en met name verklaart hij dat aan de geveinsden, die de schijn hebben dat zij van de kerk zijn, maar die schuilhoeken graven tegen de gelovigen.

Zo is het geen wreedheid van God om zulk een wraak uit te oefenen. Waarom niet? Omdat hun ondankbaarheid zo groot is. Daarom voegt de profeet er toe, zeggend: zal men kwaad voor goed vergelden?

Nu is het niet van vandaag dat die zonde heerst, maar om te tonen dat de ondankbaarheid zulk een kwade zaak is, die ieder onzer moet veroordelen, voert de profeet dat aan als een voldongen feit.

Gij weet, Heere, zegt de profeet, dat ik meerdere malen tussen beiden getreden ben voor hun heil. Daarin geeft de profeet aan ons een les, aan ons, zeg ik, die dezelfde opdracht hebben.

Zo hebben wij dan niet alleen maar de mond te openen om te prediken, maar wij moeten hem ook openen om tot Hem te bidden of Hij hen tot het heil wil brengen, die aan onze zorg zijn toebetrouwd. En wanneer wij dan zien hoe zij aan het kwade zijn overgegeven, dan is het nodig dat wij bidden en God getuige zij van onze verzuchtigen. Hoewel de bozen denken dat zij geen grotere vijanden hebben dan in ons, zo is God wel getuige van het tegendeel.

Ziedaar de ijver die allen moeten hebben die de leer verkondigen, dat zij namelijk niet alleen boodschappers Gods zijn aan de mensen, maar dat zij tussenpersonen zijn bij God om de dwalenden terecht te brengen.

Ziedaar hoe wij, als wij gepredikt hebben ons in het verborgene moeten terugtrekken en bidden dat de leer, die wij verkondigd hebben door de bozen niet verworpen wordt, maar dat het God behaagt dat Hij hen tot hun goede zinnen terug brenge, in plaats dat de satan hen aftrekt.

Maar waarom zijn de profeten dan zo hard? Het lijkt wel of Jeremia alleen maar vraagt naar de ondergang van het volk. Hij spreekt slechts van de verwoesting der steden en hoe vrouwen weduwen worden en kinderen wezen, ja, hoe zelfs de tempel verwoest zal worden. Hoe kan dat?

Het schijnt dat hij tegen het gebed ingaat dat hij hier doet. Wij willen hierover opmerken dat als hij van de oordelen Gods spreekt, dat is om hen te doen wederkeren, opdat zij niet over het volk zouden komen. En daarbij moeten wij opmerken dat als hij hen met de oordelen Gods dreigt, hij dan niet vraagt naar de verwoesting van het volk of de steden, maar dat hij het terug wil drijven, als het hem maar mogelijk zou zijn. Een andere reden is dat als de profeten zien dat de bozen de leer niet willen aannemen,

zij dan wel wilden dat God enige wraak toont, om hen namelijk terug te brengen. Zoals de apostel Paulus enige rebellen, die er in zijn tijd waren in de handen van de satan heeft willen geven, opdat hun zielen in de dag des Heeren behouden zouden worden.

Ziedaar hoe wij als wij tot de bozen roepen uit de ijver die wij van God ontvangen hebben, dat niet is om hen kwaad toe te wensen, maar dat dit is omdat wij hen wensen terug te brengen.

Nu denken zij gewis dat men hen al te hard behandelt, wanneer men predikt, waar ze al mogen zijn, in de kroeg of de kerk. Maar zij stoppen hun oren zo dat men maar aan kan prediken, want van al hetgeen men zegt, nemen ze geen enkele nota. Wanneer we dus zien dat de bozen schilden voor hun oren houden, dan moeten wij wel wensen dat ze gekastijd worden, hetgeen echter op zichzelf niets oplevert, maar dan moeten wij dat wensen terwille van hun heil. En zij die zich veroorloven zo te doen zijn beulen en duivels om hen in de hel te trekken. En wanneer wij de begeerte hebben om hen tot God te trekken en zij willen dat niet, dan moeten wij verlangen dat God hen straft, opdat hun zielen voor het heil bewaard worden.

Ziedaar hoe wij moeten handelen en hoe de profeten gehandeld hebben. Als zij zagen dat zij de bozen niet terug konden brengen, dan berusten zij erin dat God dit met Zijn hand zal doen.

Ziedaar hoe de profeten er ons in voor gegaan zijn en hoe wij ze moeten volgen, waar wij in dezelfde dienst staan.

Tenslotte, als hij zegt dat zij een kuil gegraven hebben voor zijn ziel, dan toont hij daardoor, zoals ik gezegd heb, dat er wel een schijn van goedheid in de hypocrieten was en dat zij hem geen kwaad schenen te willen doen.

Want zij wilden zelf als pilaren beschouwd worden van de kerk Gods, maar hun kinderen waren gedresseerd in het verraad.

Zo toont de profeet dan wat hij daartegen had te doen. Als wij vandaag hetzelfde zien, namelijk dat wij niet alleen te strijden hebben tegen de ongelovigen, die alles willen verwoesten, maar zelfs ook tegen hen die God moeten dienen en de eersten moeten zijn om Zijn Woord te handhaven en Zijn strijd te strijden: als wij op hen zien, die naar niets anders vragen dan naar de algehele verwoesting, dan moeten wij toch de moed niet verliezen, waar we zien dat de profeet de overwinning in zulk een strijd behaald heeft.

En zegt hij: *ten dage Uws toorns*, dan is het om te tonen dat hij geduld heeft, en dat hij, hoewel de bozen nog niet zo gestraft zijn, toch niet zal ophouden om voor God zijn schuldige plicht te vervullen, wachtend totdat de toorn Gods rijp is. Dat moeten' wij nu ook doen, al zien wij dat wij door honden gebeten worden, en dat zij niet ophouden om ons hun tanden te laten zien. Wanneer wij dat zien, dan moeten we erop letten hoe God hen zal weten te verwoesten.

Maar hoe het ook zij, als wij nog een redmiddel voor hen zien, die aan onze zorg zijn toebetrouwd, dan moeten we niet ophouden om voor hen tot God te bidden, teneinde het Hem behage om hen terug te brengen, ziende dat God nog dezelfde is als toen Jeremia predikte en dat Hij heden nog niet van zin veranderd is. Dat ziende moeten wij steeds ons doel blijven nastreven en er zeker van zijn dat zij die afwijken het gewis met de duivel houden. Laten wij ons volgens deze leer ter neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat Hij, waar Hij ons Zijn Woord heeft gegeven als een juk, waar wij ons aan moeten onderwerpen, niet toelate, dat wij het van ons werpen, maar dat wij er zo aan gehecht

zijn door de kracht van de Heilige Geest dat wij niet anders vragen dan dat wij het ten einde toe mogen dragen en dat Hij niet toelate dat de satan ons verblinde en ons misleide. En om dat te doen moge Hij goede dienstknechten voor ons verwekken, die ... enz.

GEBED

Almachtige God, waar Gij ons elke dag vermaant, namelijk altijd weer door het heilig Evangelie tot bekering en Gij verklaart U met ons te willen verzoenen, bewijs ons de genade dat wij zulk een onwaardeerbaar goed niet verwerpen, maar dat wij ons geheel en al met een zachtmoedige en gewillige geest aan U overgeven. En dat wij Uw toorn niet zodanig verwekken dat wij, geheel van U verworpen, bij U geen enkele genade en barmhartigheid meer zouden vinden, maar dat wij zo lang de tijd van Uw welbehagen mag duren, Uw laatste oordeel mogen vóór zijn.

En dat wij door middel het goed mogen ontvangen van onze verzoening met U, door U aangenomen en U welbehaaglijk zijnde in de Naam van Uw enige Zoon, de weg van onze roeping volgen, totdat wij zullen ingaan in de genieting van de eeuwige erfenis, die voor ons verworven is door het bloed van Uw eigen enige Zoon, onze Heere. Amen.

**PREDIKATIËN van JOHANNES CALVIJN
OP HET BOEK KLAAGLIEDEREN VAN JEREMIA**

Uit het oud-frans in het Nederlands overgezet
door
Ds. W.A. de Groot
De Gereformeerde Bibliotheek te Goudriaan (Z.H.) 1979

**EERSTE PREDIKATIE
KLAAGLIEDEREN 1 : 1**

Uitgesproken op zaterdag 6 september 1550.

Hoe zit de stad zo alleen, die zoveel volk had? Zij die groot was onder de volken is als een weduwe. De Vorstin onder de provinciën is aan schatting onderworpen.
(Vertaling van Calvijn)

Wij hebben allen een sterk verlangen naar blijdschap en deze onze blijdschap kan niet kwaad zijn als er een goede regel is en ook het doel goed is, want de heilige Paulus beveelt ons blij te zijn in God. Maar in plaats van dankbaar te zijn dat God ons blijdschap schenkt dagen wij Zijn toorn jegens ons uit, wanneer wij niet anders dan ons vermaak zoeken in allerlei kwaad.

Maar wij willen niet tot rede komen, wanneer God ons toont dat er oorzaak is voor wenen en zuchten waar wij God beledigd hebben.

Ziedaar hoe het verlangen van de mensen zich als slecht en verdorven laat zien, dat wij ons in onze begeerte naar vermaak niet houden aan het rechte middel en ook niet op het rechte einde letten.

Als wij ons namelijk in God willen verblijden en Hij ons Zijn liefde laat gevoelen, dan zal deze blijdschap weer niet verdwijnen en vol ijdelheid zijn, maar dan heeft zij betrekking op God alleen. En ziet daarom wordt er gezegd: Wee u die nu lacht, want gij zult wenen.

Gewis vertoornt God er Zich niet over dat de mensen zich verblijden. Maar hoe verblijden zij zich? Wanneer men op de algemene blijdschap der mensen ziet dan bevindt men dat zij zich niet anders kunnen verblijden dan in de belediging van God, dat de aardse blijdschap altijd vol is van losbandigheid en onbeschaamdheid, dat men daarin zo vervoerd kan worden dat men niet weet waarin ze bestaat.

In het kort, waar geen eerbied voor God is en vrees dat men Hem zal beledigen, daar gaat men in alles de grenzen te buiten. En daarop volgt niets anders dan hardnekkigheid, zoals ik gezegd heb.

Wanneer wij Hem beledigd hebben, ziet dan roept Hij ons nog tot Zijn medelijden en barmhartigheid. Wanneer wij arme zondaars zijn en Zijn toorn over ons verwekt hebben, dan verklaart Hij ons dat wij moeten zuchten om vergeving te krijgen.

Maar in plaats van in zak en as te zitten, willen wij ons overgeven aan allerlei losbandigheid en ijdelheid en eigen genoegens.

Ziedaar nu welk een zondige vreugde het is als wij niet willen wenen en zuchten, wanneer God er ons toe roept en ons daartoe opwekt.

Maar laten wij leren welke de ware vreugde is. Die bestaat daarin dat wij God bidden dat Hij ons zulk een genade schenke opdat wij blijven in Zijn gehoorzaamheid, dat Hij

geen aanleiding heeft om op ons te toornen en ons Zijn gestrengheid te doen gevoelen, maar dat wij de genade erkennen, die Hij ons bewezen heeft, met Hem daarvoor te danken, ons in Hem alleen te verblijden, Zijn goedheid en barmhartigheid grootmakende en verwachtende de vreugde, die ons in de hemel bereid is.

Laten wij er ons daarentegen voor wachten, zoals ik gezegd heb, om ons in de ijdelheden der wereld te verheugen, zoals wij gewoon zijn te doen, God vergetend en ons eigen 'onbeperkt genoeg nastrevend.

Laten wij ons, zoals ik gezegd heb, voor deze vreugde wachten, want zij is vergankelijk.

In de tweede plaats, laten wij, als God ons straft om onze zonden en ons vermaant dat er reden voor ons is om bedroefd te zijn, ons niet verharderen tegenover zulk een bestraffing, maar laten wij het hoofd in alle nederigheid buigen, wetend dat het rechtvaardig is dat wij lijden. Dat wij, als wij zien dat de kinderen der wereld voorspoed hebben, desniettemin opmerken dat God er wel wraak over zal weten uit te oefenen en dat Hij, nadat zij Hem beledigd hebben, zal tonen dat Hij Zijn eer in hoge waarde zal houden. En laten wij Hem echter ter goeder uur in gedachtenis houden en in alle nederigheid onze verkeerdheden belijden, opdat Hij ze ons vergeve.

Ziedaar wat wij moeten doen.

Waar dat echter moeilijk voor ons is en tegen de draad van onze natuur ingaat, daar heeft de profeet Jeremia zijn Klaagliederen samengesteld om het volk tot berouw te brengen door de verschrikkelijke verdrukking die er over Jeruzalem gekomen is.

Het volk moest daartoe uit zichzelf opgewekt worden, want niemand van hen was vrij van het kwade, maar zij erkenden het niet genoeg. De Heilige Geest moest hen daar meer toe aansporen.

Want de profeet heeft ze niet uit eigen beraad en eigen beweging samengesteld, maar God is het Die hem daartoe aandreef.

En zo wil onze Heere door de Klaagliederen zeggen: Helaas, Ik heb u zeer verdrukt, maar gij hebt op uw zonden niet gelet, die gij bedreven hebt, gij hebt u verhard, zodat de kastijdingen, die Ik u toegezonden heb, u niet gebaat hebben, maar gij zijt verhard gebleven.

En wat zal dat ten gevolge hebben? Gewis zijt gij over dat alles niet bedroefd geweest, gij hebt Mijn straffen niet met een onderdanige geest en zonder murmureren aangenomen, maar de duivel heeft u geheel verblind en verhard. En alzo moet gij nu uw verkeerdheden bedenken. En elk dient te wenen en te klagen, als hij verstaat hoe verschrikkelijk zijn zonden zijn en welk kwaad hij begaan heeft.

Ziedaar hoe wij ons de Klaagliederen ten nutte moeten maken en hoe de profeet ze volgens de regel van het ABC samengesteld heeft.

Het eerste vers begint met A, wat in de taal van de profeet Aleph betekent, het tweede met B, het derde met C, het vierde met D en vervolgens al de anderen, die hij in orde naar het Hebreeuwse alfabet laat volgen. En wanneer hij een alfabet klaar heeft en tot het einde toe gevolgd heeft, dan begint hij met een ander en plaatst hij AA, BB en CC, om zo voort te gaan tot het einde.

En waarom doet hij dat? Opdat dit alles te beter in herinnering gebracht en te gemakkelijker onthouden kan worden. Want als wij de Psalmen vers voor vers en in ritme zingen, dan is dat om ze te gemakkelijker te kunnen onthouden.

En dat is dus de reden waarom de profeet ze zo heeft samengesteld, dat namelijk de zaak meer zou vloeien. Want als ze samengesteld zijn uit verzen en naar een zekere

maat, dan zijn ze veel gemakkelijker te begrijpen, zoals ik reeds gezegd heb, dan wanneer ze in een andere stijl zijn opgesteld.

Ziedaar hoe de profeet Jeremia in het boek Klaagliederen te werk is gegaan. Zo heeft Mozes voorheen ook gedaan toen hij dat plechtstatige lied aan het volk wilde geven, dat in Deuteronomium 32 beschreven staat. Hij heeft het niet, zoals het overige, in proza opgesteld. Hij maakte daarvan een lied op maat, zoals onze Franse liederen uit ritmen en verzen bestaan. Dat deed hij opdat het volk ze te beter zou kunnen onthouden. Ook de andere liederen van Mozes en het lied van Mirjam, de zuster van Mozes zijn, zoals we zien, op dezelfde wijze samengesteld in verzen en maten.

Zo zien wij ook dat Jesaja op dezelfde wijze dit lied vervaardigd heeft: Nu zal ik voor mijn liefste een lied van mijn zeer Geliefde zingen. Hij heeft een wijngaard geplant, en die wijngaard is verbasterd zodat zij Hem bittere vruchten heeft gedragen.

En in het 12e hoofdstuk, waarin hij melding maakt van de genade Gods voor de bevrijding van Zijn volk, gebruikt hij dezelfde manier van samenstelling, waar het dingen zijn, waarmee het volk vertrouwd gemaakt moet worden.

Nu is dit niet zonder oorzaak geschied. Wij zien hoe zij overgegeven waren aan de ijdelheden der wereld. Mannen, vrouwen, kleine kinderen, zij allen willen met geweld liederen hebben. Maar welke? Vuile en gemene om hen tot alle boosheid op te wekken, tot alle vuilheid en schandelijkheid.

Dat is het wat de wereld zo sterk verlangt. En dat gebeurt nu maar niet alleen, maar alle tijden door is het 't gebrek der mensen geweest dat zij waardeloze dingen aan de hand hielden. Daarentegen is het moeilijk om in onze herinnering in te drukken wat goed is, altijd maken wij daarvoor onze verontschuldigen, altijd komen wij met de moeilijkheid dat dit te hoog voor ons is en zeggen wij: ik zal mijn geest daar niet mee inlaten, want ik kan het niet begrijpen. In het kort, wij maken altijd onze verontschuldigen om onwetend te blijven, opdat wij niet zouden luisteren naar hetgeen God ons tonen wil van de goede leer, en wij maken altijd enige uitvlucht om er vrij van te zijn. Maar om een vuil en onzedelijk lied te begrijpen is er niets dat ons belet om dat voor altijd te onthouden. Dat is dan de reden waarom onze Heere, ziende dat wij zo overgegeven zijn aan waardeloze dingen en dat onze geest zulk een afkeer heeft van de goede en heilige leer, ons de Klaagliederen heeft gegeven. En wanneer wij er niet naar willen horen dan is het om vrijuit te gaan en om tot onze verontschuldiging dit alleen maar aan te voeren: ik zou het wel willen begrijpen, maar ik kan het niet, omdat het te moeilijk is.

Nu is het zeker dat de liederen, die God Zijn volk leert, niet altijd zo aangenaam zijn. Het zijn altijd niet zulke aangename liederen, dat zij onze oren strelen. Maar wat is daar anders de oorzaak van dan onze verdorvenheid? Ik heb reeds aangeroerd wat wij in Jesaja 12 vinden, waar het gaat over de werking der genade, en over het water dat wij putten uit de heilsfontein en over God, Die ons tot vreugde zal zijn, Die ons vertrouwen en onze sterkte is, Wiens Naam wij belijden en aanroepen en Die ons stof geeft om Hem te loven.

Vervolgens mogen we letten op de Psalmen, die op maat gesteld zijn, opdat wij ze beter kunnen onthouden, en, zoals ik zei, in de Hebreeuwse taal, zoals men ze nu in de Franse taal zingt. Ook David heeft een maat gebruikt, opdat de Psalmen voor allen toegankelijk zouden zijn.

Daaruit zien wij dat God de talen gebruikt opdat wij Hem voor Zijn genade en weldaden zouden prijzen en om de harten der mensen van vreugde te laten trillen, zoals daar zo vaak van gesproken wordt. En zelfs zien wij hoe God er voor gezorgd

heeft, dat wij Psalmen met muziekinstrumenten kunnen zingen, opdat een grotere melodie de harten der mensen nog hoger zou kunnen verheffen.

Maar we zijn niet altijd even bekwaam om ons in God te verblijden, zodat er wel eens een zekere benauwdheid in vermengd wordt, zoals wij in de Psalmen zien, die ons de ene keer aansporen om ons te verblijden en die de andere keer geen aangename melodie hebben, maar strenge bestraffingen, zoals wanneer tot de Joden gezegd wordt: Zijt niet gelijk aan uw vaders, want zij zijn een verdorven en boos geslacht geweest, zodat God Zich over hen niet kon verblijden, volgt hen daarom niet na. En dan zijn er nog andere stukken: Ach dat Mijn volk naar Mij geluisterd had. Maar waarom? Nooit waren zij er bezorgd over hoe zij Hem zouden volgen en al die bestraffingen en al die ellende om de ongerechtigheden van het volk zijn er opdat de kinderen Gods er over na zouden denken.

En wanneer hij vervolgens van de verwoesting van de tempel Gods gesproken heeft, dan heft hij zijn klaagliederen aan: Helaas, Gij hebt beloofd Uw erfenis te zullen bewaren, maar gij hebt haar achtergelaten onder de wilde beesten en wij zijn nu ten prooi van al deze bozen.

En vervolgens in een andere Psalm: *Heere, het onschuldige bloed is vergoten, Gij schijnt ons verlaten te hebben, ja geheel en al verworpen te hebben.*

Ziedaar die bittere en hete tranen. En waarom? Omdat wij niet in staat waren om de vreugde te smaken, die God bereid was ons te geven.

Datzelfde vinden wij in het lied van Mozes, want onze Heere doet het volk het verwijt: *Ik weet, zegt Hij, dat het met u is als met de gemeste paarden, die zich tegen Mij verzetten.* Het vet puilt uit uw ogen dat gij geen stipje ziet, maar gij houdt niet op om u zo te buiten te gaan, dat men u niet meer kan beteugelen en tot gehoorzaamheid dwingen en daarom ben Ik genooddaakt om u aan banden te leggen, in plaats dat Ik u tot bescherming zou zijn. Ik zal u teniet maken, want gij hebt Mij, zegt Hij, door uw afgoderijen tot jaloersheid verwekt.

Ik had u tot Mijn volk verkoren om met u verenigd te zijn, zoals een man met zijn vrouw, maar gij zijt als echtbrekers, gij gaat naar anderen in plaats van naar Mij en daarom moet Ik anderen tot een man zijn, ja roep Ik heidense volken, dat deze Mijn kerk zijn.

Dat zijn gewis harde en bittere zaken voor dit volk, die Mozes in de vorm van verzen heeft beschreven. En hoe moeten wij dit verstaan?

Heeft onze Heere er niet meer lust in om Zijn kinderen te verblijden dan hen te bedroeven?

Gewis ja! Maar wij kunnen de blijdschap niet smaken, zoals ik reeds gezegd heb. Daarom moet God ons behandelen naar ons gedrag. Want Hij vergelijkt de kerk bij een wijngaard, die goed bebouwd is, maar die in plaats van goede vruchten voor zijn meester voort te brengen, een bastaardwijngaard is, die bittere vruchten voortbrengt, om hem, die er van eet, de keel dicht te snoeren, en daarop is een lied gemaakt in de Naam Gods als volgt: *Ik zal voor mijn Beminde zingen.*

De profeet Jesaja toont daardoor hoe bedroefd hij is over de verwoesting en de verlatenheid van zijn kerk. Hij verlangt ten eerste dat al de predikers zijn zoals de heilige Paulus zegt: Ik heb, zegt hij, een ijver over u, want Christus heeft mij gezonden opdat ik u in een geestelijk huwelijk met Hem zou verenigen, maar wanneer ik zie dat gij niet rein zijt en dat er bozen bij u zijn om u te verleiden, gelijk boeven en hoereerders, zo ben ik jaloers om uwentwil. Hij heeft mij bevolen om een middelaar en een gezant tussen Hem en Zijn kerk te zijn. Maar ik zie dat deze ongelukkige en arme lieden, die tot Zijn kennis geroepen waren, er zich van afkeren. Ik zie dat zij in

plaats van Zijn roem groot te maken, Zijn Naam lasteren. En zo wil ik dan, met een heilige ijver aangedaan, zingen tot eer van Hem, die mij de zorg over Zijn huis heeft opgedragen.

Zo is het ook met hetgeen wij nu lezen.

Want de profeet Jeremia gebruikt hier zware verzuchtingen, hij wekt heel de wereld op om te zuchten. Hij is er niet mee tevreden om die in een gewone stijl uit te drukken, maar hij gebruikt de gemakkelijkste manier van samenstelling die hij kan, opdat het te beter in aller geheugen zou worden ingedrukt. En waarom? Hij ziet dat er niemand is die weent en klaagt over de grote verlatenheid, die zij daar zagen.

De Joden maakten grote verdrukkingen mee door; armoede en ellende waren over het rijk van Israël gekomen, zoals er drie stammen in ballingschap waren gevoerd en er zeven volgden. Zij zagen de hand Gods niet, waarom al dat kwaad over hun broeders gekomen was. Want ze hielden niet op een grote statie te voeren. Maar Amos verwijt hen hun ondankbaarheid, wanneer hij zegt: zou u niet denken aan uw broeder Jozef ter oorzaak van de stam Efraïm? (Alle twaalf stammen zijn daaronder begrepen).

Ziedaar, zegt hij, hoe wreed uw broeders gekweld en vervolgd zijn, maar gij waart daarover niet het minst bewogen, alsof zij u in het geheel niet toebehoorden, en gij hebt niet gelet op de toorn Gods om te verhinderen dat er nog niet een groter verwoesting over u kome als er geweest is.

Ziedaar de hardheid, die er bij de Joden geweest is, totdat God Zijn hand over hen uitgestrekt heeft. En zelfs nadat zij gewaarschuwd waren voor hetgeen hen moest overkomen en de profeten hun zoveel bedreigingen gedaan hadden, is er niets van gekomen.

Dat is het ook wat Jesaja in de Naam Gods profeteert: *Toen Ik u, zegt hij, geroepen heb tot zak en as, hebt gij gezegd: Laat ons een goede sier maken, wij zullen God bespotten.* Gij liet niet na uw boze verstand te volgen en te spotten met al de bedreigingen, die u gedaan zijn. Ziet, komen die wel te pas? Men doet niet anders dan ons bedreigen, maar wij zien er niets van gebeuren. Maar wanneer het dan zo is dat wij morgen moeten sterven, zo zullen wij ten minste vandaag leven en niet ophouden te doen zoals wij tot dit uur gedaan hebben.

Ziet dus hoe de bozen God willen weerstaan, door met Hem te spotten en alle dingen te doen, die Hem bedroeven, zodat Hij genoodzaakt is te zeggen: Daarom dat Ik God ben, staat deze zonde voor Mijn aangezicht geschreven en zal zij nooit uitgewist worden. Waaruit men kan zien dat er geen belediging zo klein kan zijn of God vermaant ons daarover tot berouw, of Hij stelt ons onze zonden voor ogen, of Hij vraagt van ons niets anders dan dat wij ons diep voor Hem vernederen, waarop Hij ons barmhartigheid zal bewijzen. En als wij zo rampzalig zijn dat wij van Hem afwijken, laten wij dan weten dat wij met Hem te doen hebben, namelijk met Zijn uiterste gestrengheid, waar Hij eenmaal gezworen heeft, dat deze ongerechtigheid niet meer uitgewist en vergeven zal worden.

Maar wanneer het volk dus al de bedreigingen Gods veracht heeft en tot zulk een verharding gekomen is dat het zijn zonden niet meer wil belijden en niet meer tot de kennis daarvan wil overgaan, dan zal de verwoesting over hen voleindigd worden, zoals voorzgd is.

Hoewel nu de stad Jeruzalem verwoest was en de tempel ten gronde gericht, zodat de offers ophielden, en het volk naar Babel werd gevoerd en men daar in zware gevangenis verkeerde, hoewel het scheen dat God al Zijn vervloekingen gezonden had en als een onweer Zijn toorn en woede over het volk uitgespreid had, zo raakten zij

daardoor nog niet verbrijzeld, zoals dat had moeten gebeuren.

Zeker, zij maakten wel een groot geschreeuw en groot gehuil, maar het was niet omdat zij de hand Gods gevoelden. Zoals wij van de bozen zien die, als zij verdrukt worden, wel schreeuwen.

Helaas, als zij in benauwdheid verkeren en deze ondergaan, dan beschouwen ze hun zonden en zeggen zij: ik heb God beledigd en nu straft Hij mij. En zo is dat niet iets nieuws. Zo moet God ons dan van zulk een ondankbaarheid genezen en om deze oorzaak drijft Hij de profeet aan en geeft Hij hem deze Klaagliederen in de mond, opdat ieder eraan denke om die te zingen en zien mag, dat het geen tijd is om blijde te zijn, wanneer God ons wil kastijden.

Hebben wij onszelf tot ontsnapte paarden gemaakt door ons tegen Hem te verzetten, zo moeten we dan ingetoomd worden en een andere stijl en andere manier van doen gebruiken. Dat ons namelijk, als wij de hand Gods op ons voelen drukken, dit voor komt, te weten dat het God is, die ons aanzet om te wenen en te zuchten over de geweldige grootheid van onze zonden.

Er is nog meer: wanneer de profeet zijn Klaagliederen schrijft, dan is het alsof hij wil zeggen: God heeft ons voorheen al zulke schone liederen geschonken, liederen niet om ons te laten treuren en droefheid in ons op te wekken, maar om Zijn genade te kennen, die Hij ons bewezen heeft, opdat wij Hem Zijn lof zouden brengen. Want hoeveel Psalmen zijn er, die ons zienderogen vervoeren, door ons de onsterfelijke vreugde te laten beschouwen, die daar boven is!

Zo heeft de Heere ons dan vreugde-Psalmen gegeven. Wanneer Hij ons die nu onthoudt, dan wil Hij daardoor ons welzijn zoeken.

Het is daarom nodig, zeg ik, dat ik u nu geschreeuw, weeklachten, gejammer, tranen, verzuchtingen geef. En Ik zal u schriftelijk les geven, dat gij aanhoudend in droefheid verkeert in plaats dat gij uw vermaak scheidt in gaven, genadebewijzen en voorrechten die God u geeft.

Ziedaar waarin de Heere door deze Klaagliederen heeft willen voorzien.

Maar laten wij nu op onszelf letten. Want de gebreken, die wij in hen opgemerkt hebben, zijn vandaag nog groter in ons.

Want in de eerste plaats kunnen wij wel allerlei liederen zingen, maar als wij voor de Rechter komen, dan zal men er minder aantreffen dan ik kan zeggen. Er is geen sprake van dat wij dat volk zouden willen verdoemen, maar we willen de leer aannemen van hetgeen hij ons hier te zeggen heeft, want de profeet heeft die ook voor ons geschreven.

Zeker heeft hij in zijn tijd gediend, maar hij heeft verder gezien, zoals de heilige Paulus zegt, want het einde van heel de leer der profeten en apostelen is voor ons geweest en hij heeft meer onze tijd willen dienen dan hen tot wie hij gesproken heeft. Laten wij nu zien hoe wij dat ingewortelde kwaad in onze natuur hebben, namelijk dat wij ons op zotte wijze willen verheugen, te weten met het vergeten van God. Is er wel iets zo gewoon dan dat wij meer van het kwade dan van het goede genieten? Gewis ja! Laten wij dat alles nu wel beschouwen en vervolgens ook zien hoe wij door het oordeel Gods en Zijn straffen getroffen worden, wanneer Hij ons kastijdt. Als wij tot Hem komen in alle nederigheid en eerbied, dan zullen wij noch van het een noch van het ander beroofd worden, dan kunnen wij namelijk van het goede genieten en getroffen en bewogen worden door de roede en kastijdingen, die God ons toezendt. Maar wij houden van de dingen van deze wereld, zodat wij, hoewel ze ijdel en nutteloos zijn en heel dikwijls slecht en verwerpelijk voor God, daar toch naar vragen

om ervan te genieten.

Maar laten we er niet al te zeer op zien, waar God zegt: Het is stof voor treurigheid. Dat we dat ons voor gezegd houden. Maar om ons vol te stoppen met alle ijdelheid en dingen die geen waarde hebben, daar zullen we nooit mee ophouden.

Zo zien we dan onze boosheid en verdorvenheid daarin dat wij veel meer tot het kwade dan tot het goede geneigd zijn. En zo moeten we dan wel op deze leer letten, opdat wij dienovereenkomstig onze natuur krachtig weerstaan. En hoezeer ze ons tot het tegendeel aanspoort, zo verzetten wij ons desnietteenstaande tegen alles wat ons maar in de weg staat, opdat wij onszelf opwekken om bovenmate veel te genieten en wel zodanig dat God door en door gekrenkt wordt. En ziedaar de vreugde, die onze Heere Jezus Christus met Zijn mond vervloekt heeft: *Wee u die licht, want gij zult wenen.*

Maar men ziet heden ten dage deze onmatige vreugde in heel de wereld, en wel op zulk een wijze dat er geen twijfel aan is of men verheugt zich alleen in allerlei ijdelheden, vuiligheden en zedeloosheden, ja het is erger dan wij ons kunnen voorstellen. En hoewel God ons treft en Hij ons nog van Zijn genade berooft en Hij ons ook tekenen van Zijn gestrengheid en wraak laat zien, zo is het dat wij nog niet tot rede kunnen komen. Het schijnt alsof de wereld vandaag samengespannen is om ten spijt van God maar te genieten. En hoe zal het daarmee gaan?

Wanneer men de slagen van Gods hand zal gevoelen, dan zal elk weten te weeklagen. Maar waarom zal dit zijn? Om ons te verharderen tegen Hem, zodat wanneer men een vergelijking maakt tussen hen van wie de profeet hier spreekt en ons, wij veel slechter bevonden zullen worden dan zij die in die tijd geleefd hebben. Want in plaats dat wij in de teugel gehouden worden, dat is in de gehoorzaamheid aan God en Zijn Woord, dat Hij ons verkondigt door het Evangelie, blijken wij Hem te willen bespotten wanneer wij zeggen: Zeker hebt Gij ons verdrukt, maar wij zullen niet ophouden om het nog erger te maken.

Men zal dit wel niet uitspreken, maar de zaak als zodanig zal toch wel zo zijn en als wij alles wel beschouwd hebben, dan zullen we het zo ook bevinden.

Vervolgens is het ook zo, dat, als God Zijn kerk verdrukt, dit toch tijdelijk is. Zeker kan het lijken alsof zij in elkaar stort en ten onder gaat, maar wij zien dat het de algemene wijze van doen is van onze Heere om de Zijnen te verdrukken, die Hem de allernaasten zullen zijn en die Hij in Zijn huis geroepen zal hebben. Wij zien, zeg ik, dat Hij Zijn hand over zulken uitgestrekt houdt. Zo zijn dit dan waarschuwingen om ons tot Hem te brengen, maar hoe doen wij er ons voordeel mee? Zo moeten wij er dan naar behoren door geraakt worden. Wij zien heden een verschrikkelijke verwoesting van de kerk Gods, wij zien hoe onder het vervloekte pausdom het Koninkrijk van onze Heere van alles verlaten is, dat de dingen er zo verward zijn, dat het niet alleen een Babel is, maar de afgrond en vuurzee van Babylon. En dat raakt ons nog in het geheel niet, wij lijden dat zo gemakkelijk zonder erover na te denken.

Wij zien hoe onze arme broeders zo wreed gevangen gehouden worden en wij houden er geen rekening mee.

Wij zien aan de andere kant dat daar waar onze Heere het Woord geplant heeft, waar de kerken enigermate gereformeerd zijn, waar de leer zuiver en vrij gepredikt wordt en de afgoderijen zijn weggenomen, daar nu droeve bijgelovigheden en afschuwelijkheden van boven af weer ingevoerd zijn, wij zien hoe het volk verontreinigd en bezoedeld wordt, wij zien hoe het Koninkrijk van onze Heere daardoor ten gronde gaat. En intussen heffen de vijanden Gods hun hoornen op en schijnt het dat de overwinning hen wacht. De gelovige vorsten worden afgezet; zij

zien hoe men hen bedreigt, zij zien de praktijken die men uitvoert en dat men alle dagen listen tegen hen beraamt en zij verwachten niet anders dan een verschrikkelijk kwaad, zoals ze nog nooit gezien hebben.

En als dat alles voor onze ogen plaats heeft, zo gaat het ons nog niet ter harte. En zo hebben wij meer behoefte aan klaagliederen dan ooit.

Want wanneer wij niet kunnen zuchten en wenen, wanneer onze Heere ons prikkelt en opwekt, dan blijft er alleen maar het gevaar over dat Hij ons met geweld dwingt. Wat moeten wij dan doen?

Wij moeten erop letten dat als onze Heere ons heden Zijn Klaagliederen voorhoudt, Hij daarmee zeggen wil: Bedenkt u ter goeder ure, wacht niet tot Ik zulk een grote verdrukking over u zal brengen, dat gij niet alleen genoodzaakt zult zijn om te wenen en te zuchten, maar dat gij een groot geschreeuw en gehuil zult aanheffen van vrees voor het aanstaande kwaad. Of gij zou u moeten bekeren en in alle nederigheid uw leven verbeteren, dan behoeft gij niet te vrezen dat Mijn dienst onder u afgeschaft zal worden, en de helderheid van Mijn Evangelie zal worden teniet gedaan, dat alles omgekeerd zal worden en de afgoderij zijn intrede weer zal doen als voorheen. Wacht daar niet op, maar neemt Mijn oordeel aan. Weet dat het voor u harder nodig is om in rouw en droefheid te verkeren dan om blijde te zijn, aangezien gij daar meer dan genoeg stof voor hebt. Wacht dit allerlaatste onheil niet af, maar keert ter goeder ure tot Mij weder en komt om barmhartigheid te verkrijgen, want Ik ben altijd bereid om die te bewijzen aan hen die haar zoeken.

Ziedaar hoe wij de Klaagliederen moeten opvatten.

Het is niet voldoende om te doen zoals de papisten, die één keer per jaar zingen en in hun kerken schreeuwen zonder er op te letten wat ze daarmee beduiden. Want zij mompelen in een onbekende taal. Nu schreeuwen de arme volken de Joden wel na en schijnt het alsof God hen bestemd heeft om hen te verdoemen, maar zij letten er niet op dat het een verdoemenis is, die zij tegen zichzelf uitspreken. Als zij namelijk de Klaagliederen van de profeet willen zingen, dan hullen zij zich in de duisternis. Want het is daartegenover niet nodig dat wij in duisternis verkeren om er ons voordeel mee te doen, maar wij moeten door de kracht van de Heilige Geest met het schijnsel Gods verlicht worden, opdat wij zouden weten dat God ze ons voorzet en dat ze tot ons gericht worden. Laten wij ze dan niet zingen in de duisternis en op de wijze der papisten, zoals ik reeds aangeroerd heb, maar laten we allermee weten dat wij daardoor verlicht moeten worden, opdat onze arme zielen die geestelijke blijdschap smaken, die onze Heere ons beloofd heeft te geven, mits wij er ons niet over behoeven te beklagen, dat wij Hem gekrenkt hebben.

En nadat wij geweend en gezucht hebben zullen we door Hem getroost worden, zoals Hij ons beloofd heeft en dan zullen we zien wat er geschied is, wanneer namelijk het Evangelie in heel de wereld verkondigd zal zijn, hoe zij die lange tijd in onwetendheid geslapen hebben, ontwaakt zullen zijn door het schijnsel van de leer van het Woord Gods. En zo wordt er gezegd: *Ik verkondig u grote blijdschap*. En dat is het waarin wij ons moeten verblijden, opdat wij tot die onsterfelijke blijdschap zouden komen, die ons beloofd is. En als wij daarvoor tot het einde toe willen volharden in de vreugde die God ons doet smaken, dan moeten wij ons zelf in de eerste plaats mishagen vanwege onze zonden, en vervolgens de toevlucht nemen tot God, en Hem vragen om barmhartigheid die, zoals ik gezegd heb, ons nooit geweigerd zal worden, mits wij komen in waarheid en zuiverheid van geweten.

Laten wij ons naar deze leer ter neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God, in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat het Hem behage om ons zo

door de Heilige Geest aan te roeren, dat wij niet meer terugkeren tot de verkeerdheden, waaraan wij gewend waren. En dat wij denken aan de kastijdingen en straffen, die Hij ons dagelijks in de wereld toezendt. En dat wij ons laten waarschuwen om daar ter goeder ure aan te denken en dat wij niet wachten totdat Hij Zijn toorn en Zijn wraak over ons uitstrekt om ons te straffen in Zijn gestrengheid. Maar dat wij, vóór Zijn oordelen komen, gereed zijn om de genade te ontvangen, welke Hij ons aanbiedt door onze Heere Jezus Christus, Zijn Zoon, en dat wij niet vasthouden aan de wereld, aangezien ze niets anders is dan ijdelheid en leugen, zolang wij hier zijn en wij onszelf niet naar het hogere uitstrekken. Dat Hij ons niet alleen deze genade bewijze, maar ook alle volken en naties der aarde, enz.

TWEEDE PREDIKATIE KLAAGLIEDEREN 1 : 1 – 5

Uitgesproken op maandag 15 september 1550.

Volgende preek op het begin van het eerste hoofdstuk van de Klaagliederen van Jeremia: *Hoe zit de stad zo alleen...*, enz.

Wij hebben hierboven de bedoeling van de profeet Jeremia gezien, te weten, dat hij ons onze verkeerdheden wil laten gevoelen, wanneer God ons om onze zonden straft. Nu, dat is wel hoogst noodzakelijk voor ons. En waar wij er niet toe komen willen, daar moeten wij er ons zoveel mogelijk toe begeven. En als God ons roept tot treurigheid, dan willen wij blij zijn, of wel, als wij het kwade gevoelen dat ons drukt, dan weten wij niet vanwaar het komt en wat er de oorzaak van is. En zo is het nodig dat wij dikwijls in deze leer geoefend worden.

Nu moeten wij letten op hetgeen de profeet hier zegt. Hij stelt ons hier de genade voor, die God aan de stad Jeruzalem bewezen heeft, opdat men daardoor wete hoe de toorn Gods jegens haar verwekt wordt, als er zulk een grote verandering plaatsheeft. Want wij zullen de kastijdingen en de bestraffingen die God ons toezendt nooit zo goed gevoelen als wij het goede niet erkennen, dat wij van Hem ontvangen hebben, zoals de mensen nooit gevoelen zullen door wie ze op gang geholpen zijn, als zij niet hun eerste staat beschouwen en hoe zij door God gezegend zijn.

Maar wanneer Hij ons getoond heeft hoe Adam, onze eerste vader, geformeerd is naar het beeld Gods, dat hij met zulke uitnemende gaven begiftigd was, dat hij als een engel op de wereld gezonden was, dat de heerlijkheid Gods in hem glansde, en als Hij ons daarbij toont wie wij zijn, hoe wij gevallen zijn in zulk een diepe afgrond van zonden en hoe wij aan zoveel boosheden onderworpen zijn, dan kunnen wij goed begrijpen in welk een waardigheid God ons tevoren geplaatst heeft en hoe eervol onze staat was.

Evenzo doet nu de profeet. Hij verklaart de verandering van de stad Jeruzalem, van heel het land van Juda en de zegeningen, die God hen toegezonden heeft, om aan te tonen dat deze verdrukking niet zonder grote oorzaak gekomen is en dat de zonden die zij begaan hadden zo groot en enorm waren.

Ziedaar, zegt hij, een stad die zo bevolkt was, die voorheen zo goed bewoond werd, die nu geheel verwoest is.

Zij was de vorstin onder het volk, maar nu is zij als een weduwe en verlaten vrouw. Zij heerste over de omliggende landschappen, maar zij is aan belasting onderworpen. Onze Heere heeft de Joden verkoren boven andere volken als Zijn erfenis, maar nu zijn zij daaruit verdreven en vinden zij geen rust én er is geen land dat hen wil ontvangen. Wanneer de profeet nu zulk een straf naar voren brengt, dan is dat om te beter uit te drukken welke de toorn Gods tegen Zijn volk geweest is.

Nu moet het ons wel ontroeren als wij zulk een ramp over de kerk Gods zien. Als een mens een schoon stuk werk gemaakt heeft en hij ziet hoe het verbroken wordt dan bedroeft en kwelt hem dat ten eerste.

Wanneer wij de werken Gods zien, hoe het ene nog al uitnemender is dan het andere, als wij dan zien, zeg ik, hoe ze verwoest en aan de verlatenheid overgegeven zijn, zouden wij daarover dan niet bedroefd zijn?

En vooral wanneer wij het voornaamste zien, namelijk dat de eer Gods daardoor teniet gedaan wordt, dan moeten wij daardoor toch wel zeer getroffen zijn. Wanneer wij zien hoe in het pausdom het beeld Gods geheel misvormd is, dan moet dat ons toch wel tot

in het diepst van ons hart ontroeren. Maar wanneer wij verder nog zien op heel de kerk, dan is er wel een zeer grote reden om bedroefd te zijn. Als wij zien hoe onze Heere daarin een teken van Zijn toorn gesteld heeft en wij zien de verwoesting daarin, dan moet dat ons wel bitter zijn, en moeten wij wel op bijzondere wijze bedroefd zijn. Zo moet hier op de zaken gelet worden, die de profeet Jeremia zegt, of liever die de Heilige Geest zegt, die ons vermaant om te letten op de kastijdingen, die God over Zijn kerk brengt. En dan moet elk onzer van zijn kant, als hij ziet dat de dingen die door Gods hand zo wel beschikt zijn, ten gronde gaan en dat dit door onze zonden komt en dat wij de toorn Gods in al het overige verwekt hebben, bedroefd zijn en smart gevoelen, zo wij nog enige liefde voor God hebben.

En laten wij niet denken dat dit alleen van de stad Jeruzalem gezegd wordt. Want de profeet is maar niet ontsteld door een vleselijke aandoening, zoals ieder aan het land van zijn geboorte gehecht moet zijn, maar hij heeft iets anders op het oog, namelijk dat God daar Zijn troon had gevestigd, dat Hij op de berg Sion wilde regeren en Zijn Naam daar aangeropen wilde hebben. De profeet beschuldigt dus Jeruzalem in die naam en die kwaliteit, dat zij namelijk de kerk Gods was. Maar als wij nu zien dat God Zijn kerk verdrukt, dan moeten we erop letten dat dit allemaal vermaningen voor ons zijn.

Zeker zien wij nu niet een koninkrijk onder ons opgericht zoals dat van David en zijn huis, maar wij zien een Koninkrijk dat veel meer te prijzen is, namelijk dat van onze Heere Jezus Christus. Want hoe heeft het mogen bloeien! Wanneer het Evangelie over de wereld gepredikt is, dan zien we dat Jezus Christus van heel de aarde bezit genomen heeft, opdat alle schepselen aan Hem onderworpen zouden zijn om Hem hulde te brengen.

Ziedaar nu het begin van het Koninkrijk Gods, wanneer het Evangelie overal gepredikt is en kerken gesticht zijn. Er is een accoord en overeenstemming in het geloof. Zij die van elkaar gescheiden waren en als naties vreemd aan elkaar waren, die geen gemeenschap met elkaar hadden en verschillende talen spraken, zijn kinderen van eenzelfde Vader geworden, met elkaar verenigd in dezelfde Geest en in dezelfde hoop op het eeuwige leven. Wat zien wij nu? Als we onze ogen om ons heen slaan, vinden wij dan in de christelijke kerk wel wat anders dan verwoesting? En waar komt dat anders vandaan dan van onze zonden, waardoor onze Heere tot toorn jegens ons verwekt is geworden?

Want nooit heeft Hij zoveel spijt van Zijn werken, dat Hij ze niet in stand zou houden, hoewel de mensen dit onwaardig zijn.

Zo hebben wij dan nu wel aanleiding om te treuren, zoals de profeet in zijn tijd heeft gedaan. Hier, zeg ik, richt Hij Zich evengoed tot ons als tot de Joden, ja nog veel meer. Want er is een oneindige menigte christenen gekomen. Het blijkt dat het zaad zich al meer en meer moest vermenigvuldigen, maar wij zien dat het Woord alleen overgebleven is. Dat men, als men nu een christen op de aarde wil zoeken, heel ver moet zien; dat het zaad heel schaars is.

Als wij nu een vergelijking maken met de kerk Gods van vroeger, hoe zij toen gemarteld werd en hoe het nu met haar staat, dan kunnen wij wel met de profeet zeggen: *Hoe is deze stad, die zo vol van volk was, nu verwoest en verlaten!*

Ja, er wordt maar niet gesproken van een stad, maar onze Heere is over heel de aarde geopenbaard, Hij wilde in elk land gehoord worden. Er bleef geen verschil tussen Joden en heidenen, er bleef geen enkele stad of geen enkel land over waar God niet verheerlijkt wordt, maar Hij wordt dat in heel de wereld, zodat er, gelijk ik gezegd

heb, geen onderscheid meer overbleef wat de geestelijke regering betreft tussen de ene en de andere natie.

Zeker is heel de wereld onderwezen, maar allen zijn het niet waard geweest. Zo is er nu geen sprake meer van de verkiezing van het ene volk boven het andere, zoals dat met het Joodse volk geweest is, want dat volk had God geheel aan Zijn dienst gewijd. Maar niettegenstaande dat alles zien wij hoe de mensen aan allerlei verkeerdheden overgegeven zijn. Zij hebben de genade, die God hen bewezen heeft, veracht en zij hebben Zijn juk en onderdanigheid verworpen. In het kort, men ziet anders niet dan rebellie en ondankbaarheid. Men ziet de duivel zo regeren, dat men van de meesten wel kan zeggen: men ziet niets goeds, want niets is er voor God! Wij zien hoe de kerk, die een lerares moest zijn van de vorsten, in een zwaarder dienstbaarheid geraakt is als ooit. Nu is het zeker dat zij geen tijdelijke of aardse heerschappij mag bekleden, want God wil niet dat er een aardse regering in Zijn kerk zal zijn.

Maar het Koninkrijk van onze Heere Jezus komt veel meer in zijn hoge waarde uit als Hij over ons door Zijn Woord regeert, want het is de scepter, waardoor Hij ons leidt.

En wij zelf kunnen zien hoe de kerk een tijdlang geregeerd is geweest, te weten dat, toen onze Heere de wereld eenmaal door middel van het Evangelie aan Zich onderworpen had en de kerk de taak had om deze leer van God te prediken, er toen een regering Was die men ver kon verkiezen boven allen die op de wereld waren.

En wat bemerkt men daar nu van? Er is niets anders dan diefstal en roverij van goud en zilver. Er is niet slechts een dienstbaarheid en onderwerping van de lichamen, omdat die alle wreedheid ondergaan, maar wij zien hoe deze duivelse tirannie gaat over de arme zielen, zodat zij die zich door het Woord Gods laten regeren, onderdrukt en in dienstbaarheid gehouden worden, hard en wreed, waarbij hun zielen wel honderdmaal zo hard behandeld worden dan hun lichamen. Wij zien dat zij die de vrijheid ontvingen, welke ons door onze Heere Jezus Christus verworven is, gevangen gehouden worden en armoede en ellende ondergaan.

Hoe is het dan mogelijk dat wij, als wij een enkele druppel van de ijver Gods ontvangen hebben, hierdoor niet geroerd en getroffen zouden worden, wetend dat de verdrukkingen van de kerk Gods, zoals wij die nu zien, zo groot zijn, en vooral als wij tot de overweging komen, die ik reeds heb aangeroerd, namelijk dat dit alles voortkomt van onze zonden en dat wij God tegenover ons uitgedaagd hebben.

Nu voegt hij er verder aan toe, dat haar vrienden trouweloos jegens haar gehandeld hebben, dat haar burenen haar verlaten hebben en haar zelfs tot vijanden geworden zijn.

Ziedaar welk een vreemde straf, maar waarop wij wel moeten letten., evenals op het feit dat het niet genoeg is om onze ellende te gevoelen, maar dat wij ook moeten beschouwen waar zij vandaan komt, namelijk daarvan dat God op ons vertoornd is en wij waard zijn om zo gestraft te worden en wel zolang tot wij er genoeg van ondervonden hebben, want de mensen willen zichzelf nooit verdoemen. Maar God moet hen slaan en dwingen om tot de belijdenis van hun zonden te komen. Overigens zijn onze ogen zo verblind, dat wij geen stipje van onze verkeerdheden zien. En ook als wij ervan overtuigd zijn, willen wij altijd nog onze verontschuldigen en onze uitvluchten maken om onszelf te rechtvaardigen.

Zo toont de profeet de Joden dan in de Naam Gods hoe zij de oorzaak zijn van het kwaad, dat zij ondergaan. Wanneer hij beweert dat hun vrienden zo trouweloos jegens hen zijn, dan zal men kunnen zeggen, dat hen dat niet aangerekend kan worden, waar zij toch wel getrouw waren tegenover hun burenen en in hun verbonden, maar dat zij echter bedrogen werden. Zal men hen dat kunnen verwijten?

Nu moeten wij opmerken dat de vrienden, die de Joden hadden, boos waren en door

God vervloekt.

Maar nu spreekt de profeet van hun eigen vrienden, niet van hun vrienden in het algemeen, maar van hen die hij in andere gedeelten hun geliefden noemt. Want wij hebben reeds gezien dat God Zich met dat volk verenigd had en een Verbond met hen had dat eeuwig zou duren. Maar wat kwam daarvan terecht? Het is hetzelfde als wanneer een vrouw haar man verlaten heeft en zich heeft overgegeven aan hoereerders en niet let op de reinheid, die zij haar man beloofd heeft.

Alzo zijn deze rampzaligen, nadat Hij Zich met hen als door een huwelijk verbonden had, zich met allerlei vuilheid gaan verontreinigen, zij hebben een verbond gemaakt met de heidenen, namelijk door hun ongeloofigheid en tevens met verachting van God. En zo wil de profeet nu opmerken en zeggen: Roept uw vrienden! Gij zult weten wat het is om vrienden te hebben, die God verdoemt. Het schijnt voor u niet genoeg te zijn dat God voor u is.

Dat is u niet voldoende geweest, maar gij hebt gedacht hulp van de Egyptenaren te zullen ontvangen, waarvan gij ter ener zijde gebruik gemaakt hebt, terwijl gij ter anderzijde van die van de Chaldeeën gebruik maakte, alsof gij geen God had, Die u altijd zoveel goed gedaan heeft. Wanneer gij dus zo geliefd zijt geweest en uw God zo gemeen verlaten hebt, zo moet gij nu weten, dat als zij zich zo ontrouw jegens u gedragen hebben, zulks niet anders mogelijk geweest is.

Laten wij nu uit dit gedeelte een leer samenstellen, die ons van heel veel nut kan zijn, te weten, dat als wij ons vertrouwen op mensen gesteld hebben en God dit toelaat, namelijk als Hij dat in onze vervloeking omkeert, dat het dan een rechtvaardige straf voor onze ongeloofigheid is, zoals men dagelijks kan zien. En zoveel te meer moeten wij op deze leer acht geven, als wij zien dat ieder onzer dagelijks ondervindt hetgeen hier gezegd wordt. Het lijkt ons in eerste instantie toe, dat als wij geldmiddelen in deze wereld zoeken en er ons hart op zetten, het ons dan in alles goed moet gaan. En wanneer men ons daartegen waarschuwt, dan willen wij dat nie; geloven, maar verwerpen wij zulks. Nu duldt onze Heere wel eer tijdlang dat wij op ons gemak zijn, dat wij een schijn van enige voorspoed hebben, zodat wij aan God niets verplicht behoeven te zijn om rekening te houden met Zijn kracht en genade.

Maar om kort te zijn, zo toont Hij ons aan, dat wij met Hem niet moeten spelen. Want waar wij denken het gelukkigst te zijn, daar zendt Hij ons zulke zware straffen toe, opdat wij goed zouden weten, dat men zich buiten Hem nergens in kan verblijden. Laten wij daarom leren ons vertrouwen niet op mensen te stellen, noch op andere schepselen, maar dat, als wij vrienden willen hebben, onze vriendschappen in God gefundeerd moeten zijn en dat men zich door Hem laat regeren. Het is ons nooit verboden om vrienden in de wereld te hebben, maar zoals ik gezegd heb, de grond daarvan moet in God liggen. En vervolgens moeten zij zo geschikt worden, dat zij ten doel hebben dat God door ons geëerd wordt en dat zulke vriendschappen door Hem gezegend worden.

Ziedaar dan nu hoe al onze vriendschappen te niet moeten gaan. Anders zal ons overhetgeen ons door de profeet gezegd wordt. En wanneer het daartoe gekomen is, laten wij dan weten dat de hand Gods op ons rust omdat wij de schepselen meer geprezen hebben dan de levende God, omdat wij ons hart en onze genegenheden ergens anders op gesteld hebben dan op Hem en omdat wij gedwaald hebben als een slechte vrouw, die zich van haar echtgenoot gescheiden heeft om zich aan alle kwaad over te geven. Laten wij daarom onze zonden kennen, opdat wij belijdenis doen zoals het behoort, waar onze God door dit middel medelijden met ons wil hebben.

Nu voegt de profeet er vervolgens aan toe: *Juda is gevangen ter oorzaak van haar vernedering en om de grootheid van haar dienstbaarheid.*

Daaruit kunnen wij opmaken hoezeer de profeet getroffen is ter oorzaak van haar dienstbaarheid. Evenzeer hebben wij tevoren gezien hoe hij de Joden hun wreedheid verweten heeft, die zij tegen hun broeders gebruikten, welke zij in uiterste gestrengheid behandelden als hun dienstknechten en dat niettegenstaande hen dat verboden was. Ziet, hoe men deze uitspraak van de profeet verklaart, wanneer hij zegt: Mijn vrienden, wanneer gij in gevangenschap geraakt zult zijn, wilt dan beschouwen waarom, want toen gij vrij waart, hebt gij de genade Gods misbruikt door anderen onrechtvaardig te onderdrukken. Daarom moet gij dezelfde wijze behandeld worden, wanneer gij geen medelijden gehad hebt met die aan u onderworpen waren. Evenzo voert onze Heere deze dienstbaarheid in Egypte aan en brengt Hij hun die in herinnering, en wil Hij hen vermanen, dat zij hen die in hun macht zijn, niet zullen onderdrukken. Gij zult gedenken, zegt Hij, dat gij dienstknechten geweest zijt in het land van Egypte. En daarom, wanneer gij nu over anderen zult staan, zo moogt gij uw macht niet misbruiken, maar gij moet hen die aan u onderworpen zijn, menswaardig behandelen.

Ziedaar, zeg ik, hoe anderen deze uitspraak opvatten.

Maar er is geen twijfel aan of de profeet heeft hier zo eenvoudig mogelijk willen spreken, namelijk dat het volk zo verdrukt is geweest, dat het ten slotte in ballingschap moest terecht komen. Want dat was het eerste kwaad niet geweest dat het heeft moeten lijden. Wij weten dat het land meerdere malen geplunderd is geweest, dat de vijanden heel het land leeggeroofd hadden, dat er veel stormen hebben gewoed en dat ten slotte de stad gedurende twee jaren heeft moeten lijden. En dat zij vervolgens ingenomen is met een grote vergieting van bloed en dat de overgebleven rest van het volk in gevangenschap is gevoerd. Zo heeft de profeet dan willen aantonen dat de gevangenschap niet het eerste kwaad is geweest, maar dat God het voorheen al beteugeld heeft en dat Hij hen al veel kastijdingen toegezonden heeft. Nu moeten wij opmerken, dat al die terechtzettingen geen verbetering aan de Joden hebben gebracht en dat onze Heere hen tevoren deze kastijdingen als een spiegel voorgehouden heeft, opdat zij zouden weten hoe hun broeders gekastijd zijn geweest en uit dat voorbeeld hun les zouden trekken. Want het rijk der Joden was slechts één lichaam. Hoewel zij van elkaar gescheiden waren, zo had onze Heere ze toch verenigd. Zij waren immers allen afkomstig van één vader, Abraham, zodat zij elkaars broeders behoorden te zijn. Daarom waren die grote verdrukkingen over het rijk van Israël gekomen.

De Joden hadden daaraan moeten denken, want zij waren toch hun deelgenoten. En hoewel zij zagen dat hun broeders zo in het nauw zaten, zo gingen zij zich toch meer dan ooit te buiten, door te zeggen: "Onze Heere zal wel voor hen zorgen."

Gewis strekt Hij Zijn hand over hen uit, maar het is om hen hard te kastijden. Wanneer Hij hen een straf heeft toegediend en hij verstaat dat het niets heeft uitgewerkt, dan begint Hij opnieuw. Maar wat Hij hen ook zoekt aan te doen, zij gaan steeds hun gewone gang. Er is gierigheid, weelde, roverij, trotsheid, eerzucht, bijgeloof van afgoderij, dronkenschap, zedeloosheid, hoererij, in het kort, allerlei bederf. Maar de profeten tonen hen toch dat zij aan de hand Gods niet ontsnappen kunnen, maar dat zij in plaats van vreugde te bedrijven zullen treuren en klagen.

Ziedaar wat de profeet te kennen wil geven om die arme mensen t,ot berouw op te wekken, maar er is zulk een stijfhoofdigheid in hen, dat zij niet anders doen dan spotten met al die bestraffingen, die hen door de profeet gedaan worden, ja zij knersen

hun tanden tegen hem en willen hun oren niet neigen naar al hetgeen hij tot hun heil te zeggen heeft. Zo moeten wij dan op deze zaken letten, namelijk dat onze Heere met de eerste slag niet zulk een grote verwoesting over de stad Jeruzalem gebracht heeft, dat zij geheel verwoest werd, maar dat Hij de Joden als Zijn kinderen gekastijd heeft. Hij heeft hen veel kleine kastijdingen toegediend om te zien of zij hun weg zouden verbeteren en door dat middel vergeving zouden ontvangen. Maar omdat zij door dat alles niet verbeterd werden, moest ten slotte deze ballingschap voor hen komen.

Nu gaat de profeet verder met te zeggen dat het volk van Juda door zijn tegenstanders als in een enge gevangenis genomen is.

Waar de Heere beloofd had hun ingang en uitgang te zullen leiden, daar ziet men hoe zij nu door hun vijanden ingesloten zijn. Nu, deze vergelijking wordt niet zonder oorzaak opgemaakt. Want God heeft, zoals ik gezegd heb, aan al de Zijnen de belofte gegeven: Ik zal uw ingang en uw uitgang leiden. Zeker verstaat de Heilige Schrift daaronder wat wij in onze taal noemen, gaan en terugkomen, maar onze Heere toont daardoor dat wij in dit tegenwoordige leven zo veel moeilijkheden door moeten maken, dat wij niet weten welke weg de zekerste is.

Om deze reden belooft Hij onze ingang en uitgang te zullen leiden, mits wij Hem daarom bidden.

Want er wordt hier gezegd dat de Joden door hun vijanden in een enge plaats opgesloten zijn. De reden daarvan was dat zij niet alleen verzuimd hadden God te bidden om hen op de rechte weg te houden, waarop Hij hen geleid had, maar dat zij zich daar moedwillig van afgewend hebben. En zo gebeurde het dat God hen overgelaten heeft aan de bevelen van hun vijanden.

En zo zien wij dat er niets onaangename is voor God dan dat wij ons van de rechte weg afkeren, waarop God ons geleid heeft. En om zulk een ondankbaarheid zal Hij ons zo straffen, dat wij aan landlopers gelijk worden.

Wij behoeven de ogen er niet voor te sluiten, dat we nu hierheen zullen gaan en dan weer daarheen, zodat wij nooit geen rust zullen hebben, want Hij zal ons slaan, omdat wij niet in Zijn gehoorzaamheid wilden blijven. Wanneer een mens zich zal houden op de weg, waarop God hem als tussen twee grenzen geplaatst heeft, dan zal onze Heere hem altijd leiden en zal het einde van alle dingen goed en gelukkig zijn.

Maar als wij daarentegen doen als ontsnapte paarden, die overal heen draven als ontsnapte wilde beesten, dan moeten wij tot zulk een verwoesting en losbandigheid geraken, dat we niet meer weten waar we terecht komen. Dat is het wat de profeet heeft willen aanduiden, als hij zegt dat het volk der Joden door zijn vervolgers in enge plaatsen is opgesloten.

Het is hetzelfde als wat de profeet eraan toevoegt betreffende hun rust: Ziet, zegt hij, het volk woont nu onder de heidenen en vindt geen rust, omdat God hen van de ene kant naar de andere jaagt. Onze Heere had hen voorheen van alle andere volken der aarde afgescheiden, Hij had hen Zijn wet gegeven en veel ceremoniën voorgeschreven, opdat zij geen gelegenheid zouden hebben om zich door de bijgelovigheden der ongelovigen te bezoedelen. Ziet hoe de Heere Zijn macht toonde aan het volk, toen Hij het bracht in het land van Juda, opdat zij in Zijn gehoorzaamheid bewaard zouden blijven, maar waaruit de Joden, zoals wij zien, verdreven zijn. Wij zien er een grote vervloeking van God in, wanneer zij beroofd worden van al hetgeen God hen tevoren gegeven had. Onze Heere had hen nog meer beloofd, dat zij in het land hunner inwoning rust zouden hebben, mits zij zouden blijven in de staat, die Hij eerst voor hen ingesteld had. Nu is het volk in plaats daarvan niet gehoorzaam gebleven, maar is het verhard geworden. En daarom moest God hen in een eeuwige onrust brengen.

Ten slotte moeten we nog opmerken dat de profeet hier niet alleen de ondankbaarheid en hardnekkigheid van de Joden heeft willen aantonen, maar dat hij hen Zijn hand wilde laten gevoelen, in weerwil van de genade die Hij hen bewezen heeft, alsmede de rust die zij voorheen genoten hadden, opdat zij zouden weten dat dit alles uit hun zonden voortgekomen is, en dat zij zichzelf leerden mishagen en zuchten en wenen om zulk een groot goed, dat zij aldus door hun ondankbaarheid verloren hebben.

Nu voegt de profeet er verder aan toe, dat de wegen van Sion treuren, omdat er niemand naar het feest gaat. Hier toont hij welke de geestelijke droefheid is die wij moeten hebben, als God Zijn kerk verdrukt en grote rampen over haar brengt. Het is zeker dat de onheilen, die wij gevoelen, ons op zichzelf al tot de kennis van onze zonden moeten brengen, maar wij moeten nog meer bedroefd zijn als God onteerd wordt en men Hem de eer niet brengt die Hem toebehoort. Wanneer wij zien dat Zijn dienst in verval raakt, of dat ze geheel teniet gaat, dan moet dat groter smart veroorzaken dan al de tegenspoeden die wij mogen ontmoeten, zowel aan lichaam als ziel.

En daardoor zien wij dat de profeet alleen maar niet klaagt over de rijkdommen, die er in Jeruzalem waren en de zo hoge en verheven staat waarin ze verkeerd heeft, maar dat hij let op de kerk Gods, die in plaats van te triomferen, nu zo jammerlijk verwoest is.

Ziedaar wat de profeet bewogen heeft om zulk een grote rouw te maken en zoveel te zuchten en te wenen, dat er namelijk zulk een grote verwoesting in de kerk Gods te zien was.

En laten wij aldus niet zoeken te treuren over de rijkdommen en genoegens van deze wereld. Laten wij de dienst Gods altijd in een bijzondere herinnering houden en laat ons die van het hoogste belang zijn.

Nog een punt waarop wij wel moeten letten is dat wij van het kwade ons profijt moeten trekken. Wanneer een mens iets van zijn goed verloren heeft, dan zal hij daarover minder of meer bedroefd zijn. Daarvoor behoeft men ons niet op te wekken. Als wij zien dat er dingen in de wereld ten gronde gaan, dan bedroeven wij ons daarover en vinden wij dat jammer. En waarom?

Omdat wij aards zijn en de dingen van deze wereld meer zoeken dan de hemelse. Nu vermaant onze Heere ons daarentegen dat wij Zijn Koninkrijk meer zullen prijzen dan heel de wereld, ja meer dan honderd werelden, als die er zouden zijn. En zo moeten wij dan op deze leer letten, om de domheid, die in ons is te verbeteren, vermits wij zo moeilijk te ontroeren zijn over de verwoesting en de verlatenheid van Gods kerk.

Daarentegen moeten wij niet zo bedroefd zijn, als wij zien dat er iets van onze dingen ten gronde gaat.

Wanneer de profeet dus van de dienst Gods in het bijzonder gesproken heeft, zo spreekt hij er in het algemeen van. En deze wijze van doen is genoegzaam bekend in de Heilige Schrift.

Want hoewel er dagelijks in de tempel offerdiensten plaats hadden, zo waren er ook plechtigheden, die God door het volk uitgeoefend wilde hebben, opdat zij aldus de ware eenheid des geloofs zouden onderhouden. De door God verordeneerde offers en ceremoniën waren slechts afbeeldingen van Jezus Christus om het volk steeds meer te bevestigen in de verwachting van de Verlosser. Dan waren er nog meer oefeningen voor het volk om het op te wekken tot de aanroeping van Gods Naam. Dat zij vervolgens hun zonden zouden kennen, dat zij, als zij een onschuldig beest doodden, weten zouden dat zij schuldig stonden voor God en de eeuwige dood waard waren.

Ziedaar waarom de offeranden der wet ingesteld waren. En dat is de reden waarom de

profeet hier van die plechtigheden gesproken heeft, zeggende: De wegen Sions treuren, omdat er niemand tot het feest komt.

Hij stelt hier treurende wegen voor, om hen te beter te treffen. Want wij zijn zo dom dat wij de dingen van de wereld niet begrijpen. Als we maar een klein verlies geleden hebben of een lichte pijn in het lichaam gevoelen, dan weten we al te klagen: O, welk een ellende, o, welk een schade! Maar waar wij arme zondaars zijn, geheel verdoemelijk en verwerpelijk, zodat wij niet anders dan de hel om ons heen zien, dan lopen wij daar voortdurend over heen. En als de profeet dan zulk een verharding onder de mensen ziet, dan maakt hij een vergelijking op, die hen ontrusten moet. Mijn vrienden, zegt hij, als de wegen enig gevoel hadden, dan zouden zij wenen.

En zo moet gij weten dat de aarde, die geen gevoel en rede heeft, als door een natuurlijk onderricht bedroefd en geprikkeld wordt, wanneer God onteerd en Zijn dienst afgeschaft wordt. Daarentegen schijnt zij zich te verheugen en een blij gelaat te tonen, als zij ziet dat God geëerd wordt zoals het behoort.

Ziedaar wat wij uit dit gedeelte moeten opvangen.

En ten slotte moeten wij opmerken dat alles wat onze Heere in Zijn wet bepaald heeft ten doel heeft, dat het volk in de sterkte des geloofs bevestigd wordt, die God van hen vraagt en dat het al meer geoefend wordt in de verwachting van onze Heere Jezus Christus, evenals wij moeten opmerken dat er ook nu een eeuwige orde in de kerk is om ons tot hetzelfde doel te leiden.

Zeker is er nu niet een bepaalde kerk, waar wij moeten heen gaan, maar er zijn naar de behoefte der mensen kerken gesticht om er heen te gaan.

En waarom? Om in het Woord Gods onderricht te worden, om Zijn Naam aan te roepen en om gebruik te maken van de sacramenten.

Ziedaar het rechte gebruik van de kerken, die er maar niet enige tijd geweest zijn, maar die er zijn zullen tot aan het einde der wereld. Zeker hebben de papisten hun kerken en maken zij een groot schild van hetgeen God bepaald heeft, dat men naar Jeruzalem zal gaan om te aanbidden. Maar o, het is louter spotternij!

Want wij zien dat dit alleen voor een tijd tot de komst van onze Heere Jezus Christus bepaald was, gelijk Hijzelf verklaart, dat de tijd gekomen is dat men niet meer op de bergen, noch in Jeruzalem zal aanbidden, maar dat de ware aanbidders over heel de wereld God zullen aanbidden in Geest en waarheid, aangezien de ceremoniën, die onder de wet ingesteld waren geen ander doel hadden dan om het volk in de verwachting van Jezus Christus te sterken, zoals wij reeds gezegd hebben.

En omdat Jezus Christus nu in de wereld geopenbaard is, zijn zulke ceremoniën niet meer nodig. En daaruit ziet men hoe snood de bijgelovigheid van hen is, die denken dat God meer door hen gediend wordt als zij daar en daar heen draven.

Ja, er is geen groter kwaad. Zij gaan hulp en bijstand zoeken bij een sterfelijk kreng, bij de heilige Claudius, bij onze lieve vrouw, en zoveel andere dingen die zij in hun hoofd gesmeed hebben.

En ziedaar hoe de eer Gods vernietigd wordt, en waar zij heel wel weten dat er geen bijzondere kerken meer zijn, daar zijn ze niet anders dan landlopers.

Zeker moeten er kerken voor het gemak der mensen zijn, zoals ik reeds gezegd heb, maar men moet ze niet misbruiken. Maar waarom hebben wij dan kerken?

Laten wij letten op wat Jesaja zegt: *Gebruikt gij zo Mijn voorhoven? Kunt gij niet beter in uw huizen blijven?*

Hij bespot de geveinsden die 's morgens en 's avonds in de tempel komen, maar in wie niets anders dan fantasie en hypocrisie is. En zo zegt hij hen in Gods Naam: Wat heb

Ik met u te doen, dat gij Mijn voorhoven komt te gebruiken en Mijn tempel bederft. Denkt gij er niet aan, dat Ik dit alles in rekening moet brengen? Maar Ik moet daarentegen Mijn belangen van u afeisen. Maar blijft liever in uw huizen dan in de Mijne te komen! Zo zien wij met welk doel God ons het bezit van kerken bevolen heeft, namelijk dat God daarin door ons aangeroepen zal worden, dat wij daar, Zijn Woord horen, dat wij de leer ontvangen, die ons aangeboden wordt en deel hebben aan de sacramenten.

Ziedaar wat wij moeten doen als wij niet willen dat de wegen van Sion treuren, dat wil zeggen dat de Tempel Gods naar behoren geheiligd wordt. En dat wij ten slotte weten, dat deze leer ons tot zoveel nut is en dat wij die zo nodig hebben, dat wij namelijk de eer Gods en Zijn dienst boven alle dingen in de wereld stellen, dat wij hiervoor alles moeten gebruiken wat wij hebben, namelijk ons eigen leven. En laten wij toezien dat wij er zulk een goed gebruik van maken, dat het niet slechts tot ons oordeel zij dat zij ons voorgesteld werd, maar dat zij strekke moge tot de eer en de heerlijkheid Gods en tot heil van onze zielen.

Laten wij ons naar deze leer ter neerwerpen voor het aangezicht van onze goede God, in de kennis van onze verkeerdheden, Hem biddend dat Hij ons meer en meer onze zonden doet kennen, die wij tegen Hem begaan hebben en dat Hij ons, om ons te beteren, Zijn roeden doet gevoelen, teneinde wij, nadat wij tot Hem weergekeerd zijn in waarachtig berouw, van Zijn kastijdingen nog meer nut bekomen dan wij er te voren van gehad hebben. Dat er door dit middel gelegenheid zou zijn om Zijn genade en Zijn kracht in zulk een overvloed over ons te verwachten, dat we het Koninkrijk van onze Heere Jezus Christus, Zijn Zoon, zien bloeien en voorspoed hebben, dat de dingen die nu zo afgebroken zijn, weer hersteld worden, zodat wij reden hebben om de goede God daarvoor te danken. Dat Hij ons niet alleen deze genade schenke, maar ook alle volken en naties der aarde.

GEBED

Almachtige God, hemelse Vader, daar heden Uw arme kerk zo misvormd is dat zij ons allen de moed kan doen verliezen, moge Gij ons de genade bewijzen, dat wij leren zien op Uw hand en dat wij in werkelijkheid gevoelen dat wij het rechte loon voor onze ongerechtigheden ontvangen. Maar wij twijfelen er niet aan of Gij zijt een Medicijnmeester om ons van onze kwalen te genezen, indien wij onze toevlucht tot Uw barmhartigheid nemen. En dat Gij ons zo in het vertrouwen op Uw goedheid en vaderlijke liefde beware, dat er voor ons geen bezwaar zou rijzen om U in onze uiterste ellendigheden in de Naam van Uw enige Zoon aan te roepen, totdat wij zullen ondervinden, dat de gebeden van hen nooit tevergeefs zijn, die steunend op Uw beloften, geduldig het medicijn van U alleen verwachten in hun uiterste noden, ja zelfs in de dood. Amen.